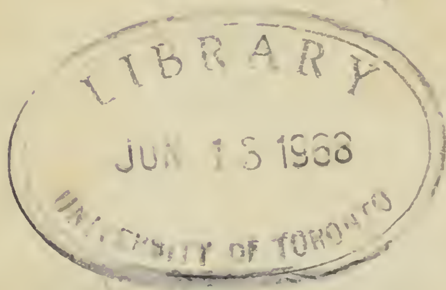



LIBRARY

SEBRANÉ SPISY

JOS. KAJ. TYLA.

Díl devátý.

DROBNĚJŠÍ POVÍDKY HISTORICKÉ.

Díl I.



V PRAZE.
Nakladatel: J. L. Kober.
1858.

DROBNĚJŠÍ

POVÍDKY HISTORICKÉ

od

JOS. KAJ. TYLA.

Díl první.



V PRAZE.
Nakladatel: J. L. Kober.
1858.

Tisk Jarosl. Pospíšila.

Svátky na Vyšehradě.

Obraz dávnověkosti české.

(Psáno roku 1837.)

1.

Slunce polední hořelo na modroskvělé obloze; tichost byla po lesích, a jen uprostřed paseky, kdež několik dlouhokmenových buků stálo, sbor lidu táborem leže, v líbezném stínu hlučný hovor vedl.

Podivný a smíšený byl tento sbor asi patnácti duší, jakoby ho byl vítr se všech světa končin svál; a jen osmahlé tváře, obnažené krky, zaprášené kabáty, smačkané suknice — vše plno divných a křiklavých barev — za obecné a hlavní známky oudů jeho považovati se mohly.

Po pasece, na břehu malého potůčku, páslo se šest hubených koní; blíže pak u stromů stály tři nevelké vozy. Na jednom naloženo bylo několik prkenných truhlic a mezi ně ještě nastrkáno tak rozličného nářadí, že s jedné strany kotel, s druhé kopí, onde meč a jinde několik praporečků vykukovalo; jiný menší vozík o dvou kolách za sklad na denní potravu sloužil a třetí posléze

jenom sedadla v sobě choval, uchystaná pro slabé děti a umdlévající po cestách ženštiny.

Z druhého vozu počali nyní hosté pod stinnými buky velké plátěné uzly se žitným chlebem a nasoleným masem snášeti, přípravy činíce k obědu. Najednou ale, opodál mezi hustým proutím, žalostné volání povstalo. „Pochvato — pomoz — běda! Sloupe náš a skálo naše — pomoz!“ Tak to na pasece zavznělo; ale veškerý zástup dal se po těch slovech do smíchu. Pocházeloť hořekování, polo směšné a polo smutné, od mužíka, jenžto se byl pasekou ke blízkému potůčku se žbánem pro vodu vydal, zamotav se ale ve vysokém proutí, na soudruhy své o pomoc volal. Pod buky vzchopila se na to veliká mužská postava, a třemi skoky u bědujícího mužíka se octnuvši, za páže jej uchopila, nohama okolo krku na týl si ho posadila, potom pak — nežli se opět k ostatním navrátila — zvolna jako hrdý vítěz kolem po pasece kráčela.

I bylo divné podívání na ty dvě osoby. Jedna byla velikán zvýší dobrých sedmi českých střevíců, tělo plno silných kostí, svalů a tuhého masa; druhá pak sloula mužíkem sotva čtyry střevíce vysokým a dle té míry i slabými oudy obdařeným, a když nosiči svému, vidouc, že s ní po pasece šašky provádí, skokem na ramena se

postavila: obě — velikána totiž i mužíka — dle postavy a šatu dobře rozeznati bylo.

Masité líce, ploský nos, husté snědé kadeře, jakož i plátěná, kolem boku barevným pasem převázaná halena, široké nohavice a škorně ze tlusté kůže na velikánu ovšem o rodu slovanském svědčily; avšak s větší těží bylo rozhodnouti, z jakého kmene se kdy mužík menší ulomil. Byltě asi čtyřicetiletý, ačkoli by se podle čela i tváří skoro vráskovitých bylo mohlo souditi, že již asi šedesáte roků se strastmi života zápasí; jen tmavé oči jeho posavad jako mladickým ohněm hořely, a okolo rtů mu někdy veselé usmání nebo zašklebnutí pohrálo, dobře se shodující s podivným oděvem, v němžto se outlé jeho oudy pohybovaly. Na hlavě totiž měl koženou karkuli, okolo níž navěšené rolničky řechtaly; od krku až po pás vězel v hnědé kazajce, jejíž dolejší díl pod červeným přepásáním do zelena padal; nohy až po kolena vězely v bílých plátěnkách se dlouhým třepením, lýtka byla obnažena, šlapadla pak ukryta v nízkém obuvu, okolo kotníků dvěma řemínky upevněném.

Takto braly se obě postavy pasekou. Velikán začal skoky dělati, a mužík, pevnýma nohama na ramenou mu stoje, výskati; najednou ale oba se zarazili — velikán v pravo, mužík v levo se ohlížel.

Po pravé straně blížili se z lesní houštiny tři jezdcové, po levé přicházela pěší osoba se dvěma psy.

„Dostaneme hosti!“ zvolal mužík. „Chystejte se, holky! mladá krev a silné hnáty k nám putují.“ A na to, an se Pochvata s ním již u buků byl octnul, mrštnýma nožkama, jako pírko, nosiči svému s týlu sletěv, se žbánem vody před dívku se postavil, jež tu ve trávě, od ostatních poněkud vzdálena sedíc, na lůně a vedle sebe plno lesních kvítků měla, z nichž pěkné věnce splítala, a jimi potom, jako drahými řetězy a sponkami, něžné tílko, outlé ručinky, vnadnou šíji a plné boky si ovinovala.

„Boleslavko — kněžno — holubičko moje!“ začal k ní mužík mluviti. „Nelíbí se ti, bílá peroutka svoje napnouti a sladký zobáček v čerstvé vodince smočiti?“

Dívka ani slova neodpovídajíc, jen oči k němu pozdvihla. Byloť to dvé velkých, černých a jako světlem luny zářících očí; bylať to vesměs divná, bledá, předce však nevýslovně spanilá, významná tvář!

I vzala dívka žbán a nahnuvši jej k malým ústům, se země se vzchopila a mužíkovi na hlavu věnec vtlačila.

„To mému slavíkovi!“ byla první slova, ježto jí jako doznívání libých strun ze rtů splynula.

V tom ale již oni tři jezdcové k zástupu přibyli. Všickni byli si podobni loveckým šatem, ale starší dva, nejmladšímu všelikou poctu prokazujíce, pouhými sluhami neb aspoň osobami menšího důstojenství býti se viděli. Pochvata jim v ústrety vkročil, an s koní skočivše, upoceným běhounům uzdy popouštěli, aby se pásti mohli.

Nejmladší z jezdců — štíhlá, pěkná postava, stočených sice poněkud očí a zazrzavělých vlasů, jinak ale tvářnosti příjemné a způsobů velmi uhlazených — jal se první mluviti.

„Nebudeť snad proti právům hostinským,“ řekl Pochvatovi — „že se pro líbezný chládek s vámi na jednom místě pozastavujem?“

„Aj, myť nemáme co mluviti, kde Pán Bůh, český kníže a moudré jeho rady poroučejí!“ usmál se potutelně Pochvata, i sklonil se, jakoby v skutku před některou z těch osob stál, jež právě jmenoval. „Dějeť se zástupu našemu pocta nezasloužená, kdykoliv se k nám šlechetník přitovaryší.“

„Kam hodláte?“ ptal se jezdec dále, a mezi sbor pokročiv, bystrým okem jej přebíhal.

„Inu, s trochou odvážlivosti a se špetkou umění jdeme za božím chlebem,“ odpověděl ve-

likán. „Jeť mezi námi několik ohyblivých zadků, skákavých noh a odříkavých úst, a takž nám letos pan Jaromír k oslavení Přemyslovských svátků na Vyšehradě kousky naše prováděti dovolil.“

„Toť tedy jednu cestu před sebou máme!“ prohodil jezdez, a zpozorovav Boleslavku, chtivě k ní se přitočil. Soudruhové jeho přinesli veliké láhvice s libě páchnoucí medovinou, a nalévali ji mužům do prahnoucích hrdel; ženštinám pak lili sladká slova z lichotivých úst.

V tom se na blízku psí štěkání ozvalo. Mužík, jejž byla dívka slavíkem nazvala, hbitě na buk vyskočil, a na dosti tenké větvi jako veverka se houpaje, do paseky se díval, kdežto pěší osobu — jak se podobalo, statného jinocha spatřil, vedle něhož dva udychaní velicí psové stáli. Příchozí byl čtvernohé soudruhy okřiknul, a sám kroky zastaviv, ze zdálí na podivný sbor pod buky s jakousi mužnou povážlivostí pohlížel, kteráž vysoko zrostlému mládenci dobře slušela.

„Jen blíže, blíže — natáhni nohavice, panáčku!“ jal se mužík na buku volati. „Zde nic nevykoukáš, cobysi dobrým nenazval.“ A jinoch bral se neohroženě k zástupu; když pak již asi na deset kroků k bukům byl došel, vymrštil se mužík s prohýbavého kmene do výšky, a v povětří dva

kozelce udělav, rovnýma nohama před ním se postavil.

Psi leknutím zaštěkali, a jinoch se usmál.

„Blahoslavený den, kterýž tě z domu vyhnal, abys potěšil plačících na poušti!“ šaškoval mužík, před jinochem hluboko se skláněje a k zástupu jej uváděje. — „I nezavrhuj přikročiti k nám opovrženým a douškem čerstvé medoviny spláknouti prach ve vyprahlém hrdle.“ A jinochu se zalíbilo ve slovech dovádivého mužíka, i chutě vstoupil do chladu dlouhokmenných buků. Tam ale v tu chvíli veliké pohnutí povstalo. Jakoby totiž mezi kvítím byla hada nalezla, trhla sebou dívka Boleslavka, i vykřikla a poděšena vyskočivši, všechno kvítí a věnce nejmladšímu jezdci do tváře hodila.

„Ostříž! ostříž!“ úpěla po celém těle se třesouc, a jako bázlivá holubice oběma rukama tvář si zakryla.

„Aj, aj,“ usmál se jezdec — „neměj vrkavého holoubka za zlého ostříže — podívej se lépe!“ A s těmi slovy chtěl zase dívku obejmouti. Ta však, sotva že se jí prsty jeho dotkly, znova se otřásla, o vyděšena: „Vlk — vlk!“ volajíc, jinochu právě příchozímu — jakoby se byla dávno tušeného ochránce dočkala — s jiskřicíma očima okolo všech ostatních letíc, se smíchem a pláčem okolo krku padla.

„Boleslavko, holubičko moje!“ naříkal mužík, starostlivě okolo dívky se otáčeje. „Co se ti stalo? co tě poděsilo?“

S hlasitým smíchem přiblížil se dotíravý lovec řka: „Nebuď bláhová a lépe se podívej!“

Ale dívka ještě bojácněji vinula se k jinochu volajíc: „Zažeň vlka — zažeň vlka!“

Na jinochu bylo patrno, že se v neobyčejné případnosti a na podivných rozpacích nalezá. Stáltě tu s tváří panicky zardělou, a nevěda, co o dívce a co vůbec o věci mysliti, zapáleným okem brzo něžnou podobu ve své náručí, brzo roztouženého nápadníka jejího měřil. Ale úpěnlivé dívčí „Zažeň!“ k rozhodnému kroku jej pohnulo.

„Zdá se mi“ — promluvil k lovci milozvučným hlasem — „žebys lépe učinil, kdybys ruce nevztahoval po lani, kteráž pod střelu tvou nepatří. Na smrt polekaná hledá u mne pomoci, a jakkoliv jsem ještě jakživ ruku na tělo ženské nepoložil, tuto budu muset předce pevně v náruč sevříti, aby se jí prsty tvé nedotkly.“

„Hleď sebe sám, holobrádku!“ zasmál se plným hrdlem jezdec, a jakoby si slov jinochových ani nevšímal, znovu k dívce přikročil. Ale jinoch, v levici dívku drže, pravicí ho za rameno popadl a silně jej odstrčil.

„Ha, padouchu!“ zkřikl zahanbený lovec a sáhnul po zbrani. Jinoch ale rychle dívku do rukou mužíkových položiv, na krok ucouvna sehnul se po holi, jiż byl před tím, dívku zachytiv, na zemi upustil, a šumíc točila se mu i hned ta dubová větev jako blesk nade hlavou. Psové začali strašlivě štěkati, druzí dva jezdci postavili se vedle prvního — celý zástup se pobouřil.

„Ani kroku ke mně!“ zvolal jinoch, an jezdec dlouhým nožem naň dotírati začal. „Chyť ho — na zad!“ zkřikl pak na psy, a ti náhle pronikavě zakňučivše, hrozným skokem oběma druhým jezdcům k prsoum se vymrštili, dlouhé své tesáky do šatů jim zabodli, a pak se oběma přes ramena přehodivše, pozadu je k zemi strhli.

„Hoho — hoho!“ zkřikl opět jinoch, a poslušná zvířata, jako po dobře vykonané práci radostně skučíce, dlouhým skokem opět u něho se octnula.

Ale při pádu obou jezdců povstal křik dětí a bědování ženských; mužští kleli, a jezdci sami, an se jim kromě leknutí nic škodlivého nebylo přihodilo, pomstu křičeli; byla to podivná zmatenice pod buky.

„Ticho, ticho!“ hřímal mezi to Pochvata, na vše strany se otáčeje a rukama sem tam klátě.

I bylo viděti, že mu povstalý nesvár největších hořkostí působí. — „Na koně!“ zkřiknul zrzavý na soudruhy své, zrakoma co jedovatými šipkami po jinochu i po dívce stříleje; a nežli několik okamžení uběhlo, již oba jezdci, kteří byli sílu a obratnost jinochových psů zkusili, opět na osedlaných koních seděli. Třetí pustil se zatím do tichého hovoru s Pochvatou. Byloť, jakoby jej káral, aneb něco nemožného na něm žádal; neboť velikán pořáde ramenama krče, brzo na dívku brzo na sebe a na celý zástup okazoval.

„Jen dále!“ pokynul nyní zrzavý na jezdce, aby totiž i s koněm třetím ku předu se hnuli, a sám šel pěšky za nimi. Pochvata jej provázel. Oba mlčeli, ačkoliv se zdálo, jakoby si oba ještě něco říci měli a toliko, až kdo počne, čekali.

„Ať se jako zimovaný šípek seschnu,“ spustil konečně Pochvata, potutelně se usmívaje — „dotknu-li se za celý týden žbánu, a to z pouhé lítosti, že nás, pane, tak brzy opouštíš. Tak mrzutého poledne jsem se nenadál!“

„Kdo jest ten kluk s těmi psy?“ tázal se po nějakém pomlčení lovec, a tvář jeho škaredě se příčila.

„I to všickni staří černí vědí, odkud mezi nás tak nenadále spadl! Přál bych, aby byl hodně vysoko viseti zůstal.“

„A čí ta poblázněná dívka?“

„Náš poklad, naše hvězda, naše kouzlo, pane! Dcerou je mužíka trpaslíka; jemuž natažený provaz, jako tobě široká síň, dosti prostranným k tanci a na metání kozelců bývá, a kterýžto hezkou zásobu vtipných šprýmů mívá; my jsme mu „Žertoni“ přezděli, a lhal bych nechtěje říci, že pro své vlastnosti při našich hrách nejoblíbenějším bývá.“

„Ale ta dívka? Hrozí se opravdu loktů mužských, jakož přede mnou činila?“

Pochvata krčil ramenama. „Boleslavka jest naše kněžna, jest naše spasení — pro ni se ňám dobře vede. Já o ní neumím nic jiného povídati, a ty bys lépe byl učinil — nehorši se, pane a dobroditeli můj! — kdybys nebyl ničeho s ní začínal. Bylať vedle ní jiná — holka jako květ, modrooká holka — k té si mohl přisednouti! Já se těšil na dnešek jako na výroční svátek — a tu to máme! teď se mrzutě rozcházíme!“

„Nerozhazuj tolik slov nadarmo!“ zaškaredil se lovec, jako velitel na sluhu. „Čili se domníváš, blázne, že bych nebyl navzdor mladíkova odporu prostředků nalezl, mezi vámi déle pobyti, kdyby mi na pouhém prodlení záleželo? — Obdržel si měšec od Kvěcha?“

„Vždyť jsem tu, pane, abych rozkazů tvých přijal."

„A jak se chová tvé svědomí od oněch časů, co jsme se neviděli?"

„Pořád se ještě v roucho nevinnosti zahaluje."

„Dobře, dobře! — Jakých máš lidí okolo sebe?"

„Od tří let, co s nimi krásy dalekého božího světa prohlížím, nalezl jsem v nich dost odhodlanosti k poctivému výdělku. A že ty, pane, s námi nic nepoctivého neobmýslíš, tohoť mám důkazy."

Takto sice dokládal se Pochvata; ale slova jeho zněla jako nedobře utajený posměch. I zapálil se lovec ve tváři. „Učinil jsem tebe soudcem poctivosti své?" vece přitom. „Uč mi se mlčeti, anebo si za své stříbro i pokornějších úst i ochotnějších pěstí najmu."

Nastalo pomlčení, až je konečně sám lovec opět přetrhnul.

„Co si povídáte o Pražském knížeti?" zeptal se Pochvaty. Ten ale okem po lovci hodiv, začal si kotouče hustých vlasův uhlazovati a čepici s koženým okrajem s ucha na ucho překládati. Bylo patrno, že neví jak do řeči.

„Myslíš to, pane, o Boleslavu, jemužto jsme v Polště slunéčko zhasili?" jal se konečně tázati,

spatřiv ale zamračené čelo na svém průvodci, rychle řeč jinam obrátil. „Neškareď se, pane; hloupému rozumu neplatno co napovídati, tomu všecko zřetelně pověz. — Tedy se na pana Jaromíra ptáš? Hm, kdybys ty, pane, již na Vyšehradě poroučel —“

„Nezlob mě svým *kdyby!* — O Jaromíru povídej. Přeje mu lid dlouhého panování?“

„Na mou milou, pane — ty mi strkáš do rukou meč na dvou stranách broušený! Jak se ho chopiti, abych se nepořezal?“

V tom vedle obou takto hovořících v husté trávě a vysokém proutí jakési šustění povstalo. Oba umlkli — oba poslouchali. Všecko zas utichlo. I brali se dále, hovor slovy šeptavými vedouce. Ale za nimi, v oklikách ke dlouhokmeným bukům, začala za několik okamžení tráva opět šustět i se hýbati, a po malé chvíli vyploula z ní, co z jezera zeleně se vlnícího, postava mužíka, žertovně přistanouc ve prostřed paseky u sboru, nyní utichlého. Muži byli se totiž mezi tím na božím travnatém čalouně natáhli a spali, ženy pak a odrostlejší pacholata seděly okolo neznámého jinocha, který jim nyní pohádku o zaklené kněžně povídal. Nejblíže u něho seděla Boleslavka, věnci ozdobená, ručinky majíc na lůně složeny a tvář bez ustání k jinochu obrá-

cenu; a když posluchačky pro kněžnu v pohádce outrpné slzy prolévaly, ona jediná se usmívala; když ale posléze dobrý čarodějník zaklené dívce k pomoci přispěl, a ženštiny pod buky radostí rukama tleskaly — ona jediná dala se do pláče.

V tom se za nimi Žertoň ozval, s čela si pot utíraje a po dlouhém na kolenou lezení hřbet narovnávaje. Potom k uplakané Boleslavce přikročil, která k jinochu se tulíc, tvář na prsou jeho schovávala.

„Aj, pro dobré bohy!“ podivil se mužík pln starosti — „co pak se to děje? Hochu, co jsi to naší kněžně učinil? — Jaká je cesta tvá?“

„Jdu na Vyšehrad,“ odpověděl jinoch.

„Nebesům věčná chvála!“ vzdychnul si mužík; „toť mi holubičku aspoň na místo dovedeš. Nevím věru, jak bychom ji tam bez tebe dostali. Netočí-li se okolo tebe jako libě páchnoucí chmel okolo své tyčky?“

A hned na to děly se přípravy k odchodu. Muži se budili, koně se zapřahali, a když i Pochvata se navrátil, táhl veškerý zástup dále až ke břehům Vltavským.

2.

Na pozlacené báni vysoké Neklanky rděly se růže zapadajícího slunce, a v libých červáncích tonula veškerá stavení nádherného Vyšehradu. Dvěma okny plynuly paprsky jako zlaté prouhy do prostranné jizby, kdež na nízké stolici, uprostřed několika pěkných honících psů, letitý muž v loveckém oděvu seděl. Tvář jeho byla vážná, skoro zasmušilá.

Najednou začaly feny kňučeti, a do jizby vstoupil jinoch, co cizinec kolem se ohlížeje. Za ním drali se přes práh dva velicí psové s jiskřícíma se očima a s obou stran povstalo hlasité štěkání.

„Ticho!“ zkřiknul muž letitý. — „Ticho!“ ozval se jinoch, a v okamžení nebylo v jižbě nic jiného slyšeti, nežli srdečný smích.

„Ajta! čeládka je hbitější pozdraviti sebe nežli pánové,“ smál se příchozí. „Zdát se, že na obou stranách z dobré školy pocházejí.“

„Kdo jsi?“ ozval se nyní rázným hlasem muž letitý, a jakoby nezvyklý byl vésti rozprávku žertovnou, poněkud popuzen k mladíku přistoupil. Byla to statná, silná ještě postava. „Kdo jsi?“ opětoval zprudka otázku.

„Nejsi-li vládyka Klecanský, Jaromíra knížete nejvyšší lovčí, nadarmo se po jmenu mém tážeš!“ vece jinoch neohroženě.

„Jsem vládyka Klecanský. — A ty?“

„Aj tedy mi dříve ruku podej, pane vládyko, abych ji políbil, jakž mi veleno bylo, když jsem práh domova opouštěl.“

„Kdo jsi — kdo jsi?“ zadupal stařec netrpělivý a trhnul rukou, po nížto jinoch sahal. Ten pak mu dal tuto odpověď: „Nežli jmeno své povíš, pravil ke mně otec, když jsme se naposled líbali, odevzdáš tohoto půl prstenu vládykovi Klecanskému, a on ti bude otcem na Vyšehradě.“ A s těmi slovy podal starci půl žlutého kroužku, jejžto byl na prsou v koženém měšci choval.

„Od Podivína?“ zkřiknul vládyka, a patrně se třesa rychle kabát rozhrnul, i vyndav ze záňadří druhou polovici kroužku, kdež mu na lněné šňůře okolo krku visela, s přinešenou ji srovnával; potom pak ledva že hlasitý pláč udusiv, jinocha prudce k srdci přivinul a za dlouhou chvíli na prsou mu spočíval. Posléz opět se zmuživ k oknu přistoupil a hodnou chvíli s rukama sepjatýma k nebesům se díval. — Modlil se. — Potom znova k jinochu se obrátiv, hlasem mírným tázal se: „Tys tedy Výhoň?“

„Jsem; tak mě otec jmenoval.“

„Nuže tedy mi vítej na Vyšehradě, Výhoni můj!“ řekl vládyka, upřímně jinochovu ruku tiskna. „Ode dneška jsem já otcem tvým!“

„Ajta, staň se!“ doložil jinoch srdečně. „Na mně shledáš, pane, syna vděčného.“

Vládyka zavolav na to služebníka, dobrou večeři připstrojiti kázal.

„Moudrá myšlénka, pane otče!“ zasmál se Výhoň. „Mému žaludku stýská se již po kuse dobrého masa, a soudruhové moji nenechají zbytků ležeti.“

„Jeť to dvé statných zvířat!“ prohodil knížecí lovčí, okem zkušeným pohlédaje na silné psy, kteřížto již jako dobří známí s knížecími pokojně se očichovali. „Jeť to dvé statných zvířat! běhy, prsa, chřípě, tlama — všecko silné a svalovité. Škoda, že s tebou na poušti vyrostli!“

„Ajta, pane otče!“ usmál se opět srdečný jinoch. „Nemysli, pane, že jsme vespolek jako netesané dřevo na Vyšehrad přišli! Já tu ovšem sílu věcí vidím a slyším, jichž oko nikdy ještě nebylo spatřilo a ucho nezaslechlo: ale abys, pane otče, myslil, že mě Podivín a já psy své docela ničemu na poušti nenaučil — to bys byl na šere-

dném omylu. Nu, však my ti všickni okážem, co jsme na poušti dělali."

Mezitím byl sluha uprostřed stropu upevněnou světlošku rozsvítil, rozličnými nádobami stůl pokryl, a záhy zaradoval se jinochův hladový žaludek z kusu jelení kýty a z libovonné medoviny ve stříbrném žbánku. Pilně zápasily zuby jeho s chutným masem: pracovalť ale také jazyk jeho, a na vládykovy dotazy vyprávěl o Podivínu, o poušti a o dnech mladosti.

„Vidíš, milý pane otče vládyko" — mluvil jinoch — „na takové židli, jako tato jest, nikdy jsem doma neseděl, a mísa naše byla dřevěná; to jsem ale předce již dávno věděl, že vy tu z mísy stříbrné jídáte a za den více medoviny vypijete, nežli my od jara až do zimy. Otec Podivín mi o vašem živobytí mnoho povídával, tak že mi často na mysli tanulo, jakoby sám byl jednou léta mladší mezi vámi na Vyšehradě trávíval."

Z prsou vládykových vyvinulo se hluboké vzdychnutí. „A nepojala tě nikdy žádost, pohodlnějšího a veselejšího života našeho okusiti?"

„Pohodlnějšího a veselejšího?" opětoval Výhoň, utíraje si ústa po medovině. „Ať se ze mne bázlivý zajíc udělá — mně nezbývalo času, na to kdy pomysliti. Játť byl na poušti také po-

hodlně a vesele živ, a maje dosti na slibu otce Podivína, že mě jednou do světa dovede, i dosti na pohádkách jeho, na rozprávkách se blízkými rolníky, na zápasu s lesními zvířaty, na cvičení psů, na teplém kabátě, na měkkém loži, a všude dosti na jednom Pánu Bohu: nežádal jsem nic jiného. — A živ-tě ten milý Bůh na nebi i na zemi! nyní také již nic více si nežádám; byla to panská večeře na můj sprostý lesní žaludek.“

I chechtal se jinoch medovinou rozveselený, a s těžkou poněkud hlavou od stolu vstávaje, zkřikl na psy: „Chvate! Rychlane!“ — A dvěma skoky stáli velikáni vedle něho, každý s jiné strany, očima jiskříce. „Co živ ponejprv nepodal jsem soudruhům svým sousta hned od huby,“ řekl potom k lovčímu; „neboť mě otec Podivín poučil, že mi to na Vyšehradě slušeti nebude; nyní ale, nový panc otče, již dovoliti musíš, abych jim hodil, co po mně na míse zůstalo.“ A při těch slovech sáhnul do mísy pro kus masa. — „Pozor!“ zkřikl na číhající psy a hodil jim zvěřinu daleko na konec dlouhé jizby. Jako vítr hnala se za ní pobídnutá zvířata, ale na to s nimi zároveň hrnuly se také feny lovčího. To bylo ovšem mnoho zubů na jeden kus masa, a Výhoňovi psi to dobře poznali; protož i dříve,

nežli který z nich k samé pečeni doskočil, na mimoběžící feny se uvrhli, jakoby nepovolaných hostů za odvážlivost jednak postrašiti jednak potrestati chtěli.

Z plného hrdla smál se jinoch, psové štěkali, ostré zuby na sobě zkoušejíce, vládyka však hněvivě nohama dupaje křičel: „Stůjte!“ Ale pro štěkot a zuření fen, ježto se v uzavřené síni tím hrozněji rozléhalo, nebylo volání jeho slyšeti. — „Jaké ďábly jsi to sem přivedl?“ obořil se nyní na jinocha, spatřiv ta černá, lesknoucí se těla Chvata i Rychlana brzo pod nohama brzo na hřbetě fen povztekle sebou házeti. „Zkřikni na ně! musímť já fen svých šetřiti k zápasu užitečnějšímu nežli s takovou čertovou čeládkou!“

Výhoň se byl ještě smál, ale na slova starcova dva prsty do úst položiv tak pronikavě zahvizdnul, že si vládyka uši zacpával. A jakoby peklo volalo, hnali se houfem bolestí vyjících fen ti černí ďáblové zrovna k jinochu.

„Zpátky — nazad!“ zlobil se lovčí, a začal feny za psy se hrnoucí dlouhým pleteným bičem mrskati, jejž byl se stěny popadl.

„To je chutná večeře!“ dováděl Výhoň — „jen že při ní feny své ničemu nenaučíš.“

„Mlč!“ zahřímal stařec hlasem soptivým a na vysokém čele mu žíla naběhla. „Mlč — anebo *tebe* něčemu naučím!“

Přitom byl ruku tak pozdvihl, že mu bič okolo hlavy zafičel — nic jináč, než jakoby se byl okolo Výhoně otočiti mě.

„Ajta, pane lovčí!“ zvolal tento, na tři kroky odskočiv — a veselost byla s tváře jeho zmizela. Hrdě stál tu s pozdviženou hlavou, s planoucíma očima. „Ajta, pane lovčí, co jest to? bije se na Vyšehradě člověk jako nerozumné zvíře? Děkuje ti Výhoň za takové otcovství, a nemá-li zde nic lepšího očekávati — podrž toho půl zlatého kroužku za dnešní večeři — na noclehu ti tady nezůstanu, neměj starosti! — Boj se Boha, a člověku dej, co jeho jest — učíval mě otec na poušti; a já myslím, že nechybím, přidám-li k tomu: buď veselé mysli a nedej si bráti, co tvého jest. Vyřídím Podivínovi, čeho jsem tu měl nabyti, a vím, že mě podruhé na Vyšehrad nepošle. Ne ne — za ty Vyšehradské radosti vám Výhoň děkuje!“

I byl tato slova jako proudem ze sebe vypustil, a zavolav na psy ke dveřím se ubíral. Ale stařec ho zakřiknul, a bič pletený z ruky pustiv jinocha pochytil. „Stůj!“ řekl s bolestným pohnutím srdce svého. „Mně's nyní jako otci

svěřen, jako otec musím se o tebe starati — to jsem Podivínu spasením duše přislíbil, když jsme zlatý prsten lámali. I miluji tebe co syna od prvního spatření; ale zlá krev mě časem pokouší. — Nepovídával ti Podivín o starém Klecanském?“

„Pamatuji se, že mi o jeho prudké hlavě — ale i o dobrém srdci povídal,“ odpověděl jinoch, jemuž pohnutí vládykovo nebylo ušlo.

„A nebesa mu dosvědčí, že mluvil pravdu!“ řekl stařec, k dotvrzení ruku na prsa položiv. — „Avšak ty pouze mé srdce poznáš — hlava ti neublíží nikdy. Já tu pět a padesátiletou lebku v pevné okovy upoutám. — Nyní však půjdeme na odpočinek, a za příštích dnů sebe, doufám, z tak dobrých stránek poznáme, jako já dnes tvé pekelné soudruhy poznal, o jejichž večeři nyní sám se postarám. Bůh tě ostříhej!“ — Se vroucností otcovskou stisknul Výhoni ruku, kterýž i srdečnými slovy pohnut, s upřímnou oddaností pravici mu políbil. Potom ještě statných psů svých napomenuv, za šedivým sluhou kráčel, jenž mu svítil na lože.

3.

Komnata, do kteréž nyní Výhoň vešel, měla docela jinou podobu, nežli jizba, kdež byl s knížecím lovčím večeřel. Na stole pěkně uhlazeném stála světloška ze žlutého kovu a jemnou záři rozlévala kolem po stěnách, kdež pěkně tkané záclony visely, plné zvířecích podob, jako jsou: laně, jeleni a kanci. Nad každým oknem — a byly jsou tu tři, jasným průhledným sklem opatřené— rozkládaly se ve stříbrných rukovětích upevněné čtrnáctikoncové parohy, na stěnách pak mezi záclonami zadělány byly malé srnčí růžky, na nichžto rozličná zbraň — zde luk a toul, tam nůž a meč, tu šíp a kuše visely. V jednom koutě. stálo uchystané lože, na nízkých ale silných dubových nohách a potažené měkkými lehkými kožemi.

Dílem po daleké cestě, dílem po neobyčejném kvasu a zniklé s vládykou roztržce proudila v jinochu rozpálená krev. Spaní naň dosavad nepřicházelo. I shodiv se sebe zatím kabát na lože se vrhnul, nehodlaje spáti, ažby se ty žhoucí plameny v něm ztišily a zchladily.

Oči jeho těkaly kolem po divných a nevídaných věcech, a pamět jeho zalétala na poušť,

kdež byl chudou chýši opustil. Před očima začaly se mu postavy otce Podivína, starého vládyky, malého Žertoně i Boleslavky míhati, brzo jasněji vystupujíce, brzo temněji se potopujíce za mlhavou roušku pozvolna přicházející dřímoty. Najednou se ale z mrákot zase protrhnul a s lože vyskočil. Světloška na stole ještě hořela — ticho bylo v komnatě.

„Byloť mi předce, jakobych známý hlas byl zaslechl!“ promluvil dosti hlasitě a kolem po komnatě přeběhl.

„Příteli — synu — bratře!“ zasyčelo to náhle za jeho zády, a když se obrátil, zpozoroval dvéře, jiné ale, než jakými byl se sluhou vládyky do komnaty vešel. „Kdo to?“ tázal se.

„Boleslavka volá — kněžna prosí — otevři, mládenče, jsi-li ku pomoci ochoten!“ zasyčelo to poznovu za dveřmi, a když Výhoň závoru odstrčiv otevřel, mužík se mu za prahem objevil, jejžto byl poznal na pasece pod buky. Stáltě tu s hlavou obnaženou, dohola skoro ostříhanou, karkuli v rukou mačkaje, aby cinkotu rolniček slyšeti nebylo.

„Je-li ucho tvé otevřeno prosbám z ouzkosti povstávajícím“ — počal ihned s rukama sepnutýma šeptati — „je-li srdce tvé náchylno ku pomoci, jakož obojí v lese si dokázal: volám k tobě

jmenem holubinky mé — pojď a potěš dívku ubohou. Jáť se ještě za noční tmy na cestu vydal, tebe vyhledat, neboť oba toužíme po tobě, a bázní bychme svadli, majíce na tebe až do dne čekati. Pojď, pane můj, pojď! sejdi na okamžení k žalostivé kněžně, aby se potěšila duše její."

Jinoch s podivením hosta neočekávaného poslouchal. Usmívaje se hned neodpovídal, nýbrž takto v duchu sám k sobě rozprávěl: „Otec Podivín nezakazoval tobě přibližovati se k ženštinám, ano srdce jejich pramenem mužské blaženosti na zemi jmenoval; jenom na pozoru se míti mě napomínal, abych prý v záhubná tenata podvodnic nepadl. Ale jakáž tenata mi tato dívka holubičí může strojiti? a co se mnou v tenatech? jeť outlé a slabé stvoření, i nemyslím, žebych se báti měl jejích nástražek."

„Půjdu s tebou," promluvil nato k mužíkovi hlasitě, bera opět kabát na sebe; „půjdu s tebou, v skutku-li dívka tvoje po mé přítomnosti touží. Avšak doufám, že mě k pouhému šaškování nevoláš, neboť se mi doba příhodnější k odpočinutí nežli ku provádění veselých kousků býti zdá."

„Aj, dobrý Bůh tobě každý krok odplatí," zaradoval se mužík, a jinochu vděčně ruku tiskna, tiše jej z komnaty po tmavé chodbě vedl. „Neboj se, příteli! já tě zase na lože uvedu, jakož

tebe jistě k naší skrejši provázím. Známyť jsou mi cesty po Vyšehradě, čich i sluch můj čilý jest, a oko mé temnost proniká. Nalezl jsem tebe dle lehkého chrapotu.“

I vedl jinocha dolů po schodech, až mnohými oklikami do malé nepatrné sednice vstoupili, kdež hrubě ani nábytku nebylo, leda dosti chatrného stolu, tří sedadel a dvou sprostých postelí. Mimo to stála tu otevřená truhlice s divnými a poněkud přeházenými ženskými šaty. To všecko pak osvětleno bylo hořícím knotem v kahanci na stole, kdež i zbytky večeře a chomáče rozličného kvítí ležely.

Ale Výhoni nezbývalo času, ani těch málo věcí lépe si všimnouti, neboť pozornost jeho upoutala se hned na Boleslavku, sedící u stolu a toužebně ke dveřím hledící. Bylať to ta sama postava, byly to ty samy tváře — ale v jakém to rouše nyní se jevily? Široká suknice z nejtenšího a nad sníh bílého plátna, dole okolo nohou stříbrnými hvězdami ovroubená, tak jí tílko přikrývala, že jen ruce, a to sice až od ramenou, obnaženy zůstaly; na toto roucho přiléhala však jiná, okolo boků pevně přepnutá, jen po kolena dosahující a ze předu otevřená suknička barvy modré jak obloha nebeská, visuté majíc a široké, ruce až k loktům zahalující rukávy. Na temeně

dívky skvěl se malý, ze mnohobarevného kvítí spletený věneček.

Takto seděla zde dívka, s toužebnýma očima ke dveřím obrácena, a sotva že se Výhoň s mužíkem na prahu okázal, radostně vykřiknuvši v oustrety mu běžela a plna blahosti k němu se vinula.

„Holubinko!“ podivil se jí mužík a nad oblekem ruce spínal. „Šaty Libušiny máš na sobě?“

„Ach, vždyť je Přemysl můj u mne!“ jásala dívka se smíchem i slzami, a potom na dva kroky od Výhoně odstoupivši, takto ve kvapném zanícení mluviti začala:

„Mezi kmeny na zeleném luze,
A to kmeny štíhlých bříz a sosen,
Vypíná své krásné čelo dub.
Nad vládyky, lechy, pány —
A to sloupy domu knížecího —
Leskne pán se, moudrý Přemysl!“

„Ale, ale, vrkavá holubičko!“ smál se mužík, vida dívku neobyčejně rozjařenou, „nech teď Přemysla a sedni, ať si hostu našemu posteskmu.“

A dívka, jakoby ze sladkého sna vytržena, podívala se na mužíka, posvědčila a Výhoně k sedadlu vedla. Tento byl dosavad ani slova nepromluvil, a nyní, an si dívka, oka s něho nepou-

štějíc, vedle něho na nízkou stoličku sedla, do smíchu se dal i tázal se: „Co pak ale chcete?"

„Holubička moje chtěla s tebou požvatlati," odpověděl Žertoň, za dívčími zády jinochu znamení dávaje i prose, aby se jí zatím po vůli okázal, potom že sám s ním promluví. I začal tedy Výhoň vypravovati, jak se mu Vyšehrad zalíbil, a jak se na ty hry a honby o nastávajících svátcích těší; a Boleslavka, jakoby se jí u přítomnosti jinochově nižádná starost netýkala, položila ručinku na jeho koleno, a na dlaň hlavinku skonivši, poslouchala s usmíváním slova jeho, až jí po denním parnu a namáhání oči zapadati začaly.

„Nepůjdeš na lože?" ptal se jí teď lichotnými ústy Výhoň, nakloniv se k ní tak nízko, že ji dech jeho ovanul. A dívka s blaženým úsměchem oči pootevrouc pozdvihla ruku, a jinochu okolo krku ji ovinouc hlavu jeho k sobě tak sehnula, že se obou tváře i ústa dotknuly. „Na lože — Přemysle můj!" zašeptala — a oči jí opět zapadly.

„V těchto šatech na lože!" bědoval Žertoň; nežli však čemu zabrániti mohl, byl již Výhoň outlou dívku jako dítě v polou těla uchopil a pozorně ji v náruč sevřev, ospalou na lože donesl. Tu se ještě jednou otevřeli rtové její a zašeptali:

„Drahý šperk můj!“ načež mužík věnce a kvítí hbitě se stolu vzal a dívku jimi obložil.

I ležela tu nyní Boleslavka, s tváří jemně usmívavou, na bělinkém loži kvítím pokryta, a Výhoni, se založeným rukama u nohou jejích stojícímu, divným citem prsa se zdvihala. U hlavy její klečel mužík Žertoň a modlil se.

Konečně se vzchopil. „Nyní jsme o samotě, a protož nech, pane, ať se ti poděkuji, jak mi srdce velí!“ promluvil k Výhoni a počal mu ruce líbati. „Játᵹ bych již ve tvé komnatě byl rád srdci svému odlehčil, kdybych se nebyl škodlivých posluchačů strachoval. Nehorši se, pane, a poslyš ve krátkosti. — Že mi v lese člověk dotěrný dítě poděsil, to víš, a také jsem ti za ochranu již děkoval. Ale sotva že nám tady obydlí vykázali, již i host se dostavil — zrzavý onen z lesa nás navštívil. Jáť vím, že mu růže moje zavoněla — já vím, že ho lesk její oslepil: ale v rukou jeho by uvadla růže má — dechem jeho by uhnila. Kořeny její drží se v krvi mé, a nesmíť je nehoda potkati, dokud mi poslední žíla nepukne. Já tebe ovšem dlouho neznám, pane, ale náchylnost mého dítěte, kterouž ani vysvětliti sobě nemohu, tvé upřímné oko a známost tvoje s knížecím přítelem, o němžto mi již povědíno, že tě laskavě uvítal: to všecko mě pohání, po-

moc u tebe hledati proti zrzavému, který se mi rodu vysokého býti zdá.“

„Ale jakž pak tu k pomoci přispěti mohu — já, člověk tu neznámý?“

„O tys pod šťastnými hvězdami narozen!“ zvolal mužík hlasitě a těsně se tlačil k jinochu — „i nebudeš dlouho v oděvu tomto chodit. Požádej zejtra vládyku, aby dítě moje přes nastávající svátky pod svou ochranu vzal. Jsmeť sice jen chudí kejklíři, lidé, jimžto Bůh ani jistého přístřeší nedal: dostali jsme ale předce právo, u celého světa outočiště hledati, a máme srdce, ježto ví, co dobré a co zlé jest. — Požádej vládyku, toběť on ničeho neodepře a spasí dívku, hodnou zajisté, aby přebývala v komnatách vládyckých.“

„Nu, já s vládykou promluvím,“ usmál se jinoch dobrosrdečně; „ačkoliv nevím, přeje-li dívkám, čili nepřeje.“

„Promluvíš! o, bohové ti toho nahraďte!“ zaplesal mužík, a slzy ho při těch slovech polily. „Játˇ jsem ubohý, soužený muž na světě! Stížena byla duše má bolestmi; a když mi síla mých starostí na mysl padne, an před veselými diváky na vysokém provaze skoky provádím; s chutí bych se dolů po hlavě uvrhnul — kdybych dítě na starosti neměl a kdyby mě pohled jeho nesílil. Bůh ti odplatiž, co pro ně učiníš!“

Výhoň přislíbil, že dle prosby jeho učiní, a potom ještě srdečným pohlednutím se spící Boleslavkou se rozloučiv, s otcem jejím ke své komnatě se navracel. Jdouce ve tmách a zticha po dlouhém průchodu, zaslechli hlasité volání hřmotného hrdla na vysoké věži.

„Hlásník na Neklance již půlnoc vyvolává,“ zašeptal Žertoň, i s jinochem se zastaviv. „Brzo však lehneš na lože, pane můj! Nyní jen pořád rovnou se drž, rovnou čarou pětmecítma krokův uděláš, a octneš se u dveří své komnaty. V cestu se ti tu nikdo nepostaví, neboť jsem vyvolil chodby, kde knížecí stráže nedohlížejí. Bůh dobrý zažeň od tebe zlé sny, a oběma nám dej radostného jitra se dočkati.“

4.

Samoten stál nyní Výhoň ve tmách. I stáltě tak několik okamžení, a všecky události dnešního dne v duchu rychle probíhaje, nemohl se usmání zdržeti. „Půjde-li to tak na Vyšehradě pořáde,“ mluvil sám k sobě, „budu mít otci Podivínu co povídati.“ Přitom kráčel rovným krokem dále, hrubě nepospíchaje, an tou klenutou chodbou líbezné úvětří táhlo a tváře jeho dosavad horoucí ochlazovalo.

I byl takto asi dvacet krokův učinil, an po pravé straně dvéře pootevřeny zahlídnul, vedoucí k veliké síni. Zrovna proti dveřím bylo vidět okno, jímžto zvenku slabé poblesky za mrakem ukryté luny se linuly, po široké prostoře této na dvou sloupích spočívající klenby jen temné šero rozlévajíce.

Výhoň byl bezděky na práh pokročil, a okem do té poloviční temnosti hodiv, již i nohu opět ke zpátečnímu kroku pozdvihnul, v tom ale v síni lidský hlas zaslechl. — „Jsi tu?“ tázal se tam někdo hlasem polo utajeným, a když jinoch očí svých bystřeji v temnost upřel, zdálo se mu, jakoby uprostřed síně, ve stínu postavu nějakou vedle sloupu kmitati se viděl. I vkročil o krok dále. — „Jsi tu?“ tázal se neznámý hlas opět.

„Jsem!“ odpověděl Výhoň, jejž nová tato náhoda obveselovati začala, a tichým krokem táhnul se okolo zdi, kdež největší tma panovala, až mu možno bylo ve hluboký stín pod sloup kročiti, kdež byl postavu zahlídnul.

„I tisíc šotků do toho!“ zamumlala tu nyní postava; „jáť již myslil, že jste mě blázny chytat poslali. Sami si ke žbánu lehnete — a mně dlouhou chvílí klapky zapadají.“

Poslední slova zněla velmi nesrozumitelně, a spíše zvířecímu bručení než lidské mluvě se podobala. I pozoroval Výhoň, že mluvící sotva na nohou stojí a že i z něho nápoj zavání, jakého sám nedávno u starého vládyky okusil. — „Jáť bych rád byl dříve přišel —“ začal nyní také mumlati; druhý ale, jakoby rád byl, že konečně lidský hlas uslyšel, z lenivé ospalosti poněkud probuzen, hned mu další slova přetrhnul.

„Ale nemohl jsi, viď?“ jal se jektati, a co možná se narovnávaje, ode sloupu k Výhoni přikročil. „Ďas aby se byl také nadál, že nám ani dnes pokoje nedají — mámeť veselých dnů beztoho jen jako božích hodů do roka, a když si člověk na přilepšenou k některému z nich noc nastaviti usmysli, trhne ďábel pytlem — a tu máš! místo medoviny snad abych krev proléval. — Proč pak nás Daněk tak naspěch obeslal?“

„Morana na rozcestí!“ zasípalo v tom něco u dveří, jakoby přítomným heslo dávalo, a hned na to postava mužská pozorně na práh vkročila.

„I bodejž ti pohanský hromotluk paty podpálil, abysi čerstvějším krokům se naučil!“ zvolal v síni muž napilý, a to snad hlasitěji, nežli jemu samému i příchozímu vděk bylo. „Spasení na rozcestí! Pojď, jen pojď! my tu již nad tvým objednáním zíváme.“

A po těchto slovech zpozoroval Výhoň, že se postava nevelká tichým krokem ode dveří ke sloupům blíží; když pak rozpráveti začala, připomněl si, že ten sípavý hlas již na Vyšehradě a sice u vládyky slyšel.

„Hlásník právě půlnoc vyvolával,“ promluvil příchozí, když byl k ostatním za sloup dostoupil — „a tou hodinou jsem vás objednal. Dnes dobré hvězdy panují.“

„To bych jim také radil, aby panovaly,“ zamumlal napilý; „nebo — ať mě vlci roztrhají! — jestlis mi dnes nadarmo dobrou večeři u sladké Libunky pokazil, nůž ti v plesnivém srdci skoupám.“

„Lépe bys byl učinil, kdybys jazyk ve vodě byl skoupal a schopným ku práci se zachoval, nežli dokončena jest,“ odsekl mu příchozí, a horlivě mluvil takto dále: „Klecanský musí z cesty, má-li nám všem pomoženo býti — to víte, na tom se dávno úplná rada usnesla. Čekati, až ho čert z vlastního nabídnutí odnese? — to nejde, ten si ho zašil do pevné kůže, a kdo ví, kdy naň zpomene. Chtěli jste mu na příští honbě do pekel posvítit, lepší příležitost se nám ale dnes naskytla. Přišel totiž — nevím ještě odkud — holobrádek jakýsi ke starému, a ten se ke klukovi s takovou vlídností chová, že se bojím, aby

nám z toho prutu hodný kůl nezrostl a potom na cestě nepřekážel. Pryč s oběma! Rovnou cestou nyní do ložnice! Vládyka pevně spí — ostrý nůž mu mezi žebra, a holobrádka zejtra, jakožto vraha, před soud! Co myslíte?"

Jako ještěr jedovatou pěnu, byl muž tato slova ze sebe vychrlil, a oba domnělé soudruhy svého hříchu nyní za ruce uchopil. Ale jakoby se byl pekelného plamene dotknul, trhnul sebou, an ho nyní hněvem třesoucí se Výhoň sám popadl. „Ha, živé peklo — my nejsme sami!" zkřikl zapomena se, a tak zmateně odskočil, že do napilého udeřiv, málem by ho byl porazil. Ale jako blesk uchvátil ho zas Výhoň pravou rukou za vaz, an zatím levou i zlosyna druhého na prsou za košili pochytil. „Holobrádek a smrt je mezi vámi, vrahové!" zahřměl přitom, že hlas jeho z tiché klenuté síně daleko v postranní chodby a komnaty zaletěl a obou hříšníků srdce jako volání věčného mstitele podrtil. Jeden z nich začal bolestí a leknutím úpěnlivě ječeti; druhý ale, jakoby s něho náhlým vyděšením opilství rázem bylo spadlo, pevnou nohou o kamennou podlahu se opřev, zoufanlivě na bok po loveckém noži sáhl a ruku s ostrou ocelí s náramnou prudkostí po nenadálém nepříteli rozehnal.

„Holobrádek a smrt!“ zvolal právě ještě jednou Výhoň a oběma zákeřníky ve hněvu zatřásl, jakoby jednoho o druhého chtěl utlouci; tím pak stalo se, že muže, jejž pravicí za vaz držel, jako ochranný štít mezi sebe a smrtící ocel postavil, a zbraň, místo prsou jeho, do čela muže ke vraždě ponoukajícího zajela. Jako zšílený trhnul sebou vrah po ráně, a vytrhnuv se, takže jen kus chatrné košile Výhoni v rukou zůstalo, divým krokem ze síně utíkal.

„Vrahové!“ zkřiknul za ním Výhoň, poznávaje, že by se, po hradě neznámý, nadarmo ve tmách za uprchlým vydal, a bezděky kus utržené košile za ňádra schovav, oběma rukama nyní pozůstalého tu zákeřníka chopil, nevěda, že se ve smrtelných křečech svíjí. V tom se vzadu dvéře otevřely, a na prahu objevil se v nočním oděvu starý Klecanský, v jedné ruce drže hořící lampu, ve druhé obnažený meč. Fena s jiskřícíma očima stála vedle něho.

„Co se tu děje? — Co tady děláš?“ promluvil slovem rázným, spatřiv tu Výhoně a v rukou jeho lidskou postavu. — „Kde ses tady vzal?“

„Na zlé hospodářství dohlížím!“ odpověděl jinoch, poznav při světle sluhu, kterýž ho byl u vládyky na lože uváděl. — „Ha, šelmo, to sis

nepomyslil, že sobě do hrobu steleš, an si mi dnes lože natřásal!“

„Pro živé blesky — to je Daněk!“ zkřikl nyní vládyka, všimna si sluhy ve tváři a po šatech krví zbroceného. „Co tu s ním kuješ, Výhoni?“

„Já s tím šelmou nic nekuji,“ odpověděl jinoch a s ošklivostí mrtvého zlosyna na kamennou podlahu pustil. „Já zde nic nekul, pane vládyko; ale Bůh mě poslal, abych zlé tvojí čeledi překazil, co zlého chtěla tropiti.“

Potom krátkými slovy celou příhodu vypravoval, jak se byla sběhla od vykročení jeho z ložnice až do příchodu vládyky.

Hrůza byla přitom na lovčího se dívati. Oči se mu divoce koulely, tváře ke strašnému smíchu se šklebily. — „Beneši! Hlavso!“ zkřikl nato hlasem hromovým, obrátiv se ke dveřím, jimiž byl vešel. „Zhůru, zhůru!“ volal pak také dveřmi, jimiž byl Vyhoň vstoupil, a po malé chvíli sběhla se čeleď z celého křídlí Vyšehradu, kdež knížecí lovčí příbytek svůj měl.

Slyšíce, co se bylo stalo, zděšeni všickni trnuli. Jeden druhého po vrahu se přeptával, toho ale ovšem ani nepovědomý tu Výhoň ani zesinalý Daněk pojmenovati nemohli. Jako divý počínal si vládyka. „A proč právě o půl noci —

proč právě k tobě se kejklíř uchýlil?“ jal se Výhoně tázati, jakoby se mu náhle o cestě bylo zazdálo, po nížto by zločinu na stopu mohl přijíti. „Kdo jest, a co má u tebe pohledávati? A jakou to světoběžnici uvedl do domu knížecího, aby se tu opelešila? Ha, živé blesky! ať se nedomakám zrady.“

I nezpomohlo nic jinochovo vysvětlování. Bez průtahu muselo se pátrati, kde se kejklířům na hradě byty vykázaly, a té noci ještě měl se Žertoň i s Boleslavkou před vládyku dostaviti.

5.

S rozkoší citelného jinocha a s hrdostí otcovskou díval se ohebný kejklíř na spanilou dívku, a s dětinským zalíbením poslouchal její jemné ve snu dýchání. „Chudého postavil jsi mě na dalekou zemi, všemocný Světovide,“ zašeptal potom, očí svých povděčně k nebi pozdvihna; „ale milost tvoje neodvrátila se od chudého na statcích, a udělila mu pokladu, jehož nepřevýší ani koruna knížecí. O kdož by si to byl pomyslil, Boleslavko má, když mě matka tvá pod střechu svou přijala!“

Zamlčel se nyní, a toliko v duchu přeběhl řadu strastných dnů svých, až posléze hluboko

si oddechna zpozoroval, že kahanec dohořívá a čas jest ke spaní. I poklekl v koutě, tváří obrácen k východu, a ze záňadří vytáhnuv dřevo, čili neuměle vyřezanou podobu člověčí, kterouž okolo krku na lněném provázku nosil, do obou rukou je vzal a před sebou zhůru drže, modliti se začal k bohům slovanským.

„Vy, jižto pronikáte útroby lidské a na dno duše vidíte i počítáte a měříte myšlénky lidské — vám se klaním, bozi otců mých! Zpronevěřile obrátilo se pokolení bratří mých ode tváří vašich, zapomnělo kolena ohýbati v posvěcených hájích: ale hněvy vaše zpronevěřilců neminou. I já byl nucen, hlavu skláněti před bohem cizím, ale srdce mé zůstalo při vás: vyslyšte mě, vyslyšte!“ volal tajný pohan pořád vroucněji; ale v tom se ztrhnul přede dveřmi nenadálý hřmot a mezi ním i lidské hlasy zazněly.

Žertoň rychle poskočil, a dřevěnou podobu svého bůžka za ňadra opět ukrývaje, pozorným uchem poslouchal. Bylot mu jakoby někoho přede dveřmi bolestně úpěti zaslýchal. Všemi strastmi života ohrožen, ani dobou půlnoční hlasu lidského se nelekl, alebrž dvéře své komůrky rychle otevřel. I nebylo mu třeba, dlouho po příčině nářku pátrati, neboť zrovna u prahu leželo lidské tělo — silný, ale jako mdlobami zchvácený muž.

Byltě to vrah, vyšlý na záhubu vládyky Klecanského, ale příchodem Výhoně ve krvavém oumyslu podvedený. Hrůza zpáchaného skutku jakož i leknutí nad nenadálým prozrazením hnaly jej co ohnivými biči ze předsíně do temné chodby, ouzkost ale a těžká ještě po medovině hlava kroky mu pomátly, že jako smyslů zbaven utíkal a vrávoral, až posléze, ani sám nevěda, kde se byl octnul, nohy si zamotav, po kamenných schodech dolů ke dveřím kejklíře Žertoně se svalil.

I shýbnul se nyní tento k neočekávanému hostu a shledal, že se byl o kamenné stupně ve tváři zkrvácel, ano v prvním okamžení, an poraněný sotva dýchal, bázeň ho jala, že nešťastník skonává. I zdvihal jej a pokoušel se, jakby ho na nohy postavil; brzo ale seznav, že práce jeho marna, dosti namáhavě to silné tělo přes práh do světničky vtáhl. Tady padlo světlo z kahance větším proudem na tvář raněného, a s ustrnutím vrhnul se na ně mužík, a hlavu v obě ruce popadna kvapně pozdvihnul, aby ještě lépe do té ozářené tváře nahlédnul. — „Bratře, bratře můj!“ zkřikl s hlasitým pláčem, padl na tělo a slzami poléval rány jeho.

Hluboké a bolestné vzdychnutí vynořilo se po chvíli ze vnitřku raněného, a hlas tento protrhl mužíka bědujícího z náhlé žalosti i po-

vzbudil jej k nové činnosti. Vyskočil totiž mužík ohebný a oběma rukama spěšně uzel rozličných věcí na stole prohrabávaje, našel v něm kus loje, kterýž udržeti měl život slabě planoucího kahance; potom beze všeho rozmýšlení veliké tělo pod paždím popadnuv, s obdivu hodnou silou — jaková v čas největší potřeby žíly člověčí nad obyčej napíná — k loži je dovlekl, jež bylo uchystáno pro něho samého. Nato vytáhl z prkenné velké truhly se ženskými šaty nejspodněji na dně ukrytou malou skříni, a otevřev okované víčko, vyndal z ní tři malé hrnečky. I malou misku z kovu měl hned při ruce, a když byl do ní z každého hrnečku sedm kapek husté šťávy nakapal, držel ji několik okamžení nad kahancem, až na ní tekutina syčeti začala. Potom dolil misku čistou vodou, jež co zbytek prostinké večeře ještě na stole stála, a takto léčivý nápoj připraviv, na loži ve mdlobách ležícímu do úst jej vléval.

„O já neshledával a nesbíral nadarmo květy za nejdelších dnů a nejkratších nocí“ — mluvil mezi tím slovy polohlasitými — „já nesvářel a necedil nadarmo kořínky při slunci poledním a luně půlnoční, neboť jimi bratra zachovám! — bratra — dítě matky mé — mé matky! — Ne, ne, neplačte, slabá kukadla!“ káral se prostosrdečně,

an mu horké slzy po tváři kanuly, a nutil se do smíchu. „Neplačte, bláznivé studénky! Srdce moje pleše radostí a ruka má se třese rozkoší; neboť syna matky své zachovám.“

Nyní byl svou léčitelskou práci dokončil. Odloživ nádoby skokem na stůl se posadil a pozorným okem na potlučeného pohlížel. I netrvalo dlouho, a ubledlé tváře začaly se raněnému zapalovati, prsa výše pohybovati — celým tělem to hravě škubalo. Posléz oči otevřel, a jakoby se byl na jiném světě octnul, hleděl vůkol sebe, brzo na hlavu, brzo na prsa si sahaje. — „Kde jsem?“ zvolal bojácně sebou trhna, jakoby mu svědomí do srdce trn bylo vrazilo.

„Podívej se na mne, Boreši!“ zvolal mužík na stole. „Já ti povím, kde jsi.“

„Pro věčné spasení!“ zkřikl tento, podivením zraků svých od Žertoně ani odvrátiti nemoha, jenž tu před ním na stole podivné posuňky prováděl. „Buďto mi již kat prknem hlavu srazil a duše má v místech bloudí, kde prý nás ďáblové škádliti začnou; anebo tys to, Nedomysle — synu matky mé!“

„Jsem, jsem syn matky tvé!“ zaplesal mužík dětinskou radostí, a lehkýma nohama skočil na postel, aby bratra drahně let nevídaného obejmul. Potom mu krátkými slovy pověděl, jak ho

přede dveřmi nalezl. Zvědavě, s vyvalenýma očima poslouchal ho Boreš, neboť jej opět bázeň před prozrazením jímala; vyrozuměv ale, že mužík všecko nevěděl, hlubokým vzdechem si odlehčil. Sáhlť si přitom na bok — a poznovu se lekl.

„Kam se poděl nůž můj?“ tázal se kvapně; a mužík vyběhl z komůrky ke schodům, kdež byl bratra v krvi nalezl. I spatřil ocel u prahu, avšak i ucho jeho něco postihlo. „Slyším hluk lidských kročejů — a zdá se, jakoby po schodech k našemu chatrnému stánku přicházel.“

„To jdou pro mne!“ zabědoval muž na loži. „Chrtové se ženou za zvěří! O skryj mě — uschovej mě, bratře! pro památku matky naší, která nás oba s bolestí porodila — Nedomysle, ukryj mě!“

A Žertoň vida jeho ouzkost, rychle dvéře závorou zastrčil, a nalezený nůž oknem do knížecích zahrad vyhodiv, Boreši poručil, aby se na loži natáhl; potom naň množství rozličných suknic a šatů naházel, jež tu v truhle na hromadě ležely.

„Neptám se tě sice,“ mluvil přitom, „proč se lidí strachuješ, a může být, že tě neprávě před jich očima ukrývám — neboť dobrý a spravedlivý nemusí hledati místa pokoutního: ale nás oba jedna matka kojila, a její i moji bozi tě nyní

přes můj práh uvedli — i zbudu dříve života, nežbych tě rukoum lidským vydal, dokud sám neodejdeš odemne.“ A nežli mu ještě lze bylo, skřínku s blaholéčnými kapkami a mastěmi zavříti, zaklepalo se již venku na dvéře a promluvilo se: „Příteli Žertoni! probuď se a otevři!“

Kejklíř poznal Výhoňův hlas, a jednak ve strachu, jednak v naději skočil ke dveřím, aby závoru odstrčil. I vešel nato přes práh Výhoň se dvěma služebníky vládyky Klecanského.

„Ejhle! spasení moje s dennicí přichází,“ promluvil mužík; „požehnaná hodina, která mě svádí s ochráncem mým!“

„Bůh dejž, by požehnána byla!“ odpověděl jinoch. „Prosba tvoje stran ochrany dítěte tvého aspoň se vyplní, neboť rovnou cestou od vládyky přicházíme, abychom tě i s dcerou k němu dovedli.“ Přitom přistoupil k loži Boleslavčinu a dotekl se dívky, jež tu dosavad pokojně spala, i při rozličném hluku a rachotu. Byla to vlastně jen tichá, lehká dřímota, jež oudy dívčiny poutala. Duše její obracela se při bdění i při spaní všemi silami vždycky jen do sebe, a nepokoj mimo tělo nevyváděl ji z toho hlubokého ponoření se a zamyšlení; avšak pouhým dotknutím prstu jinochova protrhla se ze spánku, a ještě jako u vidění kolem se ohlédnouc, s radostným po-

křiknutím — jakoby se jí byl nejkrásnější sen vyjevil — s lože skočivši k jinochu se tulila. — „Poleťme, poleťme, holoubku!“ zašeptala; „duše má na tebe již dávno čekala!“

I připravil se také Žertoň k odchodu. „To si však ještě od přízně tvé vyprosím,“ řekl k Výhoni, „aby klíč ode dveří v kapse mé zůstal, nežli se vrátíme, abychom šaty ke hrám v pořádek uvedli. Muselť bych si zoufati, kdyby se zatím cizí ruka v tajnostech našich přebírala.“ A když byl slova tato s výrazností takovou domluvil, že jimi na loži skrytého bratra potěšiti mohl, bral se za ostatními k obydlí nejvyššího lovčího. Po předu šel služebník s tiše planoucí pochodní, za ním Výhoň s Boleslavkou, a nejzáze on s druhým služebníkem.

„Ale pro živé bohy! jak se to událo, že si dnes ještě, v pouhé noci, prosbu naši vládykovi přednesl?“ jal se najednou Výhoně tázati, nemoha se nijak domysliti, jakby si tu nenadálou milost vysvětlil; a jinoch uznal potřebu, seznámiti jej s událostí na předsíni u Klecanského, i pověděl mu o zmařeném oumyslu vražedníků.

Po celém těle se třesa poslouchal Žertoň vypravování o zabitém sluhovi, neboť mu bratr a strach jeho na mysl připadl; a když byl jinoch mezi povídáním za ňadra sáhl a kus utržené

košile, jakožto památku po uprchlém vrahu, vytáhl: střelil po ní mužík se sokolovou bystrostí. „Nech, synáčku, znamení toto v rukou mých,“ prohodil s patrnou ouzkostí; „jáť se rozumných mezi námi vyptám, jakbychom zlosyna vypátrali.“ — A nežli se Výhoň nadál, byl již plátno schoval. Nazpět je požadovati, nezdálo se jinochu ani potřebí, aniž k tomu času zbývalo, neboť právě ke vládykovi lovčímu do ložnice kročili.

U velkém pohnutí zde muž letitý přebíhal. Popudlivá hlava jeho i lehko kypící srdce byly se zbouřily, a strašlivé podezření obkličovalo jej krutou sítí svou, šerednými barvami celé vůkolí mu líčíc. I Výhoň se mu v některém okamžení bez viny býti nezdál, ačkoliv byl od nejvěrnějšího přítele znamení přinesl.

„Matko boží!“ zděsil se při té myšlénce — „nedej aby se mi starý mozek zanítil. Nikoli, nedůvěrné srdce! jinoch mě oklamati nemohl. Jasné, přímé jest oko jeho, srdečná jsou slova jeho. Ale sám snad před pastí stojí, kterouž mu lidská zločinnost nastrojila. Ti světoběžníci musí o tom krvavém oumyslu vědět — podívám se jim do svědomí!“

V tom se otevřely dvéře. Hbitě obrátil se k nim vládyka a jižjiž měl nevlídná slova na rtech, ale náhle mu na nich opět umřela. Jakoby

u vidění zastavil se na okamžik při pohledu na Boleslavku, an Výhoněm vedena do ložnice vstoupila — zastavil se, a jakoby smyslům nebo šálebnému lesku lampy nevěřil, na krok se k ní přiblížil, i opět ucouvnul, a potom jakoby se nejdivnějšího úkazu lekal, třesoucíma se rtoma zvolal: „Vrahomíro!“

„Pro věčné bohy! pane můj, co víš o Vrahomíře?“ ozval se Žertoň jako vyděšen.

„Nic, nic!“ vykřikl vládyka, rozlítiv se, že se byl před cizími zapomněl. „Kdo jste? Co to semnou hrajete?“

„Tato jest dívka, jež u tebe pomoci hledá proti oukladům,“ odpověděl nyní Výhoň, Boleslavku o krok dále veda v komnatu.

„To jest Boleslavka moje,“ spustil i mužík, hluboko se skláněje — „holubice moje, kněžna naše.“

„Pohlédni ji do očí, pane vládyko,“ promluvil zase Výhoň — „a řekni, vezmeš-li nevinnou pod ochranu, anebo ji hubiti necháš drápům chtivého krahujce.“

Za dlouhou chvíli díval se Klecanský dívce do očí, zářících tak jemně a bolestně, že se mu srdce rozehřálo soucitem nepovědomým. „Nikoli, tak se na člověka nedívá zlé svědomí,“ promluvil na to polohlasitě, a pokývna hlavou do-

ložil: „Učiní pro tebe vládyka Klecanský, cokoliv možno!“ Museltˇ se však na to zase obrátit, aby utajil nové pohnutí, a přikročiv k oknu, jímžto na zhvězdnatělé nebe pohlédnul, zašeptal ještě u blahožalném zpomenutí: „To jsou oči její — to byly ty hvězdy moje!“

6.

Na památku vyvolení Přemysla za kníže Pražské slavily se každého roku na Vyšehradě svátky, k nimžto ze všech krajů hosté a diváci přicházeli. Provádělytˇ se za dnů této slavnosti na palouce kolem hradu rozmanité hry, kejkle, tance a jiná veselí, jakž je knížecí lidmilovná mysl a důchody připraviti ráčily. I bylotˇ se již toho dne, když Výhoň na Vyšehrad přišel, rozmanitých hostí sjelo, a dílem pohostinsku ve knížecím domě zůstalo, dílem i do Prahy, k veřejným hospodám anebo ku přátelům se uchýlilo. Na Vyšehradě byla celá řada komnat vzácným vládykám vykázána a Jaromírovým rozkazem ke slušné poctě uchystána. I bylotˇ toho dne také živěji v nádherném domě Přemyslovců, a to zvláště pozdě do noci po té straně, kdež nejbohatší toho času pán český, Kochan Vršovský, bydlení své měl.

Byltě Kochan důvěrníkem a rádcem knížete Jaromíra, muže mírného, tichého a pro utrpené bratrem Boleslavem neprávi poněkud nesmělého, choulostivého — slovem bezmužného. Nelákala ho však pouhá čest a marný zisk, že skvíti se mohl na dvoře knížecím, neboť jmenem a statky svými vyrovnal se Kochan i bez knížecí milosti všem pánům a vládykám po knížectví českém: alebrž neunavné služby jeho, jimiž Jaromírovy důvěry a tím i vlády nad jinými získati usiloval, měly dalšího a hlubšího zámyslu.

Jeť patrno z dějin českých, jak veliká nenávist mezi rodem Vršovců a domem knížecím bývala. Příčinou toho nebyla však pouhá náhoda, že oblíbeným a chytrým nastrojením Libušiným rod Přemyslův, proti domu Vršovskému v Čechách nepatrný, na stolec panovnický dosedl, jako spíše ta nehoda, že tentýž rod později několik matných větviček vydav, proti zpupným žádostem národu sousedního důstojné odvážlivosti neokazoval a pěknou domácí národnost v poplatek i jakousi odvislost říše německé podrobiti se neostýchal. Byloť to šlechetné, hrdé zanevření uražených bohatýrů českých na rod, jejž byli povýšili a vývodskou čepicí ozdobili, který však nyní pro slávu a skvělost její se netrudě, i povyšitelů svých mlhami zastíral.

Nemalé potravy a pohnutky k zahořčení tomuto dali zvláště synové Boleslava Nábožného: nevlídný skrbec — posléze oslepený Boleslav, týmže Boleslavem mužství zbavený Jaromír a na dvoře císařském vychovaný Oldřich. I uzavřeli Vršovci, stůj co stůj, trůn knížecí zprostiti mužů, méně, nežli se hrdým pánům zdálo, blaha národního sobě všímajících, a byť i sebe samých k nové hodnosti vladařské byli měli povznésti. Majíce statných přátel a spojencův i mezi ostatní šlechtou, brali se s považením, s opatrností a stálostí za vysoko i dosti nebezpečně vytknutým cílem, nejhlavnější zřetel přitom vespolek obracujíce na Kochana, kterýž jako stvořen jsa k podniknutí takovému, vyvedení tak důležitého zámyslu veškerý život svůj byl zasvětil. Nescházeloť mu ovšem v čas potřeby ani osobní odhodlanosti ani zmužilosti, byl však především tak pronikavou ohebností a bystrostí ducha obdařen, že se do všech veřejných i společenských záležitostí s nevyrovnaným štěstím vpraviti uměl, vždy jen takovou tvář na odiv nesa, jakovou právě doba požadovala. I těšil se přitom z neobyčejné pověsti; neboť sotva třicetiletý, byl již mnohý rok při dvoře knížecím ztrávil, a nedávno i nejpilnější radu a ruku k zapuzení Boleslava podal, ačkoli nejvěrnějším služebníkem jeho býti se zdá-

val. Nyní říkaje hlavnější osobou na Vyšehradě byl, nežli sám Jaromír; aspoň oči všechněch, i přátel i odpůrců, toužebně a starostlivě činům jeho se dívaly.

Letošní svátky Přemyslovské blížily se, zkázou hrozíce domu panujícímu. Mělať rána padnouti, rozhodující nad osudem trůnu českého. Nejmocnější a nejhlavnější spojenci Vršovců byli do Prahy přijeli a pohostinsku dílem u samého Kochana se stavili, jenž na Vyšehradě zvláštním, nádherným stavením vládl. I byloť hned prvního večera živo v jeho skvostných komnatách, a dlouho do noci leskla se největší síň bohatými lampami, ačkoliv okna zastřená zvenku se dívajícím hlučnou společnost vyzraditi nemohla.

Byl to kvas podivný. V rukou plné číše medoviny, na jazyku veselé připíjení — a v srdci plno hořkosti, v hlavě zkázyplodné myšlénky! — Asi dvanácte mužů, statečných postav, sedělo zde u dlouhého stolu, a po dvou, po třech, brzy vespolek mezi sebou hovoříce, myšlénky a zdání své o nastávajících dnech sobě sdíleli. Za nimi, pozorně ze síně do síně vstupujíc, dohlížela domácí čeleď, aby hostům ničeho nescházelo; chvílemi pak sama na předsíni mezi čeleď hostův anebo příchozí nižšího stavu se posadíc, zemdleným oudům hověla.

I vzchopily se nyní dvě osoby ode stolu a v důležitém hovoru semotam přecházeti začaly. Byly to dvě znamenité postavy. Jedna z nich, v nejkrásnějším mužném květu, v pěkném a drahou koží vykládaném oděvu, byla dobře známa i ženštinám po Praze. Jevilať v chodu a pohybování panskou, dojemnou ušlechtilost, a tvář její usmívala se líbeznou přívětivostí, kteráž ani tou vadou ceny své netratila, že se na ní poněkud žtočené oči a zazrzavělé vlasy okazovaly. Byl to Kochan, vůbec považován za muže krásného; a kdo jej po tajných cestkách stopovati mohl, snadno zvěděl, že mocný a bohatý vládyka rád i s tělesnými dary svými těžívá, nezamítaje nikdy, co se ke sladkostem života počítalo — spanilou pleť.

Jiného, avšak neméně zajímavého pohledu byla osoba druhá. Víc nežli padesáte roků bylo zajisté její tělo zrálo, nežli tak širokých prsou, tak silných ramen a mohutných paží dospěla. Vážná byla tvář muže tohoto, jakoby se do ní mnoholetá touha a hluboký zármutek byly zaryly, a husté tmavé vousy, jakož i kotouče dlouhých vlasů temný jich nástin ještě povyšovaly. Oděv jeho byl prostý, ne chudý ne bohatý, ale jiskrné oči dosvědčovaly, že se v něm tělo co schránka ducha bohatýrského skrývá.

„V tom se tedy shodujeme,“ promluvil k němu nyní Kochan, „že lid náš nazejtří do Prahy odejde a částí po blízkých lesích se ukryje?“

„Tak jsem řekl,“ odpověděl druhý hlasem temně zvučným. „Na meče naše spolehejte. Máte-li vy příčinu, hrob chystati domu Stadického rolníka, máme my zajisté dvojitou. Či nebyl to Přemyslovec, jenž nejprvnější pokácel posvátné háje? To mi věř, Kochane —“

„Já ti věřím, milý Strojboji!“ přejal mu tento další řeč, poznávaje, že do rozprávky zabíhá, z níž mu nikdy snadno vyplynouti nebylo. „Já ti věřím, milý Strojboji! Otcové nás všech mnoho ztrpěli domem Přemyslovců, a protož nyní také nás všech snažením býti musí, abychom tomu červu na jádře národního blaženství hlavu rozšlápli.“

„My ji rozšlápneme,“ doložil Strojboj; „na to bych se bleskem Peruna zaklíti chtěl, jenž nepravé slovo trestává. Ty potom zasedni na stol Pražský, a Vrahomíra vezme krajiny okolo Sázavy, Lužnice a Radbuze.“

„To se stane,“ dosvědčil Kochan — „a pevně spojí se naše strany proti obecným odpůrcům.“

„Mimo to ale nezapomeň, že kněžna žádá, by se vrchovatou mírou pomsta na muži vylila, jejž tu nyní vládykou Klecanským nazýváte.“

„Já mu na ochráněnou krve ze srdce svého nepodám,“ usmál se Kochan. „Což ale, pro živé bohy! stalo se Vrahomíře tímto Klecanským, že si mstivost její právě tu obět zvolila?“

I chtěl Strojboj odpověděti, v tom ale povstal na předsíni hlučný hovor, a když Kochan sám nahlédnul, co se děje, spatřil uprostřed služebníků svých lovce z čeledi vládyky Klecanského, an se zrovna do síně k urozeným hostům dral.

„Tys to, Meduno?“ tázal se Kochan s podivením. „Co tu pohledáváš tak pozdní hodinou?“

„Mně se nezdálo, žeby hodina příliš pozdní byla, an se o zjevení a prozrazení raráškem nastrojené hry jedná,“ odpověděl příchozí. „Pozoruji také, že jsem se nezmýlil, neboť v komnatách pana Kochana ještě jasný den panuje.“

„Co jest? co chceš?“ zkřikl tento poněkud netrpělivě. „Co tě sem přivedlo?“

„Novina moje hodí se toliko pro tvé a jiné dobře nastruněné uši,“ vece lovec, pokorněji se pokloniv a nedůvěrně kolem po neznámých tvářích se ohlídnuv; „nevím, jestli by tu někde jako píseň o zradě nezněla.“

„Tedy mluv — rychle a moudře!“ velel Kochan a na stranu s ním odstoupil.

„Bylo se včera již setmělo,“ začal Meduna vypravovati, „když mi starý Daněk zprávu při-

nesl, že se k zavraždění starého vládyky dnešní noc nejlépe hodí."

„U všech ďáblů!" trhnul sebou Kochan hněvivě; „co to té vyšeptalé lebce napadlo?"

„Tomu jsem se také podivil. On ale stál na svém i pravil, že tobě, pane, milou službu prokáže."

„Nemluv o mně, kde o potřebu veškerého národu běží! tu jedinou musíme při činech svých na zřeteli míti. — Proč tedy myslil Daněk, že odstraněním vládyky Klecanského již dnešní noci národu nejlépe poslouží?"

„Proto že všecko podezření s kohokoli mezi námi svaliti se mohlo na mladíka, jenž byl pod večer k lovčímu přišel a hostinsky od něho uvítán byl. I pozval Daněk také Boreše tvého, jelikož nám dvěma již dříve to dílo rozkazem tvým bylo připadlo; ale právě když jsem o půlnoci pozorně chtěl do síně se přikrasti, odkud jsme vespolek do vládykovy ložnice vedrati se hodlali: zaslechl jsem pokřik na síni, shromážděna stála tam čeleď naše, uprostřed ní vztekal se rozlícený vládyka, a před ním na zkrvácené podlaze ležel Daněk s roztříštěnou hlavou."

„Protože mu peklo radu dalo, aby se o věci staral, na něž jiným hlavám pomýšleti bylo!" rozhorlil se Kochan, ve starostech, aby nic před

časem na jevo nepřišlo. „A kdož mu takto k domovu posvítil?“

I vypravoval nyní lovec událost na síni u Klecanského, jakž ji tam byl sám povídati zaslechl.

„Nepozorní, nesmyslní!“ horlil Kochan dále a semotam několik krokův učinil, potom ale s přísným, pátravým okem opět k lovci přistoupil. „Ale jakou to náhodou mohl se člověk neznámý, vládykův host, na předsíň dostati tak neobyčejnou hodinou?“

„I toť víš, pane,“ pokrčil sprostý lovec ramenama, „když tě má kámen zabiti, zboří se třeba Neklanka na tebe; já nevím, nazýváš-li to náhodou nebo během hvězd. S tím hostem starého vládyky je to ale věru divná příhoda, i tuším, že bych se nemýlil, kdybych jej mezi kejklíře a čarodějníky počítal, kteří včera v soumraku přitáhli. Jeden z nich aspoň ještě pozdě na noc k němu přilezl — jakž to kluk sám povídal — a o pomoc ho prosil proti komusi, jenž mu strojil pasti na dceru.“

„Co že pravíš?“ podivil se Kochan. „Přeslechl jsi se, Meduno!“

„I nu tedy mi, pane, oči jako neplatné skleněné kuličky vytrhej!“ dokládal se tento. „Jáť pak předce viděl, jak potom starého kejklíře

i s holkou přivedli, a slyšel jsem, jak jim lovčí ochranu sliboval proti všelikým nátiskům.“

„Lépe by učinil, kdyby si fen hleděl — ten pan lovčí!“ zasoptil Kochan, drtě slova mezi zubama. „Všickni moji krásní snové zhyňte, budu-li déle to jeho míchání se do cest mých trpěti! — Pochvato!“

„Tu jsem, jak mě Bůh stvořil!“ ozval se hlas u stolu v předsíni, a se silné dubové židle vzchopila se velikánova postava, všecka jako blahem opojena po notné večeři. „Co ráčíš poroučeti, dobroditeli a pane můj?“

„Vešel člověk, jenžto se mi v lese protivil, s vámi do hradu?“

„Tuším že vešel, pane můj! Ještě na předhradí viděl jsem ho baviti se s kněžnou naší, a potom kroky před námi k bráně obrátil.“

Kochan se zamyslil. — „Kdo je ten člověk, že se mi příčí na cestách mých? Ját umím hněv spolknouti a při hořkosti jeho se tvářiti, jakobych med pil; ale ať se mi nezoškliví číše přeplněná! — Běda vám! Nepředlť jsem sítě, aby je k posledu ruka ztrhala, kterouž ochromiti mohu pouhým dotknutím. Nikoli — ani v nejmenší mé žádosti nesmějí mi nyní překážeti! Dokáži jim, že je síla v mých rukou.“

„Zůstal kejklíř s dívkou u Klecanského?“ zeptal se nato Meduny.

„Na dnešní noc odebrali se opět do své brlohy,“ odpověděl tento; „neboť v komnatách vládykových nebylo připraveného místa k noclehu a nepokoj tam panoval pro zabitého Daňka.“

„Nuže, tedy se hned vy dva k nim odeberte!“ rozkazoval Kochan jemu a Pochvatovi. „Zmizeti musí do rána kejklíř i dívka, jen aby se panu lovčímu starostí umenšilo. Blažej ví, kde se jim příbytek vykázal; on vám cestu okáže, a pozorně dovedete je tajnou chodbou, kam vás potom povede.“

„Což ale pak s nimi, jestli starého a holku šťastně vylákáme?“ tázal se Pochvata a nedůvěrně Kochana očima měřil.

„Co se na to ptáš?“ odsekl hrdě vládyka.

„Mně pouze napadlo, že jsme zejtra vespolek hry zkoušeti chtěli,“ odpověděl kejklíř, pokorněji se pokloniv — „a rád bych věděl, kde Boleslavku a Žertoně určitou dobou hledati.“

„Provozujte vy své hry bez dívky a bez mužíka: Vyšehrad jich letos nespatří.“

„To zachraň, Bože!“ zvolal kejklíř, jakoby se byl náramně ulekl. „Bez kněžny naší nemůžeme před diváky se ctí obstáti.“

„Záleží vám na cti více nežli na plném měšci?“ prohodil bohatý vládyka s posměchem a opovržením. „Tuším také, že vám nyní o přízeň moudrého pána více dbáti sluší, nežli o kejkly bláznivé holčice.“

I poklonil se Pochvata na dosvědčenou, a Kochan odcházel. „Bůh mě slyší“ — mluvil v duchu sám k sobě — „lépe by se nám i snadněji počínání dařilo, kdybychom tělo nebyli tak nesmírně článkovité. I přišla již doba svrchovaná, by se hlava o pořízení postarala, nežli si oudové sami překážeti budou.“ A po těch slovech obrátil se k hostům, jižto vstávati začínali, toužíce po loži a odpočinutí.

7.

Jakoby jej tisíciletá skála tížila, vzdychal a stenal zavřený Boreš pod hromadou kejklířských oděvů. Silná medovina, přestálé poděšení a potlučení byly mu poznovu smysly dílem mdlobami dílem dřímotou sklíčily. Však ani v tomto stavu polozmrtvělosti nenacházel nešťastník odlevy, neboť jej strašliví snové děsili. Byloť mu, jakoby se koupal ve krvavém jezeře; náhle však proměnila se ta tmavá tekutina ve šlehavé plameny

a sežírala mu oud po oudu; i válel se a křičel ouzkostí a bolestí, a sotva že vybředna pevnou nohou na břehu se postavil, opět kolem strašlivá bouře zazněla, a mezi řváním hromu bylo slyšeti hlasu všechny končiny pronikajícího, se všech stran „vrahu! vrahu!“ volajícího. I utíkal nešťastník až upadnul, a studená ruka ho za chřtán chytila. V tom se probudil a při kmitání nově zaníceného plamýnku v kahanci bratra Nedomysla vedle postele státi uviděl.

Byltě mužík, navrátiv se s Boleslavkou od Klecanského, potichu vešel do sedničky, a rozkřesav nepromluvil již ani slova na dívku, aby si ulehla. A ta v skutku též o něho nedbajíc, se tváří pořád usmívavou oděv s tílka shodila a na lože skočila. „Přemysle můj!“ zašeptala ještě, napnouc raménko, jakoby někoho obejmouti chtěla — a spánek jí zastřel umdlené oči.

Na toto okamžení byl mužík toužebně čekal. Zaslýchalť bratra na loži v těžkých snách úpěti, a kus utržené košile pálil jej na prsou co kus žhavého železa. I přistoupil tedy kvapně k posteli a odházev hromadu šatstva, začal těžkým snem trápeného buditi. „Bratře, Boreši!“ volal naň hlasem polotajeným, k samému uchu se nakloniv, až jej probudil. A jako v děsném vyjevení vyvalil naň procitlý oči; tváře měl zahřaty,

čelo potem zalito, vlasy zježeny a ústa pootevřena. Žertoň hrůzou ztrnul.

„Co jest? co jest?“ začal pak nešťastník jektati. „Jsou již tady? jdou již pro mne?“

„Upokoj se, bratře, já tu jsem, tvůj bratr!“ chlácholil jej mužík. „Čeho se lekáš?“

„Ničeho, ničeho!“ odpověděl onen a otřásl se, jakoby naň smrt byla sáhla. „Já se nelekám. Sen mě poděsil.“

„Bůh našich otců dej, aby ses ničeho nelekal, nežli co tě ve snách škádlilo!“ zdychnul mužík — „pak bychom tiše vedle sebe pospali. Dnes již u mne přenoclehuj. Svlíkni ale kabát,“ řekl ještě, a nedočkavě, ačkoli s třesoucí-se rukou, sáhl mu přitom ke krku, jakoby mu při svlékání pomáhati chtěl, vlastně ale jen, aby mu kabát rozhrnul a pod ním na košili pohlédnul. Učinil tak, a jakoby šípem projat uskočil.

„Kdes roztrhnul si košili?“ zvolal s rtoma jektavýma; rozespalý ale o ničem nevěděl, neboť poděšen nebyl cítil, že ho Výhoň na síni za košili popadl. I vytáhl nyní Žertoň kus toho plátna ze záňadří, podíval se na podobu i vorovnal ji s roztrženou košilí, a s hněvem i žalostí zasyčel potom nešťastníku v uši: „Kdes byl o půlnoci, Boreši?“

*

Pronikavě zkřikl tento, a skácel se nazpět na lože.

„Vrahu, vrahu!“ bědoval mužík, a odvrátiv se začal rukama lomiti.

„Nikoli, vrah nejsem!“ skučel Boreš na loži. „Ďábel duši mou jen lákal, do síti mu ale nepadla. Srdce neví, co ruka spáchala.“

Ve hluboké bolesti stál tu nyní Žertoň se svěšenou hlavou a sepnutýma rukama. „Kolikkráte sbírali po dědinách klasy, co jsi mě opustil a k cizím bohům přeběhl, synu matky mé?“ jal se pak tesklivým hlasem žalovati. „I myslil jsem, že již neuvidím druhorozence té ženy bohumilé, a žalost moje byla veliká. A předce to jen slabé šlehnutí dětskou metlou bylo proti hoři mému dnešnímu, an bratra co vraha opět nalézám!“

Oba zplakali. — Boreš vypravoval, jak se byl nevědomky v osnovu zradnou zapletl, jak jej zahynutím Klecanského mámili, co prostředkem k dosažení statkův i hodností, a jak se nyní jeho duše činu hrozí, k němuž byl ruky propůjčil. „Nebuduť se již lidem do očí dívati“ — bědoval — „ruce mé budou krví páchnouti. A Libunka moje — o Libunko, Libunko!“

„Kdo jest Libunka?“ ptal se Žertoň s nově rostoucí starostí, vida bratra skoro v zoufání.

„Ráj můj na zemi — a pustý je svět bez Libunky! I bude nyní pustý, neboť se mě dívka zhrozí, a nebudu se k ní smět přiblížiti.“

„Nezoufej, bratře! Měkké je srdce dívek; bolestná lítost pohne myslí jejich, a věrná láska ráda vinu omluví.“

„Ale kdo mě ochrání, kdo před světským trestem ukryje?“

„Pojď semnou, opusť Vyšehrad, vyleť ze hnízda, do něhožto zrada zalézá. Pojď semnou zas do širého světa, pobývej opět s námi — a miluje-li tě dívka tvoje upřímně, půjde s námi a zapomene na vinu tvou. Pojď s námi, a duše tvá nabude odlehčení v životě dobrodružném. Pod jasnou bohů milostivých oblohou nabude pokoje duše tvá, a vesele nám poplynou dnové vezdejší.“

„Půjdu, půjdu s tebou!“ odpověděl Boreš s divou radostí a křečovitě bratrovi ruku tisknul. Avšak při této své naději brzkého vysvobození měl nešťastník ještě jednou strachem před vyzrazením umírati. Ozvaly se totiž opět kroky blízko na schodech. „Nevydávej mě na soud!“ úpěl Boreš a obě ruce po bratru vztahoval, jenž bystré ucho nakloniv poslouchal, kdo se to as blíží.

„Chovej se tiše!“ potěšil ho mužík, a opět šatů kejklířských naň naházel. V tom se kroky

přede dveřmi zastavily, a lehké klepání dalo se slyšeti. — „Kdo to?“ zeptal se mužík ostražitý.

„Vládyka Klecanský posýlá sluhy své,“ ozval se venku hlas neznámý, „aby ještě před jitrem přivedli kněžnu Boleslavku i s otcem Žertoněm do komnat jeho, kdež jim pohodlného vykáže místa.“

S podivením otevřel mužík dvéře, a podivení jeho zrostlo, an za nimi vedle osoby neznámé i Pochvatu státi spatřil. „Co tu tak pozdě hledáš?“ jal se ho kvapně tázati, tušení v sobě zmoci nemoha, které mu náhle jakousi ouzkostí ňádra svírati počalo.

„S lovcem vládyky Klecanského přicházím pro tebe, jak vidíš — nejsi-li dlouhým bděním oslеplý.“

„Já tě ale neviděl v komnatách vládykových! A sotva že jsme do bran Vyšehradských vešli, točil jsi se ke společníkům zrzavého, jenž byl v lese mou Boleslavku pokoušel.“

„Nemař času marným tlacháním,“ odpovídal Pochvata, „a probuď holku, aby nohy zvedla a nás do komnat provodila, kde pro ni líbeznějšího lože chystají.“

„Já ti nevěřím!“ opřel se mu Žertoň a starostlivě před Boleslavku se postavil. „Proč nepřišel jinoch, jejž vládyka synem nazývá? Nepři-

stupuj ke mně! Nepůjdu s tebou! — Proč nepřiletěl holub sám pro holubici?“

„Kosti jeho nejsou železné, aby nemusely odpočívati po daleké cestě a nočním trmácení; a za ranního jitra musí hoch s vládykou na honbu. Pojď, pojď — rychle! Mne již také klapky tlačí, a budeť zejtra co dělati.“

„Já ti nevěřím!“ opětoval mužík s rostoucí ouzkostí. „Zrada ti páchne z úst a ze tváří. Ty jsi pil, a u vládyky Klecanského nenalévali dnes číše pro tebe. Ty jsi pil u zrzavého! Dolož mi se Bohem svým — a ty také“ — mluvil vždy horlivěji, obrátiv se k Medunovi, jenž byl přišel s Pochvatou. „Já tě neznám, a šat knížecího lovčího hodí se snadně na tělo. Ty se mi dolož také!“

„I aby tě divý jelen na parohy vzal, ty trpasliku!“ zaklel Meduna. „Budeš nás tady marně zdržovati! Zbuď holku, u všech všudy! Či má spaní z kamene?“ A při těch slovech učinil krok, jakoby sám Boleslavku ze sna probuditi chtěl; ale Žertoň se vymrštil na pelesť a napnul proti němu ruce, ve tváři všecek zapálen. „Zpátky!“ zvolal — „zrádcové jste! Nejistý krok vás prozrazuje!“

„Nech šprýmů až na zejtřek!“ domlouval mu s hořkým úsměchem Pochvata; „nepřišli jsme

pro ty tvé otřepky, a hledáme tě celého i s holkou tvou."

„A co tu *ten* hledá?" zkřikl mužík znova vyděšený, an si najednou za otevřenými dveřmi třetího muže povšimnul, jenž byl za prahem zůstal v ruce drže lampu, kterouž tak uzavříti mohl, že plamýnek jen k hořejšímu otvoru šlehaje, kolem žádného jasna nevydával. Zděsil se jím však Zertoň, poněvadž v něm jednoho z oněch tří jezdců poznal, kteříž byli o poledni na pasece ke sboru přibyli. — „Co tu *ten* hledá?" křičel mužík, a osoba, dosavad v temnostech za prahem stojící, vidouc že prozrazena, postoupila nyní ke předu. „Nedělejte s nimi dlouhých kejklů," jala se mluviti. „Chopte se jich silnýma rukama a zacpěte jim ústa. Se schodů do ouzké chodby není deset kroků, a tam jich žádný neuslyší, kdyby se jich křikem i skály pukaly."

A v skutku nežli Blažej, lovec Kochanův, tato slova dořekl, byl již Pochvata popadl mužíka s ouzkostí zápasícího a tak silně ho v náruči sevřel, že ubohý nadarmo nohama v povětří házel, chtěje se vymknouti. Zoufanlivě vyrazil ze sebe ještě: „Běda vám — nevidomý mě pomstí! Pamatuj na mne, synu matky mé — Boleslavko — —" dále však mluviti nemohl, velikán ho byl tak pevně tvářemi k prsoum svým přitisknul, že mu

jenom ještě temné skučení z úst vyklouzlo. I Meduna byl zatím outlou dívku v polou tílka uchopil a na schody s ní vyběhl, kdež jim oběma Blažej k ouzké, tajné chodbě svítil, zamknuv dvéře u prázdné, jak se domníval, sedničky.

8.

Nepokojná byla to noc na Vyšehradě, a hlučné vzešlo po ní jitro.

Kněžna Miloslava, sestra Jaromírova, byla toho dne po blízkých lesích honiti ustanovila, a za tou příčinou začalo se již po náhradí Vyšehradském hlučiti, ačkoliv na modrotemném východě ještě ani první prouha růžového jitra se nejevila a na protějším břehu Praha dosavad pokojně spala. Chasa lovecká, znepokojena jsouci beztoho povykem, ve příbytku nejvyššího lovčího, pána svého, povstalým, mimo obyčej časně se tu scházela, napořád ještě o strašlivé příhodě rokujíc a o původu vraždy všelijak se domýšlejíc. Najednou zaznělo štěkání fen, ozvalo se okřiknutí, a mezi houf čestně vítajících lovců vstoupil vládyka Klecanský. Při záři několika plápolajících pochodní skvěly se podivně, až k ustrnutí, zbledlé tváře jeho, slova jeho zněla temně, jak

ohlas hrohový, a oko jeho nespočinulo na žádném ze přítomných lovců. Dávalť jim rozkazy, jak se chovati mají, a prohlížel jich zbraň.

„Já dnes do lesů nemohu," doložil posléze, „neboť seslablý jsem po leknutí, že se v lůně mírumilovného domu hříšná vražda strojila, a to člověkem, jejžto jsem choval po svém boku spíše jako přítele nežli sluhu. Na životě mém nezáleží, játť jej nejednou pro pána, pro přátely i cizí odvrážil: ale živu býti s nedůvěrou, denně jedem jejím se napájeti, a vůkol všechněm ve tvářích viděti: Tys vražedník můj! — to je horší, nežli umříti!"

Ticho bylo kolem v zástupě. S utajeným dechem a s bolestným prsou sevřením poslouchala chasa přísného pána, jejž nebyla nikdy takto mluvícího zaslechla.

„Vlastně bych nyní na soudnou stolici zasednouti anebo žalobu před knížete položiti měl" — zněla vládykova řeč dále — „avšak v samotu se uchýlím, abych duši svou v nejhlubších záhybech prohlédnul, zdali jsem dýky vražednické zasloužil, a kníže pána poprosím, aby jen bezpečí vlastního ostražitěji hleděl, neboť bojím se, že nebyl nůž pro mne samotného nabroušen. Je-li ještě někdo z vás ve spolku s těmi zlosyny" — začal opět

po krátkém oddechnutí, náhle však zase umlknul. Neobyčejnou mrtvost jeho zaháněla znova vznikající, přirozená prudkost — prsa se mu prudce dmula, oči divě se koulely. „Avšak nemohu a nechci věřiti,“ zvolal pronikavě, „že by tolik koukole na mém sadě bylo vyrostlo; tak prašivých výstřelků nenalezá se na štěpu šlechetném. I slyší mě Bůh, že bych při druhém potkání nestál mezi vámi se slovy tak tichými!“

V tom se ozval dusot frkajících koní, a nežli se lovci řadou k uvítání postaviti mohli, přihnal se houf jezdců z prvního dvoru na druhý. V předu skvěla se panna — dennice Vyšehradská; i podobalo se v skutku, jakoby příchodem jejím lesknoucí se ona hvězda na nebesích blednouti a hasnouti začala. Byla to Miloslava, sestra Jaromírova, spanilé oudy ukryty majíc dlouhým tmavozeleným hávem a jako vlity na široký hřbet krásné brůny.

„Bůh tě pozdrav, milý vládyko!“ zvolala zastavujíc koně u samého lovčího. „Jaká mě to dnes pověst již polekala, drahý příteli? Pro milé nebe, pověz, byla pravdiva?“

„Kdyby nebyl Bůh mocnější nežli hříšný člověk,“ odpověděl Klecanský, „leželo by nyní zestárlé tělo mé studeno jako mého vraha.“

„Dnes tedy s námi nepojedeš,“ řekla zase panna knížecí. „Musíš ku bratrovi, a my si jednou i bez mistra pomůžeme.“

„Bodejž byly šťastny šípy tvoje, paní, a ruce mrštny i při nebezpečí! Já sám dnes ovšem nepůjdu, ale jako ve své osobě přál bych si, abych směl s tebou člověka poslati, jejž ode dneška synem nazývám.“ S těmi slovy přivedl před ní Výhoně, kterýž tu byl nazad i se svými psy stál.

„Tomu se budou panny a paní naše diviti,“ usmála se spanilá lovkyně; „neboť vládyka Klecanský až dosaváde ke stavu otcovskému mnoho chuti neokazoval. Nu uvidíme, cos nám zdárného na Vyšehrad přivedl.“

Oko její spočinulo při těch slovech na jinochovi, kterýž tu, z každého nového výstupu nového potěšení nabývaje, neohroženě stál a s úsměvem kněžně do tváře hleděl. Tvář jeho rděla se na díle vystupujícími nyní červánky, na díle panickým studem.

„Uděláme ho dnes naším ochráncem,“ řekla ještě Miloslava s libostným usmáním — „an beztoho i pan Kochan s námi nejede, maje doma plny ruce s přípravami ke slavnostem co dělati. Neměj péče o hocha, pane vládyko! nemá-li on sám strachy před kančími tesáky, zdravého ti zase přivedem.“

Hlučným dupotem hnul se pak veškerý zástup jezdců ze brány Vyšehradské, a silnými kroky pustili se za ním lovci ve spolku štěkajících psů.

Byloť krásné jitro. Lovci se rozveselili a jazyk jich se rozvázal. Zpívaloť se a povídalo. Výhoň přirozenou upřímností a bodrostí k soudruhům se přichýliv, sebe sám i nové přátely mnohým nápadem, mnohou otázkou a odpovědí vyrážel.

Na pokraji nejbližších lesů byla se knížecí lovkyně s průvodem svým zastavila, čekajíc až i pěší lovci k nim přirazí, a potom vespolek do hustin se pustili. Plamenem kouzelným hořely nyní oči Miloslaviny, tváře její leskly se líbezností dvou rozkvetlých růží, dlouhými kadeřemi jí pohrával ranní větřík, a celou pannou trhala dychtivost po blízkých radostech lovu. S podivením a zalíbením pohlížel na ni Výhoň. Bylať mu kázala, aby jí po boku zůstal, a lahodnými, veselou mysl a čistou duši jevícími slovy mluvila se svým svěřencem; brzoť ji však myslivost tak rozdychtila, že koně svého napořád pobodajíc, Výhoně za sebou zůstavila. I bral se nyní tento lesem věkovitým sám a sám, toliko psy svými provázen, a libovolně rozmanitým myšlénkám se oddával.

„Podivná je to věc,“ rozprávěl k sobě; „dvě ženštiny jsem již poznal, a sotva jsem ještě na Vyšehradská okna pohlédnul. I jsemtě žádostiv zkusiti, jsou-li si tak všecky nepodobny, jako tyto dvě. Ta Boleslavka — když na ni pomyslím, je mi jako bych na otce zpomínal, celý den bych jí do očí hleděl a celý den s ní hovořil, byť mi na klíně seděla, nebo stojíc předemnou k srdci se mi vinula. Proč mi ale tak není, když na Miloslavu pohlédnu? proč je mi přitom ouzko u srdce? proč mi neposkakují slova na jazyku tak vesele jako jindy? Činím zle, když na ni pohlédám? čili se mi tak děje, že ji co kněžnu vzývati mám? — Ajta, otče Podivíne! o tom si mi nic neříkával! Čili jsi sám nikdy s kněžnou nemluvil?“

Takto sám s sebou brzo hlasitě brzo jen v duchu rozmlouvaje, napořád Výhoň hustým lesem kráčel. Mysl jeho byla jasná, každého dojemu schopna — pod šírým nebem, v libodechém houští, byl jako domovem. V rozkoši této, na mysli maje otce, Vyšehrad a kněžnu, jako nezletilý pacholík radostně poskakoval, i honil se a škádlil se psy, až najednou pro houšť dále nemohl. — „I aby do toho tisíc ostrých mečů!“ dal se do smíchu, stěží se prodíraje; „však já si cestu proklestím.“ A při těch slovech lovecký nůž vy-

táhnuv, jež mu byl Klecanský před odchodem na bok pověsil, tak silnými a hbitými ranami do spletených jedlových a březových letorostí sekal, že se hustina před ním brzo jasniti začala. — „Notná to ocel!“ mluvil přitom, ostrý nůž ohledávaje a potěžkávaje. „Kdybych jím kanci břich rozpáral, nevím, kdo by mu ho pak zašiti dovedl.“ — V tom ale náhle na blízku koňské frkání a řehtání zaslechl, a pakli ho ucho neklamalo, mísily se v to i hlasy lidské, jakoby o pomoc volaly. Silou obrovskou před sebe ostrým nožem tepaje, že větve co suchá pírka okolo něho lítaly, bral se jinoch ke předu, zapomena hned na žert a obveselení. Šťastně také v několika okamženích hustinou probřednuv, na místě se octnul, kdež duby stoleté již pořídku stály; a bystré oko jeho za sluchem letíc, i hned zde příčinu nenadálého hřmotu zastihlo. V zápasu totiž s náramnou divokou sviní spatřil tam kněžnu Miloslavu na zpoceném i děsícím se koni, který jižjiž klesati začínal, tenké nohy maje v husté, až po stehna vysoké trávě zapleteny. Kněžna byla ovšem prudký šíp svůj na slintající šelmu vystřelila, avšak pro husté štětiny sotva jí povrchní kůži poranivši, krátkého kopí se chopiti a na příhodnou dobu číhati musela, aby je rozvětřenému zvířeti do ledvin vrazila. Zdivočená brůna

začala však pod ní zadníma kopytama vyhazovati a na přední kolena klesati, tak že kněžna nyní pouze na to hleděla, jak by se na sedle udržela, anebo bez úrazu na zemi skočila, kdež jí ale nebezpečný boj nastával. I zkřikla o pomoc — a v tom se z blízké houšti Výhoň vyřítil. Spatřil co se děje, a na psy pokřiknul. Jako s větrem o závod šuměla hned kolem něho černá mrštná zvířata, a strašlivý štěkot vydavše, s náramnou vzteklostí, avšak i s obratností na lesní šelmu se uvrhla, za uši a za plece ji popadajíce. Zuřivě házela sebou rozkacená svině, psy stranou odhazujíc, anebo jimi zmítajíc; ze tlamy jí sliny kapaly, a ze vnitřností dralo se strašlivé rochtání.

„Pusť ho — pusť ho!“ zkřikl nyní jinoch na psy, a doběhnuv místa, kde se s lítou šelmou rvali, s nožem, jakž jej v ruce obnažený držel, sám proti potvoře se postavil. Tato sotva nového nepřítele spatřivši, hned se na něho řítila; on pak se byl skrčil, sehnuv koleno, a s ostrým nožem v ruce na každé hnutí zvířete bedlivý pozor měl. A když se, očima jiskříc, s otevřenou tlamou skoro až k němu přihnalo, rychle se otočiv a k samé zemi shrbiv — že se podobalo, jakoby se ranou zvířete byl překotil — silnou a zkušenou rukou mu nůž pod srdce vrazil, a trhna ocelem, celé břicho až k zadku mu rozříznul.

Ještě jedním skokem hodila sebou šelma zničená, otočila se a potom nohama klepajíc ve smrtelných křečech sebou trhala. Výhoň ale na to k Miloslavě přiskočil. Bylať se panna knížecí znova lekla, zahlídnuvši jinocha statného před lesní šelmou skoro na zemi, a vykřiknuvši chtěla mu k pomoci přispěti, avšak místo kvapného skoku skácela se s koně jako u překonání všech tělesných sil, a mdlobou zastřeli se smyslové její. Spadlať do vysoké trávy, zrovna vedle brůny, kteráž ale, dosti rozumná, že paní svou na hřbetě již necítila, pokojně se chovala.

Zakrvácený nůž upustiv, snížil se jinoch na jedno koleno k Miloslavě, a sám ani nevěda co počíná, ovinul rámě svoje okolo boků jejích a spanilé, mdlobami spoutané tělo její nazdvihnuv, na druhé koleno si je položil. I neviděl, co kolem něho — zapomněl na lítou šelmu, na les i na Vyšehrad, a celou duši ponořil v pohledu na dívčí půvaby. Tváře její, ačkoliv ještě nedávno honbou zardělé, byly nenadálou nehodou poněkud zbledly, ale jinochu se právě nyní ještě spanilejšími než prvé býti viděly. Nemohlť ani oka s nich odvrátit, ano bylo mu, jako by se k nim spíše ještě skloniti a ústa svá na ústa její položiti měl. Krev jeho začala živěji prouditi, oči se mu slzou zalily, a rtové jeho otevřeli

se posléze ke slovům: „Přisám Bůh! ta žena je krásná!“

A sotva byl takto dořekl, prohlédla panna knížecí. Nové nebe otevřelo se před jinochem! — Rychle si na čelo sáhnouc a okem na jinocha hodíc, trhla sebou dívka, aby povstala, a když jí byl Výhoň vstáti pomohl, a ona opodál lesní šelmu v krvi se váleti zahlídla: zpamatovala se, co se bylo stalo, a oko její spočinulo s nevýslovným vděkem na statečném ochránci.

„Život's mi zachránil, jinochu —“ jala se pohnuta mluviti, a ruku mu podala, kterouž on, neznámým citem veden, k ústům přitisknul. „Tebeť věru dobrý Bůh na Vyšehrad poslal, abys vděčná srdce opoutal a svými dlužníky učinil.“

„Sluhou tvé milosti sebe učiním!“ zvolal jinoch. „Spas mě Bůh! já nevím, jakého bych vděčnějšího díla mohl začíti.“

V tom se na blízku lesní rohy ozvaly.

„Chovej se moudře,“ promluvila Miloslava, ruku svou jinochu na rameno položíc — „a nyní mi na brůnu pomoz, umíš-li také s koněm tak dobře se otáčeti, jako s lesními šelmami.“

„Báti se ho alespoň nebudu,“ prohodil jinoch, přirozeného rozmaru nabývaje a ochotně jí pomáhaje. „Báti se nebudu, kde mě služba dle rozkazu tvého zabaví, a litoval bych toho, kdyby

mě byl otec Klecanský nehodně milosti tvé poroučel.“

Miloslava byla mezitím lovčí trubkou blížícím se lovcům odpověděla, a v několika okamženích hemžila se veškerá družina lovecká kolem velitelkyně, s úžasem pohlédajíc na nesmírnou lesní potvoru, kterouž byla panna knížecí — dle domnění lovců — tak neobyčejnou ranou zkolila. Výhoň se usmíval, vida že Miloslava pochvalným slovům chasy neodpírá, i přál jí potěšení, jakéhož sobě sám ještě častěji způsobiti doufal.

9.

Smutně, s hlavou sklopenou a s rukama na lůně složenýma seděla Boleslavka, slova nemluvíc, ve skvostné komnatě. Žertoň vedle ní pobíhal, rukama brzy lomě, brzy tváře si zakrývaje. Ve slovech nesrozumitelných pohybovali se rtové jeho, a z těžkého povzdychování bylo vnitřní bolest jeho poznati. Najednou ale divě poskočiv rukama zatleskal a šklebivě se usmál. — „Perun svých věrných neopustí,“ zasyčel — „a nevysuší mozku jejich, aby se úpadům lstivě opříti dovedli.“ Potom se otočiv k dívce přistoupil. „Nevrkej žalostivě, holubičko moje!“ promluvil k ní

prosebně; „brzoť peroutka svoje na svobodě rozpínati budeš.“

Ale dívka neodpovídajíc, ani sebou nehýbala. Ubledlá byla tvář a mdlý zrak její, neboť nebyla oudů na lože sklonila, co ji byl zradný Meduna odnesl; i byloť na ni tak pohlédnouti, jako na první zábřesk denního světla.

Dávno se bylo rozednilo — poledne se blížilo, a dívka tu ještě bez pohnutí seděla. Na stole nadarmo snídaně čekala. Žertoň obcházel okolo okna, z něhož u veliké výšce na malé, prázdné nádvoří rozlehlého Vyšehradu viděl, a čekal i číhal, zdaž by někoho nespatřil, na nějžby zavolati mohl; avšak dříve se lidí dočkal dveřmi do komnaty přicházejících. Byliť tam dva sluhové vkročili, přicházejíce s rozkazem pána svého, k němuž dívku přivésti měli; a mužík v nich ony dva jezdce poznal, jež byl včera co soudruhy zrzavého na pasece uviděl.

„Napněte drápy jinam!“ zkřikl na ně, skokem se jim v cestu postaviv. „Poletování vaše jenom za noční tmy se trpívá — jasný den vás oslepí.“

„Hleď si, blázne, svých očí!“ odsekl Blažej, kterýž byl v noci lupičům svítil; „my víme kdy a kam koukati. Tobě bychom ale radili, abys ty svoje nyní zamknul a dříve jich neotvíral, až cinkot pánova měšce uslyšíš.“

V tom vešla i žena letitá do komnaty, a nedbajíc na odpor mužíkův, jemuž beztoho sluhové dobře ubránili, odvedla dívku, slibujíc jí šperky a rozkošné hodiny. Dívka však ani nevidouc ani neslyšíc, co kolem se děje, mimovolně povstala a pokojně s ní kráčela.

„Holubičko — duše moje!“ volal Žertoň, ruce za ní rozpínaje. „Pusťte mě!“

„Ty zůstaneš mezi námi, až rozumu nabudeš!“ chechtali se sluhové. „A budeš-li se tiše chovati, opatříme ti ještě chutnější snídani, nežli tato byla, kterou si pohrdl.“

„Jedu, jedu!“ řval mužík, sluhům z rukou se trhaje. „Jedu mi dejte! Nemohu se tiše chovati.“

„Nuž tedy s hladem tovaryš!“ zasmáli se tito, a pustivše ho brali se ke dveřím, aby ubohého zavřeli.

„Hlad na vás — a blesk Perunův na hlavy vaše!“ zkřiknul za nimi mužík jako v zoufání a padnul na zemi. I svíjel se jako křečmi stočený, a brzy opět jako bez života ležeti zůstal, brzy sebou házel, pěsti zatínal a očima strašlivě kroutě pronikavé skuhrání vydával.

„I aby do toho všickni černí!“ zkřikl jeden z mužů, již na prahu se obrátiv. „Nepojede snad rovnýma nohama do pekel?“

„Posednul tě ďábel?“ ozval se druhý, a k mužíkovi přistoupiv zlehka jej kopnul. „Vstaneš nebo nevstaneš?“

„Na mou duši, podívej se — vždyť celý bledne!“ řekl zase první, také blíže přistoupiv. „To by mu raráš pošeptal, aby nám tady duši vypustil.“

„Skoč pro starou Bohuši, ať se mu na žílu podívá, a má-li doma nějaké kapky, ať je přinese. Já ho tu zatím na postel hodím.“

A v skutku mužíka popadnuv položil ho na blízké lože, a druhý sluha spěchal ze dveří. Znovu počal ubohý kejklíř sebou zmítati, že hrůza byla naň pohlédnout; ale sotva že se pozůstalý u něho sluha za odcházejícím obrátil, chtěje naň otevřenými dveřmi volati, aby si pospíšil: skočil mužík s postele, a prošvihna se sluhovi mezi nohama jako blesk, zmizel po chodbě.

Nevěda, co se bylo stalo, ohlížel se osamotnělý Blažej po komnatě, pohlédnul na lože — a začal klíti. „Bodejž ti morová rána ty ptačí nohy zchromila!“ křičel, dlouhým krokem za uprchlým pospíchaje; ten však byl již dlouhou chodbu přeletěl, nedbaje, do někoho-li vrazil anebo se uhnul. Ačkoliv nevěděl, kam vlastně běží, předce jako šipka po nejbližších schodech dolů se pustil, doufaje že brzo na některý dvůr

knížecích stavení seběhne, tam své neštěstí ohlásí a o pomoc poprosí. Avšak tyto schody přivedly ho teprva na křížové chodby, odkudž pak, stoje co uprostřed sítí, kudy kam se rozběhnouti nevěděl. Ouzkost jej pichlavým prutem popoháněla, podlaha mu pod nohama hořela — ba nyní se mu také zdálo, že již na blízku za sebou honce zaslýchá. I letěl jako beze smyslů, až vrazil do dveří. Přestoupil prah a octnul se v bohaté komnatě. Byla-li však ouzkost, ježto prchajícího mužíka sem vehnala, bylo nyní leknutí, ježby ho málem zase bylo vyhnalo. Jakoby úkazem půlnočních hrobů poděšen, ztrnul mužík ve prvním okamžení, potom se začal na celém těle třásti, a posléze na kolena padna zvolal: „Duchu Strojbojův!“

Stálť zde u okna muž ve hlubokých myšlénkách, a nenadálým příchodem Žertoně vytržen, zasmušilou tvář pozdvihl. „Co jest? co tu mluvíš o duchu?“ zaznělo potom silným hlasem po tiché komnatě.

„Světovid mě slepotou netrestej!“ rozkřikl se s pláčem i smíchem kejklíř, vida že postavu člověčí a živou před sebou má. „Jenom dnes popřej mi podívati se ve tvář mého dobrodince, pro nějžto patnácte let pláč vedu.“ A po kolenou

k nohoum mužovým se přišoupav, střevíce a okraj šatů líbati mu začal.

„Co chceš? Kdo jsi, člověče?“ tázal se muž u velkém podivení; a kejklíř na to kvapně se vzchopiv, s dětinským skoro smíchem na patě se otočil, křiče: „Požehnáni jsou smyslové moji, že po tolika letech pána svého poznali! — O můj pane! o můj dobrodinče! Strojboji! — Vyšel ti Nedomysl cele z paměti?“

„Nedomysl?“ opětoval Strojboj, zraky pevně o mužíka opíraje, jakoby si na něho zpomínal.

„Nedomysl,“ doložil opět kejklíř — „věrný sluha v domě slavné Vrahomíry!“

„Slyš mě Perun!“ zvolal bohatýr. „Jsi ty ten věrný sluha z domu knížat pravověřících? Pamatuji se na tebe. Odpadl jsi již také nevěrně?“

„Neodpadl; Morana mě trestej!“

„Proč jsi tedy dávno nepřišel pokořit se bohům domácím v nových, ačkoli chudých příbytcích?“

„Ach, mně bylo strach vejíti mezi lidi, co nám střechy domu knížecího spálili! Pověst mi ovšem někdy zprávu o nové tajné otčině přinášela, ale já jí nevěřil; já si myslil, že mohu bohy všude vzývati, a utekl jsem s pokladem, o který jsem se po krajích českých bál.“

„Vrahomíra často na tebe zpomíná, a v zármutku svém ráda o tvých službách mluvívá.“

„Vrahomíra?“ užasnul Žertoň, a za hodnou chvíli ani hlasu nevydal, jakoby byl zkameněl. „Vrahomíra?“ opětoval, ve hlasitý pláč vypukna. „Což pak je kněžna moje na živě?“

„Na živě, ačkoliv kořen života jejího utrpením porušen.“

„Avšak já ji v krvi tonouti viděl, když jsem se k ní horou mrtvých těl prodral, kde byla dítě své chránila.“

„Bohové ji zachovali, a moudrost její vede až dosavad péči o věrné syny.“

„A já jsem šírým světem bloudil, daleko nesa drahý květ, jenž mohl pod okem matčiným dozrati! — O mocní bohové! podivné jsou cesty vaše, a já jich nesměl zkoumati!“

„Co pak je ti? Co to tebou zahrává?“

„Radost a ustrnutí mnou třese — ne, ne! pouhá radost, pouhá rozkoš!“ jásal mužík, veselé skoky před bohatýrem prováděje. „Zplaceny jsou starosti moje, a radostným okem bude nyní Nedomysl k nebesům hleděti. Boleslavko, raduj se!“

„O jaké Boleslavce mluvíš!“ tázal se rychle pohan bohatýr.

„Neměla-liž kněžna Vrahomíra dceru, jížto jmeno bylo Boleslavka?“ odpovídal mužík obratný. „Neuchránil-li jsem já toto poupě tříjaré, když nám veškeré sady krví zaliti hrozili? Světovid mě viděl — já se uhnul mečům, já se prodral plamenem, a dítko nesa v náruči, šťastně jsem lesů doběhl, hory přelezl a v cizí kraje zaběhl.“

„A poupě jsi uchránil?“

„Já je tělem svým zahříval a krví svou napájel, a ono zrostlo i rozvilo se k podivu světskému.“

„A kde jest nyní dcera kněžnina? přivedls ji s sebou?“

„Ach můj dobrodinče, udatný Strojboji! tuto jazyk ubohého sluhy vázne. Já jsem chudý — bez přátel a bez pomoci zůstavil jsem zhubenou otčinu, a předce měl jsem ještě vésti život dlouhý, an péče o knížecí dítě zrůstala. Bohové byli mi sice věrnost k paní a velitelkyni vložili do prsou, chleba však dobývati mě nenaučili. Jenom ohebnost oudů byli mně popřáli, kteráž druhdy i paní mé mnohého veselí působila; na tu jsem se tedy spolehl. S pláčem a hořkostí přitovaryšiv se k putujícím kejklířům — “

„Zachraň Světovid!“ zvolal Strojboj. „Kejkly's prováděl? — a snad i dceru knížecí stavěl divákům na odiv?“

„Stavěl, pane Strojboji!“ odpověděl Žertoň poněkud horlivě; „neboť byla nyní dcera *moje*, a já pro ni krk zlomiti se odvážil. I museli jsme živi býti oba — a byli jsme živi poctivě.“

Živými barvami líčil nyní život svůj a Boleslavčin, až pak i celou včerejší událost pověděl.

„A víš, kam jste uneseni byli času nočního?“ tázal se ho potom bohatýr.

„Jmenovati zlosyna neumím; oba však tuším dosavad pode střechou domu jeho stojíme.“

„Pojď tedy se mnou k pánovi domu tohoto a moudře si počínej,“ doložil pohan povážlivý, jemuž na zachování dcery své kněžny ovšem záleželo, ačkoliv by pro ni nerad byl s mužem přátelství pokazil, jehož pomocí ještě vyššího cíle dosáhnouti chtěl.

I vešli oba do Kochanovy komnaty. Stáltě tu vládyka se dvěma přátely, umlouvaje s nimi vyvedení tajného záměru.

„Aj, tebe sám Perun přivádí!“ zvolal, vida že pohan do komnaty vchází. „Pojď, pojď, statný Strojboji, a dej nám rady své.“

„Rád ji dám, kde dovedu,“ odpověděl vážně bohatýr; „nyní však několik jiných slov promluvit mi dovol.“

I zarazil se poněkud Kochan, spatřiv malého kejklíře za bohatýrem; nežli však tento dopově–

děl, proč přichází, byl již opět mysli nabyl, a jakoby o ničem nevěděl, spáchanému násilí diviti se počal. — „Já dívku tvou neviděl“ — řekl hrdě mužíkovi — „nežli včera večer, an mě lidmilovná péče o pohodlí její do příbytku tvého přivedla. A pod mou střechu že jste unešeni byli? Svolám veškerou čeleď svou, a povíš mi, kdo byl skutek spáchal.“ —

I sešla se čeleď, ale mužík nadarmo lupiče mezi ní vyhledával; ti se neokázali.

„Nesmím a nebudu trpěti,“ prohlásil se nyní Strojboj, „aby se dívce ještě další příkoří činilo. Dívka je věrná služka bohů mých a stojí pod mou ochranou. I žádám tedy, Kochane, abys učinil, co sluší pro zachování našeho přátelství.“

„Jakže?“ usmál se Kochan. „Sprostá kejklířka měla by zavdati příčiny k různicem mezi bratry, jižto si k obapolné spáse rukou podali?“

„Nemluv o dívce, kterou neznáš,“ odpověděl pohan, „a kteréž, nedej Perun! abys byl násilí učinil.“

„To nedej Perun!“ zvolal tu mužík Žertoň — „a rádi zapomenem, žes holubinku již na pasace pokoušel, jen když bez bolesti do rukou našich zase přiletí.“

„Nepokoušejte hněvu mého!“ prohlásil se Kochan, před svědky se k činu přiznati nechtěje.

„Nevím nic o dívce, aniž chuti mám pátráním po světoběžnici čas mařiti. Nám všem každý okamžik drahým býti má!“

„On mi *jest* drahým!“ odpověděl Strojboj, a po vážné tváři mu plamen přeletěl. „Protož ani hodiny ve službě paní své nemařím, an se o krvi její rozpráví.“

„O krvi její?“ podivil se Kochan.

„O dceři její!“ dosvědčil Strojboj. „Boleslavka je dítě Vrahomířino.“

Nedůvěrně pohledl Kochan na bohatýra, a dal se do smíchu. „Šťastný den vzešel nad Čechami,“ jal se mezi to mluviti, „neboť vážný Strojboj žertům se oddává. Ne, ne, milý vládyko! a kdybych i zalíbení byl na dívce z lesa nalezl, *tak* její krásou oslepen nejsem, abych ji za hvězdu měl, lesknoucí se na obloze domu Vrahomířina. Holka mezi kejklíři — a dítě z krve knížecí! Aj, milý vládyko, tys ve lsti a podvodu málo prohnán!“

„To dobře díš!“ rozpálil se pohan, „a protož pravím, že je dívka, muži tomuto unešená, dcera kněžny Vrahomíry, u kterés pomoci hledal k dílu nebezpečnému.“

„Blázni, blázni!“ smál se Kochan. „Tenší musí býti tenata, jež na Kochana nalíknouti

chcete, a to si pamatujte, že s ním vždy hraje podvod proti podvodu. O dívce nic nevím.“

„Ty o ní víš!“ ozval se v tom zvučný hlas za jeho zády, a když se všechněch oči po hlase obrátily, spatřily ve stěně otevřená malá tajná dvířka, mezi nimi pak neznámého jinocha.

„Nebe se usmívá!“ zaplesal Žertoň, k Strojboji se obrátiv. „Podívej se, pane, to jest ochránce náš!“

„Kdo jsi? — a co tu pohledáváš?“ zkřiknul Kochan na hosta nenadálého, poněkud se zaraziv, an byl jinocha poznal, jenž mu včera na pasece odpor učinil.

„Však já vím, že dobrou pamět máš,“ odpověděl jinoch, „a že ti má podoba z ní ještě nevypadla, ačkoli jsme se jen malou chvíli viděli. A čeho tu pohledávám, snadno uhodneš. Jen se na mužíka podívej!“

„Přisám Bůh!“ zvolal Kochan, „mně se zdá, že zrada kolem nás přebývá. Jak jsi přišel v tuto komnatu?“

„Touto uličkou!“ odpověděl jinoch lhostejně, na krok od ouzkých dveří odstoupiv, jimiž nyní v temné chodiště viděti bylo.

„Ha, zrádce!“ rozlítil se vládyka i sáhl po meči. Ale jinoch ani nejmenšího znamení strachu nedávaje, ke dveřím se obrátil a zahvizdnul. Na

průchodě ozval se čtvermonohý dupot, a v okamžení vyřítili se na práh Výhoňovi velicí psové.

„Nejsem samoten, jak vidíš, pane Kochane — tak ti tuším říkají?“ prohodil na to jinoch s polovičním usmáním — „a spravedlivá věc nemá se prý strachovati, kdyby i zástupy nešlechetných proti ní povstaly — učíval mě otec. Vydej dívku, pane Kochane! já vím, že je v domě tvém. Nešlechetný lovec Meduna odnesl ji včera s velikým kejklířem, jemuž Pochvata říkají. I vyšli jsou pro ni dle tvého rozkazu. Já vím všecko; vydej ji!“

„Nevydám!“ rozkřikl se vládyka domácí. „A víš-li všecko, blázen jsi, že se v nebezpečenství vydáváš; neboť musíš také věděti, že z komnaty této pod šíré nebe již nevyjdeš. Tady nejsme na pasece, a já tě naučím, s vládykou mluviti.“ Nato pokynul čeledi, kteráž se byla u hlavního vchodu sestavila, byvši prvé zavolána k marnému pátrání po ztracené dívce. I hnula se čeleď veškerá, jakoby se jinocha zmocniti chtěla; po prvním kroku se však opět zastavila.

„Ajta, hněve boží!“ zahřímal na ni Výhoň hlasem, jakého nebyli ještě na Vyšehradě slyšeli; „Výhoňovy síly zde ještě nikdo neviděl, i nechtějte jí zkusiti!“ — Postava jeho, zdálo se, jakoby o celou hlavu byla povyrostla, tváře mu

hořely, oči se jiskřily — živý tu stál obraz mužné síly, podle něhož dva psové dobrými společníky se ukazovali.

„Chraňte se rozbroje!“ zvolal pohan bohatýr, „a v míru se porovnej mysl vaše! Na tvé svědomí, na slib tvého přátelství s kněžnou naší ptám se tě, Kochane Vršovský: víš o dívce?“

„Nevím o ní!“

„Nezapírej!“ pohrozil mu jinoch. „Staré hospodyni poručil jsi, aby ji ve příbytku svém ukryla.“

„Zrada z tebe mluví!“ zasoptěl Kochan, nemoha pochopiti, jak jinoch neznámý tajné spředení jeho proniknul. „Já nevím o dívce, a pakli čeleď moje co provinila, nebudu za to odpovídati.“

„Sem tedy s veškerou čeledí tvou, sem s hospodyní tvou!“ poroučel jinoch; „a sedni za stůl soudný!“

„Ano, sednu zaň!“ dotvrdil vládyka; „ty však třásti se budeš výroku mého. Chopte se ho!“

I hnula se ještě jednou čeleď na nový rozkaz jeho, ale v tom ustoupiti musela osobě, ježto se ve spěchu drala v komnatu.

„Boleslavko!“ zkřikl Žertoň, an se byla dívka čeledí prodrala a jako u vyjevení očima po komnatě střílela. — „Boleslavko!“ zkřikl také

Výhoň; a jakoby dívce bylo z očí bělmo spadlo, radostně vykřiknuvši, okolo všech přítomných jinochu do náruči letěla.

10.

Smrtelné ouzkosti přestál nešťastný Boreš, když byli muži rozkazem Kochanovým bratra i dívky se zmocnili a násilně je odnesli. Jakoby na trní ležel, bylo mu na loži, a sotva že poslední ohlas krokův odcházejících lupičů zaslechl, vyskočil a shodiv podivnou pokrývku, jako šílený po malé komůrce točiti se začal. Kahanec byl zhaslý — toliko měsíc otevřeným oknem bledé své paprsky tu rozsíval. I hnalo jej to k oknu, z něhož bylo do knížecích zahrad viděti. Byltě sice hlas Meduny, společníka hříchu svého, poznal, a tou stranou prozrazení se co báti neměl; byl tu však také hlasu nepovědomého zaslechal, a rozohněná, rozjitřená obraznost mu ihned zrádce na mysl uváděla. Ven z komory musel, nežli by se kdo zas navrátil a jej tu nalezl. I naklonil se tedy z okna, jakoby okřídlen vylítnouti chtěl. Výška od země byla veliká, leč bázeň jeho byla ještě větší, a protož vyskočiv na okno hodil sebou do povětří asi na krok ode zdi, a chytiv se

šťastně blízkého stromu, stížil jej a sehnul, a sám na okamžik zůstal v povětří viseti. — Kmen ale začal praskati a zlomil se, předce však při padnutí tíži Borešova těla tak umenšil, že se nešťastník bez pohromy na travnatou zemi povalil.

Nyní stál pod šírým nebem — stál na svobodě. To však ještě věděl, že nyní tak snadno z knížecích zahrad nevyjde, an se na noc každý vchod uzavíral. I kradl se tedy stínem košatých stromů, a třel se i kolem zdí, až dostihnul stavení, kdež bylo obydlí Kochana, velitele jeho. V jednom oknu při zemi zahlídl světlo, a když se až ke tlusté dřevěné mříži přitočil, jíž okno opatřeno bylo, spatřil v komnatě starou hospodyni domu Kochanova, ana rozpráví s Medunou, knížecím lovcem, a s Blažejem, domácím čeledínem.

„Učiň ty jen, co pán poroučí," pravil k ní Meduna, „a pilně o holku se postarej."

„I co ty tomu rozumíš?" odpovídala mu žena. „Začátek takového obstarání bývá ovšem veselý, ale jaký bude konec?"

„O konec nech Kochana se starati," řekl Blažej; „nebudeť to ponejprv, co oškubané kvítko zahodil a ptáčka s ochablýma křídélkama propustil. Co nám do toho? Páni mají divné jazejčky a rádi si vybírají; ačkoliv by, abych se upřímně

vyznal, ta světoběžná kůstka pro můj chřtán nebyla."

„Ať tedy holku na pokoji nechá," horlila ženština, „a nepokouší počestných žen dávno po půlnoci. Jáť myslila, že Vyšehrad hoří, jakého povyku jste mi přede dveřmi nadělali."

„Ba, na mou duši!" řekl Meduna, hlasitě zívaje. „A všickni černí vědí, stojí-li ta holka za to, nebo nestojí. Mně se všecko zdá, že ani všech pět doma nemá — jako to její tatisko; aspoň by se jiná nešklebila, jakoby ji na nože bral, kdyby se o ni pan Kochan pokoušel."

Na blízku začaly suché kmeny praskati a v hustolistém křoví šustěti. Boreš sebou trhnul a skrčiv se k zemi, čekal ve stínu, až se všecko utiší. Nemyslilť jinak, nežli že ho pronásledovníci již za krk uchvátí. Spěchal tedy dále, až nejhustějších sadů doběhnuv, udychán na trávník se převalil. Tady usmyslil sobě do jitra čekati, doufaje, že se potom k záhonům přikrade, kdežto knížecí zahradník rozmanité květiny pěstoval, a kteréž jeho dcera každého dne zalívati musela.

A časněji nežli kdy jindy přišla dnes Libunka. Onať byla včera večer pěkný svítek pro milého Boreše upekla, avšak milý Boreš nepřišel — nešťastník musel do sebe medovinu líti, aby nabyl smělosti ke zločinu. Nadarmo čekala

Libunka dlouho do noci; svítek vystydnul — onať se ho ani netkla, a mrzuta odebrala se na lože, pevně u sebe uzavírajíc, že se ani za čtyry neděle na Boreše nepodívá.

I měla milující dívka těžkou noc. Ošklivé sny ji děsily, lůžko ji pálilo a tlačilo — napořád se jí zdálo, jakoby Boreše něco zlého bylo potkalo, že včera nepřišel, a sotva že se k ní první zábřesk mladého dne okénkem do ložnice vedral, byla již oblečena a spěchala k podivení otce svého do knížecích zahrad. Sotva že ale kropenku s čerstvou vodou poprvé na peřesté hlavinky rozmanitých květin sklonila, ozvalo se za ní bojácně: „Libunko!“ Trhla sebou dívka, neboť poznala hlas Borešův, i obrátila se, v tom jí ale napadlo, že se čtyry neděle na hocha hněvati chce, a rychle se k němu zase zády otočila.

„Nehněvej se, nehněvej!“ zvolal Boreš v úzkosti; „nebo ze mne člověka nešťastného uděláš, a budu muset skočiti do řeky!“

„Pro umučení boží!“ lekla se dívka, že jí kropenka z ruky vypadla; „co pak se ti stalo?“

„Nehněvej se, že jsem včera večer nepřišel,“ prosil ji zase Boreš; „stalo se to z pouhé lásky k tobě. O kéž bych tě méně miloval! — ne, ne! kéž bych tě beze všeho hříchu miloval! Ale já jsem chudý lovec, a ďábel mi pošeptal,

jak bych více míti mohl, abych otce tvého pohnul, kterýž tě chudému k sňatku dáti nechce. Někomu na Vyšehradě dlouho je živ vládyka Klecanský, a jsou lidé mezi čeledí jeho, kteří na dědictví po něm čekají — měl jíti se světa — o Libunko, Libunko! zlý je svět a chytrá jsou jeho osidla, a Boreš tvůj do nich upadl.“

I vypravoval nyní hrůzou ztrnulé dívce, co se bylo za celou noc přihodilo, a hořké slzy proléval.

„Nemiluj mě více“ — bědoval — „ale jen mě neprozrazuj. Dříve se polepším, a potom teprva zemru. O dej mi radu, co mám činiti?“

Za dlouhou chvíli mlčela dívka, nemohouc pro pláč ani slova ze rtů vypustit. Duše její hrozila se člověka, jenžto krví zprznil ruce, jimiž ji byl objímal; a předce opět láska přímluvu vedla za nešťastného. Ale jakož nejednou ženy, i ve stavu sebe sprostějším, za času největší potřeby odhodlaněji než mužové si počínají a přirozeným pudem dobré pomoci se chápají: takž i nyní Libunka Boreši radila, aby to všecko samému knížecímu lovčímu pověděl, a milosti, aňo snad i odplaty před soudem jeho očekával. K tomu však nechtěl Boreš přivoliti. „Nikoli, Libunko! to nejde! Klecanský by mi třeba odpustil, ano i odměnu dal, ale muselť bych se druhou stranuo

pomsty za zradu svou strachovati, neboť bojím se, že s obmýšlenou vraždou lovčího i jiné věci hrozné setkány jsou, o nichžto prsty velikých pánů pracují.“

„Tedy aspoň bratra a dívku vysvoboditi hleď,“ napomínala ho milenka, oči uplakané si utírajíc. „Vyzraď učiněné jim bezpráví buď knížecímu lovčímu, anebo člověku, jenžto se ubohých ujímal a tobě jako duch strážný v cestu vkročil, žes ještě většího provinění nespáchal.“

A to slíbil Boreš učiniti.

„Nabuď mysli,“ těšila ho dívka milující dále, nových důkazů dávajíc, jakže láska ostrovtipná bývá, kde miláčka omluviti má. „Nabuď mysli a strach odežeň. Vina krvavá na tobě neleží; ba sám Bůh tě včera na síň vládyky Klecanského přivedl, aby původce vraždy trest jeho rukou tvou ještě před skutkem uchvátil.“

I poslechl Boreš rád slova dívčí, a usrovnav na sobě oděv a co možná vesele tvář nalíčiv bral se z knížecí zahrady v rozlehlá stavení probuzeného již Vyšehradu. Rovnou cestou zaměřil ku Klecanskému. Ten byl však u knížete, aniž kdo ze sluhů věděl, kdy se pán navrátí.

„Snad bych tedy aspoň s člověkem mluviti mohl,“ tázal se Boreš dále, „jenžto se od včerejška u něho pohostinsku zdržuje?“

„Máš-li chuti jít za ním na honbu,“ odpověděli mu sluhové, „nic proti tomu nemáme. Přinášíš mu snad něco od pana Kochana? čili se o místo ucházeti chceš po nebožtíkovi Daňkovi a hledáš přímluvčích? Nu, tobě by to neškodilo — ani tvé Libunce!“

„Vy jste blázni!“ zamračil se Boreš na žertující, a byl rád, když jim s očí odešel. Tvář mu hořela a srdce nepokojně tlouklo.

11.

Kněžna Miloslava byla hned po nehodě své honbu skončila, a vracela se mimo obyčej záhy ku branám nádherného Vyšehradu. Slunce nebylo ještě ani z třetí části dráhy své zlatou báň Neklanky políbilo. I povstalo podivení na Vyšehradě, a to tím větší mezi oněmi, jižto divou lesní šelmu spatřili, kterou dnes kněžna zkolila.

Výhoň, poručiv se kněžně do milosti, ježto dnes zaň pochvalu a obdivování tržila, bral se poněkud umdlen z velikého náhradí k obydlí nového otce svého. Nebyl však ještě na první stupeň kamenných schodů dostoupil, an jej někdo pozadu zastavil.

„Prosbu od mužíka a dívky jeho přináším,“ promluvil naň člověk neznámý.

„Od Žertoně a Boleslavky?“ podivil se Výhoň. „Přisám Bůh! což pak jsem proto na Vyšehrad přišel, abych nejedl a neodpočinul si, alebrž pomáhal, nevěda ani proč a komu? Neuchýlil se kejklíř s holubičkou svojí hned po ránu k vládykovi, kterýž jim ochrany přislíbil?“

„Neuchýlil se ubohý,“ odpověděl člověk neznámý, a bezděky s ním jdoucího vedl nazpátek. „Přistřihnuty jsou peruti jejich a smutni sedí oba v ouzké kleci.“

Byltě to Boreš, jenž tu Výhoně zachytil a nyní s ním k obydlí Kochanovu kráčel. Toužebně byl naň již od rána čekal, a poznav ho nyní mezi známou chasou loveckou co jediného s tváří nepovědomou, pilně kroků jeho střežil, aby mu svěřiti mohl, co jej stran bratra tížilo. S podivením poslouchal ho jinoch, nemoha pochopiti, proč by kdo dívku odnesl; avšak dalším povídáním zasvitlo se mu v čisté, nezkušené duši, a ta se roznítila hněvem.

„Pro syna matky své zradu páchám na pánovi,“ dokládal nyní Boreš; „ale ty mně, pane, stejnou měrou nesplácej, neboť je hlas krve mocnější, nežli povinnost služebníkova; a matka nás — kéžby ji Bůh do nebes byl povolal a nedal v po-

hanských bludech zahynouti! — matka nás učila netrpět nepravosti ani při veliteli — ačkoliv já sám neuchránil rukou svých —"

Takto mluvil k Výhoni; najednou se ale zarazil, poděsiv se, jakoby již mnoho byl vyzradil. I vedl jinocha křížem a křížem po hradě, až pak ouzkou chodbu s ním přešed, u dveří se zastavil, jimiž potají v soukromnou Kochanovu komnatu se vcházelo. Nevěděliť o nich nežli nejdůvěrnější z čeledi vládykovy, a k těm i Boreš náležel.

Nová ouzkost jala ovšem Kochanova čeledína, když se Výhoň již kliky chápal, aby otevřel; ale jinoch nedal se déle držeti a vkročiv rychle do dveří neohlížel se na Boreše chodbou nazpět utíkajícího.

Byltě Výhoň dobře hlasitý hovor v komnatě zaslechl, a stál tu nyní co svědek proti spáchanému násilí. Nyní již i dívka sama v náruči jeho spočívala, a Kochan déle zapírati nemoha, vinu všecku na sluhy uvalil, jakoby bez vědomí jeho byli se jí dopustili. Hrozilť jim také přísným trestem, a Strojboji sliboval, že se slušně o dceru Vrahomířinu postará. I obrátil se k ní s lichotnými slovy, nebem i zemí se dokládaje, že to tajný hlas přirozené úcty byl, který ho již v lese o přízeň její snažiti se ponoukal. Ale bojácně

uhýbala se mu Boleslavka, a za Výhoně se ukrývajíc úpěla: „Pryč — pryč vyleťme z jestřábího hnízda!“

„Ano, ano, půjdeme, holubičko!“ těšil ji Nedomysl. „Poletíme k matince.“

„K Přemyslovi, k Přemyslovi!“ volala dívka, jakoby slovu „matince“ ani nerozuměla, a táhla s sebou Výhoně z komnaty. Marné byly prosby Nedomyslovy i Strojbojovy: k ničemu nechtěla se dívka odhodlati, než aby ji Výhoň u sebe podržel.

„Inu, tedy se k otci Klecanskému podíváme,“ zasmál se jinoch. „Buděť se beztoho diviti, kde tak dlouho meškáte, i potěší se snad mysl jeho, až mu o zkažené čižbě zrzavého ptáčníka povíme.“

„Chovej si prostořekých úst na uzdě!“ ozval se vládyka domácí po tomto posměchu, „aby ti píseň hrobovou nezazpívala. Toliko z úcty k této dceři knížecí zapomínám nyní pátrati, jak jsi se vedral do příbytku mého; ale varuj se, chlapče, abychom se po třetí s odporným úmyslem nepotkali!“

„Nebudu se ostýchat a porvu se třeba s tebou!“ zasmál se Výhoň; „jáť jsem již více šelem poškrtil.“ I vedl přitom Boleslavku ze dveří. Ruce spínaje šel za ním Žertoň, a vedle něho drali se zástupem ustupující čeledi věrní psi.

Strojboje zadržel Kochan ještě v komnatě a dokončil s ním potřebnou úmluvu. Pohan bohatýr vydal se potom na cestu, aby své kněžně radostnou zprávu donesl.

12.

Události předešlé noci, zvláště pak pohled na Boleslavku, byly nejvyššího lovčího bolestně dojaly. Zniklo v něm zpomenutí na léta mladosti, a červ zlého svědomí počal mu nedobře vyléčenou ránu znova rozjitřovati. Bylť si Klecanský těžké viny vědom, a z vědomí toho, s nímžto nadarmo již pětmecítma let zápasil, byla i ona trudná malomyslnost počátek vzala, v jakovéž dnes ráno ke své chase rozprávěl. I sám Výhoň stál mu před očima co živá památka dávnoletého provinění, a protož mu skoro volněji bylo, když i jinocha na honbu s kněžnou vypravil a pak o samotě zůstal. Pozdější důvěrná rozmluva s knížetem, jevícím velkého oučastenství se šťastným jeho zachráněním, ovšem jej potěšila i mraky mu s čela poněkud zaplašila; ale sluneční jasnost utěšené mysli ho předce neobestřela. —

V hlubokých myšlenkách seděl zase ve prostranné jizbě, a jakoby v bouřlivém moři tonul,

ohlížel se po blízkém břehu, jehož by se ke své spáse pevně uchytil. Výhoň, Boleslavka, Vrahomíra — tato tři jmena zněla mu v uších jak ohlas soudního dne. V tom se otevřely dvéře, a do jizby vešli Výhoň s Boleslavkou, vládykovi i třetí obraz, Vrahomířin totiž, na pamět i před oči uvádějíce.

„Co jest?“ zvolal Klecanský, nepokojně se sedadla svého vyskočiv.

„Z lovu přicházím,“ odpovídal jinoch, „a dobrou kořist si přivádím. Viděl jsi už sice laňku mou i pohnul se jejím pohledem; ale toho jsi se jistě nenadál, že ji krev panská kojila.“

„Krev panská?“ opětoval vládyka a zraků svých s Boleslavky ani nespustil. Stálať tu dívka v pěkném rouše, jak je toho času panny z bohatých domů nosily. Neboť stará hospodyně Kochanova byla rozkaz dostala, o dívku co nejsnažněji pečovati a vším jí vyhověti, po čem by srdce toužilo; dívka pak nezdráhala se ani těla hnutím, když ji starostlivá žena v ouhledné šaty oblékala. Co ji byl Meduna do Kochanových komnat odnesl, nebyla hlasu vydala, nebyla oka pozdvihla; jako neživotný stroj nechala sebou vládnouti. Až kdy Výhoň opět na Vyšehrad vešel a hlas jeho na blízku vězení jejího zavzněl: jakoby pouhým dechem a ozvěnou slov jeho byla

obživla, náhle se z rukou Bohušiných vytrhla a ven ze dveří letíc, jakoby po rozlehlých staveních Vyšehradu dobře známa byla, rovnou cestou k jinochu spěchala. — V tom samém oděvu stála nyní před nejvyšším lovčím.

„Krev panská?“ opětoval tento slova Výhoňova; a mužík Nedomysl, jenž byl za jinochem do jizby vešel, blíže nato přikročiv, hluboko se před ním pokořil. — „Pane a dobrodinče náš!“ jal se k němu mluviti, „veliká byla tvoje milost dnešní noci, kdežtos outočiště pod svou střechou připověděl dívce a otci jejímu, ačkoliv jim Bůh mocný příbytky v prachu vykázal; i naději se tedy, že touže milostí i teď srdce své otevřeš, když ti povím, že v ní dceru z knížecí kolébky a věrného sluhu i pěstouna jejího osloníš. Avšak dovol, pane, především otázati se, proč jsi včera, spatřiv tuto pannu, jmeno vyslovil, uzavírající v sobě celé vysvětlení té tajné pohádky, v jakovou jsem až dosavad život Boleslavčin před veškerým světem zastíral? — Znal jsi, pane, Vrahomíru, kněžnu Sazavskou?“

„Chceš mi dechnutím pekla smysly ožehnouti?“ zkřikl Klecanský, silně sebou trhna. „Proč se mě ptáš na Vrahomíru?“

„Protože je matka holubičky mé,“ odpověděl mužík, prchlivosti vládykovy poněkud se ulekna.

„Matka této dívky?“ zkřiknul vládyka a po celém těle trna odstoupil, jakoby ho výjev nadpřirozený byl poděsil. — „Matka této dívky?“ zvolal ještě jednou. „Hodláš, ty pomatenče, s vládykou Klecanským pošetilé žerty tropiti?“

„Žádné žerty — žádné žerty!“ volal mužík, ruce prosebně spínaje. „Ty jsi znal Vrahomíru — v duši mi šeptá hlas vševědoucích bohů, na tváři ti to vidím — ty jsi znal kněžnu nešťastnou! Podívej se na Boleslavku, a řekni, jestli se růže růži, hvězda hvězdě více podobá, nežli Vrahomíra dívce mé?“

„Dcera Vrahomířina — květ z lůna kněžny Sazavské — ?“ zvolal nyní vládyka, i blížil se k dívce a vztahoval ruce, jakoby se nejoutlejšího kvítka dotknouti chtěl. Ale v tom padlo oko jeho na Výhoně a místo obejmutí vkročil kvapně mezi něho a dívku. „Pryč, pryč!“ zkřikl vyděšen — „*toho* květu se nedotýkej, z toho páchne záhuba!“

„Ajta, otče, upokoj se,“ řekl Výhoň, slovům vládykovým porozuměti nemoha. „Na omylu jsi. Oku mému zalíbilo se v pohledu na Boleslavku, onať moje holubička jest, a zobáček růžový nezahubí jarého sokola.“

„Já ale nesmím trpěti, aby se tě dotýkal tento zobáček růžový!“ horlil vládyka. „Já mu-

sím zeď mezi vás oba vetknouti, aby se neobjímala ramena vaše; sice oba strastiplným plamenem zetlíte. Chudou kejklířku mohlť milovati jinoch, jejž vládyka Klecanský synem nazývá; ale dcery kněžny Sazavské musí se varovati na věky!"

I vyrazil slova tato náramnou prudkostí, a viděti bylo na něm, že by opravdu něčemu zlému rád zabránil.

13.

„Nuže, tedy se ještě jednou mezi hejno divokých holubů skrýti musíme!" vzdychnul Žertoň, kdyžto s Boleslavkou od knížecího lovčího odcházel, kteráž pevně se držela Výhoně, takže jinochu jinak lze nebylo, nežli dívku na určité místo doprovoditi. — „Ještě jednou podíváme se k společníkům veselůstek i těžkostí našich, a potom teprva na zlatých perutech domů poletíme."

„Neopouštěj dívku svou," prosila Boleslavka Výhoně; „onať bude med a kvítí snášeti holoubku svému. Neopouštěj holubici svou."

I těšil jinoch dívku, poněkud rozezlen, že ji Klecanský přátelsky nepřijal, a nijak si vyložiti neuměl, proč mu náhle s dívkou obcovati zakazoval, ba skoro ani dovoliti nechtěl, aby

opuštěnou na jiné místo doprovodil. Tu jim Kochanův Boreš na cestě se nahodil. Spatřiv totiž bratra s dívkou i s jinochem z domu pána svého vycházeti, a vyslechnuv od čeledi domácí, jak se roztržka v Kochanově komnatě byla skončila, hned pln pečlivosti za odešlými se pustil, aby na blízku vyčkal, jak se jim u Klecanského povede.

„Pojď se mnou, bratře!“ promluvil nyní k mužíku. „Já sice nemám přístřeší vlastního, ale dívce tvé opatřím pokojného místečka, jen když vespolek Libunku mou poprosíme a otci jejímu nějaký stříbrný plíšek okážeme.“

„O stříbro mi není,“ odpověděl hbitě Žertoň; „ale upřímná srdce musím hledati, a bychť celou Prahu proběhnouti musel.“

„Toho ti nebude potřebí, a obstárlé nohy své na jinou chůzi ušetříš,“ řekl zase lovec Kochanův, a uchopiv bratra za ruku o několik kroků s ním ke předu se hnul. „Pro památku matky naší tě prosím, bratře, pojď se mnou. Rád bych ti okázal, že pravou lítostí srdce mé naplněno — budu se bratrsky o tebe starat. Pojď se mnou k Libunce.“

Takto dotíral na Žertoně, ale než mu tento odpověděti mohl, již naň také pozadu někdo zavolal. Sluha vládyky Klecanského za ním pospí-

chal. „Rychle, otoč kroků svých“ — volal naň — „abys opět před pána mého předstoupil.“

„Pojď holubičko, půjdeme zpátky,“ promluvil Žertoň po této zprávě k Boleslavce, s radostí se příležitosti uchopiv, aby dívku pod mnohomocnou ochranu přivedl, ačkoliv byl s hořkostí od Klecanského odešel. Ale Boleslavka, jakoby nebyla slov jeho ani zaslechla, Výhoně rychlým krokem za sebou táhnouc, na prostranné náhradí utíkala, kdež ji rozmanité podívání poutalo. Hemžilo se tu totiž strakaté množství zvědavých hostů, přišlých podívat se na přípravy k radovánkám a veselostem o svátcích Vyšehradských. Rolníci a měšťáci, mládenci a starcové, dívky a ženy procházeli se tu vespolek, brzo dlouhým řadám stavení, brzo nádhernosti a pevnosti vysokých věží se divíce a rozličných báchorek o sídle mnohopověstném si vypravujíce. I octnula se tedy dívka kejklířka uprostřed veselé směsice v živle svém, jako ryba uprostřed jezera; oči se jí jiskřily, hlava povznesla, celé tělo napnulo.

„Měj zatím Boleslavku na starosti,“ prosil Žertoň Boreše, vida že dívka ubíhá, „a na mne potom počkej.“ I stiskl mu bratr pravici a nechal ho jíti k lovčímu. —

Bledý, žalostivý seděl vládyka ve své ložnici. Oči jako skleněné k zemi hleděly, prsa vysoko

se dmula, a chvíli stál již malý kejklíř u dveří, nežli si ho vládyka povšimnul. Posléze hlavu pozdvihna divě se na mužíka podíval. „Kde zůstala dívka — dcera kněžny Sazavské, jak jsi povídal?“

„Nalezlať útočiště u duše věrné,“ odpověděl mužík pokorně, „i pobude u ní, dokud možno nebude uchýliti se pod peruti mateřské.“

„Živa je tedy v skutku ještě Vrahomíra?“ zděsil se vládyka, rychle se vztyčiv; ale krev se mu byla tak zbouřila, že s třesoucíma se kolenama opět na sedadlo klesl a tváře ve dlaň zahalil. „Živa tedy ještě“ — mluvil pak sám k sobě slovy jen polohlasnými. „O jak vysoký musí již býti strom pomsty její a jak hluboko zatknuty musí míti v srdci jejím kořeny!“ — Posléze opět se zmuživ, s temným názvukem tázal se mužíka: „Znáš ty kněžnu Sazavskou?“

„Moudřeji a věrněji byl bych snad učinil, kdybych o ní byl cele pomlčel,“ začal Žertoň po krátkém rozmýšlení; „ale potřeba dítěte jejího a radost moje, že jí zase okraj šatu políbím, jakož i to vědomí, že tajemství do prsou pána poctivého ukládám, zavedly mě, že jsem snad dříve o věci promluvil, nežli je radno veřejně činiti. — Ano, pane a dobrodinče můj! já znám, neb aspoň znal jsem kněžnu Sazavskou. Ale již patnáctkráte

změnila země česká jarem a zimou podobu svou, co jsem paní drahou neviděl a pro ni plakal co pro mrtvou."

„Patnáctkráte?" opáčil vládyka temným hlasem, jakoby se bál o věci promluviti. „Před patnácti lety, tuším, rozkotáno bylo sídlo Sazavských pohanů i potřen zatvrzelý kmen knížat jejich?"

„Dobřes pověděl, pane a dobrodinče můj!" dosvědčil mužík, a sotva se pláče udržel při bolestném pomnění na zhoubu domácích bohů a pánů i bratří svých. „Patnácte let je tomu, co se poslední letorůstka čistého kmene slovanského v Čechách zlomila."

„A ty lituješ té doby, kdy se poslední žertva modlosloužebníků pálila?" zaškaredil se vládyka.

„Nikoli, nikoli," dokládal se rychle tajný pohan, od mnoha roků přinucen, bohy své u veřejnosti zapírat. „Nelituji doby té, neboť výskání bylo za oněch dnů po Vltavě i po Labi, ačkoliv okolo Sázavy ve hlubokých lesích pláč se ozýval. To mi ale, pane, za zlé nepokládej, že truchlím, zpomena si na příčinu oněch těžkých dnů."

„Rozkaz knížete Boleslava zničil pusté pohanstvo!" prohodil vládyka.

„Rozkaz knížete Boleslava ovšem ruce české na lebky české ozbrojil — dobřes, pane, po-

věděl! Ale Boleslav měl rádce, nevěrníka, odpadlíka, zpronevěřilce — oh, jazyk jmena nenalezne, jímž by to černé provinění vyjádřil! Člověk to byl, jejž otec Vrahomířin z prachu nízkosti pozdvihnul, kterýž pak dívce knížecí o lásce šeptával, ubohou oklamal, bohům se zpronevěřil, bratrů se odřekl, pána svého zradil — ohavný Hřivsa —"

„Mlč, mlč!" zasoptil nenadále vládyka, a vyskočiv, křečovitě zaťatou pěstí na stůl udeřil. Strašlivo bylo naň pohlédnouti. — „Kdo ti dovolil žihadlem štírovým dotýkati se prsou raněných? Jazyk ti vytrhnu!" řičel dále, hněvem celý zmodralý, a rozběhl se na mužíka, jakoby ho zničiti chtěl; v tom ale kročil Výhoň do dveří, a vládyka, pohledem na jinocha opět smyslů svých nabyv, ustal v běhu svém a vypukna ve hlasité štkání, na prsa se mu vrhnul. —

I byltě Výhoň s Borešem Boleslavku až do příbytku knížecího zahradníka dovedl. Otce, majícího po sadech i po hradě plny ruce díla k nastávajícím slavnostem, doma nezastihli, a jen Libunku ve přívětivé sedničce nalezli. „Miluješ-li hocha svého, Libunko," jal se tady upřímný Boreš k dívce mluviti, „učiň, aby přijal otec bratra mého a tuto pannu pod střechu svou."

Zpytavým okem podívala se naň Libunka, vidouc ale tvář jeho vyjasněnou, porozuměla mu

i zaradovala se potají, a přívětivě uvítala příchozích. „Hubičku ti dám radostí," řekla přitom ještě k Boreši a zlehka se rtoma tváří jeho dotkla, „hubičku ti dám radostí, žes mi tak milých hostů přivedl."

A Boleslavka zasmála se dobromyslné dívce, i přitočila se k ní a políbila ji. Neobyčejná živost s ní pohrávala, co byla davem strakatého množství lidu po náhradí proběhla.

„My si budeme sestro říkati," prohlásila se Libunka, podivnou bytostí Boleslavčinou dojmuta; „i budeme se milovati, jakož milujeme ženichy své."

„Ženichy?" zasmála se Boleslavka, plesem jako zšílená, a poskakujíc i rukama tleskajíc obrátila se k Výhoni. „Ženichy! — slyšel jsi, holoubku? — Tys ženich můj!"

I nezbraňoval jinoch dívce, aby jej objala a políbila, neboť duše jeho ani nevěděla, co dívka počíná. Zpomínalť si v tom okamžení na dobu ranní, kdy mu v náruči kněžna Miloslava ležela, a mladá krev jeho začala při zpomnění tom vřeleji prouditi. Byloť mu najednou, jakoby náramná zpousta srdce jeho svírala, najednou však opět, jakoby přeplněno bylo sladkostí, kterouž ani pojmenovati neuměl. Viděl, že se Boreš a Libunka objali, a když na knížecí panu pomysliv, v duchu

ji sobě po boku postavil, ještě výše v srdci mládeneckém se zanítil. Nemohl si vysvětliti, co se s ním vlastně děje, a v podivných myšlénkách bral se nazpět ke vládykovi, dívky zanechav co nové přítelkyně o samotě ve příbytku zahradníkově. — „Otec Klecanský je muž mnohé zkušenosti,“ rozmlouval na cestě sám s sebou; „on mi poví a poradí, jak ty hlasy v prsou utišit, jak tu touhu zasytit a toho těsna pozbyti.“ A s těmi slovy vstoupil do ložnice k lovčímu, kdež jej neočekávané uvítání potkalo.

„Zůstaň, zůstaň u mne, synu můj!“ prosil ho tu vládyka slzící — „a zažeň ty šeredné obludy, jež děsí otce starého. Upřímná bude láska má i veliká míra její; ale na dívku po kněžně Sazavské — pro živé nebe! — na dceru Vrahomířinu nemysli, hochu můj! Té nesmíš nikdy požádati za ženu.“

„Ajta, milý otče vládyko, jaké tě straší myšlénky?“ pousmál se jinoch. „Jáť nehodlal nikdy Boleslavku co ženu obejmouti. Já ji mám rád — a kdož by nemiloval kvítko spanilé? Ale když mi v náruči leží a do očí hledí, není mi jinak, nežli jako když jsem otce objímal.“

„Tedy ne za ženu?“ zvolal vládyka, a výraz bolesti zmizel s tváří náhle objasněných. „Tedy jako bratr sestru chcete se milovati?

O pak mi rychle přiveďte dívku kněžny Sazavské! buduť ji co zřetelnici oka svého šetřiti."

I chvátal Žertoň radostným krokem ze dveří, a vládyka citem překonaný vrhnul se na židli. S tlukoucím srdcem a s uzardělými tvářemi přistoupil k němu nato Výhoň i usmíval se, jen aby ouzkosti pozbyl, jež mu náhle poněkud srdce svírati počala. „Otče vládyko!" promluvil k muži bolem stíženému; „otec Podivín mě učil slova míti na jazyku, jak mi z duše vyrůstají. I doufám, že tě potěším, když i u tebe dle slov jeho se zachovám."

„Co chceš, synu?" tázal se jemným hlasem vládyka, a po jinochu ruku vztáhna k sobě ho přivinul.

„Učinils mi prvé zmínku o ženě," začal opět Výhoň — „a hněv tě pojal, an se ti zdálo, jako bych na Boleslavku co na ženu pomýšlel. Já však myslím na jinou dívku, otče vládyko!"

„A pověděl jsi již otci Podivínu, že myslíš na dívku?"

„Aj, otec Podivín ji nezná. Ját sám ji teprv dnes poprvé spatřil."

„Dnes poprvé? tedy zde na Vyšehradě? Přisám Bůh! ty miluješ cesty rychlé. A kteráž je to dívka?"

„Miloslava, do jejíž milosti jsi mě dnes ráno poroučel!“

Vládyka sebou trhnul, a jakoby sluchu nevěřil, na jinocha se díval, jenž mu srdečně do očí hleděl. — „Živé blesky!“ řekl konečně, „ty máš horkou krev, mladý člověče; i musím se postarati, aby ti hrdou lebkou nepropukla.“

„Proč?“ tázal se jinoch prostě. „Myslíš, pane, žebych Miloslavy nezasloužil — anebo žeby ruce mé tuze neumělé byly, aby dívku z domu knížecího obejmouti dovedly? Otec Podivín mi vypravoval, že byl Přemysl pouhým rolníkem.“

„Ale Miloslava není Libuší a ty nejsi Přemyslem,“ vskočil mu vládyka do řeči. „Tys malý brouk, a Miloslava je vznešené slunce.“

„Slunce jest; ale já jsem orel a troufám si k němu dolítnouti!“

„Nedolítneš, dokud já na tebe dohlédati budu, abys perutí svých neopálil, nezkušený mladíku! Nesmíš ty z kola vybíhati, v němžto ti běh nebe vykázalo, aby se jiným cesty nezmátly, po nichžto všickni k jednomu cíli spěcháme, kdež nám kyne za odměnu blaženost!“

14.

V knížecích komnatách na Vyšehradě seděl Jaromír s Miloslavou, poslouchajíce Kochana, kterýž byl zprávy o všelikých přípravách k nastávajícím slavnostem přinesl, spolu čině pozvání ke hlučné honbě, kterouž byl ke cti pána svého a sestry jeho, Vyšehradské hvězdy, na zejtřejší ranní úsvit přichystal. Zamyšlena, roztržita byla však Miloslava. I nemohl knížecí bratr její pochopiti, co se panně přihodilo, že přirozené veselé mysli pozbyla, a ježto sestru svou srdcem nejvřelejším miloval, jiné ženě lásku svou zadati nemoha, trápil se při pohledu na zasmušilou dívčí tvář nemalými starostmi.

„Co tě zarmoutilo, Miloslavo?“ jal se jí tázati. „Šťastnas byla na honbě — a zejtra nám opět veselé chvíle nastávají.“

„Vím, vím“ — odpovídala panna, jen aby bratra upokojila; „i buduť zajisté hleděti, abych všeho veselí užila. Mne také dnes nic nezarmoutilo; jen tušení jakési — ouzkost — nechme toho, bratře, a nedělejme si marně trudných myšlének.“

„Kdybych ti, kněžno a paní má, již dnes něco k obveselení raditi směl“— prohlásil se Kochan, jenž co rádce a domácí přítel napořád

i o Miloslavinu milost se snažil, „řekl bych, aby kejklířové několik kousků před tvýma očima provedli.“

„Učiň tak, učiň,“ odpověděl nato Jaromír, sám se v duchu těše, že něco uhlídá. „Kaž jim do zahrad našich přijíti; my tam s Miloslavou sejdeme.“

„A co dělá starý Klecanský?“ jala se nyní panna tázati. „Snad by také přijíti mohl, aby se po včerejší nehodě vyrazil.“

„Povím mu vůli tvou, kněžno a paní moje!“ uklonil se Kochan; „i nebudeť zajisté váhati, aby ohřál duši svou na výsluní přítomnosti tvé.“

A s těmi slovy pospíchal z knížecí komnaty. Miloslava hleděla za ním s tlukoucím srdcem.

„Přijde-li pak Výhoň s vládykou?“ mluvila v duchu sama k sobě; avšak tu jí knížecí krev do tváře vstoupila a panenský stud jí prsa stísnil. — „Na koho to myslíš?“ káral ji tajný vnitřní hlas. „Co počínáš? Pamatuj na rod svůj a na bratry své!“ A znova zasmušila se tvář její, neboť navzdor hlasu tomu nemohla z mysli vypudit obraz jinochův. —

Kejklíři byli se zatím shromáždili ve velké jizbě, kteráž jim za společné bydliště vykázána byla, a horlivé rokování drželi. Pobouřena byla

mysl jejich, ústa plna klení, a ženské lomily rukama. Uprostřed zástupu stál Pochvata.

„Já za to nemohu,“ mluvil velikán; „srdce moje hněvem přetéká, i proklel bych nevěrníka do vnitřnosti země. Holka také za to nemůže; ale trpaslík měl za ušima — já mu nikdy nevěřil. Kdož ví, kam ubohou dívku pro zisk zahodil? Duše pohanská hříchu se nehrozí, a na Vyšehradě zůstává dost mlsných panáčků. Teď musíme hledět, jak si bez obou pomůžeme.“

„A zůstaly tu po ní šaty?“ ptala se nyní jedna mezi ženskými.

„Všecko tu nechali a jen jako ptáci z hnízda vyletěli,“ dosvědčil Pochvata. „Důkaz to je, že šelma trpaslická teplou brlohu pro holku svou i pro sebe vynašla.“

„Bodejž mu blesk nohy upálil a ruce zurážel, aby jako špalek někde na rozcestí ležeti zůstal!“ zakleli muži ztraceného soudruha; v tom se ale dvéře otevřely a na prahu se Žertoň ukázal. Pochvata sebou trhnul, ostatní se dali do hlasitého bouření. „Tu ho máte! tu jest odběhlec! ven s ním! hnáty mu přetlucte!“ volal jeden po druhém, a Pochvata sám proti němu se rozkročiv, hřmotně zvolal: „Co tu hledáš, duše nevěrná?“

„*Tys* duše nevěrná!“ rozkřiknul se mužík a s prahu do jizby poskočiv odvážlivě proti veli-

kánu se postavil. Tvář mu hněvem hořela. „Tys duše zradná! ty jsi hrál o kněžnu naši, tys prodával Boleslavku i mne i nás všechny. Vyvrhněte jej ze spolku svého, muži počestní, neboť dech jeho zapáchá lstí a slova jeho kapají z úst podvodných.“

„Aj, ty jedem nakrmený štíre!“ rozbouřil se nyní Pochvata zlostí náramnou i skočil po mužíkovi. Ten ale hbitě se mu uhnuv mezi muže se utekl.

„Slyšte mě, bratří!“ zvolal mezi nimi. „Kněžna vaše žaluje ústy mými na zrádce Pochvatu, kterýž ji vydal v ruce chlípníka. Porušen je stříbrem jeho — nezapírej, já slyšel tvou rozmluvu se zrzavým na pasece, i vím, že zkázu strojíš na hlavy nás všech!“

„Neposlouchejte ho! krk mu zakruťte!“ soptil velikán. „Kluzká jsou slova jeho a ráda by svezla pravdu s cesty rovné.“

„Poslyšte mě!“ odporoval mu Žertoň; a mužové vyslechli žalobu jeho, kterouž Pochvata zvrátit nemohl. I shrnul se nyní hněv kejklířů na velikána.

„Nuže tedy odmršťujte blaha svého!“ zkřiknul tento posléze, an mu zradu déle zapírati lze nebylo — „šlapejte veselé dny nohama! Bratrskou péčí měli byste nazvati, co mi nerozumný trpa-

slík za vinu pokládá. O celé příští vaše — o slabé stáří měl jsem starosti, a proto jsem v úmluvu vešel s pány, kteří po krajích českých mocí a statky vládnou; proto jsem vás k nim do služby najmouti chtěl. Pro sebe jsem nepracoval — sám také nechci ovoce snažení svého užiti. Tuhle! rozdělte se o první výdělek věrného soudruha."

S těmi slovy hodil na stůl plný měšec. Někteří po něm ihned sahali, ale jiní tomu zase bránili.

„Nedotýkejte se mzdy krvavé," varoval je Žertoň, „aby vám prstů neposkvrnila. Nechť si zrádce sám výdělku svého ponechá a střevíce si koupí na dalekou cestu ode sboru našeho. Já vám jinde náhrady opatřím, a to náhrady požehnanější. Radujte se, bratří, a těšte se, kdokoli co dobrého bývalé naší kněžně učinil."

I podivili se všickni slovům jeho, a radostné žasnutí pojalo všecky, an jim pověděl, že není otcem Boleslavky, a že dívka matku našla, kteráž vládne velikou mocí a bohatstvím.

„Já vás nyní opustím," pravil konečně — „a Boleslavka nebude již hry vaše krášliti; ale svět je veliký a hodných lidí na něm v hojnosti. Žertoně si lehko nahradíte, byť se vám i Boleslavky nedostávalo; hleďte jen spolek před zrádci uchrániti, jakovým se Pochvata prokázal."

„Na mou duši!“ zachechtal se nyní velikán, vida, že mocí již ničeho nesvede, „nadarmo jsme tu hromádku zakrnělých kostí Žertoněm nepokřtili, neboť nemůže šibřinek nechati, i když mu o hrdlo běží. A věru, tato tvá dnešní pohádka je koruna všech žertů, jakých jsi kdy provedl. Škoda jen, že ti všickni uvěřiti nemůžeme, neboť já vím tak dobře jako ty, kde Boleslavka vězí, ačkoliv pochopiti nemohu, jak jsi ty z klece vyletěl!“

„Slyšíte, slyšíte? on se vyznává z provinění svého!“ vykřikl Žertoň, a počestnější soudruhové jeho uzavřeli nato, že Pochvatu ze spolku vyloučí.

„Pošetilci!“ ušklebil se velikán — „jižto nevíte, co činíte. Ze spolku vašeho vede mě cesta k životu pohodlnějšímu, nežli jest věčné toulání po světě, a slovem: u nového pána mohl bych vám naději zkaziti, jakovou si na letošní svátky stavíte: avšak podívám se na vás jednou, an se v potu před diváky namáhati budete, a sám vám i potom ze své kapsy přidám do žebráckého tlumoku. Já ničeho vámi nepozbudu; hleďte jen, abyste vy beze mne škody neutrpěli.“

S těmito slovy sáhl na stůl po měšci a hrdým krokem z jizby odcházel. Na prahu zastavil ho však sluha Kochanův. „Přicházím od vládyky ve

jménu knížecím," promluvil k němu, „abyste se uchystali bez meškání prováděti kousky své před očima kněžny Miloslavy."

Pochvata však nedal mu odpovědi, a s úsměchem na ostatní ukázav, dále se ubíral. Cesta vedla jej přímo ku Kochanovi.

„Nyní jsem, pane, všecek tvůj," prohlásil se u něho. „Pro tebe, pane a dobrodinče můj, roztrhl jsem pouta, která mě ještě na ostatním světě držela, a všecek se do vůle tvé oddávám. Buduť si nyní jen jednoho řemesla hleděti, a doufám, že v něm něco řádného dokáži, dokud budeš ty, pane, mistrem mým."

„Jdi tedy a oblec roucho čeledi mé," odpověděl Kochan. „Naději se, že nebudu blbému a lenivému milostí svou zpláceti."

„I aby do toho!" rozkřikl se velikán poněkud silněji, trhna sebou, jakoby každou památku stavu bývalého se sebe setřásal. „Játť již vidím, že mezi hloupou svědomitostí a poctivostí zlaté klasy pro mne nerostou. Aby ďas všecky mé tvrdohlavé soudruhy vzal! Myslilť jsem, že aspoň v některých trochu rozumu vězí: ale všecko prázdno jako plané ořeší. Nuž tedy jen brzo sluhovi svému poroučej, pane a dobrodinče můj! toť víš beztoho, že je pravička moje dosti silná i ohebná." — I usmál se potměšile při těchto slovech,

a hluboko se před Kochanem pokloniv, bral se mezi čeleď domácí.

„Stroj se, Jaromíre!“ promluvil Kochan, za odcházejícím velikánem se dívaje, a kyselé ušklebnutí mu zhnusilo tvář. „Stroj se, Jaromíre; kata tvého již v domácí roucho oblékám. Nechtěl jsem tě sice rukou čeledína svého za otcem poslati, avšak na tuto hromadu hříchů, jakož je tělo kejklířovo, jednou vraždou nic nepřibude, aniž co z ní pod šatem panského sluhy ubude, a takž na tebe předce jen čeledín můj sáhne. A bude-li cesta tvoje na onom světě neschodná, může býti, že tě kat tvůj na ní dohoní.“

15.

Jako dvě hrdličky hrály si Libunka a Boleslavka na zahradě pod hustým bezem. Podivné pověsti umělo povídati dítě knížecí, a s potěšením poslouchala je dcera zahradníkova. V tom k nim Boreš přistoupil.

„Otec tvůj, panno, nemůže dosavad přijíti,“ řekl k Boleslavce; „neboť vyšel ještě jednou se soudruhy, aby jim na knížecích sadech zahrati pomohl.“

I podívala se na něho dívka, usmála se, a hlavou pokynuvši rychle vstala. „Pojď, poleť-

me!“ řekla Libunce. „Poleťme na knížecí sady: tam kvete veselí!“

A Libunka nedala se dlouho pobízeti. Šlať ráda podívat se na kejkly, a co zahradníkova deera měla volného přístupu do knížecích sadů, kdež na prostranném trávníku rozestavena byla sedadla a na nich viděti knížete Jaromíra s Miloslavou, Kochanem a nejvěrnější družinou. I bylo se tu ze sličných ženštin a statečných pánů veliké kolo utvořilo, za nímžto sprostější domácí čeleď stála.

Uprostřed kola tohoto vyváděli kejklíři své hry a podivuhodné kusy, mnohé řeči přitom tropíce. I Žertoň byl se uvolil, ještě jednou soudruhům k dosažení pochvaly pomáhati, a také všechněch přítomných zřetel nyní na sebe obracel. Skryl se na příklad pod nůši. Jiný kejklíř vrazil do nůše dlouhý meč, zkřiknutí ozvalo se pod ní, a když se na to překlopila, vyletěl z ní kohout mezi diváky, Žertoň pak na nejbližším stromě výskaje, panu Jaromíru dlouhého panování přál.

I bylo smíchu, veselí a divení se v kole peřestém; ale nejvzácnější kousky měly teprva nastati. Náhle byla se totiž řadou diváků dívka do kola prodrala, a sotva že ji kejklíři spatřili, již radostně pokřikovati a jako v divém kotouči

okolo ní se točiti začali. Potom se postavili do řady, začali zpívati a rukama tleskati, dívka pak prováděla přitom tanec tak obratně a milostně, že jí ze všech úst pochvala zazněla.

S novým podivením hleděli na ni překvapení diváci, neboť tolik lahodnosti, jako se v postavě a pohybování mladé kejklířky jevilo, bylo těžko i mezi pannami urozenými nalézti. Všechněch oči hleděly na ni — jediné dvě byly se jinam zakotvily pevným pohledem. Bylyť to oči jinocha Výhoně, kterýž tu mezi mladými panoši stoje, oka neodvrátil od Miloslavy. Viděl ji však nyní v horlivém rozmlouvání s Kochanem, a žluč mu začala v panickém srdci kypěti.

„Já jsem tedy brouk a nesmím z kola vylézati, aby se jiným cesty nepomátly?“ mluvil přitom v duchu sám k sobě, slova nevlídná Klecanského přemítaje. — „A to snad aby se tomuto zrzavému cesty nemátly? Přisám Bůh! já nechci ve spasení duše své uvěřiti, není-li dívčí svůdce méně nežli brouk, a předce smí okolo slunce létati!“

Žárlivost budila se v srdci jeho. Stál tu jako v plamenu. Najednou sebou trhnul a cítě že ho někdo za ruku béře, bezděky s místa svého pokročil.

Spanilá kejklířka byla totiž nový tanec počala, při němžto i jiné čtyry ženštiny ze sboru

okolo ní se točily a zaplétaly, napořád jí rozličného kvítí podávajíce, z něhož ona krásný věneček splétala. A když jej dopletla, zastavily se tanečnice vespolek. Dívka stála uprostřed, ostatní pak okolo ní v pokorných postavách, jakoby na slova velitelkyně pozor dávaly, jež tato nyní jako věštným duchem zanícena pronášela:

„Větřík věje od hor modrých,
Od palouků požehnaných,
Kdež dům stojí Přemyslův.
Šepce větřík z hustých hájů,
Nese dívce pozdravení,
Paní na Krokově stolci.
Letí sivá holubička,
Ve zobáčku věnec nese,
Od hor modrých nese věnec,
Věrný hoch jej uvinul.
Tu je věnec — tu je srdce!
Tobě, paní, úcta moje,
Tobě dáno srdce mé!“

Takto byla dívka mluvila, a když dořekla, sama jako holubička lehkýma nožkama mezi diváky zrovna k Výhoni zalétnouc, jinocha za ruku vzala, a bezděky jdoucího za sebou před Miloslavu táhla.

„Tobě, paní, úcta moje,
Tobě dáno srdce mé!“



řekla tam ještě jednou a poklekla před kněžnou, věnec jí k nohoum položíc a Výhoně k sobě na trávník přitáhnouc.

„Aj, co děláš, Boleslavko?“ zpamatoval se nyní jinoch a s uzardělými tvářemi na krok ustoupil. Dívka se ale vzchopila a rukama tleskajíc i veselý smích vedouc poskakovala. „Přemysl přišel k Libuši — holubička věnec přinesla!“

I hledělo nyní veškeré shromáždění na jinocha, jenom některým osobám tu známého.

„Kdo jsi?“ tázal se ho Jaromír, a když uslyšel, že jej vládyka Klecanský synem a ochráncem svým nazývá, laskavě mu i svou přízeň přislíbil. „Churavost upoutala vládyku lovčího na lože,“ řekl; „avšak doufám, že nám šlechetný přítel tebou dvé statečných ramen nahradil. Budiž i zejtra s námi na honbě. Kdo však je dívka kejklířská? odkud se znáte?“

Výhoň chtěl odpovídati, v tom se ale pokřik ztrhnul mezi kejklíři. Boleslavka byla se totiž uprostřed kola opět zastavila, a oči na Miloslavu upřevši najednou vykřikla, jakoby jí bylo něco do srdce pichlo, a hlasitý pláč vydala.

„Co je ti, holubičko?“ zkřikl Žertoň, starostlivě k ní přiskočiv; ale dívka, jakoby zlé vidění měla, na těle se třesouc, mužíka za sebou

z kola táhla, a když k ní Libunka přikročila, padla dívce okolo krku, křečovitě vinouc okolo ní outlé ručinky. — Bylo po hrách.

16.

Jako zlatý, božím prstem utkaný čaloun visela na západě obloha nad vysokým vrchem, a růžové červánky padaly z ní na týmě hory protější, na pověstný Vyšehrad. Tisíce mušek honilo a točilo se po knížecích sadech v posledním úsvitu zapadajícího slunce, a líbezný zápach povstával z rozmanitých, dechem nastávajícího večera okřívajících květin. Ticho bylo kolem, diváci byli se po hře rozešli, a jen Jaromír s knížecí sestrou a s Kochanem procházel se tu ještě na čerstvém povětří. Opodál vedlo několik služek Miloslaviných a knížecích panošů polotichý hovor.

„Byla to podivná dívka," promluvil nyní Jaromír, „a rád bych se byl o ní více dověděl. Zdáloť se, jakoby s jinochem, jejž Klecanský za syna přijal, dávno a dobře známa byla."

Ale marný byl důtaz knížete. Jediný Kochan bylby naň mohl odpověděti, ten však musel se chránit, aby s pravdou na jevo nevyšel, i byl již prvé hovor na jiné věci otáčel. Nyní jej na

zejtřejší honbu přivedl. I těšil se na to jitro Jaromír, a k podobnému veselí i sestru pobízeje, vděčnými slovy Kochanovi radost svou vyjevil.

Tu jim vstoupil Výhoň do cesty.

Byltě jinoch při rozcházení se diváků také ustoupil, avšak neobrátil kroky ze sadů. Pobouřen ve mladistvém srdci hnal se hloub mezi stromoví, kde si o samotě odlehčiti hodlal zdychnutím a pohovořením se svou bolestí. — „Jemu tedy jen pohledy laskavé, jemu i medová slova?“ mluvil tu sám s sebou. „A já bych mu přede ani ruky nestisknul — ledabych ji ošemetníku vylomiti měl! — A to proto jemu všecko, poněvadž v lepší kolébce líhal, nežli já? Ajta, pane Kochane, stran toho s tebou ještě promluvím! Obrať si očí, kam se ti líbí, jenom na tuto pannu nekoukej! přisám Bůh, toho nebudu trpěti! Já tebe znám, i vím, zač tě potrestati. Potrestám tě, anebo mi dobrovolně s cesty ustoupiti musíš!“

I obrátil se při těch slovech, jakoby jižjiž na Kochanu slovo své vyplniti chtěl. Najednou se však opět zarazil. „Pozor, Výhoni!“ začal novou rozprávku se svou láskou a žárlivostí. „Kdož ví, byla-li slova Miloslavy ke Kochanu tak medová, jakových ty žádáš dojíti? Kdož ti poví, v skutku-li tobě zrzavý na cestě překáží? — Knížecím raddou ho nazývají? Tím si buď,

a s větší počestností ouřad svůj zastávej, než jaké jsem já u tebe až posud nalezl. Ale kdož mi poví, není-li také něčím u Miloslavy? Ajta, zeptám se ho na to! Zeptám se i Miloslavy, a z úst Jaromírových musím slyšeti, že brouk jsem, jenž nesmí z kola vykázaného vylézti. Pan Klecanský je mrzutý otec, a neumí pověděti, proč bych na Vyšehradě jenom sloužiti měl, milovati však nemohl.“

Nato rovnou cestou v tu stranu zaměřil, kdež byl Jaromíra s Miloslavou na procházce zahlídnul.

„Kníže a pane můj!“ jal se před ním mluviti, nemoha bázeň, kteráž ho nyní před Miloslavou pojala, docela přemoci: „otec můj mě učíval, pravdu milovati nadevšecko a po její stopě pilně pátrati. I pověděl mi také, že otevřeno býti má ucho i srdce knížat před hlasem lidu, a já pilně dosavad se držel slov otcovských i věřil v naučení jeho.“

„Nu, a co nyní u mne pohledáváš?“ otázal se Jaromír, potěšení nalézaje v jinochově prostotě.

„Neposlouchej řečí jeho, pane!“ promluvil mezi to rychle Kochan, i zatáčel se s knížetem, jinocha chtěje minouti. „Jsou to zvuky surového dřeva, a nehodno jimi sluchu tvého tížiti. Jesti

to také trestuhodná opovážlivost, touto dobou na knížecích sadech meškati.“

„Ajta, pane Kochane!“ ozval se nato Výhoň, „tobě, tuším, knížecí raddo přezdívají? Ale já si právě myslil: může-li kníže slov ošemetníkových poslouchati, může i k řeči ze rtů pravdomluvných ucha nakloniti.“

„Ha, nestydatý rolníku!“ rozlítil se vládyka, „ty nebudeš dlouho urozenost mou káleti!“ A s těmi slovy meč vytrhna po jinochu se rozehnal. Ten ale uskočiv a kvapně lovecký svůj nůž vytasiv tak hřmotně vykřikl, že se Kochan zarazil.

„Zpátky, zradný vládyko!“ byla slova jeho; „nedej abych ostří nože svého na tobě jako na divokém kanci zkoušeti měl! Hrozil jsi mně, abych se ti po třetí s odporným úmyslem do cesty nestavěl: tu mě máš, tu stojím opět, a běda tobě, sáhne-li na tebe ruka má!“

„Schovejte zbraň!“ zvolal Jaromír, i s Miloslavou mezi oba pokročiv. „Nepřenáhli se z ochotnosti ve službě mé, Kochane! A ty mladíku, jenžto se opovažuješ ocel obnažiti před knížetem na jeho nejvěrnějšího přítele: honem obrať kroky své od nás, abych pro toho, jenž tebe za syna přijal, na provinění tvé zapomněl.“

„Já se učil zbraň tasiti před očima jediného Boha, jenžto povyšuje i ponižuje veškerá knížata

na zemi“ — odpověděl jinoch rozhorlený — „a lidská ruka nezadrží pravici mou, když sáhne po zbrani. Já netasil ocel na tebe. Já přišel k tobě, jakož mi byli povídali, že se chodí k muži, jemuž pečovati jest o každého z národu. A já jsem také z národu, i nechci mezi ním býti nejmenším. Může-li věrnost, zmužilost a síla důstojného místa v národě dobyti: poruč, pane, Výhoni, a seč býti může člověk, vyvede sluha tvůj.“

„Přesvědčeni jsme o vůli tvé i činu tvém,“ přejala nyní Miloslava řeč; „což ale pohledáváš touto hodinou na knížecích sadech?“

„Co že tady pohledávám, paní moje?“ řekl Výhoň, a hlas jeho nabyl nevýslovné jemnosti. „A to ty se mě tážeš, panno knížecí? Jako slunce moje skvěla jsi se dnes od jitra před mýma očima, až mi tě náhle mrak nenáviděný hrozil ukryti. S Kochanem viděl jsem tě rozmlouvati, jako slovy líbeznými, a duše moje zahořela bolestí.“

„Co je tobě do rozmluvy mé s vládykou?“ tázala se kněžna s podivením i s jakýmsi tajným tušením.

„Já nenávidím Kochana, a líto jest mi slov medových, jež před nehodným rozhazuješ, neboť sám po nich toužím, jak orel po slunci.“

I zapýřila se Miloslava při této řeči, neboť se byli kolem ní a knížete služky i panoši nastavěli, přivábeni byvše neobyčejně silným jich hovorem; a panně zdálo se nyní, jakoby její vlastní nejtajnější a sotva v duši vzniklý hlásek jinochovým přenáhlením na jevo byl přišel před čeledí. I obrátila se, aby kvapně odešla.

„Miloslavo! Miloslavo!“ volal jinoch i chtěl se za ní rozběhnouti; ale Jaromír mu vkročil do cesty. „Stůj, chlapče pomatený!“ zakřikl jej; „noha tvoje běží do hrobu!“

„Nuže tedy tam pojď semnou!“ zasoptěl jinoch celý bez sebe, a chopiv knížete za prsa chtěl ho s sebou vléci za Miloslavou. V tom ale zableskly se meče v rukou všech panošů i povznesly se mu nad hlavou.

„Ustaňte!“ zvolal Jaromír, lekna se, aby snad sám škody neutrpěl; avšak Výhoň žádného nebezpečenství před sebou nevida, bylby i s ním do prostřed mečů se uvrhnul, kdyby nebyl na blízku opět hlas Miloslavin zazněl.

Byla totiž panně knížecí nezkušenost a neohroženost jinochova připadla, a z bázně jakési vrátila se, aby horším ještě výstupům zabránila.

„Výhoni, co počínáš?“ volala kvapíc mezi pobouřený zástup. „Učili tebe takto v úctě mít

knížete svého? A hodláš se takovouto službou zavděčiti paní své?"

„O Miloslavo, Miloslavo!“ zvolal jinoch bolestně, a Jaromíra pustil i zbraň od sebe odhodil. „Odpusť člověku na poušti vyrostlému a smyslů zbavenému!“

Přitom si zakryl rukama tvář, jakoby se před nebem i před světem styděl, a vypukna posléze v hořký smích, nechal se od panošů odváděti do vazby, kterouž mu za trest určil Jaromír. Nevědělť již, co se kolem děje, a ve studu i bolesti své na vzdáleného učitele mladosti své zpomena zvolal: „K *veselým* svátkům poslal jsi mě na Vyšehrad, otče můj!“

17.

V soumraku ztopila se Praha i vysoké hory okolo ní. — Lampa hořela na stole v komnatě Strojbojově, zažloutlou září osvětlujíc vysokou pastavu ženskou, kteráž tu nepokojně semotam přecházela, jakoby na někoho čekala. Byla to pověstná kněžna českých pohanů, velebná postava, asi pět a čtyřicetiletá, ve dlouhém šedivém šatě slovanském. Tváře její byly ubledlé i věkem a žalostí uvadlé; avšak patrny byly na ní dosavad známky půvabů bývalých.

„Tu tedy stojím,“ mluvila v duchu sama s sebou — „tu stojím u pramene šťávy jedovaté, jež pokazila kořeny života mého. Zde stojím mezi vámi, duchové otců bohomilých, a mnou pomsta přišla na bohopusté syny. O Vyšehrade, Vyšehrade! tys mnoho zlého na rod můj odchoval; dlouhá léta prahla jsem po prahu tvém, na němž pomsty prapor zatknouti musím: a předce nevím, mám-li tobě nyní zlořečiti anebo tvým střechám žehnati. Odpusťte, bohové! slabé je srdce matky, a byť je i patnácte let pomsta vaše byla krmila. Dítě své mám spatřiti — Boleslavku svou!“

V tom se dvéře otevřely, a do komaty vešel Strojboj, přiváděje s sebou dívku a malého mužíka.

„Strojboji! Strojboji!“ zkřikla žena hlasem povýšeným, ruce proti němu a dívce napínajíc — „vedeš mi blaho mé?“

„Tuto jest dítě tvé!“ odpověděl vážně bohatýr, s dívkou k ní přistoupiv.

„Boleslavko moje!“ zkřikla nyní žena hlasem ještě pronikavějším, i vrhla se na dívku a v náruč ji sevrouc, úpěla sladkou bolestí: „Dítě moje! krev má! živote můj!“ — A dlouho držela ji takto v loktech. Mimo vzdechy její bylo ticho v komnatě. Strojboj tu stál v hlubokém vnitřním

pohnutí, a mužík byl na kolena padl, tvář až k zemi sklonil, a takto na rukou skoro leže, horké slzy proléval a bohům děkoval. — „Dcero má!“ promluvila posléze opět Vrahomíra, a okem mateřské rozkoše na Boleslavku hleděla. „Jsiliž to v skutku, dávno oželená? O podívej se mi do očí, abych ve tvých mladosti své obraz uzřela! Otevři ústa, dítě mé, aby se duše má zpomenutím na zvuky let nejšťastnějších v rozkoši napásla!“

Ale dívka byla se dosavad jako bez života všemu poddala: i stála tu nyní bez pohnutí a beze slova, černé oči pevně a neodvratně opírajíc o neznámou ženu.

„Sluha tvůj k tobě zas přichází, kněžno milostivá!“ ozval se nyní mužík, vzchopiv se se země, a jásaje líbal jí okraj oděvu. „Perun skončil zkoušení pravověřících, a dny radostné posýlá na cesty jejich.“

„O vítej mi, duše věrná!“ promluvila k němu velitelkyně. „Vrahomíra zůstane tvou dlužnicí, a byť i všemi statky dlouholetou péči tvou zaplatiti mohla.“ I podala mu ruku při těchto slovech, a mužík ji políbil; potom se na patě otočiv k dívce přikročil. „Boleslavko — holubičko — kněžno moje! Otevři očinka i pohlédni dobře, kdo to před tebou stojí! To jest matka tvá!“

„Matka má!“ zkřikla dívka, a jakoby se z vyjevení byla protrhla a nyní teprva před sebou osobu státi spatřila: pohleděla na mužíka a s něho sběhla okem na Vrahomíru. „Tys matka moje?“ zkřikla opět, oběma rukama za hlavu se chopivši, jako by podvodnému snu věřiti nemohla. „Tys tedy krásný ten obraz, ten dobrý Bůh, jenž mě na cestách provázel a po němž dosavad nadarmo touha moje dychtila? O krásně, krásně vyjevil jsi se, blažený můj sne, a šťastna bude Boleslavka na srdci matky své.“ I klesla Vrahomíře na prsa, těsně se vinouc k mateřskému srdci. Veškerá bytost její rázem se převrátila, i zdálo se, že pohlédnutím na matku posléze onu prázdnost v duši své vyplnila, kteráž ji dosavad jako na smyslech roztržitou byla činila.

V tom veběhl Kochanův Boreš do komnaty. „Bratře Nedomysle!“ byla slova jeho, když se před ostatními byl uklonil, „příteli Výhoni hrozí nehoda. Vsazen je do vazby, a Kochana slyšel jsem o bezhrdlí jeho rozpráveti.“

„Ha, Přemysle můj!“ zkřikla Boleslavka hlasem bývalým, „to byla ta orlice s knížecí korunou, jež poděsila Boleslavku při hrách! To byly oči její, kteréž tě jako kouzla zavedly! O bratře, bratře můj!“ bědovala dále a s bolestí uvrhla se v náruč matčinu. „Zachovej mi bratra, matko má!“

„Kdo jest člověk, o němž mluvíte?“ tázala se s podivením kněžna pohanská; a Nedomysl jal se o jinochu vypravovati, co byl pro oba na pasece i ve hradě učinil, když jim Kochan strojil úklady.

„Kochan?“ podivila se Vrahomíra. „Ha, dle toho poznávám nových bohů vyznavače! Lehkomyslnou hračku s vášněmi smyslů svých vedou, an se doba blíží nad celou zemí strašně rozhodná! Proč ale dítě mé jinocha bratrem nazývá?“

„Ó tváře jeho se na mne ve snách smávaly!“ odpovídala Boleslavka v obyčejném vytržení svém. „Ty a on jste mě na rukou nosili, a starostlivě obletoval okolo mne holub můj, když sokol dravý hrozil bílé peří krví zkáleti.“

„Kdež tedy jest jinoch?“ tázala se opět Vrahomíra. „Jakého povolání má na Vyšehradě?“

„Cizincem jest na Vyšehradě,“ řekl nato mužík, „a pohostinsku přišel k vládykovi Klecanskému.“

„Klecanskému?“ zděsila se kněžna, jakoby ohlas nejstrašlivějšího hromu duši její byl pronikl. „Klecanskému?“ opětovala ještě jednou, a náramný hněv počal jí krev bouřiti, takže se nevlídně od vlastního dítěte utrhla.

„Tak jest, kněžno milostivá!“ odpověděl Nedomysl v pokoře. „Jinoch knížecímu lovčímu život zachoval, a ten jej přijal za syna.“

„V nejhlubších kořenech zničiti měl život jeho!“ zabouřila Vrahomíra hlasem strašlivým — „zničiti veškerou památku jeho na zemi, a strašlivou kletbou vyhnati jej i po smrti ze spolku bohomilých, aby do věčnosti duše jeho bloudila po neobmezených světa končinách. Pusť z mysli bratra šálebného, dítě mé! Podvodník jest a zahubí srdce tvé!“

„Není, není krahuj dravý!“ prosila dívka. „Duše moje miluje jinocha, jako Libunka miluje ženicha svého — tohoto zvěstovače nehody miláčka mého.“

„Nenáviděti ho musíš,“ volala Vrahomíra, „jakož matka nenávidí, cokoliv patří k domu proklatého zrádce, jejž tu zovou Klecanským!“

„Ty nejsi matka má!“ zkřikla dívka i trhla sebou, jako jindy mezi kejklíři dělávala, a oči její podivně zářily. „Matka moje milovala ve snách Přemysla mého; ty ale ostré drápy brousíš na holuba mého. — Pojď, poleť, slavíku můj!“ mluvila dále s hroznou ouzkostí, mužíka za sebou ke dveřím vlekouc; „poletíme do háje, kde kvítí roste bez hadů!“

„Boleslavko! — Milostivá kněžno!“ zvolal mužík ouzkostně, brzo k dívce brzo k matce její se obraceje. „Nedej zahynouti dítěti svému! Potopen je kořen pannina života i vrchol radostí

jeho ve srdci jinochově tajnou mocí bohů nezpytatelných; i hoden jest jinoch lásky její a milosti tvé.“

Veliký byl hněv kněžny pohanské na Klecanského, avšak ještě větší, aspoň přirozenější byla láska její k dítěti, a největší bylby pro ni žel býval, kdyby poklad sotva nalezený byla měla opět ztratiti. Strastiplná bouře zmítala jejím srdcem. „Věční bohové!“ zvolala konečně, „okažte mi cestu, po kteréž by nyní služebnice vaše kráčeti měla, jež dlouhá léta pomstu na zhoubce vašeho chystala.“ — Nato přistoupila ke Strojboji. „Hřivsovi se okáži!“ promluvila k němu; „podívám se, jak daleko jej nešlechetnost přivedla, a zdali veškeré hlasy svědomí svého udusil. I musí mi zprávu dáti o jinochu, bez něhož by se dceřino srdce odvrátilo od matky!“

18.

S prosebnou tváří stál nejvyšší lovčí před knížetem svým. I jemu byl věrný Boreš nejdříve zprávu o nehodě jinochově přinesl, a vládyka nemeškal, Jaromíra hned o milost prositi. Bylť se muž letitý, za dne v svědomí poděšen, již poněkud utišil, a nyní toliko nebezpečí ochránce svého

před očima maje, nelenil ještě toho večera do knížecích komnat vstoupiti.

„On jest syn můj!“ řekl tu ke knížeti hlasem bolestným. „Ušetři krve mé, pane! dobrá je zajisté a čistá, i naučí se v mezech rozkazů tvých prouditi.“

„Chvalitebná jest péče tvoje o jinocha, jenž ti život zachoval,“ odpověděl Jaromír, jehož lidmilovné srdce prosbami hned se obměkčilo; „ale já nesmím důstojnost knížecí nechat prstem opovážlivým przniti.“

„Nuže tedy neutracuj hocha pro služby otce jeho, pane milostivý!“

„Jáť ho nechci utratit. Ale co pravíš o jeho otci? Prokázal on mi služby nějaké? Znám já otce jeho?“

„On stojí před tebou!“

„Ty, můj příteli? — Aj, pro milý Bůh, jakby to bylo možná?“

„Náruživý pohan byl živ před mnohými lety v domě knížete pohanů Sázavských; i byl chován v domě jeho jako syn, a jediná dcera knížecí darovala mu lásku svou — i byla slabá při prosbách jeho, a ve sladkém pláči svěřila mu brzo, že matkou jest. Veliké bylo leknutí člověka vášnivého, neboť znal přísnost otce knížete. A v skutku jí měl také zkusiti. Otec jiného ženicha ustano-

vil dceři své, a nešťastného milence sežírala žárlivost a žádost po pomstě. I bloudil vyhnanec po krajích, až ho cesta k Vyšehradu přivedla, kdež i syn knížete Sázavského, od bohů odpadlý, přebýval. Tu svedli ucho vyhnancovo, že se naklonilo k učení o bohu cizím, a srdce jeho rozdychtilo se po zisku, jakýmž jej pro nevěru k bohům domácím vábili. Odřekl se bohů svých, ano v zaslepenosti své vyvedl i sbory se znamením kříže na mírumilovné bratry, jižto se dosavad Světovidu klaněli. Žárlivost a pomsta vedla kroky jeho, on ale usiloval sebe přemluviti, že mu nové učení tuto povinnost ukládá, i poplenil hrad knížat pohanských. Starého vládce v krvi tonoucího a dceru jeho již co matku nalezl, i odňal jí rukou ukrutnou lůna jejího letorost. Avšak pohané se opčt zotavili, ještě jednou se na ně usmál Světovid; ale zradná ruka nabrousila také opět meč na zrůstající plémě a uchystala hořících věnců do příbytku jeho. Sám se boje pomsty, vyvedl ještě jednou náruživý odpadlík sbory Vyšehradské, a to k ouplné zkáze skřítků Sázavských, a heslo jeho bylo: Všecko pro Boha pravého! — *Moje* to heslo bylo — *já* ustrojil zkázu bratrům svým, a veleben a povýšen byl jsem zato od nového pána, knížete Vyšehradského. Krví příbuznou zprznil jsem ruce své, avšak poupě z lůna

Vrahomířina, krev svou, nemohl jsem zhubiti; nechtěje ale svědka činů svých na očích míti, dal jsem dítě učiteli svému v nové víře, odpadlému totiž bratru Vrahomířinu. I byl jinoch až dosavad živ u pěstouna svého, jejž otcem nazýval, na poušti, kam se tento v nábožné horlivosti ze hlučného světa byl uchýlil. Včera však vrátil se syn k otci svému, jenž tě nyní prosí: odpusť vinu hochu nezkušenému, a vhodiž ji na váhu služeb mých pro tvůj dům knížecí!"

„Ano, odpusť jinochu, bratře můj!" ozval se v tom i prosebný hlas dívčí, a Miloslava vkročila přes práh z komnaty vedlejší, kdež byla celou rozmluvu vyslechla. „Odpusť, pane, statnému jinochu, neboť i sestru tvou dnes uchránil."

Podivil se Jaromír této nové zprávě, a společným prosbám odolati nemoha, propustil Výhoně z vazby. Jakoby v obejmutí synově odlevy a oddechu za všeliké muky probuzeného svědomí dojíti měl, spěchal muž letitý s novou silou k jinochu, těše se na radost jeho, až z vazby vykročí. Avšak Výhoň ani slova nepromluvil. Němý poslouchal výčitky i radování se omladlého vládyky, a jako bez vší vůle kráčel za ním do známých komnat.

„Živé blesky!" zvolal posléze vládyka netrpělivě, „což pak jsi mluvy pozbyl, zamilovaný

holube? Odpovídej pak předce otci svému — mluv, vypravuj, co by tě potěšilo?"

„Co by mě potěšilo?" odpověděl jinoch, an byl za dlouhou chvíli vládykovi do očí hleděl. „Ano, já ti to povím, a to bude poslední moje slovo na Vyšehradě. Nehodím se do spolku vašeho, neboť srdce moje se ještě nenaučilo nežádati, po čem se roztouží, a ústa moje neumí ještě jinak mluviti, nežli jak jim srdce káže. Děkuji tobě za přízeň, pane vládyko, jakovous mě obdařiti slíbil. Zejtra se vrátím na poušť k otci Podivínu."

„Nevrátíš, nevrátíš!" zvolal Klecanský a jinocha prudce k srdci přivinul — „ty jsi můj, a žádná síla tě více z loktů mých nevytrhne!"

„Žádná?" ozval se tu za ním hlas nepovědomý, a když se vládyka obrátil, spatřil na prahu jizby státi ženu vysoké postavy. — „Žádná?" opětovala tato ještě jednou — „ani zrada na vlastní krvi, Hřivso Sázavský?"

„Ha, Vrahomíra!" ztrnul vládyka a jako zdrcený se potácel.

„Nezhynul tedy ještě had v prsou tvých, jenž ti jmeno mé věčným sykotem opakuje?" promluvila nyní žena, do jizby vstupujíc. „Chystej se, věrný miláčku a bohomilý vyznavači — pomsta přichází!"

„Co chceš ode mne?“ zastenal vládyka, oči od Vrahomíry odvraceje.

„Ano, co chceš, postavo strašlivá?“ ozval se také Výhoň. „Muž tento mi synovského práva udělil, a dokud noha moje navždy práh jeho nepřekročí, nedám mu příkoří činiti!“

„Ha, jsi ty ten holub divoký,“ ozvala se Vrahomíra, „jenž mi dítě odvádíš? Nestav se mi v cestu, an s tímto zrádcem mluvím, sic by i tebe hněv můj uchvátil.“

„Nechtěj abych se zasmál!“ prohodil jinoch. „Já se hněvu božího nebojím, neřku-li ženského hrození. Slova tvá jsou plevy, jež do větru zafouknu.“

„Ale ruka má jest ocelem obtížena!“ zvolala žena hněvivě a sáhla po dýce, již měla za pásem ukrytu.

„Ustaň, Vrahomíro!“ zkřikl nyní Klecanský, rychle mezi ni a jinocha pokročiv. „Ustaň, matko! a nezbrocuj ruku ve vlastní krvi! Obejmi jinocha — on je syn tvůj!“

„Syn můj?“ zděsila se žena a dýku pustíc, jako bez života před jinochem státi zůstala.

„Syn její?“ zkřikl Výhoň a radostným překvapením trna, jako u vidění brzo na vládyku brzo na neznámou ženu pohlížel.

„Syn její,“ doložil Klecanský, a jinocha za ruku chopiv blíže k Vrahomíře jej dovedl. „Tuto poklekni před nohama matky své i s otcem svým, kterýž tě outlého z náruči její unesl a posud před očima jejíma ukrýval. Tuto vzývej milost její s otcem svým, jemuž dvacetileté výčitky v prchlivém srdci hlodavého červa krmily.“

„Matko!“ zastenal jinoch hlasem se třesoucím. — „Synu můj!“ zvolala Vrahomíra, a s hlasitým pláčem — prvním to po mnohých letech — vrhla se Výhoni na prsa. Náhlým pocitem oblažené matky rozehřála se ledová kůra kolem srdce pohanské mstitelkyně, i zapomněla žena, že byla pro pomstu přišla v dům Přemyslovců, a proudem nenadálé, nepoznané, dávno oželené rozkoše uchvácena, nechala se bezděky nésti, kam s ní srdce ploulo.

„Tys tedy v skutku matka má? Tys otec můj?“ divil se Výhoň, pln plesu brzo vládyku brzo Vrahomíru objímaje. „Ale pro živé bohy — jakž to možná? Nejsi-liž ty Vrahomíra, matka Boleslavky, jak mi řečeno? A já bych tedy bratr její byl?“

„Tys bratr její — jedna matka vás porodila i napájela krví svou!“ odpovídala rozjařená kněžna pohanská. „Mocní jsou bohové a tajné jsou cesty jejich! Já zlořečila otci tvému co

vrahu tvému — já mu zlořečila co vrahu dcery své: a hle! bohů milost mi oba pupence pod střechou svádí, kam jsem přišla pro pomstu. O Hřivso, Hřivso! proč tě moci černé tak zavedly, proč jest míra přestupků tvých tak veliká, a proč blahost doby této tak nesmírná, že se srdce jako v slabém člunu na zbouřených vlnách kotácí, nemohouc ani tam ani sem cele se skáceti!“

„Odpusť, Vrahomíro!“ zvolal Klecanský hlasem, jenž byl Vrahomíru có dívku sladce jímával. „Veliká jest míra mých přestupků, ale veliká jest i lítost má!“

„A Bůh od věčnosti, Bůh pravý, nesmyšlený lidem krátkozrakým velí prominouti, byť i hříchů vrch až k bráně milosti jeho dosahoval!“ promluvil v tom někdo za ním, a na prahu se objevil stařec v oděvu poutnickém, s obnaženou hlavou, s očima k nebi obráceníma. Mírná a líbezná byla tvář jeho, a po pás mu šedivé vousy plynuly.

„Otče Podivíne!“ zkřikl Výhoň a letěl příchozímu v oustrety.

„Příteli — bratře!“ zvolal vládyka, vrhaje se poustevníkovi na prsa. —

„Přítel i schovanec můj a sestřenec vítají mě srdečně v dávno nevídaných komnatách,“ promluvil tento, když se byl z objetí obou poněkud

vyvinul; „jediná sestra v dálce zůstává a s hněvem zápasí, k němuž ji zlí bohové popichují. Vrahomíro! což pak tě ještě ani dlouhá léta lásce nenaučila?“

Bez pohnutí — bez sebe hleděla žena na muže neznámého. Ústa chtěla něco šeptati — ale slova na rtech mřela.

„Vrahomíro! — bratr Mečislav tě volá! Zpomeň si na dny mladosti!“

A s hlasitým vykřiknutím padla mu žena okolo krku.

„Přemysle — pane můj! Kněžno moje!“ ozvaly se nyní ještě jiné hlasy po síni, k Výhoni se přitulila Boleslavka, a na prahu stál s rukama sepnutýma věrný Nedomysl.

19.

Těžká byla noc na Vyšehradě před svátky Přemyslovskými. — Vrahomíra zjevila spiknutí Vršovců i zaradovala se myšlénkou, že syna svého na stol Přemyslův dosadí. Ale jinoch se dal do smíchu. „Ajta, paní matko! Otec Podivín mě učil, abych v úctě míval kníže Bohem zvolené; a byť i naň byla sáhla ruka hocha nezkušeného, když mu pán činil příkoří: předce

jest pánem mým, a věrně mu budu sloužiti. Nech ty čepici Přemyslovu na hlavě Jaromírově. Pán Bůh sám uzná, kdy mu ji bude mít strhnouti."

„A já bych tedy nadarmo byla tak dlouho o povýšení rodu svého, o zvelebení bohů svých pracovala?" promluvila Vrahomíra, ve hlubokých myšlénkách před sebe hledíc, jakoby na rozcestí stála, nevědouc kam kroky zatočit. — „Nyní u cíle měla bych zapomenouti na prolití krve své a bratrů svých? na zhubení bohů? na přísahu svou?"

„Nejkrásnější květy krve tvé pnou se nyní okolo tebe, sestro má!" promluvil nábožný Podivín, „a z krve bratrů tvých vzejde plémě požehnané až na věčnost. Bohové praví pak nedají se hubiti slabou rukou člověčí; a z hlíny zemské učiněno jest, cokoliv hněv lidský zničuje. Bůh jediný od věčnosti zkoušel tě po mnohá léta i svedl nyní se svými, abys poznala moc a pokořila se vůli jeho." — —

Noc těžká ve mnohé a tajné rozmluvě uprchla, i přišlo pověstné jitro, jež v temnošerém lůně zkázu chovalo na dům Přemyslovců. Umluveno bylo všecko s Vršovci a kněžnou pohanův; ale jakož potají zradu kul Kochan proti knížeti, opřela se nyní zradou proti Kochanovi, ve prospěch syna svého, matka Vrahomíra. —

Známť jest onen lov, kterýž jako na vchod svátků Vyšehradských, čili vlastně na zasvěcení nové své vlády Vršovci Pražskému knížeti uchystali. Náhle a s novým povykem obklopila zradná chasa v hustých lesích nešťastného Jaromíra. „Šťastnou cestu za tatíkem!“ chechtali se rozpustilejší; a Kochan s úsměchem na šálebné tváři řekl k němu: „Svlíkej knížecí roucho, pane Jaromíre! dosti dlouho viselo na zženštilé hračce; i musíť nyní také tělo mužnější zdobiti!“ A Pochvata, k dílu hanebnému najmutý, nato ihned k zděšenému přistoupiv ruku naň vztáhl, aby jej k dubu přivázal, kamžto pak zrádcové, jako do terče, z luků střileti chtěli. Tu však náhle zavzněl mezi zástupem hlas Výhoňův, a silná ruka jinochova chopila se bývalého kejklíře, i pozdvihnuvši jej poněkud, tak jím o zemi mrštila, že velikán, odraziv si vnitřnosti, bez sebe ležeti zůstal na kořání věkovitých dubů, ježto měly svědky býti knížecí vraždy. A zkřiknutí jinochovo bylo i heslem pro lid Vrahomířin, kterýž, pospolu jsa na honbě s čeledí Vršovců, ihned na zbujníky a společníky jejich se uvrhnul, a po krátké, ale zoufanlivé seči dvanácte náčelníků jal. Mnozí prchli — mezi nimi také ostražitý Kochan.

Jako ochránce svého obejmul nyní Jaromír Výhoně i představil jej sestře své na Vyšehradě,

kdež byla zatím Vrahomíra s Klecanským a lidem svým bděla, by napředené spiknutí nevypuklo. A veliký byl ples radostné Prahy nad zachráněním dobrého knížete, a všechněch oči obracely se po kněžně posledních pohanů, po dceři její a po statečném jinochu, jenžto se nyní i dle rodu svého ucházeti směl o milost sestry knížecí.

Bez přetrže počaly na to svátky na Vyšehradě i schýlily se vesele ku konci — těm toliko smutně, na něž pro zradu popravcova ruka se chystala. Poslední den svátků byl i poslední den jich života, a oči ze všech krajů dívaly se pro výstrahu na jich utracení.

20.

I slavily se opět svátky na Vyšehradě. Mezi nimi a předešlými byla však bolestná doba na Čechy připadla, v nížto Polané zemi zhubili a pod správou chrabrého Boleslava i Prahy se zmocnili. Mnoho věrných bylo padlo za dnů tohoto utiskování a boje — mezi nimi také vládyka Klecanský. I Vrahomíru nebylo již mezi diváky na Vyšehradě viděti. Bylať v ní *pohanka* opět procitla, an se outlejší pohnutí matky, sestry a ženy v srdci jejím

bylo ztišilo. Spolčena s Polanem chtěla ještě jednou pro bohy své podstoupiti boj — ale Morana ji uchvátila s bojiště. — —

Známí kejklíři prováděli své hry opět na Vyšehradě — mezi nimi Žertoň s dívkou bledých tváří, jižto dcerou nazýval. I byla dívka zkrvácené tělo matky své růžemi ověnčila a na hrobě jejím zaplakala; potom ale nižádným se udržeti nedadouc, věrného Žertoně prosila, aby s ní opět do šírého světa šel. — „Pojď, slavíčku! poletíme za holoubkem,“ lichotila se k mužíkovi uslzenému. —

I stála nyní na palouku u pověstné Jezerky, kdež byla před třemi sty lety Libuše věhlasného Přemysla za manžela svého a za Pražské kníže prohlásila. Stála tu nyní Boleslavka před tisíci diváky v rouchu, jež byla od mládí nosila — v rouchu kejklířském, a v zanícení pěla před zástupy žasnoucími:

„Noc se převalila přes půlnoci,
Pokročila k jitru šedošeru;
Aj tu vece Výhoň k Oldřichovi:
Hoj poslyš ty veleslavný kníže!
Bůh ti bujarost dal ve vše oudy,
Nuž ty nás veď proti zlým Polanům! —
Aj tu kněz vzal prápor v mocnou ruku:
Za mnou, za mnou chrabře na Polany,
Na Polany vrahy našich zemí!

Strach udeřil ve všecky Polany —
Aj vítězství jesti Bohem dáno;
Vstane Jarmír nad vší zemí opět,
Rozlétne se radost po vší zemi,
Po vší zemi od radostné Prahy."

I poslouchali opěvání činů svých kníže Oldřich, jenž byl z Bavor ku pomoci přispěl bratru Jaromírovi, a nynější knížecí lovčí Výhoň, po zachránění pána svého přijmím Dub; mezi nimi těšila se Výhoni zasnoubená knížecí panna i s bratrem Jaromírem, a mezi ostatním sborem hostů poslouchali slova Boleslavčina také Boreš i manželka jeho Libunka; avšak ani oněch ani těchto prosba nezmohla napotom nic u podivné dívky, kteráž na Vyšehradě všecko zůstavivši s věrným pěstounem dětství svého v šírém světě zmizela.



D a l i m i l.

Obraz historický.

(Psáno roku 1842.)

1.

Mrazivým dechem táhl vítr přes Vítkov a fiče točil se okolo zdí Pražských. Obloha visela nad okolím plna sněhových mraků, a jenom chvílemi proskakovaly tímto šedým sklepením slabé sluneční poblesky. Bylo to den před slavností sv. Panny Barbory, když se psalo léta Páně 1310.

Divě šumícím, hlušivým hřmotem byly naplněny Pražské ulice; volání, klení a plesání ozývalo se po nich z lidských úst, a hučení zvonů splývalo s vysokých věží. Bylo zmatené semotam běhání. Oděnci královští, v zemi se hnízdící Korutané a najatí Míšňané, spěchali v nepořádných houfech ze Starého města k velikému mostu, honěni, tepáni a tisknuti jsouce od měšťanů, v jichžto rukou místo mírných nástrojů bojovná zbraň se leskla.

Nepřehledným davem hemžícího-se lidstva bylo pokryto zimou ztuhlé okolí za branou u sv. Františka, i veliké prostranství před branou u vnitř města. Onde se hýbali zástupové nově zvoleného

krále Jana Lucemburského, kteříž byli od Kutné Hory a Kolína přitáhnuvše, osm dní před hlavou království polem leželi a nyní posléz do města vcházeli; tuto se tísnily zástupové s nepořádnou správou krále Jindřicha Korutanského nespokojených a po konečném utišení všech veřejných neřádů toužících mešťanů všeho věku a pohlaví, zvláště ale zmužilí a odvážliví oudové pořádku řeznického, kteří udatně na královskou posádku se obořivše, pádnými širočinami bránu byli prosekali a toužebně čekanému synu císařskému volný průchod způsobili.

Nevídaný byl to den v dějinách království českého — nevídaný v příbězích mnohdy a těžce zkoušené Prahy. Na jednom konci vjížděl do ní panovník, vítaný tisícerem radostných hlasů, a na druhém konci ukrýval se vladař, stíhaný tisícerou kletbou. Plesné pokřikování, jakoby po dlouhém utrpení jistý spasitel města přicházel, rozléhalo se z nesčíslných hrdel, kudy bujná brůna nového panovníka nesla.

„Sláva jemu! Pokoj nám!“ zaznívalo mezi hučením smíšených hlasů, jimižto zástupové diváků buď své podivení nad spanilým jinošským králem a jeho bohatým průvodem českých a německých pánů, anebo své naděje v příští správu a polehčení stavu svého projevovali. Všechněm

chvěla se přeplněná srdce radostným očekáváním, a zpomínky na minulé útisky knížete Korutanského zmizely v tu chvíli z paměti. Otcové a matky zdvihali dětí svých, aby jim nového pána a po boku jeho spanilou choť ukázali, kněžnu Elišku, tu drahou ratolest z domácího, starožitného kmene královského.

U prostřed tohoto všeobecného plesání bylo viděti toliko dvě osoby, které v událostech dnešního dne jako žádného účastenství nemajíce, opodál městské brány stály, a hledíce na vjezd nového krále, ani v tváři, ani ve slovech nějakého pohnutí nejevily. A předce by se byl každý zklamal, kdo by je byl v té chvíli necitnými nazýval. Srdce obou bylo plné, ale jiným pohnutím odráželo se o mohutná prsa, nežli u hlučného množství.

Byly to dvě statné postavy rytířské vysokého věku, hlavy stříbrné, ale těla ještě zdravého, týle rovného. Zdáloť se, jakoby zde dva duby stály, v něžto se byl již mnohý zhoubný vichr vpíral, vždy ale nadarmo o jich korunu se pokoušel.

Mlčky hleděli oba na zástup podivně ustrojených cizozemců v průvodu a komenstvu královském, a rtové jich zpříčili se v bolnotrpný úsměv, kdyžto jich zrakové na pánech českých utkvěli,

*

kteří v popředí i pozadí mladého správce tak starého království s jakousi hrdostí na svých koních se vypínali.

Když pak plesavý pokřik shromážděného množství stupně nejvyššího dosáhl, potkaly se bezděky oči obou tichých pozorovatelů, a jeden z nich — ramenatá postava, smědých, mnohou jizvou ozdobených tváří a přísného, dojemného pohledu — přetrhnuv posavadní mlčení, řekl: „Náš dobrý český lid umí ještě hezky křičeti! Toť mu tedy Korutan ještě příliš ouzce hrdla asi nezadrhnul.“

„Co se křiku týče,“ odpovídal druhý — muž důstojně příjemného vzezření a slov mužnou líbezností plynoucích — „toť víš — tu jsou Čechové hned po ruce! Nedej Bože, aby se jich dnešní jásání v brzké plačtivé *„Hospodine, pomiluj ny!“* proměnilo.“

„Tak zle nebude!“ řekl první, povážlivě hlavou vrtě; „aspoň se toho báti, aspoň to očekávati nesmíme. Pověst praví o tom Lucemburském mládenečku mnoho dobrého; do úplného zrostu budou mu státi zkušení muži po boku, a císařská moc otce jeho nebude také viklavému království našemu škoditi.“

„Ovšemť, ovšemť!“ odpovídal zase druhý; „těšiti se musíme všelikou nadějí, bychme hned

na počátku v zoufání nepadli. I přál bych si, aby se ze mne špatný a z tebe dobrý prorok udělal, aby po jeho smrti vaši synové ještě jednou zpívati nemuseli:

Neplačte ho, české děti,
A račte jistě vědèti:
Byť byl živ ten kníže déle,
Zlá by pošla Čechům mele. —

Moji synové nebudou to arci zpívati," doložil po kratičkém pomlčení hlasem jemně lítostným.

„*Naši* také nebudou!" řekl první kvapně, ruku druhého vřele tiskna; „ale tvou knihu budou čítati a jmeno tvoje jmenovati, dokud jazyk český, tebou velebený, v nejposlednějším kořínku nezhyne."

„Chraniž Bože, abych jednoho pošetile se nadíti chtěl a druhé aby se nešťastně přihoditi mělo," odpověděl druhý, „ačkoliv dobré cesty k tomuto poslednímu prosekáváte."

„Na mne neuvaluj vinu —"

„Nikoli, nikoli! ty jsi čistá, neposkvrněná krev z otců českých, jáť to na ní vídal, když ti ve svatém boji z udatných ran se prýštěla; tvé oko nedychtí po cizím lesku; ale nemohu to o jiných říci, a nemohu se bázně zbaviti, a nemohu se mlčky na to dívati."

2.

Náramná tíseň lidstva ztrácela se pomalu u brány, hučivým a víceramenným proudem se rozlévajíc rovnou cestou i po oklikách ku královu dvoru, kamžto čeští pánové nového správce koruny české uváděli. Volným krokem opouštěli nyní stanovisko své také oba letití rytířové, jižto nebyli v obecný ples i svých hlasů mísili, a vážnými slovy o stavu domácího řízení a národu rozmlouvajíce, uhýbali se, opodál zvědavého množství, okolo městských zdí k Havelské bráně. Avšak toho dne bylo živo a hlučno i v odlehlejších stranách, neboť rozvětřená láje běhala po městě jako zhladovělá, rozsápaná lesní zvěř, hledajíc, koho by udávila, a běda Korutanu nebo Míšňanu, kterýž jí padl do ruky; jako divé stádo vlků přepadala i domy, kdež věděla, že se byli cizí utiskovatelé za správy korutanské uhnízdili. A takž minulo i starce rytíře několik zástupů, kteří dlouhý útisk setřásajíce, buďto hlasitým proklínáním, nebo posměšnými písněmi srdci svému ulehčovali. Přitom točili a máchali zbraní, jakž jí byla domácnost poskytla, vidlemi, sekerami, velkými obuchy, anebo jakž ji šťastný zápas s poraženým nepřítelem do ruky dal, mečem a kopím.

„Kdyby byli před půl rokem tu moudrost měli, hlasů a paží svých takto pozvednouti, mohli o pěkné léto a veselý podzimek v životě svém více míti,“ řekl první z oněch dvou rytířů, když se byl zas právě takový houf obecného lidu okolo nich přehrnul. „Ale aby jim Pán Bůh plamennou pochodeň do mozku i do srdce hodil! — teď otvírají ústa, teď mají zmužilosti, kdyžto strašidla zmizela.“

„Pro milý Bůh, Hynku!“ řekl druhý, „jak dlouho ještě budeš té své víry v nízký lid se držeti? Čeho chceš od láje, od sprostých robotníků se nadíti? Totě právě ono tajemné, nevyzpytatelné kouzlo moci urozené, že se chatra bojí proti ní vystoupiti, že se jí nemůže dotknouti, že ji nesmí k soudu pohnati. Ale vám příslušelo míti moudrosti, vám, kteří o pořádek věcí potřebných pečovati máte — vy jste měli v mozku svém pochodeň roznítit, déle nežli před půl rokem, a nehleděti do ciziny, netoužiti po cizáku pánu, jakoby na domácích sadech dosti ušlechtilých stromů nekvětlo, z nichžto jste jeden nade všechny povýšiti mohli, aby se ostatní v jeho stínu shromažďovaly.“

„To mohli učiniti,“ dosvědčoval první; „jesti mezi námi ještě tak dobré, šlechetné krve, jakož byla ona rolníka Stadického. — Ale proč jsi ne-

mluvil ty? Proč jsi nenechal svou věhlasnost za tmy všeobecné zářiti?“

„Proč?“ opakoval druhý, a jindy mírný zvuk řečí jeho nabýval jakési hořkosti. „Což chtěli hlas zchudlého člověka slyšeti? Což chtěli jasnost viděti? Mluvil jsem, na mysl uváděl veškeré nátisky a protivenství, kteréž nás kdy z ciziny zavalily — oni poznávali pravdu a tíži slov mých; ale člověk, nemající, krom svého jmena a své nesmírné lásky k rodu českému, ničeho, co by se statky, přívrženci a se vší majetností jiných na váhu položil, nezvrátil vůli jejich a nevykázal cestu jich úmyslům.“

„Nikoli, bratře, nikoli!“ ozval se první s nelíčenou živostí. „Nečiň jim křivdu, takovíť nejsou, kteří měli o novou správu země naší pečovati. Oni byli by hlasu tvého šetřili, jen kdybysi byl setrval —“

„To jest: kdybych se byl hašteřil, kdybych si byl marnými slovy žluč bouřil... ale tomu jsem se neučil. Krátce a pravdivě říci každému, co rozum káže, to jest heslo moje, a lépe stálo by to nyní s korunou českou, kdyby ochráncové a podpůrcové její také takového smýšlení byli bývali, kdyby závistivi sobě nejsouce, u cizinců nebyli hledali, čeho doma, u rodu vlastního, nalézti mohli. Či můžeš mi upříti s dobrým svědomím,

že pánové naši cizího panovníka jen proto zvolili, aby jednomu mezi sebou této hodnosti postoupiti nemuseli? Jako bysi je neznal, ty hlavy naše, bohpomozi!“

„Pravdu díš, hořkou, ale čistou pravdu,“ vzdychnul jizvami pokrytý soudruh jeho. „Z té strany mi nelze pány naše hájiti; závist byla v srdcích jejich, ale dle věčně moudrého řízení Božího vedla i ta zlá, jedovatá zmyje k něčemu dobrému. Získali jsme alespoň těžce utisknuté zemi jistý štít a silnou ochranu. Bez císařské moci Jindřichovy bylo by zlé hospodářství v našem království.“

„Hynku!“ podivil se druhý a zastaviv kročeje, hodnou chvíli se naň díval. „S tebou si zahrálo studené stáří šeredně.“

„Proč?“

„Protože zamrzlo srdce tvé, protože to není hlava tvoje, protože takto hrdina nemluvíval, jehož jmeno postrach všech cizinců bývalo. Zlé hospodářství v českém království bez cizí pomoci? Aj, nech mě tedy ruka Boží uchvátí! — toť tedy není hodno živu býti mezi lidem, kterýž sobě sám pomoci nemůže. Přisámbůh! kdybych věděl, že jednou pánové naši omyl svůj nepoznají a škodu svou nebudou chtít nahraditi: dnes bych

starým oudům svým do rakve ustlal, a vedle sebe meč i kroniku svou položil."

„To neučiníš!" zvolal přítel jeho slovem horlivým. „To bysi neučinil, i kdybysi nás v ochabělosti tonouti a umírati viděl. K našemu povzbuzení, ke cti jazyka českého sepsal jsi knihu svou, a dokud jí bude lid český čítati, nezapomene se nikdy tak hluboce sám nad sebou, aby si musel zoufati."

Rozmluva jejich byla náhle přetržena divným křikem lidských hlasů, kteréž nedaleko před nimi z peřesté tlupy vycházely a vůkol povětří naplňovaly. Bylo to šumivé, temné hučení, z něhož jednotlivé klení, smích a pronikavé o pomoc volání proskakovalo. Rytířům zdály se to býti hlasy ženské, a sice beze vší oné hnusné surovosti, jakžto v nebezpečných dobách z hrdel sprostých ženštin vycházejí, a protož i bezděky kročeje své urychlili. Zvláště Hynek nabyl jakéhosi ducha jinošského, a týl zpřímiv, bystrýma očima po zástupu střílel, kterýž v podivném chomáči semotam se hýbal.

Přicházejíce blíže, poznali, že uprostřed smíšeného hluku cizí, německá dívka ustrašeně o pomoc volá, a protivníky své o milost prosí. Dva otrhaní, vyzáblí chlapi drželi ji za ruce, a každý z nich chtivýma očima po ní hledě, byl by ji

rád pro sebe uchvátil. Jiní se tahali s braniborským oděncem, kterýž co možno svými nepřátely cloumaje a dívce přispěti chtěje, klel, prosil, lál a bědoval.

Podle oděvu a ušlechtilého vzezření bylo na dívce viděti, že některému z oněch cizinců náleží, kteříž se byli za minulé vlády s celými rodinami do Čech přistěhovali. Mělať na sobě roucho slečen rytířských, a celé tváření-se její, výraz obličeje, volená slova — všecko, ačkoli skoro smrtelným strachem zasloněno, dávalo na jevo, že jí setkání-se s nízkou lidu třídou je něco neobyčejného, a v tomto případu hrozného. Při tom všem bylo patrno, že ani slova českého neuměla; neboť v největší nesnázi své volala k větřícímu zástupu jazykem německým, z čehož ale tento také ani slova nerozuměje, jenom posměch si dělal a po ní se ošklíbal.

„Co se tu děje?“ byla zvučná slova rytíře Hynka, když se byl tak dalece přiblížil, že jej zástup zaslechnouti mohl. Na to zavolání obrátili se někteří, kupa se poněkud rozdělila, a těkavé zraky poděšené dívky utkvěly na letitém reku. Šlechetná postava jeho vzbudila v ní důvěru.

„Pro živé rány Spasitelovy — ochraniž mne nešťastnou!“ křičela vší sílu namáhajíc, aby se z nepřátelských rukou vymknula.

„I napínej ten cizopanský chřtán, až ti pukne, ty mladá pijavičko!“ zkřikl na to mezi tlupou člověk malý, ale svalovitý a přistárlý, oušklebně na ni zuby vyceniv. „Ještě jsi se dosti krve české nenacucala?“

„Co tu počínáte?“ ozval se zase rytíř, nyní až mezi houf pokročiv.

„Chytili jsme korutanskou laňku, a chceme ji teď upéci!“ zarochtal jeden z chlapů, jižto dívku drželi.

„A kdo vám dal právo na honbu vycházeti u prostřed míruplných měst? v tu hodinu, kdyžto každý poctivý Pražan za svým králem: Pokoj! vyvolává?“

Na tato slova, důstojně pronešená, začal se zástup poněkud ustrašený anebo aspoň na rozpacích jsoucí hýbati, a jedni pohlédali na druhé, jakoby nevěděli, co činiti. Ale chlap vedle dívky dodal si smělosti, a zamračiv čelo bídou svraskovatělé, obořil se na rytíře.

„Kdo tě udělal sudičem kroků a činů našich?“ ptal se hlasem drslavým. „Co se ptáš na právo, ty moudrá kotrbo? Dělali nám také podle práva, kteří se krví a mozoly našimi živili? Anebo máme teprva o dovolení prositi, když chceme nepřátelům spláceti?“

Druzí touto řečí povzbuzeni, začali reptati a sápati se na rytíře.

„Stůjte!“ zkřikl tento, „a slyšte, co máte dělati! Poctivě máte jednati, šlechetně, jako českému lidu přísluší! nikoli záští, hněv a pomstu na nevinné vylévati. Či sluší mužům bezbranné dívky chytati? — Propusťte pannu, hned! nežli vás ocel můj donutí!“

„A kdybysi, pane, sám zocelovatěl,“ rozpálil se otrhanec, „nepustím toto Míšenské jablko!“ Přitom se postavil před dívku a začal dlouhým toporem těžké sekery nad hlavou točiti.

„I dej mu jednu —“ ozval se jiný ušpiněný poběhlík, „až mu chuť zajde, ujímati se vrahů lidu českého! Naposledy je to sám zakuklený Korutan, který se trochu česky žvatlati naučil, anebo patří alespoň k oné rotě českých dříčů, kteří se s těmi cizáky spojili.“

„Korutan — Korutan — dříč!“ ozývali se na to mezi houfem rozliční hlasové, jako hučení pobouřených vln; ale pronikavý hlas je opět zarazil.

„I aby ti nectná huba upadla, ty slepý krtku!“ zkřikl náhle onen malý přistárlý muž, kterýž byl celý ten čas ani oka s rytíře nespustil, a vzchopiv se nyní, vrhnul se na špinavce, napnul ruku a hrozivým okem ohlížel se vůkol

po celém zástupu. „Já ti přiložím mastičku, že se naučíš zdvořileji mluviti, a každému, kdo se opováží, ještě slovem tomuto muži se opříti! — Na kolena před ním, vy slepáci! — vy bídáci! děkujte Pánu Bohu, že vás rekovská pravice jeho jako stébla nezdrtí! Korutan! Vy hlupáci! Je-li tento muž Korutan, tedy jsme my všickni baby a děti naše budou štěňata. Na kolena před ním — což ho ještě neznáte? O vy bídní rasocháči! vy nezkušení holobrádkové! — Tedy slyšte! — já ho znám! — a umím o něm písničku, a jste-li Čechové, musíte ji také uměti:

Vidíte-li, Češi,
z Dubé pana Hynka?
Proti jeho ranám
helmy jsou jen dýnka!“

Jako slova nějakého čarodějníka, zavzněla píseň mezi divým zástupem, a vzbudila v něm rádostný pokřik. V okamžení stáli cizí dívka i zajatý oděnec na svobodě, a vychudlá, zmořená luza tlačila se jako novërozená okolo rytíře, jehož jmeno ještě z horších časů, nežli bylo utiskování korutanské, ze dnů braniborských svizelů, v paměti a v ústech lidu tkvělo.

„Vždyť je dobře!“ promluvil Hynek s vlídným úsměvem, tísni zástupu se vyhýbaje. „Jsem tomu velice povděčen, že jmeno moje v Čechách

ještě znají. Hleďte jen, aby se také *vaše* v dobré pověsti udrželo, a za tuto svou kořist,“ mluvil dále, okázav na cizince, „kterouž mi postupujete, vezměte malou náhradu. Můžete dnes za zdraví našeho nového pána, mladého krále, do žbánu se podívati. Malé občerstvení nebude na škodu — snad užitečnější nežli honba na cizopanské laňky.“

S těmi slovy hodil nejbližšímu několik stříbrných do sejmuté čepice a přistoupil i s přítelem svým k cizí panně. Zástup se dal do hlasitého jásání, a velebě i žehnaje rytíře, jako pravého dobrodince českých srdcí, dále se ubíral. V dáli bylo slyšeti píseň:

„Vidíte-li, Češi,
z Dubé pana Hynka?“

3.

„Podejte se bez bázně v ochranu dvou starých dobrodruhů, ušlechtilá panno!“ mluvil Hynek z Dubé k dívce jazykem německým, ovšem trochu neobratně, za to ale tak srdečně, že dívčí důvěra každým okamžením zrůstala, „a povězte nám laskavě, kam vás provoditi máme.“

„Já nevím, kde se nacházím, a nevím, kam kročejů svých obrátit, moji šlechetní ochráncové!“

odpovídala dívka hlasem slavičím, ještě poněkud se-chvějícím. „Otec můj a tento pavezník jeho chtěli mě dovesti přes most na Menší město, ale zlou nehodou odtrhli nás jako prudké vlny ženoucí se zástupové od sebe, otec nám zmizel s očí, my si pomátli cestu a octnuli se posléze v těchto oddálených končinách.“

„Vlastně jsme potom nemohli rovnou cestou k mostu zaměřiti,“ dokládal cizí oděnec, „protože se to po ulicích bilo, až kosti chrupaly, a člověk laskominy dostával, pustit se také do toho. Hledali jsme tedy stranou štěrbinu, kde bychme šťastně proklouzli, ale ta vaše Praha je proti našim hnízdům jako les ze samých domů — čert aby v něm nezabloudil — s dovolením!“

„Tedy bude snad nejlépe, když vás až na Menší město doprovodíme, kde vás bezpochyby otec očekávati bude,“ řekl Hynek. — „Co myslíš, bratře?“

„Že se my dva velmi špatně za ochránce německých dívek, a zvláště dnešního dne hodíme,“ odpověděl soudruh jeho česky a s jemným úsměvem. „Aby však neřekli, že neumějí Čechové býti dvornými, musíme se na tu pouť odvážiti, a dáti panence bezpečného průvodu, byť i jinde krajanům jejím krky podřezávali.“

Nato vzali dívku mezi sebe a dali se na cestu. Ona mezi tím vypravovala, že otec její je ve službě při dvoře královském, ona sama že teprv asi před půl letem z Míšně do Prahy za ním přijela, a že posud zde nikoho nezná; že tichý, soukromý život vedla a teprva dnes tolik ulic sběhala, když otec náhle povstalým zvoněním na poplach za svou povinností ku dvoru byl pospíšil — potom zděšený opět se navrátil a k rychlému outěku ji pobídnul.

„Skrovné obydlí naše je zavřeno," skončila své vypravování. „My nevzali s sebou nic, nežli něco uschráněných peněz a šperk po nebožce matce."

Mezi peřestým davem lidstva, ježto se posud na ulicích hemžilo, povídalo a se hádalo, nepadli rytířští průvodčí Míšenské dívky nikomu do očí; neboť mysl všeobecná byla dnes obrácena na jiné věci, a tak se dostali až k mostu beze vší překážky. Zde ale zvěděli, že Korutané druhou stranu opanovavše, věž mosteckou obsadili a ze Starého města přecházeti každému brání. Dívka bědovala.

„Milá, spanilá dušinko!" těšil ji Hynek z Dubé, „slze vám nepomohou, leda by ty prožluklé jezevce vytopily, jižto nám cestu zamezují. Ledabylo honiti se po ulicích, také žádného

užitku nepřinese; váš otec dostal se bezpochyby šťastně na Malou stranu, mysle, že i vás tam štěstí uvedlo — svatobarborské povětří není také podle toho, abychme pouhou procházkou čas mařili: myslím tedy, že bude nejlépe, když se někam pod hostinskou střechu utečeme."

Dívka, nemohouci ještě mezi hlukem lidu vší bázně své pozbyti, prosila, aby ji do otcovského bytu dovedli, a mužům zdálo se to býti nejmoudřejší, co učiniti mohli. Uznalť vespolek, že otec, nenajde-li dceru na Malé straně, bezpochyby doma ji hledati bude, byť se přitom i v nebezpečí vydal, padnouti rozkvašenému lidu do rukou. Provázeli ji tedy k žádanému cíli.

Opuštěný příbytek, k němuž jim cizí oděnec dosti pracně cestu okazoval, stál v odlehlé ulici, avšak i do ní byla se rozdrážděná saň veřejného vzteku uvrhla. Druzí obyvatelé nepatrného domku prozradili toulavé zběři, že zde také cizák bytuje. Neznalť ho sice, a neměli žádné příčiny na něho žalovati, jelikož tichý, z veřejného hluku oddálený život vedl: ale dlouho tajenému a nyní prudce propuklému zášti a z okovů těžkých nátisků utrhlé touze po mstě bylo na tom dosti, že byl cizinec, a takž muselo všecko, co se ho týkalo a co mu náleželo, ve zkázu přijíti. I po-

zdvihli pokřik a učinili outok na tiché obydlí; vylomili dvéře, jako drancující čeleď vojenská v zemi nepřátelské vrhli se do komnat, a nenalezajíce jiného odporu, schlazovali bezuzdou zuřivost na mrtvém nábytku.

„Ať každému hnáty zchromnou,“ zkřikl mezi plenícím houfem ohromný velikán, kterýž si mezi ním jakési vlády osobil, „kdo by chtěl z tohoto pelechu něco odnesti, co by nám darmo bídu naši na pamět uvádělo — a naše otupělé blbství, že jsme tak dlouho s tím proklatým cizáckým břemenem se vláčeli, jako trpěliví oslové. Do pekla se vším — hezky po česku s oken, a potom do pece! Leda jestli tu někde něco stříbrného vyhrabeme, to je naše, to je beztoho z Kutné Hory kradeno, to může v českých rukou uváznouti!“

Rytířští ochráncové dívky přicházeli právě s pobloudilými cizinci k domu, kdyžto roztlučenými okny všeliký nábytek vypáčeného bytu na ulici lítal; s hrozným třeskotem rozbíjely a lámaly se dubové stoly a židlice; vítr odnášel ženské roucho, a hliněné nebo skleněné nádobí řinčelo po zemi. Sběhlý dole zástup se chechtal a pokřikoval jako při velikém vítězství, i trhal a ničil na malé kusy, čeho se jen dopíditi mohl.

*

Dívka zbledla, a bojácně tulila se k Dubskému; oděnec zatínal pěsti, skřípal zuby a hněvivě mumlal; rytířové zastavili kročejů svých.

„Nevím, jestli by nám to co pomohlo, kdybychme nejen svými jmeny ale i meči mezi tento roj vzteklých sršánů udeřili,“ řekl pán z Dubé k svému příteli; „ze střepů neudělá se již nový nábytek, a jako věční hlídači této panny nemůžeme se také přede dvéře postaviti. Odejdouce zůstavíme ji v nebezpečenství. Nejlépe tedy snad učiníme, uvedouce ji do příbytků svých.“

Soudruh jeho neodpovídal, nýbrž bystře a s jakýmsi tajným posměchem na podrážděnou luzu očí svých upíraje, na dosvědčení jenom hlavou pokýval.

„Nyní nám nezbývá jiné pomoci,“ řekl Dubský k dívce, „nežli abyste důvěrně pod pláštěm ochrany naší zůstala, a nežli otce vašeho najdeme, v naší domácnosti pomeškala. Já sám nemohu vám arci vlastního přístřeší poskytnouti, leda byste se do krajů na některý hrad můj uchýliti chtěla; ale tuhle přítel můj vede v Praze malé hospodáříčko, u něho budete dobře schována.“

„O zlí lidé!“ úpěla dívka, uslzené oči k rytířům prosebně pozvednouc, „zlí lidé, jižto mě v tento smutný stav přivedli, že vás osobou svou obtěžovati musím!“

„Nelajte lidu, slečno, kterýž jenom malou měrou splácí, co byl hojně utrpěl!“ odpověděl pán z Dubé vážným, ale šetrným hlasem. „Onť není tak zlý, jak se při své nehodě snad domýšlíte, a poněkud musí se mu teď uzda popustiti, aby vybouřil. Ostatně nemluvte o žádném obtěžování. Čeští rytířové umí učiniti rozdílu mezi nepřátely, kteří mečem a kteří krásnýma očima útokem na nás ženou.“

Na to vespolek nastoupili cestu zpáteční, a brali se přímo k obydlí Hynkova soudruha.

„Velikého pohodlí nemohu vám poskytnouti, slečno!“ jal se tento po chvíli k dívce mluviti. „Jsemtě jeden z oněch, kteří se po zedrání vlasti naší za cizinského panování více nezotavili —“

„Jen kratičké pobytí, dokud náš věrný sluha otce mého nenajde —“

„Přál bych vám, aby to brzy dovedl, ačkoliv pochybovati musím, že se mu to při dnešním zmatku vašinců tak snadně podaří. Ostatně použíte hostinství mého, pokud se vám líbiti bude. Moje prvnější řeč měla vás jen připraviti, abyste nic skvostného neočekávala. Zemští pokladové nejsou v stejné míře rozdáni.“

„Já jich také neznám. Mohu se ovšem řadou šlechetných předků vykázati, ale statky naše, dávnověké hrady leží v sutinách.“

„Jak vás máme nazývati, ušlechtilá panno, dokud u nás meškati budete?“

„Jmeno mé jest Kunhuta, a otec můj pochází z kmene rytířů Kufenheimů.“

„Kufenheimů?“ zkřikl dívčí průvodce s velikou živostí, kteráž tím více do očí bila, jelikož posavadní jeho veliké mírnosti náhle ustoupila. — „Otec váš je rytíř Kufenheimský?“ ptal se ještě jednou, a na krok ucouvna, upřel plamenné zraky na dívku žasnoucí.

Dívka posvědčila.

„Já znal před lety člověka, kterýž se pravil býti poslední ratolestí domu Kufenheimského,“ mluvil zase rytíř, a prsa jeho dmula se patrně u velikém pohnutí. „Byl otec váš někdy v Čechách?“

„Byl; za jinošského věku přivedlo jej dobrodružství do království vašeho.“

„Ano, dobrodružství, já je znám!“ vypuknul rytíř v hlasitý, hořký smích.

„Co jest ti, Dalimile?“ ptal se ho pán z Dubé u velikém podivení v jazyku mateřském. „Jaké to zpomínky zmítají duší tvou —“

„Nic, nic mi není!“ odbýval jej soudruh s velikým důrazem, „nežli že spravedlivým nebesům děkuji, že mi tuto dívku do rukou přivedla. Čarovnými okovy ji k sobě upoutám, a všeho

světa moc ji ode mne neodtrhne, dokud se otci jejímu ve tvář nepodívám!“

Přitom se chopil křečovitě ruky její, a urychlil kroky svoje, jako by se strachoval, aby o drahou kořist nepřišel.

4.

Průvod královský začal se rozptylovati. Noví proudové peřestých zástupů rozlévali se nyní po ulicích Pražských; onde zvučela země pod nohama oděnců k vykázaným bytům spěchajících; jinde rozléhal se povětřím křiklavý hovor mladé šlechty. Někde bylo viděti zástup českých pánů, kteří byli v poli, u prostřed válečného života, s krajany nového krále i nové přátelství uzavřeli, a nyní jako vzácné hosti ode dvora císařského v domy své je uváděli.

„Ale Bůh mě tresci!“ ozval se v jedné takové tlupě na koních mladý hrabě Lohstein, jehož polofrancouzský strakatý oděv mezi starým, zachovalým krojem českých pánů podivně do očí bil, „Bůh mě tresci! ještě jsem v té vaší Praze neviděl nic hezkého — žádné oči, pro něžto by poctivý člověk, jak se říká, do ohně skočil.“

Někteří mladí pánové čeští dali se jeho slovům jako vtipu do smíchu, chtějíce tím osvěd-

čiti starodávnou vadu národu českého, nesmírnou shovívavost s cizinskou prostořekostí a tulení-se ke všemu, co zahraničním slove; toliko nejstarší mezi nimi, Ojíř z Červené Lhoty, odpověděl Lucemburčanu jiným způsobem.

„U nás není ve zvyku," řekl, „aby ušlechtilé ženštiny spanilost svou po ulicích na odiv roznášely. Ostatně začínám se obávati, že je pan hrabě krátkozraký; sice byl by viděl milostný zástup spanilých paní v průvodě své nejspanilejší velitelky, naší královské Elišky."

„Viděl jsem, viděl!" odpovídalo cizí hrabátko, a kroutilo si rusé kníry s jakousi pohrdavostí; „byl-li to ale celý záhon vašich krásných květin, tedy bydlíte v pravé pustině. Já předce hledím do všech oken," mluvil dále, ryzku svou ostruhami lechtaje, aby se spínala a pánu svému příležitosti poskytla, jízdeckým uměním se osvědčiti, „hledím na vše strany, ale nikde se mi nechce dívčí hlava okázati, kteráž by za to stála, aby poctivý rytíř deset soků s koně shodil."

„Nehleďte nahoru," ozval se na to jiný hlas mezi zástupem, „nýbrž hezky dolů. Upněte zraky před sebe, a hned své řeči odvoláte."

„Bůh mě tresci!" zvolal cizinec, když byl podle vyzvání českého rytíře učinil, a jenom několik kroků před sebou Hynka z Dubé, Dali-

mila a spanilou Kunhutu zahlídl, „Bůh mě tresci, tady vychází dennice na nočních nebesích města vašeho!“ Přitom učinil s koněm svým dva, tři skoky a nechal jej pod sebou pyšně tancovat, aby zřetel v ústrety přicházejících na sebe obrátil.

„Totě náš pan Hynek!“ zvolal Ojíř, „a přisámbůh! neklamou-li mě oči, pan Mezeřický vedle něho. Zdař Bůh, pánové! Viděli jste našeho nového krále?“

„Tak zblízka jako šlechetní panáčkové — neviděli!“ odpovídal Hynek, zastaviv se u prostřed sboru, kterýž byl starce téměř obklopil. „Pan Jan to musí letitým hnátům prominouti, že jsme jako vy okolo něho točiti se nemohli.“

„Ale zdaleka jsme si ho jak náleží prohlídli,“ doložil Dalimil, „a měli z toho veliké potěšení, že se staří vousáči okolo svého nového slunéčka jako mušky okolo hořící svíčky točili. Jenom aby — a tak dále. Rozumíš, panáčku?“

„Jak náleží!“ usmál se Ojíř, mluvě česky, jako Dalimil. „Tvoje slova jdou do světa beze všeho zakuklení, a já vím dobře, že se ti volení nového krále nelíbilo.“

„Jak?“ ozval se jiný hlas mezi zástupem, pocházející ze rtů, okolo nichž teprva první chmýření pučelo. „Sjednocené volení nového krále se

muži tomuto nelíbilo? Kdo jesti ten člověk, že se opovažuje —“

„Tiše, tiše, panáčku!“ zakřikl jej pán z Dubé, „a podívej se dříve na vousy člověka, na něhožto si dětinský jazýček svůj brousíš; — potom si pamatuj, že je na tom dosti, abysi o člověku všecko dobré smýšlel, jak mile jej v mé společnosti uvidíš, třeba bysi ho ve svém rekovském ohni ani neznal.“

„Tomu se nesmíš diviti, pane,“ jal se místo mladíka Ojíř odpovídati, „jestli kdo Mezeřického dosti dobře nezná. On sám tím vinen, protože právě poustevnický život vede. — S dovolením, přátelé!“ obrátil se pak k ostatním. „Tento šlechetný rytíř je Dalimil, skladatel oněch krásných rýmů, které jsem vám v poli čítával.“

Všecko se začalo diviti.

„Udělejte nám místa, pánové, ať můžeme dále jíti!“ řekl kvapně Dalimil, a veda Kunhutu pod paží, bral se ku předu.

„Jak? — Má tato naše hvězda již zajíti?“ ozval se nyní Lohstein, s koněm až k samé dívce se přitočiv. „Tedy alespoň dovolte, abychme vás doprovodili, skládajíce úctu kráse, jakož té nejmocnější královně.“

Dívka se zapýřila a těsně k svému průvodčímu se tulíc, nutila ho k pospěchu.

„Hledejte, panáčkové, služeb, kde se vám povděčně odplatí," odbýval Dalimil dvorného cizince. „My nejsme ani vaší ochoty žádostivi, aniž chceme býti vašimi dlužníky."

Po těch slovech začal i s přítelem rychle kráčeti, a brzo za sebou veškerý zástup zůstavil.

„Bůh mě tresci!" zvolal cizí hrabě pln podivení. „Máte-li v Čechách takovou školu rytířské dvornosti, tedy bude nejlépe, abychme již dnes na návrat ke dvoru Jindřicha VII. pomyslili."

„Nepřipouštěj si, milý pane, chování ze starých zvyků nevyzutého starce za urážku, a nevykládejž je za obecný mrav panstva českého," řekl mladík, jenžto se byl dříve na Dalimila obořil. „Jeť to asi jeden z oněch plesnivých vousáčů, kteří nevědouce ani slova o tom, co se ve světě děje, myslí, že všecko ještě na té samé čáře stojí jako před padesáti lety. — Jaké jsou to rýmy, jež ten člověk psal?" mluvil dále, obrátiv se k Ojířovi. „Já o nich ještě ani slova neslyšel."

„Však ony nebudou také pro tebe psány," usmál se tento; „a tuhle pro našeho pana hraběte ještě méně."

„Proč to?" ptal se Lohstein.

„Protože to jsou zpěvy, jimiž Dalimil přede vším, co z ciziny přichází, český národ varuje."

„Jakže?“ zkřikl Lohstein, a náhlým hněvem rozpálený, trhnul uzdou, až se kůň pod ním spínati začal. „Je ten člověk smysly minulý? Bůh mě tresci! nejsem-li žádostiv, tu vaši slavnou zemi poznati, a přesvědčiti se, chová-li v sobě ještě více takových třeštěnců. Varovati přede vším, co z ciziny přichází! Nesmím na to zapomenouti, a na patřičném místě o tom promluviti. Rád bych je viděl, to vaše království, kdyby v něm nebylo, co z ciziny přichází.“

Nešetrná, hanlivá slova mladého hraběte zabodla se bolestně i v prsa lhostejnějších, cizině přejících panáčků, ale snášelivost jejich byla při chorobě národní hrdosti tak veliká, že se úsudku nadutého hosta neopírali. Toliko Ojíř nemohl trní slov jeho tiše snesti.

„Jak by to v království našem vypadalo, kdyby se v něm živlové cizí s domácími nebyli pomísili, to jest nyní těžko rozhodnouti,“ řekl; „na všechen způsob ale myslím, žeby to Čechové i sami o sobě, bez cizí pomoci, k něčemu hodnému byli přivedli.“

„I to jest nyní těžko rozhodnouti,“ zasmál se Lohstein, více rozpustile nežli opravdově; „a na všechen způsob myslím, že jste s cizí pomocí předce dále přišli, než byste sami o sobě byli dovedli. Jak se mi ale zdá, nepochází, pane,

tvoje odpornost ke všemu cizímu z ničeho jiného, nežli že miluješ dceru člověka, kterýž k výstraze před námi verše dělá.“

„To jsi, pane, na dvojím omylu! Za jedno nechovám v srdci žádný odpor ke všemu cizímu, jakož jsi na mně již dosti patrně poznati mohl — a za druhé nemohu dceru onoho rytíře milovati, protože žádnou nemá.“

„Kdo byla tedy ona dívka?“

„Neznám ji, a neví-li někdo z mladších pánů našich pověděti, co jest a odkud pochází, musíš u samého pramene důkladnějších zpráv hledati.“

„Bůh mě tresci! to také učiním!“ zvolal Lohstein rozpustile, an mu nikdo v celém zástupu o Kunhutě nic pověděti nemohl. „Zjevení její bylo tuze půvabné, aby v českých temnostech marně zahynouti mělo; a jak se mi podle ušlechtilých tváří jejích vidělo, ani z krve české nepochází. Posléze vybíhá váš strašlivý rýmotepec na lov po cizích pannách, a dáví kořisť svou jako vlk nevinné beránky. Jakože jsem Lohstein! — podíváme se mu na zuby!“

5.

Mezi tím dostihl Dalimil svého bytu, a odevzdal Kunhutu staré, pečlivé hospodyni na starost, kteráž ovšem nad obyčejným hostem tím velmi hlavou vrtěla, poněvadž s ním, pouhá Češka, rozpráběti nemohla. Byla to však poctivá, letitá žena, kteráž na světě nic jiného neznala, nežli vůli pána svého a povinnosti v malém hospodářství; protož i ve své skrovné komnátce o Kunhutino pohodlí ochotně se starala.

Cizí zbrojnoš pustiv se zase do města, aby pána svého vyhledal, odešel z domu pro větší bezpečnost v oděvu sluhy Dalimila, a tento seděl nyní opět s přítelem svým samoten v komnatě. Oba se zamyslili, přebíhajíce v duchu právě minulé události i dávnější příběhy. Zvláště Dalimil ponořil se daleko v zašlou minulost, a v pohybech mírné tváře jeho jevili se živí citové, probíhající ňádra jeho.

Konečně se poněkud vzchopil Hynek a důvěrně položiv ruku na rameno jeho, ptal se ho hlasem srdečným: „Nemáš mi nic co říci?"

Dalimil rozuměl otázce jeho. — „Chceš, abych strhnul před očima tvýma oponu, kteráž ony dny života mého zakrývá, v nichžto se věci

události, pro něž jsem nyní tak živé účastenství s neznámou dívkou projevil?... To jesti ona jediná stránka v knize života mého, kterou jsem před tebou utajil; z toho poznej, jak bolestně mi bylo na písmo její hleděti."

„Bolest nechci v prsou tvých buditi," řekl Hynek; „a nemůžeš-li bez ní srdce své předemnou odkryti, nech je zakryto věčným pokrovem."

„Nikoli!" zvolal Dalimil poněkud živěji — „nyní nemohu před tebou tajemství ukrývati, kteréž podivnou náhodou z hrobu povstalo, v němžto je pamět moje pevně držeti usilovala. Přihodít se třeba něco v nejbližších hodinách — co? sám ještě nevím; nechci ale, abysi jako nevidoucí na to hleděl, a dopustím-li se něčeho lidského, spravedlivě mě posouditi neuměl. Není to sice nic neobyčejného, co ti z příběhů dnů svých pověděti hodlám, a častěji přihodila se již věc podobná i přihodí se budoucně; ale mne zasáhla tak důtklivě, že takořka celému běhu života mého jinou cestu vykázala."

Opět se zamlčel, a přeběhna v mysli ještě jednou všechnu řadu oněch dnů, o nichžto nyní mluviti měl, jal se posléze takto vypravovati:

„Dědičný hrad otců mých stával, jakož víš, nad Sázavou, v tichém, odlehlém údolí. Rodiče moji byli se odebrali za statnými předky, a já

seděl spokojeně s milovanou manželkou v domě svém, ne sice bohatém a velikém, ale dosti pohodlném a úpravném.

Měli jsme jedinou dceru, Boženu. Byla nejvzácnější poklad naší majetnosti; ztepilá na těle, plna květoucí spanilosti, dobrá a pobožná — radost a pýcha matčina, a já sám člověk mužné mysli, přepadla-li mě časem tichá žalost, že Bůh manželství naše synem nepožehnal, pohledl jsem jenom na zdařilou dceru, a srdce moje potěšilo se, a pokořilo před Pánem, kterýž mě obdařil takovým klenotem.

Tu nastali časové braniborské vlády. Co tehdáž království naše dopuštěním Božím a nepřátelskou zlomyslností utrpělo, nebudu vypravovati. Tyť sám patřil jsi na to očima hořeplnýma, a vztyčil pak hlavu na postrach lupičů a vztáhl rámě na záhubu vrahů. Žádný kraj, žádná dědina nezůstala prosta těch zločinných hostů, i moje tiché, odlehlé údolí muselo je spatřiti.

Přihodila se pouť v okolí našeho domova, kdežto z blízka i dáli scházívali se nábožní zástupové k prosté kapli. I choť moje vypravila se dle mnoholetého zvyku s Boženou k místu posvátnému, vzavši za průvod dva věrné oděnce. Já sám meškal toho času v Praze, kdežto se o polepšení veřejného pořádku jednalo.

Hlučněji nežli kdy jindy shromáždil se lid venkovský u obrazu Matky Boží, hledaje útěchy a posily ve svém protivenství. S nebezpečenstvím života opustili mnozí skalné sluje a lesní brlohy, kteréž jim bídného útočiště před úplnou záhubou poskytovaly; ale míra jich utrpení nebyla ještě dovršena, prosby jejich před svatým obrazem nebyly vyslyšeny, a jakoby jich vrahové všechny stupně ohavnosti byli proběhnouti chtěli, přepadli je před samou tváří nejsvětější orodovnice, ačkoli jim ničeho více pobrati nemohli, nežli pouhý, nahý život. Ale jestřábí jich zraky byly hned v osobách manželky a dcery mé kořist vypátrali, kteráž jim za chudobu ostatních měla dáti bohatou náhradu. S vítězným pokřikem přepadl zástup surových pacholků zděšené ženštiny, kterýmž ani násilím přemožení oděnci, ani zhubenělí houfové rolníků k pomoci přispěti nemohli. Byl to skutek do nebe volající, a choť moje, nabyvši po prvním ulcknutí slov, vzývala vysokým hlasem věčného soudce o pomstu. Ubohé dítě moje leželo ve mdlobách v rukou hanebných lupičů.

Náhle, jako na úpěnlivé prosby od Boha poslán, vyskytl se mezi prchajícím množstvím mladý rytíř, jehož rozkazem se draví lupiči řídili. Slovo jeho zaplašilo je od ženštin, a v malé chvíli nacházely se obě, osvobozeny a beze vší

pohromy, na cestě k domovu. Jich ochránce je provázel.

Byl to jeden z oněch braniborských dobrodruhů, kteří za správy Eberharda do země naší jako hejna hladových vlků vpadli, větříce, kdeby k obohacení hubených kapes svých nějaké poklady nalezli. Byl to jinoch mužně zrostlé postavy, hladkých tváří, ohebného jazyka a způsobného chování. Všemi nebes mocnostmi dokládal se, že veškerý zástup opovážlivých škůdců k přísnému soudu požene, a sám své nejvřelejší služby ženštinám k bezpečí a pohodlí nabízel. I mluvil tak soucitnými slovy o smutném stavu království, a lál na původce všech neřestí, že lehkověrné ženské podle měkké přirozenosti své řečí jeho snadno se pohnuly a v ochránci svém i nejšlechetnějšího zástupce všech utlačených spatřily. I přičinily se, pokudž jim to skrovná jazyka cizího známost dovolovala, dáti mu radostné překvapení své na jevo, a byly by to za poklesek proti hostinnosti pokládaly, kdyby ho nebyly pod mou střechu uvedly.

Já o celé té příhodě dostal zprávu listem a poslem, kteří oba mysl mou poděsili a slovy zbytečnými, víc nežli potřeba bylo, obraz té události zhoršili. I neměl jsem oddechu a pokoje. Vedle bídy celého království spatřoval jsem i blízké

nebezpečí vlastního domu, i neviděl jsem jiné pomoci, nežli zůstaviti rokování o věci veřejné mužům, pod jichž krovem plameny se ještě nechytaly — a se srdcem sklíčeným spěchal jsem domů.

Kéžbych se byl raději nikdy z tichého prahu svého nevzdálil! Moudří pánové naši byli by se shodli a neshodli i beze mne — a já mohl zatím nejdražší poklad svůj střežiti! Snad bych tu neseděl nyní samoten na dalekém světě.“

Po hlubokém vzdychnutí byl se Dalimil na nějakou chvíli zamlčel, duse v sobě bolest, kteráž po tolika letech jako nově rozjitřená rána propuknouti hrozila. Hynek z Dubé viděl ovšem tichý zápas jeho; věda ale, že v takovýchto okamžicích všeliké utěšování marné bývá a ránu jen více dráždívá, trval také v hlubokém mlčení, čekaje, až přítel sám žalostnou zpomínku přemůže.

I vzchopil se Dalimil konečně, a přejev si dlaní po tváři, jakoby poslední strašlivý přízrak s očí zaháněl, jal se dále vypravovati:

„Z listů i od posla se dověděv, že mladý ochránce dům můj denně navštěvuje, spěchal jsem z Prahy s ouzkostným tušením. Děvče moje bylo vyrostlo jako kvítí na poli — prosté, nelíčené, nepřetvářené, vtělený obraz panenské nevinnosti. Mimo rodiče své a domácí čeleď a ně-

kolik duší z naší malé osady neznala na světě žádného. Dům náš byl vzdálen hlučného vůkolí, a náklonnost nevedla nás k tomu, abychme byli společnost vyhledávali; mimo to padla léta mladistvého rozvinutí-se dívčího v časy, kdež bylo nejmoudřeji ohraditi se mezi jistými stěnami a nepouštěti nohu cizí přes tichý práh.

I třásl jsem se, věda, že je nyní mladý muž na blízku mé Boženy. Stálať ona v onom nebezpečném věku, kdežto se první, tajemné, nevýslovné hlasy v srdci dívčím ozývati a kypící ňádra sladkým toužením plniti začínají — kdežto se dívka tak snadně veškerou bytostí svou dojemům oddává, kteréž v ní setkání-se s prvním mužem působí. I tanulo mi na mysli, že by to i mé děvče potkati mohlo — a přisámbůh! člověk z krve lupičů našich nehodil se za zetě poctivého rytíře českého. Srdce mi ouzkostí pukalo, když jsem na to pomyslil.

Snažil jsem se ovšem celou cestu sebe sám klamati, přemlouvaje se, že rodinu mou nic takového potkati nemůže; ale tajný, mermomocí z prsou mých se-deroucí hlas varovný byl silnější, nežli mysl moje, a brzo shledal jsem, že bylo mé obávání pravdivé. Hned po radostných, plesavých slovech obou ženštin, po jasném, zářícím oku nevinné dívky v první hodině opětného

shledání poznal jsem, že byl cizinec hlavu i srdce nejen mé Boženy naplnil, ale i matčiny přízně u veliké stupni dosáhl.

Nezkušené dívce nemohl jsem to pokládati za zlé. Cizí dobrodruh měl na sobě tolik půvabných vlastností, že byl v stavu i mužnější a chladnější srdce pohnouti, nežli bylo ono sedmnáctileté dívky. Mimo to byl si průchod k tomuto srdci prokázáním rytířské služby proklestil — a urozeností svou měl právo ucházeti se o dceru z krve šlechtické. Abych byl dívku z jiné strany proti milostnému náběhu cizího dobrodruha ohradil, abych ji byl před nepřítelem a škůdcem vlasti varoval, na to jsem zapomněl, anebo vlastně: toho, myslil jsem, není se v domě mém co báti, to jsem považoval za věc nepřirozenou a nemožnou.

I shledal jsem záhy, že srdce dívčí v plném plamenu stálo, a hlava moje nevěděla, co počíti. Nemohlť jsem snésti myšlénku, že se Branibor v mém domě uhnízdil, a srdce mé nedalo se přemluviti, aby k němu laskavě bylo přilnulo. Mluvilť jsem o zhoubcích lidu českého — ohnivými slovy líčil jsem utrpení pod žezlem braniborským; ale nešťastné děvče nepojalo smysl řečí mých, ani nejvzdálenější myšlénkou nepřipadlo jí, že by vyvolený srdce jejího k těmto hltavým pijavicím

náležel. I musel jsem jí bázeň svou přímě vyjeviti, dokládaje, že denní host k té samé třídě náleží. Děvče se toho zděsilo, zbledlo, dlouhou chvíli na mne hledělo — potom se dalo do hořkého pláče a odešlo do své komnaty.

Od té chvíle uzavřelo se předemnou srdce dítěte mého; neboť zlý duch nedůvěry opanoval je. Domnívalať se dívka nešťastná, že jí zúmyslně zlaté hrady lásky její podkopávati chci, nemohoucí pochopiti, žeby v nich se zlým člověkem, s nepřítelem české krve, s loupeživým dobrodruhem přebývati měla. Ach, totě právě to veliké neštěstí lásky první, že, jakož bystrýma očima všechny krásné a dobré stránky vyvolence svého vystihne, takž i opět úplně zaslepená vady a skvrny jeho viděti nechce!

Já byl tehdáž velmi nešťastný! Až potud krvácelo srdce mé toliko ranami, kteréž mu neštěstí země naší zasazovalo; nyní se kormoutilo také nehodou, kteráž je pod vlastní střechou potkala. A kdyby jen při oněch ranách bylo zůstalo! Kdyby nebyla ještě horší hodina těžké pařáty své do prsou mých zaryla! Kdybych ti nemusel ještě o větší bolesti mluviti!

Vida, že nesvedu nic dobrotou, vyvolil jsem cesty přísnější. Zapovědělť jsem Boženě laskavými sice, ale vážnými slovy na milence mysliti,

kterýž nemohl býti synem českého rytíře — velel jsem jí násilně vytrhnouti z prsou všechnu památku na nešťastnou, české dcery nehodnou lásku — a braniborskému dobrodruhu zakázal jsem navštěvovati dům, v němžto příštím jeho bylo símě nesvárů a nehody vzešlo. Ale pevná vůle moje přišla pozdě. Láska stála v plném pancéři a za tajnými náspy ukryta; outok můj byl marný. Dítě moje bylo již ztraceno — a spíše byl bych se nadál, že se pevné klenutí domu otcovského na mne sřítí, že hrobka naše oživne a otcové moji k stolu mému přisednou! — jednoho jitra nenalezli jsme Boženu na hradě, nenalezli jsme ji po celý den — v noci byla zmizela!“

Kvapně vzchopil se Dalimil po těchto slovech se svého sedadla; hořké vzpomenutí hrozilo jej břemenem svým zavaliti. Jal se tedy po komnatě přecházeti, jako by je z paměti a z prsou setřásti chtěl.

Hluboká lítost rozložila se v srdci přítele jeho; i vzchopil se také, a pojav otce nešťastného za ruku vřelým stisknutím, provázel ho mlčky po komnatě.

„Nechtěj, příteli, abych se pokoušel podati tobě obraz rozsápaného srdce, jakž tehdáž v raněných prsou mých leželo,“ jal se Dalimil po

chvíli jemným, chvějícím-se hlasem opět mluviti. „Muselť bych sebe sám na mučírnu připnouti, a každou žilku bytosti své žhavým železem nejbolestnějšího zpomínání trýzniti. — Já zuřil, slídil a sháněl se v okolí — jasně stálo mi před duchem, že byl Branibor dítě moje odvedl; já držel strašlivý soud v domě svém, neboť bez pomoci osoby třetí a čtvrté zdálo se mi nemožno, aby se byl hanebný skutek povedl; jednoho oděnce jsem pohřešil, i nebylo pochybnosti, že jej ošemetník uplatil a přemluvil. Ale všecko moje přičinění uběhlíky vypátrati zůstalo marné. Bolestí rozjitřená a zuřivostí napnutá mysl moje posléz ochabla — slzel jsem, bědoval — byl více dítěti než muži podoben, ale drak nenávisti uhnízdil se v ňadrech mých a vplížil se do srdce mého, nalezaje hojné potravy. Každé bodnutí jedovatého jazyka jeho byla výstraha přede vším cizím, a popichnutí proti krve naší hubičům. Já byl často naše pány pro jich nešťastné dychtění po cizině káraval; nyní jsem mohl sebe samého za příklad při svém varování vystaviti. I bylať okamžení, kde jsem vysoko a veřejně hlasu svého pozdvihnouti, o pomstu volati a obecné síly ku zkáze hladových utiskovatelů spojiti chtěl; ale vychladlejší rozum pravil mi opět, že při tak důležitých, svatých věcech žádná osobní příčina, žádná samolibost,

žádný nízky popud hru svou prováděti nemá — i mlčel jsem a nesl bolest svou.

Brzy na to pochoval jsem ženu. Dílem žalost ze zklamané naděje, dílem hoře pro nešťastné, vždy ještě milované dítě, dílem snad i lítost, že záhubný plamen v prsou dívčích hned co jiskru neudusila—všecko přičinilo se, aby jí před časem chladné lože ustlalo. Nyní stál jsem samoten — samoten v domě svém, samoten na dalekém světě. Zdi hradu mého, komnaty moje — všecko zdálo se mi býti hrobem, kdežto blaženost moje práchnivěla, vedle nížto jsem za živa pochován ležel. Jako půlnoční příšery stály okolo mne zpomínky na minulé dny, honíce mě z místa na místo; mezi to zvučelo hořekování celého národa, táhnouc jako břitký meč srdcem mým. I neměl jsem klidného postání, a zaplakav nad rakví otců svých a velikou přísahou novému životu se zasvětiv, začal jsem veřejný odpor činiti škůdcům země a mečem tisknouti Branibory ve svém okolí, a požárem vyháněti je z hnízd, kteréž si byli loupeživě osobili, zmočivše je dříve krví jich prvnějších držitelů.

Nový život vjel do krve mé — nový, nikdy nepocítěný, jakýsi divoký duch zmocnil se bytosti mé, i zdáloť se mi, že k pravému účelu dnů svých vždy o kročej blíže přicházím, kdykoli

jsem hubičům a tryznitelům lidu českého nějakou škodu způsobil.

Avšak stálými outoky a nájezdy svými obrátil jsem na sebe zřetel všech nepřátel a popudil je k spojenému odporu. I sehnali se okolo hradu mého, a já musel krvavě brániti hradby své. Vida však, že velikému počtu obléhajících neodolám a hájením nepatrného domu život svůj i čeledi své jenom v nebezpečí uvedu, kterýž bych mohl jinde s větším prospěchem skončiti: ostavil jsem hrad za nočních temností a vyšel tajným průchodem do blízkého lesa, z mohovitosti své nic jiného s sebou nenesa, nežli skrovnou zásobu peněz a nějaké šperky po ženě a matce.

Druhého dne lehl dům můj popelem. Zběř braniborská vylila na něm vzteky své, nenalezajíc života lidského, kterýž by krvochtivosti své obětovala. I dědina moje utrpěla zuřivostí cizáků.

Já rozpustil čeleď svou, až na několik nejvěrnějších oděnců, a stál potom při Hazmburských, při Lomnických a při tobě. Vždyť znáš ony časy nejlépe!

Byla to doba zoufalého zmužení-se a vytrvalých odporů. Ty sám povstal jsi jako metla mstitelná a shromáždiv okolo sebe pravé přátely českého národu, škodu jsi činil jeho tryznitelům.

Byly to časy krvavých bojů, ale jmeno tvoje vzešlo z nich jasné a zářící —"

„Vím, vím!" usmál se pán z Dubé prostosrdečně a starému příteli vroucně ruku tisknul. „Kdosi mluvě o těch časech, pověděl o mně, že

Mlatem braniborské helmy koval,
Až z nich světlý oheň vyprchoval.

Znám ty časy, znám; ale zpomínka na ně — právě dnes, kdežto se v zemi zase cizopanská vláda počíná, není věc tuze líbezná. Dopověz mi raději, proč tě náš míšenský host, zbloudilá panna Kunhutka, tak živě a silně dojala, že jsi ji, abych řekl, již ani z rukou nepustil?"

„Neslyšel jsi, že jmenovala otce svého?"

„Slyšel ovšem; jmenovala rytíře Kufenheimského."

„Plamenným písmem vězí toto jmeno v paměti mé, a mezi tisícem tisíců jmen hříšných o dnu soudném bude zníti jmeno to v uších mých; neboť Kufenheim odvedl dceru mou."

„Otec této dívky?"

„To nevím; ale příští hodiny to okáží. Může býti, že mezi lupičem dítěte mého a otcem Kunhutiným žádného jiného spolku, žádné jiné jednoty není, nežli pouhé jmeno; ale možno také, že Branibor Kufenheim, kterýž podkopal blaženost

domu mého, a Míšňan Kufenheim, jehož dítě jsme z drápů nevázané luzy vysvobodili — jedna a táž osoba jest."

„A co hodláš nyní počíti?" tázal se Hynek, zastaviv kroků svých před přítelem, na němžto veliké pohnutí mysli znamenal.

„Já nevím," odpověděl tento. „Stará krev moje bouří, smyslové se rozletují, a pokoj duše, o kterýž jsem dlouhá léta těžké boje vedl, rozpadává se v kořenech. Ještěr pomsty hnízdí se v ňadrech mých."

6.

Příjezd nového krále byl pravý svátek pro lid Pražský; zvláště oddávali se dávno nepocíténému veselí obyvatelé města Většího, jelikož na Menším Korutané ještě zlé hospodářství své zdržeti usilovali.

Nebylo domu, kdež by toužebně očekávaný den tento nebyli nějakým kvasem oslavovali. Bohaté hody strojily ale rodiny šlechtické, z nichžto každá nějakého přítele z panstva venkovského anebo hosta z velikého komonstva královského přechovávala. Napnulyť se veškeré síly, aby začátek nového v zemi života radostným besedováním zasvětily.

Několik zvláštních kvasů dali si však připraviti mladí šlechticové, kteří byli s vojskem do Prahy vtrhli. Z rozličných krajů k vyzvání stavů zemských na pomoc novému vladaři se dostavivše, vešli na poli v přátelství mezi sebou i s cizinci, a za času kruté zimy a napadlého sněhu po oddechu toužíce, chtěli nyní nový svazek srdcí svých v teplé komnatě, u plných číší slaviti.

Podobný kvas vystrojil mladý rytíř Michalovický, kterýž byl toho roku starého otce pochoval, a nyní, jsa plnoletý, velikým vlastním jměním vládl. Mimo nejvěrnější soudruhy mladosti jeho sedělo u stolu i několik Lucemburčanů, a mezi nimi také hrabě Lohstein, onen smělý posměváček.

Byla to veselá, skoro až rozpustilá společnost; z pouhých rozprávek povstal brzy hlasitý smích, a tak pevně se při pěnícím víně ukořenil, že nebylo chvíle na něco vážnějšího pomysliti. Tu se vypravovala malá dobrodružství z krátkého vojenského tažení a ze života v táboře, zde se přidávalo a přilhávalo; tam přicházely na jevo zamilované příhody, a jinde vyskytovaly se kousky prostopášné, bez nichžto arci veselý život bezstarostných mladíků býti nemohl.

Bez ustání stíhaly se přípitky, a čím plamenněji hroznová šťáva srdce a hlavu besedníků

rozpalovala, tím šířeji rozprostírala se ňádra i mozek jejich a celý svět byl jim pouhou ořechovou škořepinou, kterouž mohli v hrsti odnesti.

Největší počet přípitků týkal se arci ženské milosti a spanilosti. Nebyloť času na něco přísnějšího mysliti.

„Ale jakž pak ty, srdcí ženských podmaniteli!“ zvolal nyní jeden z hostů, k mladému Lohsteinovi se obrátiv. „Tyť jsi na svou neznámou krásenku nějak zapomněl. Neníť tedy asi něco tak valného, jakož jsi nám povídal.“

„Bůh mě tresci!“ řekl tento, „málem bych byl celou svou pamět v českých číších utopil. Ať je zdráva ta dennice mezi Pražskými pannami!“

I pozvedl číši, a v okamžení cinkaly nádoby stříbrné i v rukou ostatních.

„Ale kdež pak mi opět zasvitne zlatý lesk její?“ ptal se Lohstein souseda svého, po notném doušku číši rázně na stůl postaviv. „Kde ji naleznu? — kde vězí?“

„To bude přítel Ojíř nejlépe věděti; ontě veliký ctitel člověka, pod jehož perutěmi jsme dnes neznámou holubičku viděli!“ řekl soused jeho, domácí hospodář, mladý Michalovický.

„A neměl bych snad býti jeho ctitelem?“ ozval se na to rytíř z Červené Lhoty mimo svůj

obyčej horlivěji; neboť i v něm počínalo víno hráti. „Doufám, pane Michalovický, že v tom nic neslušného nenacházíš?“

„Co jsem řekl?“ dal se mladý hospodář do smíchu. „Sotva se člověk o tom ve vší poctivosti zmíní — již jest oheň na střeše. Což kdybychme v tom nějaký chloupek nalezti chtěli —“

„Tak pošetile, doufám, nebude žádný poctivý Čech jednati,“ vpadl do toho Ojíř; „leda by patřil mezi pány, o nichž Dalimil právě napsal, že

Na svůj jazyk málo dbají
A hru v kostky za čest mají.“

„Co je to?“ ptal se Lohstein; neboť Ojíř byl verše jazykem českým přednesl, ačkoliv se k vůli cizincům, i dle nešťastného, mezi tehdejším panstvem již hustě rozšířeného zvyku ostatní hovor téměř naskrze po německu vedl. — „Je to snad nějaké čarodějné zaříkávání?“

Veselý hospodář mu to se smíchem vyložil. „Onť nám pověděl ještě více pěkných věcí,“ doložil přitom; „jenom že to člověku v paměti neuvázne, protože má na něco moudřejšího mysliti.“

„Aha!“ zvolal cizí hrabě. „To je tedy váš nepovolaný kazatel? Škoda, že neumím česky — hahaha! celý den bych se s jeho písnička-

mi obíral, a v noci bych si je položil pod hlavu. Museltʼ by to býti roztomilý breviáš!"

„Máš-li, pane, po něm tak velikou toužebnost," ozval se zase Ojíř, „naučím tě z toho breviáše několika propovídkám, třebas ani česky neuměl. Ku příkladu:

Chceš-li cizích obyčejů míti,
Hledej, kde to v které zemi zříti,
Při sobě by cizozemců měli,
Mezi sebe v radu připouštěli."

Nejdříve pronesl tyto řádky v jazyku původním, potom ale vysvětlil je posluchači svému německy.

„I aby do něho devět tisíc blesků!" zvolal Lohstein, jehož rozohnělý mozek v těchto řádcích nějaké osobní zneuctění vypátral. „Ten chlap je blázen, a já nevím, jak si člověk zdravého rozumu takovými nestvůrami cizí šílenosti kotrbu obtěžkávati může."

„Oh, milý pane hrabě!" řekl Ojíř, jemuž palčivé zraky hosta neušly a jenž ve slovech jeho nové popichnutí nacházel, „já umím ještě více podobných nestvůr, jakž se tobě zdravé a jadrné rýmy našeho Dalimila pokřtiti zalíbilo; ku př.

Hleďte, páni, dobré-li jste rady,
Dávajíce Němcům v zemi hrady;
By vás byli neměli kde schovati,
Byliby nesměli na vás povstati."

Při tom se byl vzchopil, a oběma rukama o stůl se podepřev, poněkud přehnutý mladému Lucemburčanu řádky vykládal. Domníval se, že mu ostrý šíp do prsou vbodne, ale zmýlil se v lehké mysli vychloubavého mladíka, jemuž prudké Ojířovo rozhorlení najednou líbiti se začalo a příležitosti k smíchu i dalšímu obveselení poskytnouti slibovalo.

„Dobře kázáno, dobře!“ chechtal se Lohstein, několikrát po sobě hlavou zakývaje. „Prostosrdečný alespoň je ten váš rýmotepec a pravdomluvný také, že se nebojí a nestydí o své slabosti v pěkných rýmech mluviti.“

„O jaké slabosti?“

„Nu, že jste nám statky své postoupiti museli!“

„Museli? — Čechové nikdy nemusejí — jen kdyby nechtěli.“

„I toť musíte býti přepodivný národ — jediný na celém světě. Kdybyste nechtěli! Jiný na místě vašem byl by nechtěl — kdyby byl nemusel. Neznáte u vás přísloví: Kdo s koho, ten s toho?“

„Ale, pánové a přátelé!“ ozval se nyní hospodář, „nechte marného slov utracování a hleďte si raději číší. Zdaliž pak celý ten rýmotepec za to stojí, aby se dva poctiví muži o jeho nemoudrost hádali? Sedni, sedni, bratře Ojíři! a splákni

svou nevčasnou žluč hodným přípitkem za zdar utěšené budoucnosti.“

„To učiním!“ zvolal Ojíř vysokým hlasem, když byl slova Michalovického s uzardělou tváří a klopotným srdcem vyslechl, „to učiním; ale bez tebe, bez vás všech; neboť moje a vaše příští je zcela rozdílné. Setrvejte ve své krátkozrakosti, pohrdejte moudrostí světského proroka, jakož je Dalimil, posmívejte se napomínkám i výstrahám jeho, neboť jste vesměs rozumnější, zkušenější, národu a jazyka svého milovnější, nežli člověk, kterýž při bídě i slávě země naší sestárnul, v mnohé kruté seči lásku svou k lidu českému osvědčil, a v mnohé radě věhlasná slova promluvil.“

Přitom odstrčil stolici svou a otočil se od stolu, maje v úmyslu odejíti.

Mezi hodovníky povstal hluk. Někteří se smáli, někteří láli, někteří jej zdržovali.

„Nechte svobodnou cestu člověku svobodnému!“ zvolal zase Ojíř, z rukou se jim vymknuv. „Víno mi vstoupilo do hlavy a rozvázalo jazyk můj; nemohu zde seděti, abych tajil a mořil v sobě, co se z prsou na Boží světlo dere.“

„I nechte ho!“ ozval se hlas mezi hostmi. „Onť se musí Dalimilovy rýmy nazpamět učiti.“

„To máš pravdu, panáčku! — přisámbůh, to učiním!“ řekl Ojíř, jiskrnýma očima po mladíku házeje. „Budu se je nazpamět učiti, a tobě by to také neškodilo, kdybysi jimi svůj rozúmek osvítil. Pak by snad předce jednou o tobě něco mluvili, to jest: něco řádného a poctivého; takž ale, jakož posavad jsi a bezpochyby zůstaneš, zahyne jmeno tvé, zahyne rod tvůj, an zatím Dalimilovy rýmy zvučeti budou, dokud jazyk český do posledního kořínku neshnije — což dá Bůh všemohoucí! — na věky se nestane!“

Po té řeči sháněl se po svém náhlavku a šťastně jej uchvátiv, rozhorlený vtiskl ho na čelo. Ostatní mu déle nezbraňovali, jsouce tomu povděčni, že obstárlého mravokárce pozbudou, ačkoliv jinak zmužilé, udatné mysli jeho si vážili, a protož také živěji domluvám jeho se neopírali.

Takto stál nyní Ojíř na odchodu, a podepřev levici o rukovět meče svého, děkoval hospodáři za dobré vyčastování.

„Abys ale neřekl, že na tobě něco zadarmo žádám,“ doložil na to, „povím ti, co slavné paměti kníže Oldřich pravil, když mu velemoudří kmetové zrazovali, aby Boženu nepojímal za ženu:

Raději chci s českou sedlkou se sníti,
Než královnu německou za ženu míti;
Vřeť každému srdce k jazyku svému,
Takž by nepřála tato lidu mému —

*

a tak dále! — jakož se může každý sám naučiti, komu na moudré radě záleží.“

Po těch slovech odešel.

„Šťastnou cestu!“ zamumlal Michalovický mrzutě, když byl Ojíř ze síně vystoupil. „Já to věděl s nemalým strachem, že nám uši daremnými řečmi naplní. — Odpusťte, pánové, že jste museli turnaj s nabroušenými jazyky provozovati! Pomyslete si, že vám hospodářovou nevinou neschopný kuchtík připálené jídlo předložil — a spláchněte nelibou chuť jeho čerstvým douškem spravedlivého vína. Za vaše zdraví, pánové a přátelé!“

Při těch slovech uchopil se číše, a v okamžení zněly stříbrné nádoby i v ostatních rukou, a hlučné zvolání s přípitkem za zdraví hospodářovo rozlehlo se po síni.

„To je arci moudřejší kousek, nežli daremné jazykem sekání,“ ozval se nyní mezi Lucemburskými hostmi tělnatý mladík s hořícími tvářemi, a zamlasknul při tom, kníry po víně si utíraje — „moudřejší na všechen způsob; člověk by ale předce také rád věděl, oč se tady vlastně jednalo? — Člověk není dnešní; to tu ale sedí, a poslouchá, a neví co, a otvírá oči, a neví nač; — u všech všudy, kdo pak je vlastně ten chlapík, o kterého jste se tady hádali?“

„Oh!“ zachechtal se proti němu sedící Lohstein, „to je vzácné zvíře — ale hladové a hltavé, a zvláště prý žádostivo masa, které cizinou zapáchá. Musíš se míti na pozoru, abys mu do tlamy nevběhl.“

„Já? — do tlamy!“ vyvalil Lucemburčan vínem zapálené oči. „Co pak je nějaký medvěd?“

„A jaký medvěd!“ chechtal se Lohstein dále. „Já ho viděl! — šedivý medvěd, a kde prý cizí krev vyčenichá, tam začne zuby šklebiti.“

„A proč se mu nevytlukou?“ zvolal mladík, silně pěstí na stůl udeřiv.

„Snad se ještě tak odvážlivého reka nenašlo, kterýž by vzal v Čechách cizí plemeno pod svou ochranu.“

„Nuže tedy, já to učiním!“ zkřikl mladík, vzchopiv se ze svého sedadla, ačkoliv mu ani nohy, ani hlava patřičné, přirozené služby konati nechtěly. „Já vztyčím praporec, já seberu pole, a porazím člověka, kterýž proti cizí krvi brojí.“

„Bůh mě tresci!“ zasmál se Lohstein — „to bych rád viděl, jaké hrdinství bysi dnes vyvedl: a kdybych věděl, kde toho šedivého kazatele hledati, na mou duši! musel bysi slovu svému dostáti, a hned tu válečnou výpravu podstoupiti.“

„Já ji také podstoupím!“ dokládal mladík, horlivě do prsou se tluka, a stůl povolna opouštěje. „Doufámť, že brlohu nepřítelovu naleznu.“

„Pánové, seďte — seďte!“ prosil Michalovický, chtěje nově povstávající rozmíšku uchlácholiti. „Sice padne na mne podezření, že jsem vám očarovaných nápojů předložil.“

„A kdo ví, co jsi neučinil!“ zvolal Lohstein, jejž víno čím dále tím více rozněcovalo. — „Podívej se jenom na přítele Viliberta, jak očima kroutí a nohama mate — Bůh mě tresci! to nejde přirozeným způsobem; a byl bysi pravý ďáblův učeník, kdyby Vilibert na svém zůstal a brlohu vašeho rýmotepce vyhledávati začal.“

„Baba člověk — mrzák na těle a duši — kdo o tom pochybuje!“ jektal Vilibert rozhorleně — „a kdybysi věděl, co to znamená: cizí krev a cizí maso — “

„Vím, vím, co to znamená, moudrý příteli!“ dosvědčoval Lohstein — „a abysi poznal, že důležitost rytířské výpravy tvé nahlížím, půjdu s tebou, a pomohu ti všeliké překážky přemáhati, ohnivé draky potírati, obry zabíjeti — všecko dělati, abychme se do brlohy toho medvěda dostali.“

S těmi slovy vzchopil se, a dal tím příčinu k obecnému hnutí.

„Byl by to prožluklý kousek, abychme nyní Dalimila navštívili!“ dal se hlas mezi ostatními hostmi slyšeti.

„On by se musel při pohledu našem domnívati,“ řekl jiný — „že je to houf kajicných hříšníků, kteří se vedle slov jeho na pravou cestu vydali.“

„Anebo by myslil, že jsme zástup zvědavých žáků,“ zasmál se třetí, „kteří by se rádi verše dělati naučili.“

„Ty nejspíše!“ posmíval se mu čtvrtý — „proto že se ti samým básnickým zanícením celý nos leskne.“

„I ať si myslí, co chce,“ ozval se mezi touto směsicí hlasů hrabě Lohstein — „ale my ho navštívíme — tak jak jsme a bez prodlení! Já si dám ukázati zlatou holubičku, kterou jsme dnes v jeho rukou viděli — a zeptám se ho, kde se takoví ptáčkové chytají. Přítel Vilibert může pak s ním o cizí krvi jednati, a bude-li potřebovati pomocníka — také při tom jazyk zaháleti nenechám.“

„Oh — však můj také něco vydá a snese!“ řekl Vilibert, pás okolo těla si urovnávaje a pevně postáti se namáhaje. „Já mu jím vydlabu takovou díru do svědomí, že bude muset celou horu nových rýmů složiti, bude-li chtít bezedno její zanesti.“

„Na to jsme žádostivi! — To rádi uvidíme! — Byla by to švanda rozkošná! — Jen jestli starého proroka doma nalezneme!“

Těmi a podobnými slovy přistupovali též ostatní k úmyslu cizozemců, a u vinném rozkvašení vydali se brzy na cestu.

7.

Večer zastiňoval již svým šedým pláštěm ulice měst Pražských, konec čině kratinké vládě zimního dne, kdyžto na zvědy vyslaný zbrojnoš Míšenský s pánem svým v příbytek Dalimilův se navrátil. V smrtelných ouzkostech byl věrný sluha téměř celý den po městě slídil, nežli rytíře nalezl, kterýžto sám náramnými starostmi poháněn, z místa na místo těkal, ztracenou dceru hledaje.

S klopotným srdcem vešel Kufenheim k ochránci dítěte svého, a naleznuv jej v tiché komnatě sedícího, nemálo se důstojné postavě jeho podivil. Avšak i srdce Dalimilovo tlouklo hlasitě pod starými žebry, když domnělého lupiče dcery své vstupovati spatřil. Veliká změna byla se ovšem stala s člověkem, kterýž byl zradnou rukou po nejdražším pokladě jeho sáhl; léta byla mladistvý květ jeho tváří setřela a pa-

mátku mnohého těžkého boje, mnohých strastiplných dnů jeho na nich zůstavila. Toto zpozoroval Dalimil okem zkušeným, a v srdci jeho chtěl se hlas šlechetného soucitu probuzovati; ale podoba lupiče jediné, milené dcery oživla přitom tak živě v paměti jeho, že všechno jemnější pohnutí v prsou jeho zase umlknouti muselo.

Žhavě utkvěly oči starcovy na mužné postavě příchozího cizince. On to zpozoroval, a tím snad zarazil se poněkud proud řeči jeho, kterouž chtěl díkům svým ze srdce průchod učiniti.

„Mou nešťastnou dceru," jal se konečně Kufenheim mluviti — „potkalo to štěstí, že dvěma šlechetným rytířům do rukou se dostala, kteří ji před nátisky rozvětřené zběře uchránili."

Opět se zamlčel — ale Dalimil ještě poslouchal, jakoby každinký zvuk slov jeho toužebně do sebe vsáti chtěl. Byli to — byli oni zvukové, jimiž druhdy pod tichou střechou Sázavského hradu nezkušenou mysl omamoval — byli to oni zvukové, jen mnohem usedlejší a hřmotnější! V prsou Dalimilových vířila bouře.

„Jsi ty, pane," začal posléze Kufenheim mluviti — „jsi ty jeden z oněch šlechetných mužů, jimžto za ochránění dcery své děkovati mám?"

„Je to jediná dcera tvá?“ vypravil ze sebe Dalimil po malé chvíli, odpovědi na otázku nedávaje. — „Jediné dítě tvé?“

„Mé jediné.“

„A bezpochyby je miluješ?“ ptal se ho Dalimil dále hlasem polotemným, přidušeným.

„Byl-lis kdy otcem, tedy víš, co to jest, na jediné dítě naději svou zakládati a v něm nový život svůj očekávati; a že dceru svou nade vše miluji, nebude ti snad s podivením, jestli jsi ji jenom v oči pohledl nebo zvuk hlasu jejího zaslechl.“

Hořké usmívání pohrávalo mezi touto řečí okolo rtů Dalimilových. Nyní se vzchopil a rychle k hostu svému přistoupil. Zdáloť se, jakoby mu na dno duše pohlédnouti chtěl. Potom kynuv, aby se posadil, sám také zase na lenošce své se umístil. Kufenheim učinil podle pokynutí, nevěda posud, co o divném počínání ochránce dítěte svého mysliti.

„Jmeno tvé, pane, je Kufenheim?“ jal se ho nyní Dalimil tázati.

„Rytíř Kufenheim, z krve míšenské.“

„Vím, vím! — Není to poprvé, co noha tvá pomezí české přestoupila. Či nebyl jsi ještě v zemi naší? — před lety za vlády braniborské?“

„Byl,“ odpovídal Míšňan s nemalým podivením, neboť až posud nebyl o těch časech se žádným domácím rozprávěl.

„Tehdáž jsi byl mladík odvážlivé mysli, obratného jazyka, dychtě a jezdě po dobrodružství, dobývaje bran českých hradů a srdcí českých panen.“

„Byl to arci život pohyblivý,“ odpovídal Kufenheim, nemoha jakési nesnáze úplně přemoci — „k tomu mladá léta, bujná krev —“

„Arci, arci,“ smál se Dalimil s velikou hořkostí — „hladký jazyk, lehkověrné srdce, nepozorný otec, bezuzdá prostopášnost —“

„Já ti, pane, nerozumím,“ řekl host, „a prosil bych tě, abys mě v náruč dítěte mého uvedl.“

„V náruč dítěte tvého — abych tě uvedl?“ opakoval Dalimil, a jindy mírný zrak jeho upřel se o něho bodavě. — „A což kdybych se ostýchal tvého vojenského vzezření, a to outlé poupě toliko matce v náruč položiti chtěl?“

„Nedopouštěj moci nebeská!“ zvolal host, starcovým nápadem nemálo poděšen. „To bys ji musel do rakve položiti.“

„Do rakve?“ zkřikl stařec s výrazem srdcelomné žalosti; i chtěl dále mluviti, ale zvuky jeho zemřely mu na jazyku v nesrozumném mumlání, jímžto si náramná hořkost a lítost ze srdce jeho průchod činily. Sklonil šedivou hlavu a ukryv zaslzené tváře ve dlaních, zůstal tak za hodnou chvíli seděti. Srdce cizího dobrodruha bylo sklí-

čeno ouzkostným, ale nevýslovným tušením, i zdáloť se otci pečlivému, že dcera jeho do rukou — šílence upadla.

Po chvíli pozvedl stařec hlavy, a tvář jeho byla obrazem hrobového poklidu. — „Tedy je mrtva matka dítěte tvého?“ ptal se hosta svého dále. „Umřela pokojně? — s dobrým svědomím?“

„Pane!“ zvolal Kufenheim, rychle se vzchopiv, an mu věčné otázky starcovy jako šípy do prsou padaly — „já jsem ti povinen životem a ctí dcery své; ale prsa moje nejsou opnuta necitným brněním, aby se od nich slova tvoje odrážela, jako tupé střely. Co jest? — mluv jasně? Nezatahuj vůkol mne olověnou síť, kteráž mě svou tíží udusiti hrozí! Či-li jsem padl před soudnou stolici člověka, kterýž má právo kročeje cizích stíhati a v tajnosti rodin se vdírati?“

„To máš pravdu,“ řekl Dalimil, kterýž byl tiše seděti zůstal a Kufenheima pokojně vyslechl. „Já se nezachoval jako hospodář k hostu svému, i lituji toho; ale člověk je podroben křehkostem a pokleskům, protož mi odpustíš — zvláště když povážíš, pane, že jsi mi jedenkráte stejnou měrou učinil.“

„Já — tobě, pane?“

„Jako host, srdečně přijatý, neostražitému hospodáři.“

„Já — tobě?“ opakoval Kufenheim, a srdce jeho začalo nepokojně tlouci, a zrakové jeho utkvěli na starci s horoucí zvědavostí. — „Já tě, pane, neznám.“

„Rád věřím. Dlouhá, neradostná léta přeodila tváře mé, a pamět tvoje neměla milé příčiny zachovati obraz člověka, jemužto jsi blaho celého života porušil.“

„Moci nebeská?!“ zkřikl Kufenheim a na krok ucouvnuv, křečovitě na prsou ruce sepnul.

„Neznáš rytíře Mezeřického?“ ptal se Dalimil hlasem nezvučným, jako z dalekého hrobu zaznívajícím.

Strašlivé zkřiknutí vyletělo z prsou Kufenheimových; kolena se chvěla pod lupičem panny české, a hodina soudu valila se na člověka, kterýž byl zlatý strom poklidu šlechetné rodiny vyvrátil. Třesoucí držel se svého sedadla — a hlavu maje na prsa skloněnou, nedůvěřoval si pohlednouti na starce. Ústa jeho jektala jediné slovo: „Mezeřického!“

Dalimil se byl vzchopil a hleděl tiše na rytíře Míšenského. Jemnou lítostí naplnilo se mu srdce, vidoucímu člověka, jemuž nebyly světské nehody týlo sehnuly, odvážlivého i šťastného dobrodruha, zlým svědomím skláceného, jako děcko se třesoucího. Hodnou chvíli stáli takto proti sobě oba muži mlčíce.

„Nevím,“ jal se konečně Dalimil mluviti, „zdali vysoké, mezi příkořím a nesnázemi všelikého způsobu dosažené stáří podobu mou tak změnilo, že na ní pranic nezbylo, co by ti otce Boženina v pamět uvedlo; ale jmeno moje zdá se, vězí posud v duši tvojí — a nyní víš, proč jsem se vdíral v tajnosti tvé rodiny.“

„Vím — vím!“ vynutil Kufenheim z prsou stísněných, jako železnou obručí sevřených.

„I naději se, že nebudeš na příliš velikou přísnost tchána svého naříkati?“

„Ustaň, ustaň, člověče — tímto hlasem lásky plným!“ vzchopil se nyní Kufenheim, vztyčil se a přiblížil se k Dalimilovi. „Zuři, syp hněvu svého blesky v prsa moje, rozervi je spravedlivými výčitkami, zaslouženým soudem — já to snesu spíše, duše moje nerozpuká se tak bolestně, jako tichou řečí tvojí, kteráž mi zlatý věk mladosti a hřích můj na mysl uvádí!“

„Této chvíle jsi se asi nenadál?“ ptal se ho Dalimil, když byl jemné oči své několik okamžení zpytavě na tvář jeho upnul.

„Já myslil, že jsi dávno k otcům odešel,“ pronesl Kufenheim hlasem tichým a nejistým.

„Tak jako dítě moje?“ řekl Dalimil, a slova jeho chvěla se mu na rtech. „Jako dcera má?“

„Ona zemřela, v myšlénkách jsoucí u tebe, a jmeno tvoje bylo poslední slovo v ústech jejích.“

„Jmeno moje?“ opětoval stařec s bolnohořkým úsměchem. „Oh, ona mě nosila odjakživa v paměti, a ty jsi bezpochyby všecko vynakládal, abysi zpomínku na otce hluboce v duši její uchoval? Bůh ji tam potěš, kam jsi jí pomohl.“

8.

Dlouho seděli oba muži, Dalimil a drahně let neviděný, podivným vedením věčné spravedlnosti opět nalezený zeť jeho, ještě pospolu. Kufenheim musel strhnouti oponu s minulých dnů divně poháněného života svého, kterýž mu nedal na jednom místě postáti, nýbrž ze služby do služby k rozličným dvorům knížat německých jej poháněl.

„Božena“ — vypravoval Míšenský — „byla jasnou hvězdou, kteráž mě na podivných, často se křižujících cestách věrně provázela; ona byla utěšující anděl v bouři života mého, ona byla kotvice, jížto se loď moje, často vzteklými vlnami poháněná, pevně udržovala. Láska její byla moje štěstí, moje síla, moje víra. Po její smrti upnula se duše moje vší silou na jediný závazek

lásky naší, na dceru Kunhutu. Pro tu jedinou jsem myslil, pro tu se snažil a pracoval. Srdce, mysl — veškerá bytost její jest pouhý otisk zvěčnělé matky, duši její mám za nejdražší dědictví po milované manželce. Jen ji, pane, poznej, a jestli tě mnoholetá lítost, kajicnost a prosba umírajícího dítěte, kterouž s sebou nosím od lože smrtelného, nic nevěda, že se jí budu moci kdy zbaviti — jestli tě, pane, to všecko nepohne: tedy tě smíří dítě dcery tvé, vnučka tvá.“

Dalimil neodpovídal; seděl ve hlubokém zamyšlení a obyčejný tichý úsměv pohrával okolo rtů jeho. Potom z hluboka si oddechnuv, povstal a zavolav starou služku, velel, aby přivedla Kunhutu.

S hlasitým vykřiknutím vrhla se dívka na prsa otcova. Vřele a dlouho držel ji Kufenheim v náruči, jako drahý, ztracený, ale zase nalezený poklad, potom pak vyvinuv se jemně z rukou jejích, přistoupil s ní k Dalimilovi, po jehož vráskovitých tvářích dva potůčky jasných perlí se řinuly.

„Poděkuj se muži, v jehož ruce tě věčná prozřetelnost uvedla,“ řekl při tom — „poděkuj se mu, jakož ochránci života svého, a vypros na něm požehnání pro sebe i otce svého — vyprosíš je na otci matky své.“

S nevýslovným úžasem hleděla dívka na starce, jehož ruce se bezděky jako k obejmutí zdvihaly — i vidělať na tváři jeho lesknoucí-se slzy, a vážnost v obličeji otcově, a srdce její překypělo sladkou bolestí a hnalo ji to na prsa mužova, o němžto jí byla drahá matka v osamělých hodinách zlaté pohádky povídala.

„Bůh s tebou — dítě dcery mé!“ šeptal stařec, drže dívku v náruči a panenské čelo jí líbaje. „Zapomínámť pro pohled milostného květu tvého na zprahlou pustinu dnů minulých — nebe tě provázej na všech cestách života!“

Posvátné ticho nastalo v komnatě, přerušované toliko temným štkáním Kunhuty. V tom se ozvaly hřmotné rány na domovních dveřích. S podivením poslouchal hospodář i hosté jeho, a podivení jeho zrostlo ještě více, an letitá hospodyně s novinou do komnaty vešla, že se houf mladých, vzácných pánů do domu dobývá.

„Je mezi nimi rytíř Dubský? — Vede si snad hosti?“

„Pana Hynka jsem nepoznala — ani neviděla, ani neslyšela.“

„A co tu chce ten houf mladých, vzácných pánů? Vědí, kdo zde bydlí? a čí pokoj ruší?“

„To vědí, pane! neboť volají jmeno tvé a praví, že mají s tebou co jednati. Snad abych otevřela, pane! — vždyť nám dvéře vyrazí.“

Tlučení nepřestávalo, a mezi tím hřmotem bylo i smíšené lidské hlasy slyšeti.

„Kdož by to byl?“ řekl Dalimil, a hluboká vráska potáhla čelo jeho. „Mladý lid? — snad se vrací z hostiny, jížto příjezd nového krále slavili — nezletilého člověka, o němžto ještě nevědí, jak žezlo v ruce držeti bude? — Co hledají u mne, o něhožto celý čas nedbají? Ty pošetilé výstřelky z naší panské krve — co chtějí u člověka, kterýž stojí vzdálen od nich, jako osamělý na daleké poušti dub?“

„Pane, mám je odbyt, anebo jim otevřít?“ ptala se žena služebná s tváří starostlivou. „Škoda dveří.“

„Vpusť je!“ řekl stařec odhodlaně. „Podívám se, co mi tento podivný den ještě přinese.“

Kufenheim odešel s Kunhutou do vedlejší komnaty — a v okamžení na to vrazili do dveří mezi divokým smíchem a křikem rozpustilí hodovníci z domu mladého Michalovického. Na chladném povětří byly se rozpálily hlavy jejich, a mozek, plný vína, kolotal se nyní horem dolem, podivné stvůry mladíkům na oči uváděje a k rozpustilosti je popouzeje.

Nemálo užaslý vítal je Dalimil očima zpytavýma. Šlechetným hněvem zarděly se klidné tváře jeho, kdyžto mladí hejskové do tiché komnaty se vhrnuli, jakoby do veřejné krčmy vcházeli. Nemohlť si vyložiti chování osob cele neznámých, a hledaje mezi houfem člověka, jehož přítomností by se hosté nenadálí snad omluviti dali, neměl hned řeči pohotově, aby podivení své projevil.

„Byl-li jsi, příteli, právě na modlitbách za nového krále, když jsme na dvéře tvoje bouřiti začali, tedy to nic neškodí, můžeš to zejtra odbyti, dobrá modlitba vždycky nebesa prorazí!“ začal mladý Lucemburčan rozkládati, poněkud jektaje a rukama semotam šermuje. „Hleděl-li jsi ale — he, he! — své spanilé milůstce do očí: tedy odpusť, že jsme tě z důležitého díla vytrhli. Nechcemeť nikomu radosti kaziti, neboť se také rádi veselíme.“

Hlučným smíchem ukončili soudruhové řeč jeho.

„Dovol, příteli veršovče, abych svým zemdleným hnátům pohověl!“ ozval se jiný mezi houfem, a nečekaje na odpověd, hodil sebou na nejbližší židlici nohy široce roztáhnuv. „Ty zpropadené mrchy chtěly podemnou mermomocí tancovat, ačkoli hlava říkala: Nechte toho! — abyste českého rymotepce zastihly.“

*

„Nu — a kde pak ji máš?“ jal se zase první mluviti, důvěrně k starci přistoupiv a hlavu k němu nakloniv. „Kde pak máš zlatou holubičku? Slyšeli jsme — slyšeli! Víme, že není z tvého vlastního hnízda.“

„O čem to mluvíš, mladíku, jehož neznám, kterýž ale smysly minulým býti se mi zdáš — samou radostí, že jsi českých číší se dopídil?“ ozval se nyní Dalimil hlasem povýšeným a na krok od něho ustoupil. „Co to žvatlá jazyk tvůj, an se ti z otěže utrhl? Co chceš? — co zde hledáš? — ty i soudruhové tvoji?“

„Ale jdi, stará kotrbo — a nedělej, jakobysi nás neznal!“ zpustil zase Lucemburčan. „Aspoň my dva známe se již od rána — a od té chvíle slyšeli jsme o tobě tolik chvalitebného, že jsme nemohli odolati spravedlivé zvědavosti, abychme ti tváří ve tvář pohleděli. Pomysli jen — rovnou cestou přicházíme od stolu, na němžto se ještě plné číše pění — ačkoli jsme jich hezký počet za zdraví nového českého krále vyklopili.“

„Ale nemluv vážnému hospodáři o věcech, kteréž srdce jeho rozrývají, jakobys mu tříhranou dýku do něho vrážel!“ ozval se třetí hlas mezi zástupem. „Pan Dalomil — anebo jak se náš vzácný český písničkář jmenuje — spotřebuje, tuším,

hrozně málo papíru, aby svou radost z nového pána projevil.“

„Ještě jednou se vás táži, pánové, kdo jste a co žádáte?“ zvolal nyní stařec, běloskvělou hlavu pozvednuv a mladicky plamennýma zrakoma celý houfek proběhnuv. „Odpovězte! nežli vás místo pány jinak nazývati začnu. Jeť ovšem slýchati o veselých, jinak rozpustilých kouskách naší mládeže; o tom jsem ale posud nevěděl, že se také nepozvána do tichých příbytků poctivých osob dobývá — a jestli se tomu z cizích mravů přiučila, tedy — přisám Bůh! nebudu mnoho papíru potřebovati, abych z nového řádu v království našem radost projevil. — Naposledy se vás táži, pánové — co hledáte v obydlí člověka, kterýž po společnosti vaší netouží?“

„Ah — to je česká upřímnost!“ zachechtal se hrabě lucemburský. „Ta se mi líbí. Ale u nás umíme také býti upřímnými — a protož věz, pane veršikáři! — i my po tvé osobě netoužíme — ne, to si nemysli! Ale pod tvýma křídlama viděli jsme dnes zlatou holubičku — a tu se nám zachtělo ještě jednou spatřiti.“

„Ha, prostořeký hejsku!“ zvolal Dalimil velikým hněvem zahořev. „Myslíš ty, že můžeš nectné šašky s mužem tropiti, jehož hlava ve cti sešedivěla?“

„Jaké šašky?“ zachechtal se Lucemburčan plným hrdlem. „V mé kotrbě se teď žádné nerodí. Co mluvím, je živá, svatá opravdivost. Okaž holubičku! — okaž — a neboj se, že nedovedu s ní se pobaviti. Ani pírko nepřijde jí na zmar.“

„Tuhle jsou dvéře — a tu visí můj dobrý meč!“ zvolal stařec, a přikročiv ke zdi, strhl s ní pádnou zbraň. „Hleď, abysi odešel, nežli zapomenu, že jsi tuze hluboko do číše nahlídl. Podívám se předce, mnoho-li český rytíř od cizopanského panáčka snášeti musí!“

Přitom byl vytasil meč a stál tu nyní, jako velebný soudce nad hříšníky, maje i hned ortel smrti vykonávati. Mladíci byli poněkud ustoupili; ale šedivec nezdál se jim býti dosti velikou překážkou na cestách rozpustilosti.

I přistoupil mladík český a jal se takto mluviti: „K čemu ta nebezpečná hračka v rukou tvých? K čemu se rovnati ocelem, kdežto proti tvému deset jiných zabřinčí? Nech toho, nech, dědoušku — věc taková se pro tebe již nehodí; a chceš-li mermomocí šermovati, vezmi péro do ruky.“

„Vezmu, vezmu!“ zkřikl Dalimil, „a věrně naznamenám každý tah tváří tvých — každou žilku srdce tvého — ty nezvedený synu statečných praotců. Já tě znám! Jako děcko hrával si okolo

mých nohou, když jsem otce tvého navštívil. Tenkráte spočívalo oko jeho nadějně na jediném synu — ale cožby řekl, kdyby z rakve povstal, do nížto si ve cti ulehl? O hanba! dějí se změny strašlivé!“

„Ne tak strašlivé, jako pamětihodné!“ dal se mladík rozpustile do smíchu. „Nebo tenkráte hleděl otec můj na tebe, pane, jako na statečného rytíře, a teď se udělal z tebe pisálek. Kdož může za popudy srdce svého? — že ne? Každý hledá slávy své po jiných cestách.“

„Hledáš i ty slávy své?“ řekl Dalimil. „A snad v této společnosti? Věru, ty jsi vyvolil cesty výborné!“

„O to se nestarej! Tak daleko to přivedu jistě, jako ty se svými veršemi, a nepotřebuji tak nerytířských prostředků, aby se o mně mluvilo.“

„O mne mluvilo?“

„Nu? — což myslíš, dědoušku! že jsme opravdu tak zpozdilí, abychme nepozorovali, proč vlastně rýmy kuješ?“

„Proč? — proč?“ zvolal stařec vášnivě, neboť se byl mladík, ani nevěda, jeho nejslabší stránky dotknul. „Co víš vůbec ty o rýmech mých? Pro tebe nejsou — a kdybys je čítal, musel bych tě viděti v jiné společnosti; neboť tak

zkažená, doufám, není ještě větev šlechetného stromu, kterýž býval vlasti ozdobou. Co tedy víš o rýmech mých?“

„To, co celá Praha mluví,“ odpovídal mladík: „že se jimi hmoždíš, abys nějakého jmena získal, aby se o tobě mluvilo —“

„Proto? — proto?“ úpěl Dalimil z hlubokosti duše své, a zaťav levici, uhodil se pěstí do čela, pravice pak, v nížto meč držel, chvěla se mu tak silně, že ocel na podlaze řinčel.

„Teď toho mám dost!“ zvolal nyní zase Lohstein, dívaje se posud se soudruhy na boj řečnický, „daremné řeči k ničemu nevedou. Okaž — pusť svou holubičku! Vidět ji musíme!“

Přitom učinil krok, jakoby chtěl do vedlejší komnaty vejíti; ale pohnutí jeho neušlo Dalimilovi, a hořká žalost jeho překypěla v prudký hněv. I zastoupil mu cestu, a svalovitou rukou jej za rameno uchvátiv, mrštil jím do zadu, kdežto se na soudruhy povalil.

„Nestydaté hádě!“ soptil přitom u náramném hněvu. „Chraň se prahu posvátného, aby tě nezašlápla noha má!“

„Hoho!“ zvolal nestoudný Lučemburčan, z náručí soudruhu se dobývaje a rovně na nohy stavě. „Začíná ta hromada starých českých

hnátů takovou písničku? Počkej, to ti pomůžeme zpívati! Hejsa, přátelé! Zpusťme!“

Přitom zableskly se meče v rukou všech hejsků, a zvučné rány padaly na pádný ocel šedivce mladickou silou rozjařeného.

Ale rázem otevřely se dvéře z komnaty vedlejší a v okamžení stál vedle starce mužný Kufenheim, prudkou sečí rány odrážeje, které se od nestoudných hostů na důstojného hospodáře sypaly. Bylať to pomoc statečná, a brzo počali vínem rozjaření mladíci ke dveřím se tlačiti, nemohouce dvěma odpůrcům odolati.

Povstal strašlivý povyk. Kufenheim zuřil a s každou ranou letělo hrozné klení mezi drzí houí. Na prahu objevila se bědující Kunhuta a na předsíni křičela o pomoc stará hospodyně. Tamtéž začal ale také oděnec Kufenheimův zuřiti, a rány meče jeho zděsily houf nočních hostů tak velice, že jako metlou boží poraženi v outěku spasení hledati začali. Ale outěk tento děl se velmi nepořádně, takže ve tmách jeden do druhého vrážejíce, po schodech skoro všickni hlavou dolů padali a porouchání k domovním dveřím se dostali. Jako rozkacený tur za tlupou zděšených psů řádil za nimi oděnec. Kam těžký ocel jeho dopadl, povstalo pronikavé zkřiknutí a bolestné úpění. Byla to hanebná porážka mladých

hejřilů. Někteří z nich vyklouzli šťastně ze dveří, jiní ale nešťastným pádem nebo sečnou ranou k pohromě přišedše, museli trpěti, an je sprostý oděnec z domu vyhodil, mohouce to ještě za štěstí pokládati, že jim u svém roznícení meč do prsou nevrazil a takž cestu na věčnost neokázal.

Mezi tím byl se ale také výjev v komnatě proměnil; Kufenheim totiž a mladý Lohstein leželi na podlaze v krvi své, bědující dcera klečela nad otcem, zachycujíc krev, ježto se mu z boku prýštěla, a Dalimil volaje hospodyni, aby přišla k pomoci, otvíral unavenýma, třesoucíma-se rukama skříni, aby vyndal balzám, kterýž mu byl druhdy samému také mnohou ránu zacelil.

9.

Hrobové ticho panovalo zase v domě Dalimilově. Raněný Kufenheim ležel v ložnici hospodářově, a smyslové jeho byli opoutáni polo spaním, polo mdlobou. Úzkostí sevřená bděla nad ním dcera, a u dveří, na nízké stoličce, seděl věrný oděnec, hlavu maje o dlaň opřenu. Čekalť na každé pokynutí své mladé velitelky. — V hostinské komnatě ležel raněný Lohstein, jsa pečlivé hospodyni odevzdán.

O samotě, v jízbě své, ruce maje před sebou na klíně sepnuty, seděl Dalimil na široké židli. Hlava jeho byla skloněna k prsoum, a myšlénky jeho přebíhaly události dnešního dne a večera.

Vedle něho, na kulatém, dubovém stole hořel knot v mosazné lampě, a světlo jeho padalo na svazek pergamenových listů. Ležeľ rozevřen, a vedle něho péro. Na levé straně se shora byla psána tato slova:

„Radím vám, svůj smysl mějte,
Hosti v zemi nepouštějte;
Nechcete-li z toho moudří býti,
Snadno sekyra můž hrdlo stíti;
Radím, přijde-li kdy volení,
Nechte na skřivená drva chození.
Co tím míním, sám znamenej,
Jazyka zvol svého, cizího pak nechej.
Pomni, čemuť Libuše učila,
Že v své řeči nikdy neskřivdila.“

Byly to verše z kapitoly sté a šesté, kterouž byl Dalimil v kronice své napsal, když se byl toho dne z hluku městského do tiché svatyně své uchýlil.

„Proto tedy? — proto?“ zamumlal konečně stařec s jakousi hořkostí, a zvuk řeči jeho umíral mu na rtech, jako poslední ohlas umíráčku. Na to upadl zase v hluboké zamyšlení, a zdál se krutý boj vésti s úmyslem svým. Prsa jeho začala se dmouti, tvář jeho zahořela, oči se za-

leskly plamenem nepřirozeným a rtové jeho chvěli se, jakoby tajnou řeč srdce vypouštěli; ale ani hlasu z nich nevyšlo. Posléze vášnivě povstal a začal po komnatě přecházeti.

„Nic jiného tedy nenašli v rýmech mých —“ mluvil horlivě sám s sebou; „celá Praha nenašla v tom nic jiného, než pošetilou žádost po chvále, nemužnou chtivost po oslavě! — Veliký Bože na výsostech!“ zvolal z hlubin duše své, a zastaviv kročeje, pozvedl oka a ruku položil na prsa — „tys viděl úmysl můj — tys prohlédal záhyby srdce mého, a víš nejlépe, zdali mě světská marnost vedla, když jsem hlasu svého pozvedl! — ty víš nejlépe, zdali jsem toho zasloužil, aby mi krev česká takto splácela! — Ale já jim dokáži, těm moudrým sudičům, že si s úsudkem svým na křivé cesty vyběhli!“

A opět začal po komnatě přecházeti, bolestný zápas veda se srdcem a hlavou.

„Ano — zničím, co jim oči otevříti mělo!“ řekl pak s hlubokým povzdechem. „Ani památky nesmí po mně zůstati — nech si jiného proroka objednají, kterýž by na poušti pozvedl hlasu svého, anebo kterýž by na sutinách Jerusalema zaplakal.“

I přistoupil ke stolu a vzal svazek listů pergamenových do ruky. Oko jeho sběhlo s nich na protější stranu, kdežto v širokém krbu z doutnají-

cích oharků poslední plamínky vyšlehovaly, a bezděky zachvěl se rukopis v rukou jeho.

„Několik okamžení“ — řekl stařec tiše — „a Praha by musela mlčeti. V popeli by leželo, co jsem celému národu zůstaviti chtěl — nemoha proň nic jiného učiniti; zničeno bylo by, co jsem tak horoucně pěstoval, při čem duše moje byla — co mě v sladké sny o velikém, jasném příští unášelo — čím jsem na bránu ohluchlých, otupělých duší zabouřiti a je k novému životu povzbuditi chtěl —“

A v zpomínkách těchto zaletěl duch jeho do minulosti, do oněch dnů, kdežto v něm první myšlénka vznikla, národu svého kroniku psáti, a tímto zpomenutím zmužil, sesílil se duch jeho.

„Nikoli!“ zvolal jako nadšen, a důstojný mír zasvitnul mu zase ve tváři — „nikoli, nezničím tebe, poklade můj! Mne se nesmí tknouti slovo člověka zmalátnělého — já musím pevně, mužně, trvanlivě státi a neunavně bouřiti mezi lenivými ospalci. Vědomí mé je čisté — vůle moje byla ryzí — a lesklé jasno její nedá se zatemniti soudem pošetilců. Ne moje, ale národu mého oslava vznášela se přede mnou, když jsem začal tuto kroniku psáti; ne sám o sobě — ale k národu chtěl jsem mluviti, na mysl mu uváděje slavné činy otců, moudré výstrahy mu dávaje a ke všemu horoucí lásku rozněcuje, co z krve jeho pochází.“

I položil knihu zase na stůl, a učiniv přestávku ve své samomluvě, zdál se přicházeti k poslednímu rozhodnutí.

„Ano, ty vytrváš, útěcho moje!“ doložil konečně — „ty přečkáš osudy národu českého — já to cítím a vidím před sebou tak jasně jako čistý úmysl můj. Ty vytrváš, třebas i jmeno moje zahynulo — třebas i na spisovatele zapomněli. I nechci, aby ho jmenovali — nechci, aby dost malá domněnka na něm lpěla, že snad k vůli oslavě jmena svého péra se chopil —“

Přitom začal se přebírati mezi listy, až přišel na místo, kteréž bylo psáno s obzvláštní pilností, a kdežto se zvláště počáteční písmena rozličnými okrasami, strakatými květinami a podivnými figurami skvěla.

„Celý život žil jsem ještě jednou, an jsem toto psal; — nyní se pochovám, a památka moje zhasne na věky.“

Takto řekl k sobě s tichým, jemně bolestným úsměchem, a vzav se stolu nůž, vyříznul dva celé listy pargamenu ze svazku. S těmito listy přikročil potom ke krbu a drže je za jeden konec, druhým položil je na planoucí oharky. Listy začaly se kroutit a žloutnouti, a v několika okamženích vyrazil z nich plamen.

„Aj, aj, bratře kronikáři?“ ozval se v tom hlas mužský, a do komnaty vešel Hynek z Dubé s roznícenou tváří. „Co pak zde tropíš?“

Dalimil pozvedl očí svých a upřel je na několik okamžení na příchozího. — „Zničuji svou nesmrtelnost,“ řekl pak s úsměvem, jakoby se z tuhého sna byl probudil.

„To musíš tedy více umět nežli čarovati,“ odpověděl přítel s okem zářícím, a hodiv biret na stůl, jal se odpínati meč svůj. „Já alespoň pozoruji, že se nesmrtelnost právě nyní o tebe teprva starati začíná. Ruko Páně! je-liž pak to pravda, co mi právě tvoje stará Marta vypravovala? Měl prý jsi nepozvaných hostů — a dobře jsi jich — ha, ha! vyčastoval? Škoda, že jsem sám na hostinu odešel, mohl jsem se tady potěšiti.“

„Potěšiti?“ opakoval Dalimil hlasem polotichým. „Myslíš ty, že jsem já se potěšil? Veliký rak užírá údy království našeho, a nikdy nezarýval se do nich tak nebezpečně, jako právě nyní.“

„Oho, příteli kronikáři!“ zvolal Hynek rozmarně, a vrhnul sebou na sesli. „Jakýma očima hledíš to zase na to naše království? — Nikdy že tak nebezpečné jako nyní? A což byl hmyz Braniborský? co pijavice Korutanské? Nezažíraly se ty dosti hluboko do masa našeho?“

„Zažíraly — Bůh to ví!“ dosvědčil šedivý přítel — „ale měli jsme naději, že se jich sprostíme, že je vyplením, že se na věčné časy do těla našeho nezahryzou. To nyní všecko přestává; samovolně zapřahli jsme se do cizího potahu, a nyní drží nad námi bič tak silná ruka, že se jí více nevymknem — kdybychme i vším právem na těžké jarmo naříkati měli.“

„Aj, aj, starý brachu!“ usmál se Hynek. „V tvém domě asi bydlí samá strašidla, že tak vyděšeným okem na stav království našeho pohlédáš! Jáť mám také oči — a přicházím od lidí, kteří mají také oči, zdravé oči —“

„A číši dobrého vína,“ doložil přítel.

„To mají — přisám Bůh!“ usmál se Hynek a uhodil radostně na stůl. „A tys měl také do ní nahlídnouti, aby se ti oko vyčistilo.“

„Oko mé je čisté,“ řekl Dalimil poněkud rozníceněji, „a to jest právě moje nehoda. Slepotou měl bych býti poražen — těžkou slepotou a hluchotou, abych neviděl a neslyšel zmatky a neřády, kteréž pod kuklou obnoveného práva království naše na novo rozrývati budou. Rány Boží! kam to dojde, když hned prvního dne tichý příbytek poctivého muže nejistou skrýší — když komnata českého rytíře rejdištěm přiletělých dravců býti počíná!“

„Mrzutá věc to je — velmi mrzutá — aby do ní z čista jasna deset tisíc blesků!“ kýval na to Hynek šedivou hlavou, netrpělivě prstami po stole klepaje — „ale já jsem dnes tak veselé mysli, že se z nejhlubší hlubiny mrzeti nemohu. Když jsem jel do Prahy, seděla mi říkaje strachem duše na jazyku; klel jsem, a litoval mladých let svých a nevražil na stáří, že ze mne slabého muže učinilo — nu vždyť víš, jak jsem, ničeho si tady nehledě, pod tvou přátelskou střechou sám a sám se uhnízdil, čekaje na věci, které se tyto dny díti budou; ale dnes mi roztálo srdce radostí a novou nadějí. Naši připovídají si vůbec velmi mnoho od rodu Lucemburského — a mladého krále vychvalují. I mezi našimi nalezl jsem ještě mnohé zlaté zrno, a byl bych věru měl čeho litovati, kdybych byl pozvání k hostině nepřijal —“

„— ale, mně se zdá, že ty všechny hezké noviny sám sobě vypravuji?“ doložil, tvář k nemalému podivení napříčiv a oči na přítele upnuv.

Dalimil totiž byl se mezi řečí jeho usadil a skloniv dle obyčeje svého hlavu na ruce o kolena opřené, obíral se pilně s vlastními myšlénkami.

„Co tu sedíš, brachu?“ mluvil Hynek dále. „Co je ti? Zatemnila nesmyslnost několika chlapců mysl tvou tak velice, že ji ani úcta celého české-

ho panstva — to jest ryzího, zachovalého panstva vyjasniti nemůže? — Nu, co na mne hledíš, jakobych ti kdo ví jak nepovědomé báchorky povídal? Úcta vší řádné šlechty a všelikého poctivce — pravím, a dnes jsem to slyšel zase na své uši, jak se o tobě smýšlí —"

„Já nechci, aby se o mně smýšlelo!" vyrazil ze sebe stařec opět znepokojený. „Ať smýšlí sami o sobě, a mne svým soudem ušetří!"

„I toť bysi musel býti první nevídaný člověk pod sluncem, abysi myslil, že se nemá o tobě smýšleti a souditi!" usmál se Hynek srdečně. „A já jsem jako děcko s nebe spadlé, mezi lidem nezkušené, jelikož tě pochopiti nemohu."

„Nechci to — nestojím o to — takový nebyl nikdy úmysl můj," řekl Dalimil rázně po sobě. „Tamto v popeli máš toho důkazy."

„I ruko boží!" zvolal starý přítel, rychle ze své pohodlné sesle vstávaje a zvědavě po krbu hledě. „Na to tvé upalování jsem docela zapomněl. Co pak jsi to tropil?"

„Dotápěl jsem komnatu kusem své kroniky."

„Co že pravíš?" zvolal Hynek, trhnuv sebou, jakoby mu byla tato zpráva k srdci sáhla. „Tvé kroniky?"

„Nelekej se,“ řekl Dalimil s úsměvem; „byl to jen můj život.“

„Tvůj život?“

„Nebývá člověk bez křehkosti; a tak i já pošetile myslil, že by snad jednou někdo rád věděl, kdo as kroniku národu svého přirozeným jazykem vyložil — i učinil jsem také v obzvláštní částce několik veršů o minulých dnech svých, o svém úmyslu a t. d. Ale přišel jsem k lepšímu poznání — a zmařil všelikou o sobě památku. Nemáť svět mysliti, že jsem pro marnou oslavu jmena svého —“

„Ale u všech živých blesků!“ zvolal nyní Hynek netrpělivě, a udeřil pěstí do stolu — „kdo pak si to myslí? Nasadila ti prostořeká ústa několika nestoudných hejsků tolik vrtochů do hlavy, že se jich nijak zbaviti nemůžeš? Anebo chceš, aby i rozumní tohoto světa se domýšleli, že jsi k neoslavě, k necti jmena svého kroniku psáti počal? — že jsi něco bídného zhotovil? Dílo jest oslava mistra svého — to víš tak dobře jako já? Čili myslíš, pane, že Hynek z Dubé jen proto po německých lebkách mečem tancoval, aby veršovec o něm napsati mohl:

Hleďte z Dubé pana Hynka a t. d.?

Přisám Bůh! já bych prvnímu zpěváku té písně svým starým ocelem ústa přejel, kdyby ve mně nic moudřejšího nehledal!“

*

10.

Čirá tma ležela na městách Pražských a chladný větřík profukoval ulice, metaje drobounký sních do tváří nočních tuláků. Zástup rozprášených hejsků z domu Dalimilova hnal se dílem tou, dílem onou stranou k obydlí mladého Michalovického. I sebrali se konečně všickni — jeden s naseknutou rukou, druhý s naraženým hnátem, jiný s roztrhnutým šatem, všickni ale s mrzutou tváří. Hanebná porážka a studené povětří byly je ochladily a těžké, nepokojné páry z mozku jim vyhnaly. Za to počala v prsou jejich žluč vříti, a studem nevěděli, jak na sebe pohlednouti.

„Pěkná historie!“ mumlal jeden, nevrle sebou na židli hodiv. „Až se to zejtra po městě roznese, budeme si muset larvy nastrčiti, aby za námi ta česká čeládka neběhala.“

„Proč jste si to dříve nerozvážili!“ nutil se mladý hospodář do smíchu — „české hlavy jsou tvrdé oblásky; meče od nich jen odskakují!“

„Čert Lohsteinovi tu radu dal, že se mu zachtělo, s tou cizí holubicí zahrávati!“ řekl jiný, okolo zkrvácené ruky si pásku svou otáčeje. „Jeho nápady trčí vždycky nosem do světa; jen že si ho často narazí.“

Nyní nastalo krátké pomlčení. Všickni očekávali, že se mladý Lucemburčan ozve — ale

hlas jeho nedal se ovšem slyšeti. Nyní teprva shledali, že on jediný z noční výpravy se nevrátil — a dva, tři uvedli si nyní na pamět, že ho zahlídli, an v komnatě proklatého veršovce k zemi klesl.

„Mnoho štěstí, pánové!" ozval se zase hlas první — „to nás přivede do pěkné tísně a pověsti, jestli ho tam necháme. Kdo ví, jak se ten ďábelský písničkář na něm mstíti bude. I bodejž do toho!" zkřikl a vyskočiv udeřil na stůl, až na něm stojící ještě číše zacinkaly. „I totě bych se raději v pustinách mezi rozsápanými medvědy viděl — nežli u plných číší, an zatím soudruh v klepetech nepřátelských vězí."

„No — tedy ho z nich vyrvi, moudrá hubo!" řekl jiný, „a nedopaluj nás nadarmo."

„Kdybych tě jen mohl dopáliti, abysi dnes ještě jednou po meči sáhl a s hlavou střízlivou k vyprostění člověka vyběhl, jehož zabavení nám tolik hořkosti může způsobiti, že ji vším vínem nezatopíme, jehož nám sklepy české poskytnou."

I padla slova hořká a popudlivá ještě z jiných úst, a posléze rozplamenila se mysl všech zase tak, že vespolek uzavřeli ještě jednou obydlí plesnivého veršovce — jakž Dalimila nazvali — navštíviti a Lohsteina z rukou jeho vyprostiti.

Podali si ruce a pevným slibem se zavázavše, vyhrnuli se poznovu na tmavou ulici. —

Dalimil seděl již opět sám ve své komnatě. Dlouho byl ještě s věrným přítelem o své budoucnosti rozmlouval, až se posléze na tom usnesl, že s ním na tichý venkov, na vzdálený hrad jeho odjede a tam poslední dny života svého ztráví.

Této noci nemohl se ale odebrati na lože. Prsa jeho byla přeplněna tak rozmanitými výjevy minulého dne i noci — jakož i mysl jeho roznícena podivnými sny o budoucnosti. V tomto stavu chtěl tedy srdci ulehčiti, a dalším psaním kroniky se baviti.

S perem v ruce seděl stařec u své drahé kroniky.

Mnoho jiného by bylo mluviti,
Ale chci již v tomto dost učiniti. —

To byla poslední slova, která mu z pera vyplynula. Duch jeho zanesl se opět z těsných okovů těla do říše minulosti, a rozehřáv se zpomínáním, namířil těkavou perutí v budoucnost. Péro mu vypadlo z ruky — a hlava sklesla na prsa v hlubokém zamyšlení.

I viděl mladého krále, an po boku spanilé Češky, poslední to ratolesti domácího kmene královského, dlouhou chvílí zívá a po vzdálené otčině hledí — an uprostřed cizokrajně vyšper-

kovaného komonstva hrad Pražský opouští a po lesích se baví, anebo cizích dobrodruhů svolává a podivné hry strojí, anebo nepokojného, v zemi české nezakořenělého ducha svého projížďkami po cizinách ukájí.

Vysoko dmula se prsa starcova; oči jeho byly zavřeny, ale duch věštným světlem ojasněn; z úst vyklouzaly mu polohlasité prozpěvy.

Náhle viděl se v duchu na veliké prostoře; věčnost ležela na ní rozprostřena s vlajícím rouchem, a pod ním stála nepřehledná řada lidských dnů, s radostmi a žalostmi národu. Ale všecko leželo v tuhém spaní; toliko jednotliví vzdechové jevili, že spáčové s těžkými sny zápasí. On sám — samojediný pobíhal mezi nimi s otevřenýma očima, a vzdechové z těžkého spaní rozrývali jako dýky prsa jeho. I byloť mu, jakoby již smrdutý dech pomíjejicnosti přes oudy jich vanul — jakoby hnili za živého těla. I pozdvihl tedy hlasu svého a bouřil je ze smrtné ospalosti. A někteří povstávali mrzutí z brlohy své, a kleli nepovolaného prý budiče — a jiní opět poskočili bujaře na nohy a žehnali mu; i nastal veliký ryk a pomíšené volání. A ze všech stran hrnuli se naň zástupové, vztahujíce po něm rukou svých — jedni hněvem, druzí vděčností. A stařec dal se plesem do smíchu a roztrhnul roucho své, aby se tisí-

cové o ně rozdělili — i rozedral prsa svá, že pramen krve daleko z nich vystřikl a hlučné množství pokropil; a z každé krůpěje povstala jiskra a z jiskry rozdechl se plamen, a všecko splanulo v jedinkou ohromnou pochodeň, a ze všech stran hučeli hlasové: Totoť je památka tvá.

A stařec sebou trhnul — i byloť mu, jakoby měl v nesmírnou dálku letěti; postava jeho se tyčila, rostla — otevřel oči a procitlý upřel je pevně před sebe. Komnata byla plna světla a podivných postav.

O novém útoku svém brzy hlučný brzy temný hovor vedouce, byli se odvážliví hejskové s pochodněmi svými k Dalimilovu příbytku dostali. Nejdříve padlo několik silných ran na dvéře; že se ale neotevřely, začali se mladíci vesměs o ně opírati, až v zetlelých veřejích skoba vyskočila, a houf nočních tuláků do síně se vrhnul. Při záři pochodně brali se nyní po schodech a dosti hlučíce vstoupili do komnaty.

Dalimil seděl ve svém divném vidění tiše u stolu. Pohledem na důstojného starce zarazil se sbor nočních hostů u prahu, a teprva když se Dalimil pozvedl, začali se i mladíci hýbati. Ale zvednutí starce trvalo jenom okamžení — klesl zase na sedadlo, a zrak jeho polil se skleným závojem.

„S dovolením, pane hospodáři!“ ozval se nyní hlas mezi zástupem — „že ještě jednou přicházíme; ale příčina je trochu větší, nežli byla při první návštěvě.“

I čekal několik okamžení na odpověď; když ale Dalimil žádné nedával, vystoupil ze sboru smělý mladík a přiblížil se k starci.

„Zapomněli jsme zde jednoho z přátel svých,“ jal se mluviti, „a neradi bychme tě zbytečným nocleháření obtěžovali. Vydej Lohsteina, moudrá hlavo — zapomeň na veselý kousek mladých hlav — a buď jist našeho přátelství.“

Ale Dalimil ještě neodpovídal. Hlava jeho byla hluboce na prsa skloněna, ruce skleslé na klíně. I přistoupil mladík nevrle ještě blíž, a chopil starce za ruku. Ale ruka jeho byla studená — seděl tu mrtev u své kroniky.

* * *

Třesoucí rukou zastíráme slabounký obraz, kterýžto jsme o posledním dnu muže nakresliti se osmělili, jehož jmeno by žíti mělo v ústech každého Čecha, ježto ale divnými osudu cestami sotva kdy ze rtů milovníka domácích starožitnin sklouzne. Tak nezaslouženě postrčil jím nelitostný čas v prudkém letu svém, že říkaje veliká památka po něm zmizela — vyjímaje té jediné, pro

kterouž mu v chrámu srdce svého vděčně oltář vystavěti máme — jeho kroniku. —

Hrůzou posvátnou zachvěla se tlupa nočních hostů při pohledu na mrtvolu jeho — ale brzy ozýval se nářek po skromném domě. Stará hospodyně topila se v slzách — věrný přítel, statný Hynek, přiběhl v nočním oděvu.

Ale nadarmo bylo snažení vespolné, připraviti starce k životu. On byl již odešel tam, kde ho snad žádné starosti o milovaný národ, o jeho čest a blaženost, již netrápily — a s budícím se jitrem stál Hynek z Dubé v komnatě zesnulého, a hleděl na kroniku posud nezavřenou. I četl poslední řádky její:

Mnoho jiného by bylo mluviti,
Ale chci již v tomto dost učiniti.

„Dosti — dosti jsi učinil — ubohý!“ zvolal slzu s oka stíraje. Potom namočil péro a těžkou rukou připsal:

Ta kronika mluví od narození Syna Božího,
Léta po tisíci po třech stech po devíti prvního. —

Druhý den na to vezl mrtvé tělo přítele starého z bran Pražských na rodinný hrad svůj — a po čtvrt letě vrátil se do nich zase na svatbu mladého Lohsteina se spanilou Kunhutou.



Slečna Lichnická.

Povídka ze začátku čtrnáctého století.

(Psáno roku 1835.)

1.

Kouzla, čáry — jisté máry.
Staročeske přísloví.

„Nu, nadýmej se, nadýmej! — Je to železo z ďáblova kopce — nadýmej se, měchýři!“

Takto popoháněl kovář Horina pomahače svého, zkřiveného kluka. I stálť kluk celý upocen u začazeného měchu, vší silou trhaje dlouhým, dřevěným tahadlem. A měch se bez ustání pozdvihoval a opět spadal, a ve výhni to skučelo jako ve skálách skuhrání ubohé Meluziny, a z planoucího uhlí široko daleko lítaly jiskry. Horina, v jedné ruce dlouhé kleště s novou, žhavou podkovou, a v druhé těžké kladivo, přistoupil ke kovadlině, a v okamžiku začalo se náramné bušení rozléhati utichlou krajinou. Byloť nedaleko do půlnoci.

Kovárna Horinova stála okolo roku 1310 na půl cestě mezi městysem Ronovem a hradem Lichnicí; od obou tedy asi na čtvrt hodiny vzdálená. Praděd Horinův byl ji vystavěl, a dědictvím přecházela od otce na syny, samé kováře. Lid

vůkolní ji nazýval „černou kovárnou“; ne sice hlavně pro špinavost jejích stěn, to její věčně černé roucho: alebrž pro jakousi vnitřní, důležitější příčinu. — Roznášela se totiž dosti stará i hlučná pověst, že se přiznávají držitelové „černé kovárny“ k tajnému řádu černokněžníků. Za času duševních mrákot jesti víra taková mezi lidem — a byť i pocházela z nedostatečných pramenů — nejsilnější pohnutkou, učiniti dle starého přísloví z komára velblouda. Rodina Lichnických kovářů nebyla arci prosta vší viny tohoto lidského domnění; a jestli jí to jinak k nelibosti bylo, to jediné ji těšiti mohlo, že ji vůbec počítali k *dobrým* černokněžníkům.

Byloť pak toto sídlo znamenité pověsti jen sprosté, nízké stavení, pod chatrnou mnoholetou střechou. Na jednom konci šířkou celého stavení táhla se dílna. Před velikým vchodem přistaveno stálo široké přístřeší pro posezení kovářů po přestalé práci, aneb pro uschování čekajících koní před sluncem a metelicí. Z kovárny chodilo se nazad v jedinou, nehrubě pěknou světnici, a ta i s vedlejší tmavou komorou působila celý druhý oddíl Horinovy majetnosti.

Světla nebeská nebyla ještě otevřela očí svých. Havraní noc ležela po celém vůkolí. Ani na deset kroků vzdálený byl by v temnostech

nerozeznal kovárnu; že v ní ale silným plamenem hořelo, byla nejenom z dálky celá zevnější podoba dílny, ale z blízka i nacházející-se v ní osoby možno rozeznati. V červeně zažloutlé záři bylo tu viděti z venku, před vchodem, státi jinocha postavy rytířské, opírajícího se o stěnu, s rukama na prsou založenýma, a v hlubokých myšlénkách tak potopeného, že jej ani rány bušícího kladiva k vyplynutí nevylákaly. Na druhé straně pod přístřeším, na kamenné lávce, seděl stařec, věrný zbrojnoš, a ten se častěji pohledem žalostným obracel po jinochovi. V ruce jeho ležely uzdy dvou silných koní, pokojně tu stojících a čekajících při známém zvuku kovadliny. U vnitř dílny rázně sebou hýbala sukovitá postava Horinova, a podle ní míhala se vzhůru dolů osobička pilně tahajícího pomahače. Avšak i jakkoliv rozmanité a půvabné bylo podívání na tyto čtyry osoby, na spanilost panicovu, na trud zbrojnošův, na sílu kovářovu a na tu směšnou mrštnost jeho pomahače: zdálo se předce, že ještě větší rozmanitost a půvabnost sloučena se tu nachází v *jediné* osobě, sedící na nízké stoličce, v učazeném koutě, zrovna u výhně. Byla to Miluše, kovářova matka, stoletá baba, v tmavozeleném, přepodivném rouše, na klíně chovající velikého, černého kocoura. Pokojně se na dílo synovo díva-

jíc nedbala, že s kovadliny žhavé trusky okolo ni lítaly.

Cizinci nebylo možno, pohlednouti ponejprv na Miluši a nepodati se při pohledu tom jakési nepochopitelné hrůze. Protivné hnusnosti neměla sice ani postava, ani tvářnost ženy stoleté; ale na této jedním okamžikem spočívala ledová studenost, jakoby celá byla zhotovena z vosku, druhým šklebil se na ní jedovatý ousměch, třetím honila se po ní starému věku přirozená přívětivost, a čtvrtým opět hrála jako pětileté děcko. Obličej její podobal se plátnu, na němžto malíř, cviče se v zobrazování lidských vášní, v každém okamžiku jinou a jinou vyvozuje podobu.

Až dosaváde nebylo mezi těmito pěti osobami hovoru žádného — vyjímaje kovářovy napomínky, kteréž ale jak mile přestaly, již opět jenom rány kladiva zvučely. Nyní však, když Horina jakoby poslední sebrav sílu, náramným udeřením dílo dokončil, vzchopila se stoletá matka, a kocoura opatrně na zemi spustivši, ke kovadlině přistoupila, a vzavši hotové čtyry podkovy, cosi mumlajíc, v nevelké, vodou naplněné kadečce je smáčeti se jala. A voda v nádobě, buďto že horkým železem, aneb slovy baby té pobouřena, náramně syčeti a stříkati začala, méně více, jak Miluše silněji nebo jemněji mumlala,

nebo podkovy potápěla a vytahovala. Toho všeho si však ani kovář, ani pomahač jeho nevšimnul. Onen čelo si zástěrou otíraje, k jinochu přistoupil; tento z plného žbánu žízeň zaháněl.

„Nu, jsem hotov, pane rytíři," vece Horina. „Dílo se mi nad obyčej dobře dařilo. Tuším, že spokojen budete, pane ženichu!"

„Spokojen?" opáčil jinoch, z myšlének se poněkud probera. „Spokojen — a dílo ještě nepočato — ještě tak daleko od cíle!"

„O já bych nejraději, abyste se k němu ani nepouštěl, pane rytíři!" ozval se starý zbrojnoš. „To mi věřte, pane rytíři, že je to hříšná spoléhavost v boží dobrotu."

Na Lichnici právě hlásník vytruboval jedenáctou hodinu. Zvukové dlouhého rohu umíravě zaznívali hornatou krajinou. — Nevýslovnou jemností zabolelo srdce jinocha. „Budu-li zejtra poslouchati ostražitého Všebora?" — Duše jeho zalétala za táhlými hlasy. — S jedenáctým stála podle něho Miluše.

„Bude-li vám libo, panáčku" — ozvala se šeplavá její slova — „hotova jsem, dračí krví vás umyti a v ještěřím potu vykoupati."

„Smrtelné rány, pane rytíři!" zvolal poděšený zbrojnoš. „Pane rytíři, zacpejte uši — nedejte

přístupu těm bohaprázdným námluvám. Nechte slečny, nechte jízdy, čarování —“

„Jak se líbí,“ zašeplala opět babice, k odchodu se otáčejíc. „Nutiti nesmím k štěstí žádného. Ale pomodlím se za vás, panáčku, a zejtra vám na hrob pěknou kytici zasadím.“

„Sečkej, matko — a ty, daremný tlachale, umlkni!“ rozhněval se jinoch, jemuž bylo, jakoby s pověstnou černokněžkou i blaho jeho odcházelo. „Na spasení duše jsem se zavázal, uvesti Eližbětu v lože manželské; nemáť hrdá dívka posměch sobě činiti z mužské slabosti. A je-li s pýchou, ďábelskou tou dcerou ve spolku, vstoupím já ve spolek s tebou, a kdybys byla i ďáblice sama!“

Tmavočerveně zahořela mu tvář, a oko zajiskřilo se vášnivým plamenem. Jakoby uchvacujícím proudem obklíčeného vábilo jej to k babizně. Předešlá jeho nemluvná zasmušilost byla zmizela — bujará odvážlivost jím zahrávala. Rychlým krokem, ruku na meč položiv, bral se za ženou, kteráž jej, neustále mumlajíc, dílnou uváděla do tmavé světnice. Kocour veselými skoky hnal se za nimi, otíraje se časem o rytíře, jakoby o starého známého.

„Nebudu já tady lenošiti!“ zkřiknul věrný zbrojnoš, a otáčeje uzdu okolo sloupu, na němž

spočívalo přístřeší, hotovil se na cestu za pánem. „Jdi si, kam jdi — starý Hanuš půjde všude za Jetřichem z Kralovic.“

„Tenkráte nepůjde,“ odvece lhostejně Horina, a zavolav na kluka pomahače, aby nachytil žbánek z dubového soudku, nutil horlivého šedivce k dalšímu posezení.

„Nestav mi své hnáty v cestu!“ rozzlobil se stařec. „Rozčísnu je, že je všemi svými mastěmi neslepíš.“

„Nech česání,“ zasmál se sukovitý kovář. „Čili myslíš, že nemám také mrštnou pravici? Nech vády, starouši — a pojď, zavdej si.“

„Zavdej ty si z čertovy studánky — mně se z cesty ale uhni, kouzelnické kladivo!“

„Nenapínej, pane Hanuši!“ zkřiknul ještě Horina, leč rozhorlený zbrojnoš mečem již již dotíraje, hnal jej do dílny. I uchvátil zde kovář na spěch dlouhý kus železného prutu, a touto tíží dvacítiliberní začal co tenkou lískovkou tak silně a mrštně před sebou a opět Hanušovi nad hlavou točiti, že se musel stařec jen o vlastní neporušení starati, neřkuli aby byl mohl po kovářovi mečem máchnouti. Kluk pomahač navrátiv se s plným žbánkem, skákal okolo podivných soubojníků jako dovádivá opice, šklebě zuby a volaje: „Hejsa, kdo koho — komu víc!“ A znova rozpá-

lený Hanuš mrštil po něm mečem, vida, že s kovářem ničeho nesvede, kterýž s ním jen jakoby s rozškádleným děckem zahrával. Avšak i mrštný kluk se meči Hanušovu šťastně uhnul, a takž byl ubohý zbrojnoš netasil zbraň pro nic jiného, nežli aby se bez ní, všecek rozpálený, unavený, opět ke koním obrátil. I učinil to, na jazyku rozkousav tajné zaklení.

Jinak zatím vedlo se mladému jeho veliteli, Jetřichovi z Kralevic. Vkročiv za Miluší z kovárny do světnice, po jednou se kolkolem obklíčena uviděl čirou tmou. Černokněžka uvedla jej asi do prostřed bytu svého, a pak se ho pustivši a slova i kroky zatajivši, za hodnou chvíli ho zde v tuhém očekávání státi nechala. Posléze opět zašeptala stoletá její ústa.

„Jsi-li tu, Lidumilo?“ tázala se jakési neznámé jinochu bytosti — a z nejzadnějšího dílu velké světnice, ba jakoby z mnohem větší dálky i výšky, nežli světnice obnášela, odpověděl přelibostný hlásek, jako vání večerního větérku: „Jsem tady; co jest vůle tvá?“ Nezpytatelné tušení zmocnilo se jinocha! — Bylať to slova ženská, dotýkající se útrob jeho jako hlas *jediné* na celém oboru světa, po níž toužila duše jeho.

„Stůj mi při ruce na každý rozkaz!“ promluvila opět Miluše k oné neznámé, i jala se

potom jinocha tázati: „Jste-li až dosavad pevného úmyslu, oddati se pro šťastné skončení zejtřejší jízdy v radu a pomoc mou?“

„Oddávám se na život i na smrt,“ zněla pevně jinochova odpověd. „Objetí Eližbětino vytknul jsem sobě za cíl svého štěstí.“

Tichý, jako bezděky vyklouzlý povzdech zanesl se v tom k jeho sluchu z místa, kdež byl Miluši odpovídal ženský hlas. Mocněji počalo v něm srdce bouřiti.

„Blahostí duše své dokládám se, konati podle slov tvých!“ odpověděl rozjařený Jetřich, a pravici jako v obyčeji k potvrzení vztáhl v čirou tmu. A pravice jiná, malá a jemná, vřelá pravice ženská, poněkud se třesoucí, vložila se v pravici jeho. Jako blesk projelo toto dotknutí žilami jinochovými. Takto nemohla se dotknouti stoletá Miluše. Přitáhnouti chtěl k sobě neznámou tu přijímatelku slibu svého, ale v tom cítil, že se pod ním rozevírá podlaha, a on pustiv překvapením ženskou pravici, z tmy že padá ve tmu ještě tmavější.

„Jaké to šašky se mnou provádíte!“ zvolal jinoch, a meč vytrhna, několikrát se jím ohnal; avšak ocel jen čirou tmou zafičela, a slova na prázdno se odrážela, jakoby od silné klenby, do nížto se byl kouzlů chtivý rytíř tak neočekávaným způsobem dostal. Tu najednou začala se

kolkolem přelíbezná vůně a tak násilně umdlévající teplota rozlévati, že se smyslové jinochovi jakousi lehkou mdlobou zastřeli, a pozvolna opouštějíce pána, na zemi jej sklesnouti nechali. Cítil ještě, že mu z pravice meč klesá, že se mu brnění odpíná, že se šat s něho svléká a že veškeré jeho oudy náramné teplo proniká. Podobal se však na oko zemřelému, kterýž vidí i slyší, jakové se kolem něho k pohřbu dějí přípravy, aniž zvolati může: „Nečiňte toho!“ —

Živěji hýbali se zatím před kovárnou zbrojnoš Hanuš a kovář Horina. Tento jal se přidělávati jednomu z přístojících koní, bujné brůně, nové podkovy, a onen, jakkoliv rozmrzelý, posléz předce proudem hovoru zachvácený se svým soubojníkem v rozmluvu se pustil.

„Věru, pane Hanuši,“ řekl Horina, druhé kopyto oříznuv, „kdybych já měl na vlasech takové závěje sněhu jako ty, moudřeji bych sobě počínal. Proč bych svému pánu bohaté nevěsty z Lichnice nedopřál?“

„Proč? Rytíř Kralovický je vtělená dobrota, je živý mír; ta vaše Eližběta ale? — Bůh nás uchovej! — Srdce ve mně poskočí, když se panstvo na mne zasměje, ale o lidumilý úsměch vaší slečny nestojím.“

„Je to pouhý ženský rozmar, co jí za zlé pokládáš. Proč jí nedají panáčkové pokoje? Nechceť se jí žádného. Panenský svůj život bez manželských pout užívati zvolila.“

„Měla se tedy uzavříti mezi čtyry ouzké stěny, za mřížované okýnko, a ne kouzelným pohledem másti hlavy počestnému rytířstvu. Nevím, nevím, jaká blaženost se jí z té zejtřejší jízdy urodí.“

Takto odmlouvali sobě mužové při kování brůny, netoliko slovy, ale i způsobem je pronášeti od sebe se líšíce; neboť co Hanuš úsudky svoje upřímně zjevoval, zdálo se, že Horina s jakýmsi tajným úsměchem, jen aby odmlouval, zbrojnoši se protivil. Okován stál kůň, mužové si podávali žbánek. V tom najednou zaštěknul veliký pes, až dosavad za kovárnou ve tmách ležící — a opět zaštěknul, a silný ohlas rozlehnul se po půlnoční krajině.

Z lesa, stranou Ronova, vyploula čirou tmou pochodeň, a pokud světlo její stačilo, pozorovali mužové u dílny zástup jezdců, přímo se beroucích cestou k černé kovárně.

„Ďáblova horo!“ zvolal kovář, oči do dálky upínaje, „jací to pozdní noclehaři?“ — A na rychlo pomahači něco pošeptav, načež kluk dílnou do světnice zarejdil, opět po blížících se jezdcích oči

otočil. Hanuš ale ne tak pilně zraku, jako sluchu přičinil. A tvář jeho se jasnila, čím lépe mu bylo hřmot jízdeckého sboru rozeznávati.

„Svatováclavští zpěváci jedou!“ zkřiknul posléze. „Znám já jejich písně. Zdeněk Kralovický jede! — Pojeďte, pojeďte, mladý pane! Jeť vás tu veliká potřeba.“

A nežli se Horina, přepozorlivý na zástup jinochů pověstných, mohl nadíti, rychlým krokem zmizel starý zbrojnoš ve tmách, bratrovi pána svého pospíchaje v oustrety. Kovář pak, nevěda na okamžik, má-li se za ním pustiti — ubíhati ho nechal, a posléze k svému dílu se obrátil.

Na peruti větru stanuli jezdcové u černé kovárny. Záře hořící pochodně objasňovala více méně šestero mládenců podoby rytířské na pěkných brůnách, a šestero statných oděnců na mohutných vrancích. Pěkně bylo podívati se na postavy mládenců, na jich modrý, aksamitový šat, a na tu zdobnou přílbu z kaleného ocele, na nížto vysoký, bílý chochol vál. S ramenou jim visely bělavé široké pláště, a na prsou se houpaly na zlatých šňůrách libohlasné loutny. Byltě to výbor řádu zpěváckého, aneb jak se sami oudové jeho nejraději jmenovali, řádu sv. Václava, kterýžto již za časů páně Závišových zniku dostávaje, za účel si kladl, písněmi v jazyku mateřském vlastně

skládanými, lásku k dobrému a pěknému v národě rozněcovati. Přiznávali se k němu nejvíce schopnostmi nadaní — avšak chudší jinochové stavu panského, ačkoli odmrštěni nebývali synové stavu městského, pakli že jich obzvláštní nadání a duch učinily schopnými tak výtečného cíle, jakož se řád sv. Václavský o svém domýšlel. — Leč podobalť se celý tento soukromý ústav toliko jemné jarní květince, kterážto prvním květem svým mimojdoucího potěšivši, brzy opět anebo ještě pozdním mrazivým dechem, anebo přečasným slunečním pobleskem spražena útlou hlavičku k hrobu ukládá.

Za časů oněch, když Zdeněk z Kralovic takořka náčelníkem se stal zpěváků svatováclavských, byl řád po veškeré vlasti v dobré pověsti, takořka v úplném květu svém, ačkoli se již již nezřídka roztrušovati začínalo, že mimo zpěv, mimo pěstování národního jazyka, také soudního sobě osobuje práva nad tajnými zlosyny. Protož s důvěrou spěchal šedivý Hanuš zpěvákům v oustrety, nemoha se až dosaváde myšlénky zbaviti, že by k spáse pána svého sloužilo, vyrvati jej násilím z rukou černokněžníků.

Psí štěkot byl utichnul, světlo v dílně uhaslo, uzavřena stála Horinova kovárna před žasnoucím sborem zpěváků. I brůna Jetřichova byla zmizela.

Samotná ryzka zbrojnošova uvítala koně cizí hlasitým řehtáním. Omámený stařec zbrojnoš nevěděl, zdali má očím věřiti. Chytil se za hlavu, a opět kovárnu ohmatával — avšak ta tu opravdu stála, jako černý náhrobek nad ztraceným pánem.

„O ďábelské řemeslo! o čertovo školometství!“ dal se najednou do hlasitého nářku, a běduje rval si vlasy, a opět u dílny na dvéře potloukal, a opět po jezdcích ruce napínal. „Horino, ty pekelný tovaryši — pane rytíři! Jetřichu z Kralovic, ozvěte se! Miluše! — O běda mně opuštěnému! — Ale já jsem mu to říkal. Nechte Miluše! — He! otevři uši, ty rarášova matko! — Pane Zdeňku! honem! roztlučte jim tu kouzelnickou boudu!“

Leč pan Zdeněk nedbaje tak horlivě na prosby zbrojnošovy, jakž tento se byl snad nadál, v pilném hovoru trval se svými soudruhy. Na to pak obratně s brůny se smrštiv, k dílně přistoupil. Ostatní zpěváci učinili po něm.

„Ve jmenu spravedlnosti a zpěvných služebníků! Otevři dům svůj, kováři Horino!“ zvolal rytíř Kralovický, a sedmkráte jilcem meče na dvéře uhodil. Nedalo se však u vnitř jiné odpovědi slyšeti, leč temná ozvěna po silných ranách na dvéře. — V starém Hanuši se žalostí a hněvem žíly trhaly.

„Ve jmenu spravedlnosti a zpěvných služebníků! Otevři dům svůj, kováři Horino!“ opětoval rytíř vyzvání i rány svoje — a učinil takto i po třetí, ale nižádné odpovědi nedostalo se mu ani na vyzvání, ani na rány. A mimo nadání vyrazil mnoholetou střechou černý sloup hustého, smrdutého kouře — po něm se rozjasnilo, a střecha nad kovárnou stála v plném plamenu.

„Pekelné čáry, čáry!“ počal Hanuš z plného hrdla řičeti.

„Jetřich z Kralovic vešel dnes pod tuto střechu!“ volal Zdeněk — a patero oděncův vrhlo sebou s ořů — šestému kladli v ruce patero uzd, a silnými ranami rozlétly se dvéře u dílny. Jimi hrne se Zdeněk a Hanuš s ochotnými oděnci, pochodeň mají v ruce, a jiná větší pochodeň, planoucí střecha, jim z venku ostatního světla okny dodává. Otevřenť jesti vchod z dílny do světnice, i ze světnice v komoru: avšak všude prázdno, nikde nějaké lidské bytosti. Jenom nábytek svědčí, že byly jsou tyto stěny vystavěny k jejich potřebě.

„Krovy se trhají!“ volali zpěváci, kteří byli venku zůstali, a hledající museli se z kovárny vrátit. Jako hladová, nenasitelná potvora sežíral plamen zdetlelý krov, a v několika okamženích stála celá černá kovárna, jakoby hranice naro-

vnané louče, v jednom plápolu. Dalcko široko vztahovala se plamenná jeho ramena; náramné horko dýchalo kolem nastávajícího spáleniště: avšak slzy ubohého Hanuše vysušiti nemohlo.

Brzo zase v dálce zazněla píseň zpěváků svatováclavských — zazněla zvukem temným a vážným, jakovým se dobří přátelé k hrobu provázívají.

2.

Nesedej na koníka — nespadneš.
Dobrá rada.

Na hradní baště ozývala se pronikavým zvukem trubka hlásníkova, a po městysi touž měrou se rozléhaly rány zvonové. Poděšeně vzchopili se obyvatelé Ličničtí a Ronovští z pokojného spaní; lekavé „hoří, hoří!" vyhnalo je z tichého lůžka. Sotva jim ale pověděno, že „černá kovárna" v plamenu stojí, a již ani kroku k hašení dále neučinivše, mrzutě se opět ukládali do vychladlých peřin.

„Ďábelské to jen šprýmy!" pravili někteří.— „Horina hnízdo své vyklízí!" dokládali druzí — a: „Ďas aby již jednou kováře odnesl, aby poctiví lidé byli bez pokušení!" hubovali jiní.

Na nejvýš ale nevítaný byl náhle povstalý povyk dvěma osobám na bohaté Lichnici. Jedna

z nich, silná, vysoká postava mužská, ubíhala, v plášti zahalena, z komnat ženských na pavlan, s něhož tu viděti bylo do pěkné zahrady. Za ním letěla tichým krokem štíhlá postava ženská v lehounkém nočním oděvu, a na pavlaně pojavši muže ještě jedenkráte v horoucí objetí a k rozehřátým ňadrám jej přivinuvši, široký plášť mu s beder sejmula. Lehčeji bylo takto nočnímu hostu s pavlanu po malém, provazovém žebříku sklouznouti v šírou zahradu. Postava ženská pak shodivši plášť za ním, ježto tu ve tmách nočních stál nevelmi slušně ustrojen, pozorně zašeptala: „Měj se na pozoru!“ a přičinlivě upínala za ním zraky, až zmizel mezi stromovím. Na to kvapně žebřík provazový opět vytáhnuvši, složila jej, a obrátila se na odchod. Tu před ní, mezi dveřmi, hořící lampu v ruce, stála dívka služebná.

„Co tu hledáš?“ vyjela na ni žena s pavlanu přicházející hlasem i výrazem tak pronikavým, že se lampa v rukou polekané dívky třásti začala.

„Kdo ti dovolil vcházeti do mé ložnice?“ dotírala na ni dále. „Vycházíš na zvědy? Viděla jsi koho?“

„Strašlivý sen vás polekal, milostivá slečno!“ jala se dívka odpovídati, zpamatovavši se přirozenou ducha přítomností po tak nenadálém roz-

křiknutí se velitelky. „Celý hrad je pobouřen — a nemýlím-li se, volají, že hoří!“

„Ať si volají! Já se tebe táži, jak jsi přišla do mé ložnice?“

„Dvéře nebyly zavřeny, když mě péče o vás k nim přivedla! Nevěděla jsem, že jest proti vůli vaší, vcházeti do komnaty.“

„O, jen se vyvinuj, podvodnice, jižto jsem z outrpnosti pod střechu přijala. Mluv a vyznej, koho jsi zde hledala — koho jsi zde viděla?“

„Jako že tamto za černými oblaky jasné boží oko na kroky naše hledí — nehledala jsem, neviděla jsem nikoho!“

„Nuže, tedy mi přisahej při jasnosti tohož oka — přisahej mi tuto při ranách ukřižovaného, že jsou pravdivá slova tvá!“ — Tak zvolala dívčí velitelka, a divoce uchvátivši služku za ruku, ložnicí ji takořka vlekla k malému klekadlu, na němžto, uměle z lipového dřeva vyřezán, ukřižovaný spasitel pněl. Stříbrná lampička, avšak jižjiž na shasnutí, stála před křížem; jiná skvostná světloška, temnou záři rozlévajíc, houpala se na trojím pěkném řetízku, v prostřed stropu zavěšeném. Zde před klekadlem trhla pobouřená velitelkyně služkou tak násilně, že dívka sklesnuvši na kolena, okamžikem s jakousi hrůzou na tu před ní povýšenou postavu pohlížela.

„Přisahej!“ zvolala slečna ještě jednou, a ruka její spěchala po dýce, na stolku ležící. A dívka bez dalšího zdráhání se a strachu pravici pozvednuvši, hotovila se rozkazu učiniti zadost. Hněvivě upírala na ni oko slečna. V prsou jejích stíhaly se nedůvěra s pověrou, a viklaly vírou, jakovou měla pro přísahu zakládati v dívku. Tato pak, obezřelostí nad stav svůj dařena, pochybnost velitelky dobře pozorovala. Na kvap se vzchopivši, odhodlaně před slečnu se postavila.

„A kdo vám za to ručí,“ jala se mluviti, „že nebude přísaha moje křivá, a já že, jestli jsem něco proti vaší i své vůli spatřila, nebudu před světem na vás dokazovati? Mějte si příčinu, líčiti se před ním pýchou a nenávistí k pokolení mužův — aneb opravdu ošklivost před objetím jinocha milence chovejte: na mně nenaleznete, nežli schvalující suditelku a věrnou služebnici.“

Podivením stála slečna bez pohnutí; tak směle, tak nezahaleně nebyla s ní žádná žena mluvila, co byla matka na věky zamhouřila oči.

„Já mám opravdivou příčinu,“ mluvila služka dále, „míti muže věčně v nenávisti: neboť, to mi věřte, slečno! nižádný z nich hoden není srdce ženského.“

Líbezná to byla píseň uchu slečninu, jakkoliv srdce její nezůstalo prosto mrazivého strnutí. Zhrozilať se nacházeti v dívce, hluboko pod sebou stojící, skutečně onu sílu, po jakéž sama před světem nadarmo dychtila. Nemohla oučet sobě dáti z pohnutí, v jakovém se k dívce vábena cítila, po týden teprv na hradě pobývající: nemohla mu ale také odolati, a takořka bezděky dívku za ruku chopivši, křečovitě ji stisknula. — Zmáhající se přede dveřmi pokřikování čeledi zabránilo ale všemu dalšímu promluvení.

Avšak byli hlasové tito jen jakoby už poslední ozvěnou povyku, který se byl po hradě ztrhl mezi muži. — Ticho panovalo opět mezi hradbami, jen kročejové anebo temné písně semotam přecházejících strážníků a jednotlivé zaštěknutí ostražitých psů rušily ten jednotvárný poklid.

„Viděl-li paks ho?“ tázal se dvacítiletý Vávra, potkav se na hlídce s mrzutým Bozděchem.

„Koho?“ zabručel po spaní toužící zbrojnoš.

„Ohnivého draka — mrzutino! — Kohož jiného než pana Vilíma. Já jsem si ho dobře všimnul; přišel nám rovnou cestou mezi pochodně — a co se mu pod širokým pláštěm bělalo, o krk bych se založil, že to jeho červený aksamitový kabát nebyl.“

„Je tobě něco do toho?“ obořil se naň Bozděch, ve službě pánů Lichnických už sestaralý. „Hleď si raději svých záplatovaných rukávů, a ne šatů, jakých páni na noc obleci sobě oblibí.“

„Nu, nu! aby tě mými slovy kus neubylo!“ odpověděl srdečný Vávra, a silným svým oštěpem do země bodaje, dále se ubíral. — „To rád věřím panu Vilímovi!“ rozprávěl sám s sebou. „Takového navštěvování bych já byl také milovník — a jaký milovník! Proč bych neupil, kde žbáneck přetéká?“

A zatáčeje se za baštu, s jakýmsi potutelným úsměchem začal zpívat známou tenkráte píseň:

„Červené třešně z cizích sadů,
Ach, což vy jste sladké —“

Zpívaltě hlasem temným, až nebylo dálkou zvuku slyšeti. —

Tmy prchaly, a s prvním úsvitem, kterýžto se vyvinoval z dalekých hor, prchala také tichost s hradeb Lichnických. Po náhradí, po chodbách i v komnatách potkávalo se čeledi v počtu přehojném. Všickni spěchali do určené práce. Patrno bylo, že se dějí na hradě přípravy ke dni znamenitému.

Slunce se usmálo růžovými lícemi — ve skvělou záři vystoupily nyní Lichnice, a po pravém a levém boku zazelenaly se jí na daleko-

táhlých vršinách husté bory. Sloulať Lichnice za časů tehdejších hradem velkým a bohatým. Bašty její pyšně hleděly do rovin, které se pod nimi rozprostíraly až za starobylou Čáslav. Hleděly po vůkolí hrdě, jako s nich pohlížela panovnice, slečna Eližběta — Eližběta srdce kamenného, jakž ji nazývala národní pověst. Jednak spanilostí svou, jednak i bohatstvím byla známa slečna Lichnická krajům přemnohým; nejhlučněji ale mluvívalo se o ní pro nadobyčejnou její pýchu a nesklonitelné zanevření na pohlaví mužské. Nadarmo byli na ní prosbou i výhrůžkami doléhali přátelé a svateb chtiví ženichové; Eližběta až dosavád pohrdala všemi.

„Ty sobě ženicha voliti *musíš!*“ rozhorlil se posléze šedivý strýc, Kolda ze Kbele, „ty ocelivou mysli oblomiti *musíš*. Neobdařila tě nebesa správně zrostlým tělem, aniž naplnila krabici hojným bohatstvím, abys doby svoje trávila jako jezevci v lesích našich, kteřížto o samotě zažívají z tuku svého. Žena osladiti má život muži, proto ji sladkou nebe stvořilo.“

A v dívce bouřila se duše při těchto slovech velikým hněvem, a chtěla v hněvu tom odporně odpověděti přepečlivému strýci. Ale na znamení starcovo vstoupilo na síň šestero paniců, kmenů to rodů nejšlechetnějších, kteří se vespolek ucházeli o milost Eližbětinu.

„Zvol, nemilostivá tetinko!“ zvolal Kolda dále — „tuť na vybranou máš lásky hodných ženichů. Tu jest pan Hynek Postupický —“

„O prosím vás, milý strýče,“ jala se roznícená dívka odmlouvati, „ušetřte sobě slov a mně poslouchání. Známť já již pány vespolek. Oni praví, že o milost mou dbají, a předce každý spokojiti se hodlá, byť i soudruh ruku mou obdržel? To, věru, vroucí láska jest! Avšak ať se jim jí dostane — celé šestero ať třeba oblaží. Zvolím sobě ženicha; leč jako já se vaší domluvě poddávám, poddati se musí také výmínce, kdožkoli zasloužiti hodlá Eližbětu Lichnickou.“

„Mluvte, slečno!“ zvolali jedním hlasem ženichové. „Ve jmenu veškerého bohatýrstva poddáváme se vaší výmínce!“

„Slibujete mi to?“

„Slibujeme!“

Na východě, proti hlavní bráně vysokého hradu, skalina se vypínala z hluboké sluje, kteráž jakoby přírodou schvalně vykopaný příkop se zatáčela kolem paty vrchu, na němž byli předkové, pečlivi o pevné bydlo, vystavěli Lichnici. Skalina tato spojena byla sice s návrším, ježto se v pravo i v levo podle vrchu hradního rozprostíralo jako dvě veliké peruti; vstoupiti však na její temeno nebylo možno, leda pracně lezoucím přes hrbole,

ostrá skaliska a bodavé trnčí. A předce na druhý den, na rozkaz Eližbětin, hned za prvního ranního zábřesku hemžilo se mužských postav na vrcholku skaliny, a jako v nejhlučnějším lomu ozývaly se klíny a dláta pracujících dělníků, jimžto bylo urovnávati temeno skaliny, pnoucí se z hluboké sluje. A lid z okolí přicházel podívat se na tak podivné dílo, a rozličné i podivné o něm začínal rozprávky. Obyvatelé hradu jedni druhých se tázali na příčinu tak marného, jak se podobalo, počínání: leč jedni druhých tázali se nadarmo, a chtěl-li kdo aneb z vlastní moudrosti příčiny té dovtípiti se, aneb činiti, jakoby věděl o důležitém tajemství: pouhou báchorku jiným za pravdu prodával.

„K čemu to nenadálé rozrývání skály, kterou snad ani deset století nehnulo?“ tázal se pán ze Kbele velitelky na bohaté Lichnici. „Hledáš-li tam ještě větších pokladů? Čili srdce tvoje v ledvinách kamenných uschováno, a nyní ho vydobyti dáváš?“

„Vyčkej času, milý strýče!“ odvece Eližběta s hrdým ousměškem. „Hodlámť já vás přelíbezně překvapiti, a za polovici lesů svých nedala bych veselí, jakéž mi bude z radostného úžasu vašeho vycházeti, až vám zámysl svůj dám na jevo!“

A když se byli pracovití dělníci po celý týden na skalině namáhali, a když bylo hrbolaté týmě ulámáno, a kamení s něho svaleno v hlubokou sluji a trní kolem vypleněno: objevila se rovina na vršku skaliny, velká, co by se pět mužův vedle sebe postavilo, a uhlazená jako nový mlat. Stojícímu na vršku strach bylo, aby ho závrať nezchvátila ve hlubokou mezeru pod příkrou skalinou. A pozvána byla jest svatby žádostivá šlechta na bohatou Lichnici, a shromážděna hojným počtem s dobrými přátely na veliké síni, z nížto se vycházelo na velký pavlan, právě v tu stranu, kdež bylo přes hradby a hlavní bránu viděti na srovnanou skalinu.

„Pan Hynek Postupický,“ dala se tu slečna do řeči, „přislíbil i s přátely svými ve jmenu celého rytířstva, podrobiti se výmínce mojí, ježto se uvoluji, zvoliti ze sboru vašeho manžela, kterýž by vykonal, co vůle moje uloží.“

„Uložte! uložte!“ volali jinoši s planoucím po drahé kořisti okem, a mečové jich zazvučeli udeřením statné pravice. — Jakoby lehynký mráček přeletěl úsměch přes dívčinu tvář, zostra upřelo se na okamžik oko její na celé shromáždění, a odhodlaná, krokem rychlým vkročila panna ze síně na pavlan.

„Nuže tedy, ženichové!“ zvolala hlasem vysokým, a slova se kvapně proudila, a tvář temně zahořela. Ruka její napřažená ukazovala na protější skalinu. — „Kdo se z vás pánů, na koni sedě, třikráte kolem otočí na vršku této skaliny, ruku i bohatství odměnou dostane Eližběty Lichnické.“

Z jasného nebe byl klikatý blesk udeřil v zástup ženichů a jich dobrých přátel. Neočekávaněji nemohla nižádná slova zazvučeti z úst dívčiných.

„Bláhová!“ rozhorlil se starý strýc. „Pomysli, co počínáš!“

„Pánové ať pomyslí, co nyní počíti,“ zakřikla jej Eližběta. „Já již pomyslila i rozmyslila, co hodného uložiti statečnosti jejich. Nevhodno-li jim,“ doložila, oušklebně se kloníc, „pokoušeti se o bohatou nevěstu, brána hradu mého jest po celý den otevřena — pomodlímť se za jich šťastný návrat k domovu.“

Šumný hovor zahýbal sborem ženichů. Zprudka prolévala se jim krev žilami.

„Staň se!“ zaznělo pevným výrazem odhodlanosti ze rtů popudlivých jinochů, ačkoliv krve chladnější, zanevřevše na ženskou pošetilost, hrad opouštěli s politováním přátel nemoudrých.“

A takž tedy neušel outrpnosti také Jetřich z Kralovic, nejhorlivější nápadník slečny kamenného srdce. Rodem a jměním ovšemť že jinoch práva měl dobrého, se vší upřímností ucházeti se o milost Eližbětinu, a nadán spanilostí ducha i těla, doufati směl dobrého prospěchu u srdce ženského. Mysl jeho byla tichá, ba na stáří jinošské říkaje až nad míru vážná; duše jeho však podobala se outlinkému proutí, lehko sebou pohybujícímu i při nejmenším větru, anebo spíše tiché jezerní hladině, hluboko v útrobu svou pojímající, cokoliv na hladinu padne. Zvláštního ale nástinu byla povaha jeho nabyla vychováním v outlém pacholectví. Svěřen jsa i dětinskou náklonností oddán starému oděnci, kterýž byl za let mužných prošel zemi zaslíbenou v boji pro svatá místa, a co otrok se navzdychal v palčivém Egyptě, s tlukoucím srdcem poslouchával podivné příhody, kteréž byl oděnec buď sám vytrpěl, aneb o nichž byl rozmanitých pověstí nasbíral. Tuť byla řeč o divech, o kouzlech, o tajnostech matky přírody, o poslušnosti duchů, a o všem, cokoliv tehdejší věk s mlékem vkořeňoval v srdce lidská. A takž povstala ve zrůstajícím Jetřichovi neskloniteIná jakási touha po něčem, co nebylo světa tohoto, a touha tato rostla s jinochem, nechávajíc duši jeho prázdnou rozkoší vezdejších,

a mysl jeho upínajíc po věcech neznámých a neobyčejných.

Dědičný pán na Červených Janovičkách strojil dceři své hlučnou veselku. Mezi svatebními hostmi nacházeli se také Jetřich z Kralovic a slečna Lichnická. Jediného jen zhlednutí bylo potřebí, a smyslové počínali v jinochu bouřiti, a srdce utíkalo před radou rozumu. V Eližbětě, zdálo se jinochovi, byla se mu zjevila bytost, kteráž mu jediná vysvětliti mohla až dosavadní života pohádku. Ale s lhostejným úsměchem poslouchala ona prosby jeho. I rozmnožil se od té doby počet marných Eližbětiných ctitelů.

Úloha k dosažení ruky dívčí byla určena, a Jetřich byl nejprvnější, z jehož úst se ozvalo: „Staň se!“ — Den k jízdě určený přicházel. Nevýslovná ouzkost zmocnila se jinocha. Byltě se v zápalu nejhorlivěji prohlásil, že nevěsty dobude; avšak délkou několika dní teprva živěji se mu na oči stavěla nebezpečnost úlohy. Byloť odvážení-se na živobytí a na smrt, otočiti se na koni sedě třikrát na nevelkém kamenu, k němuž již i přístup byl obtížný, a pod nímž hloubka jícen otvírala. I tanulyť jinochovi na mysli povídačky starého oděnce, a čím déle se duše jeho s nimi obírala, tím živěji, tím pravdivěji stavěly se mu na oči, aniž více pochybovati mohl, že by

se nenacházely na zemi jakési věci nadpřirozené, jichžto zasvěcený v tajnostech použiti může k svému aneb jiných prospěchu.

Večer přede dnem, kterýž byla Eližběta k vykonání úkolu ustanovila, zastavil Jetřich před Horinovou kovárnou. Skočiv s koně, a za ruku pojav kováře, jenžto si již byl k otázce pospíšil: Co by se statečnému pánovi líbilo? — bral se s ním v kovárnu.

„Praví se, žes moudrý muž,“ jal se tuto k němu mluviti — „dobře mi rozuměj, Horino! Vímť, že můžeš pomoci!“

Pozorně poslouchal kovář, ani oka se švarného jinocha nespouštěje.

„Nevíš-li nic o podkovách,“ mluvil tento dále, „ježto koně udrží na vrcholku nejvyšších skalin?“

Horina se škrábal za ušima. — „Zeptejme se na to staré matky, pane rytíři,“ proslovil konečně, a vstoupil s hostem do světnice. Mezi černými, lesknoucími se stěnami, u malého kahance seděla stoletá Miluše. Podle ní stála — anebo spíše vznášela se nad podlahou jako beztělná postava dívčí. Nebylo možno podívati se na tu hebkost a něžnost lepotvarných oudů — na tu jemnost, z jaké se celé to zjevení-se ducha nadvětrného v těle pozemském na odiv stavělo: nebylo možno, podívati se na ni, a nepřipadnouti

myšlénkou na podobu andělův. Zkřiknuvši, pověstné stařeně na prsa vrhla se dívka, an s Horinou Jetřich do světnice vkročil.

„Mám s tebou co promluviti, matko!“ dí kovář k staré Miluši, kteráž s dívkou se mazlíc, na klíně ji hejčkala, jakoby malé děcko byla.

I vstalať baba stoletá, a tváře dívce pohladivši, uklonila se před mladým rytířem. A obrátila se opět k dívce, řkouc: „Neboj se, beruško! nepobudeš tady s vlkem“ — a s Horinou vešla do vedlejší komory.

Mlčky stáltě až dosaváde Jetřich Kralovický. Zrakové jeho upírali se nyní na postavu dívčí, a upírali se na ni s oblibou. Jako na nejoutlejší jarní poupě růžové bylo dívati se na kovářovu dcerušku. Studem panenským hořely tváře její, a proudové plamene toho rozlévali se i po pěkně sklenuté šíji a po těch jemně se vlnících ňádrech. S okem sklopeným, s dechem zatajeným, sladké jakési trnutí cítíc po celém těle, stála před švarným jinochem, jakoby v pokoře čekala děvečka, až k ní promluví milostivý pán.

„Jestli mě nemýlí světlo kahance,“ jal se nyní rytíř s přirozenou sobě příjemností mluviti, „viděl jsem již aneb tebe aneb dívku, jejížto matkou rovněž jako tvou byla spanilost.“

„Byloť nebe milostivé, že vás v Janovičkách k mé spáse poslalo,“ zašeptala dívka tak jemně, že se slova její podobala vanotu večerního větérku, houpajícího se po růžovém keři.

„Při tanci na lukách?“ ptal se rychle Jetřich, o krok se přiblíživ.

„Bylať jsem právě u kmotry, an se tam slečnina veselka slavila. Doma mne neradi pustí do kola — myslilať kmotra, že mi rozkoš udělá, když mě s sebou mezi tanečnice vezme.“

„Moudře alespoň učinila, nenechavši doma celého sboru ozdobu.“

Jakoby ohnivý šíp projela žertem laskavým pronešená slova srdce dívčino. Oči se jí zalily — a dvě veliké perle upadly jí s krásné řasy.

„Blaze bylo by pro mne,“ zašeptala v sladkém pláči, „abych nebyla směla co dcera z „černé kovárny“ ani v Janovičkách k veřejnému veselí, anebo aby byl splašený kůň dříve rozšlápnul srdce moje, nežli jste vy, pane rytíři, odvážlivou rukou uchvátil uzdu, a mne již ve mdlobách ležící pod kopytem uchránil před smrtí.“

„Aj, což pak na jaro tvé připadla taková nehoda,“ ptal se outrpně Jetřich, „že bys odlevy nacházela spíše v hrobových tmách, nežli na jasných cestách života?“

A jakž takto jinoch mluvil pohnutý neobyčejnou citlivostí prosté dívky, položil rámě okolo tílka jejího, a druhou rukou ji lehounce za bradu pojav, skloněnou hlavu jí pozdvihnouti chtěl. Avšak dívka s hlasitým štkáním ruku jeho uchopivši, horoucíma rtoma ji líbala, a rychle se na to z objetí rytířova vymknuvši, před divícím se jinochem za matkou spěchala.

I počínaly se o příhodě této v horké jinochově mysli tvořiti podivné obrazy; leč brzo je opět překazil návrat Milušin a Horinův. — Shodli se na to vespolek, jakby se bylo na zejtří o šťastnou jízdu nejlépe starati. —

Zasmušilé vstávalo jitro z mlhovité kolébky po shoření černé kovárny. Slunce nemohlo ani plamennými střelami proniknouti hustošedým jeho závojem, a kde se jednotlivý úsvit prodral, byla jen jakoby krvavá prouha, jakoby prorocké náděští krvavého dne. — Zvědavě vystrkovali okolní obyvatelé hlavy z oken, jaké asi dnes pohody nebe dopřeje slavnosti Lichnické, jednak se mrzíce, an se jitro nesmálo, jednak i hněv boží v tom pozorujíce, an ukrývala zlomyslné na Lichnici počínání neprohledná mlha.

Konečně ale, strhavši se na východě, spadala hustá zákryva po údolích a rovinách, a pobleskové sluneční v úplné záři linuli se po horách,

a osvěcovali bohatou Lichnici. Osvěcovali na předhradí houfem shromážděné zbrojnoše, a kolem hradu, kolem zlé skaliny shluklé diváky. Byloť pak na předhradí připraveno lešení, a pokryto drahými čalouny pro hosty, kteří by sešli se na podívanou odvážlivé jízdy. Nestálo však na něm živé duše, než Eližběty srdce kamenného a dvou věrně oddaných služek. Na prvním stupni stál muž hrdé vysoké postavy, ve skvostném oděvu, a na něho toliko — ač potajmu — padaly přívětivější pohledy ze zraků slečniných, než jakové zabíhaly ve sbor bohatýrů, sešlých se popatřiti, kdo by se pošetilec oddal na vyplnění určeného úkolu. Mezi nimi lál Kolda ze Kbele na tvrdohlavou dívku. — A ozval se dusot konský, a na bujné brůně, v lehkém, ale úhledném oděvu, hlavu maje přikrytou jen ocelovým helmem, objevil se divákům statný jezdec. Mohutnými skoky letěl po dráze do vrchu se pnoucí, až na předhradí zarazil.

„Stojíte-li na svém, Eližběto Lichnická," počal tu slovem zvučným, „podati toliko tomu z rytířstva ruku, kdo se třikráte otočí, na koni sedě, na vrcholku uhlazené skaliny?"

„Vůli slečninu jsem již oznámil," odpověděl hlasatel; „slečna trvá na svém úmyslu."

„Vás, pánové, beru za svědky slibu slečnina!" zvolal opět jezdec, obrátiv se ke sboru

shromážděných bohatýrů; a koně pak otočiv, mohutnými skoky letěl s hradního vrchu v úval, jenžto dělil nevěstino sídlo a rejdiště nadějí puzeného ženicha.

„Pro spasení duše, pane rytíři!“ ozval se tu hlas mezi houfem zbrojnošů. „Pane Jetřichu z Kralovic — slyšte starého Hanuše!“

A vyřítil se šedivec, a prsa i chřtán dosti nadýmaje, i nohy roztahuje hnal se za jezdcem. A mezi rytířstvem strhnul se šumot a povyk, a nejmladší z nich, mládenec panenské podoby, vymrštiv se na kůň, jichž tu několik opodál se drželo: „Bratře, bratře!“ volal a za ním se chtěl pustiti. Leč patrno bylo, že nižádné hnání za jezdcem více neprospěje, a protož se utišil — a s ním se utišilo veškeré množství. — Z dálky jen bylo slyšeti volání věrného Hanuše.

A na hoře, na skalině, mezi hustým smrkovím objevil se nyní Jetřich na koni poněkud uhnaném. I zastavilť rytíř, aby si kůň oddechl, a díval se divým okem na předhradí, a kolem na četnou zvědavost. Ticho bylo kolem — těsné jakési ticho, kteréž nedalo dívati se na počínání rytířovo jako na veselé hry dovádivých šašků. Nyní se kůň i jezdec opět hnuli — a hlasité vzdychnutí přeletělo zástupy diváků. Krokem obtížným postupoval odvážlivý Jetřich po hřbetě skaliny,

brzo padoliny objížděje, brzo přes hrbole brůnu k skoku napínaje. Konečně se octnul u samého rejdiště — avšak tu zahořela duše jeho hněvem. Byloť úkladně s odvážlivým jezdcem jednáno. Se hřbetu skaliny nebylo lze jinak dostati se na kámen uhlazený, k zatočení-se ustanovený, leč posledním, nad míru odvážlivým skokem. Šklebila se před ním nepřístupná koním rozsedlina.

„Vraťte se, pane rytíři! Nespolehejte se v kouzla!“ volalo to z lesů hlasem věrného Hanuše; avšak jinoch šlechetný nesměl se pro hanbu navrátit, a zahořev poslední, zoufanlivou zmužilostí, a požehnav se znamením kříže, sevřel koně k náramnému skoku, a bleskem zajiskřily podkovy na kamenném rejdišti. Ale hrůza vjela v bujnou brůnu nad velikou hlubinou — i počala frkati a spínati se. Ale Jetřich umělou i silnou vládna rukou, již se byl i při tom spínání jednou otočil — a hřmotné, radostné pokřikování lidstva odráželo se o blízký vrch. Toliko na zadních nohou stála brůna, předníma divoce v povětří pracujíc — dlouhé hřívy její vlály větrem jako praporec, a chřípě hltavě chňapaly po větru. Již i podruhé zatočíno — a již i potřetí se zatáčí ve strachu poslušné zvíře, avšak v uhlazený kámen nezachytá se pevně podkova, smekla se brůna a převahu dostavši, překotem letí i s pánem s vysoké skály.

Strašlivý jek diváků pronikl hradem i lesem, a na hřbetě skaliny viděti zbrojnoše, an klesá, jakoby pádem svým uchvátiti mohl drahého pána. Co bezživotná socha z bílého mramoru stála Eližběta Lichnická na pavlaně, oběma rukama se křečovitě chytajíc zábradlí. Vysoký, studený pot na čele jí vyvstává, služky jí musejí k podpoře přispěti, aby po stupních nesklesla ve mdloby.

3.

Smutně byl skončil Jetřich Kralovický svou odvážlivou jízdu o nevěstu, o kamennou Eližbětu. Černá hlubina pod příkrou skalou byla jinocha pohltila. — Leknutí a hrůza byly ve sboru bohatýrském, shromážděném tu na podívanou, na okamžik zadrhly všechen výraz žalosti a hněvu. Na to pak i žalost i hněv rozdílným způsobem začaly mezi ním vypukovati.

„Vzhůru!“ zvolal pan Hanuš Postupický, jinoch planoucí — „vzhůru, a jízdou šťastnější odvažme se o nevěstu, a dostavše dívku hrdou v moc, krutou jí pomstu přistrojme!“

„Vzhůru!“ zkřikl jiný. „Vypovězme slečně kamenné boj; i zkusme, zdali zdi její podobné jsou tvrdosti jako srdce její.“

„Požeňme ji na soud,“ ozval se vráskovitý Boreš z Pukéře. „Ať na ni sbor šlechetných rytířů vloží zaslouženou pokutu.“

A tak se přerozdílně, jednak podle stáří, jednak podle smýšlení rozdílného jevily bohatýrů úsudky. I potkávaly se dosti odporně, a jediní dva muži stáli mezi četným sborem, o něžto jako o pevné skály divoké vlny se odrazivše, rozbouřené soudy dále plynuly tokem jediným a tichým. Mužové ti byli: pan Kolda ze Kbele a Zdeněk z Kralovic; a bylo-li na straně strýcově jakéhos podezření strannosti, rozplašila je nestrannost bratra nešťastného Jetřicha. I celý sbor svatováclavský shodnul se posléz v soudu obou mužů věhlasných.

„Nehoden budiž jmena otce svého, nehoden spolku šlechetného, nehoden božího světla, kdokoliv počne další obcování s Eližbětou Lichnickou, zvanou kamenného srdce, i kdokoli vkročí pod střechu její, aby požádal občerstvení nebo noclehu. Život její ať seschne, jmeno její ať zahyne — plod její budiž nepoctivý mezi bohatýry českými.“

Takto vyřkli zpěváci svatováclavští kletbu nad Lichnicí a její velitelkou, a do všech úhlů rozptýlil se sbor pánů, sešlých se k radostnému veselí. Tesklivé ticho rozložilo se kolem hradu.

Ve hradě nedůvěřovala si čeleď, hlasitě projeviti ni litost ni hanu, a venku rozcházeli se houfové diváků s hrůzou jakousi a tesklivým očekáváním.

Na druhý den, časně ráno, když branný most spustil a nejprvnější se přibral k první hradní bráně, poděsil ho veliký list, trojí dýkou na sloupě upevněný, u kteréhož sloupu zbrojnoši oře uvazovali, pakli že se rytíř mimojedoucí v hradě jenom na plnou číši zastavil. Podoba na brůně jedoucího knížete, po levé i pravé majíc anděla s plamenným mečem, nacházela se svrchu na listě, a pod ní psáno bylo velikým písmem:

„Vilím, hrabě z Liebenthalu, souložník slečny Eližběty Lidmily, propadl veřejnému soudu. I velí se mu do tří dnů nebyti v mezech království našeho českého, aneb se postaviti do času toho na soud v Praze. Provaz, meč, dýka i jed budiž mu po přešlých třech dnech na záhubu z kterékoli ruky.“

Byltě pak pan Vilím Němec, s Albrechtem do Čech přišlý, když se bylo tomuto panu císaři Kutnohorského stříbra zachtělo. Pomáhalť se zástupy rakouskými dobývati bohatého města, až je byli Horníci, zoufanlivě nasypavše do potoka jedu, přinutili k návratu v kraje domácí. Také Vilíma z Liebenthalu byla zachvátila kovkopů pomsta, ačkoli ne s tou krutostí, jakovou mnohý z bratří

jeho časný před Horou a kolem Sedlic nalezl hrob. V náramných bolestech vezli jej za zástupy, až na sousední Lichnici dorazili, kdežto vyléčenu býti požádal. Zástupy odtáhly — Vilím samojediný zůstal na českém hradě, nemaje při sobě leda dvou vlastních oděnců.

Ta vysoká postava, ty silné, pěkně tvořené oudy — to veliké, tmavé oko — ta výrazná mluva — tyto vnady mužské ponejprv na Eližbětu působily mocně, jelikož po nich jakási rouška utrpení a bolesti se rozprostírala, za nížto hrdá mysl slečnina právě něco zajímavějšího nacházela, nežli byla až dosaváde na mužích domácích shledala. Však i duch Eližbětin, i krása tělesná i veliké bohatství cizince neduživého dojaly. Zdraví se navracelo v jeho oudy, avšak s ním nepřicházela i chuť k nastoupení cesty k domovu, a slečna mu na odchod nezpomínala. Jeho pýcha a její nádhernost — srdce obapolně vroucí uzavřela svazek, kterýž arci dívka až dosaváde ráda by byla ukryla, nechtíc objeviti světu slabost, jakž nazývala pud nejsilnější srdce ženského; a pan Vilím, nemaje mimo starožitný rod a pochodící z něho hrdost, co by byl přinesl v oběť, rád se v tajné milkování uvolil, náhradu nacházeje ve snách o krásnější budoucnosti, kdežto co pán a držitel velikých statků světu před oči postaviti se doufal.

*

V závoj hustý, neprohledný jako černá půlnoc, zakrývali smýšlení svoje, zhledy svoje a slova svoje; ale jakož i noc nejčernější matkou bývá zrady, i závoj hustý trhati se počínal.

Zmizela barva s tváří obou, dech se v nich tajil, an jim doručen list sboru sv. Václava. Hněv a lítost, pomsta i hanbení bouřila na brány jich srdcí. Vilím skřípal zubama, v rukou Eližbětiných se list jen třásl.

„Hodláš se dostaviti?“ jala se konečně nejistým slovem Eližběta tázati. „Pojedeš do Prahy?“

„Myšlíš snad, že by strach zabraňoval krokejům mým? Čili se opravdu domníváš, spanilá nevěsto, že bych právem byl propadl veřejnému soudu?“ — Takto se ozval tajný milenec, a slova jeho zněla názvukem odvážlivosti a trpké výčitky. Ve tváři jeho rozněcoval se silný plápol.

„Moudřeji,“ mluvil dále, „byla byste arci učinila, slečno, kdybyste byla buďto veřejně po boku mém, co po boku milencově vystoupila světu na oči, anebo slovem nemilostným, nenadějným ukázala mi cestu přes pomezí české.“

„Ano, to by se i bylo stalo, pane rytíři, kdybych se byla mohla nadíti, že takováto slova ze rtů vašich uslyším! Jesti to vaše pevnost, vaše zmužilost hrdinská? Čili se opravdu bojíte, že Eližběta Lichnická dosti mocných nemá pro-

středků, postaviti se činům šíleného sboru na odpor?“

„Leda byste mi před oltářem ruku podala.“

„O jen ven z té temné skrýše, do nížto jste až dosaváde zalízal. Ruka moje — panství moje — to jesti cíl, po němžto míří nenasytné vaše toužení. Jmeno moje, čest moje — a milost moje — aj, kdož by na ty dbal! O zlá hodino, kdežto jsem zapomenouti mohla, že nejkrásnější kytka mužských ctností jenom zištnost, nevěru a zradu obnáší!“

Takto bouřila dívka hrdá, raněná vypuklou milence nešetrností, a zahořevši hněvem spravedlivým, zabrániti nemohla velikým, horkým slzám, aby se jí nevyproudily po planoucích tvářích. Avšak spanilá byla — vznešená v tomto hněvu bolestném dívka milující, spanilejší a vznešenější, než kdy se touhou rozňatá vinula k srdci rytířovu. A rytíř ucítil mocnost těchto kouzlů, a povstalá v něm kyselost utonula v líbeznosti lásky, an se dívka obrátila, aby z komnaty odešla.

„Eližběto! kouzelnice — můj anděle!“ zvolal Vilím, a rychle ji v náruč pochytiv, k srdci ji vinul, slabě se zdráhající. — „Odpusť mému nesmyslu! Hněv tvůj jesti smrt moje, laskavé oko tvoje život můj.“

I držeĺť ji rukama pevnýma sevřenu, a rtové jeho dosáhli rtů dívčích, a zraků jejích i tváře i krásné šíje, a políbení vroucí jako blesky deštily na lepotvarné tyto články dívky milostné. Zpouzení její splynulo posléze v poddání se libostné, a v brzkém smíření slavili milenci nové vítězství lásky. — Pohněvati se i opět udobřiti, nebylo nic nového mezi milenci ducha hrdého.

I houpala se slečna Eližběta srdce kamenného panu Němci Vilímovi na klíně, a oba pilně rokovali, jakby se dalo nejmoudřeji následkům listu svatováclavských zpěváků vyhnouti.

Třetí den po nešťastné příhodě klonil se ku konci. Odvážlivě se pnoucí bašty Lichnické hořely plamenem slunce zapadajícího za tříhřbeté hory Kaňkovské. Ticho spočívalo po celém okolí, jakoby se příroda k velikému skutku chystala. Jenom po náhradí na bohaté Lichnici zněla veselá hudba; zněla z hlasitých píšťal, trub a houslí, zněla k obveselení čeledi: avšak hudci stáli takořka sami na velikém náhradí, zvukové hlasitých nástrojů zalétali přes hradby v hustý les, a umírajíce tam zaznívali jako píseň pohřební, a čeleď s bojácným pohledem loudala se kolem hudců, a nemohla se ni roztancovati, ni rozveseliti. A ve výklenku vysokého okna stála Eližběta, i hněvala se, že nadarmo strojí plesy, aby

zahnala bázeň z hradu, ježto se byla do něho přistěhovala s listem svatováclavských zpěváků.— Po nejvyšších toliko vrcholech táhly se prouhy, jakoby kolem vznešených čel růžové, zlatem protkávané pásky. V dolinách se honili již stínové, a v soumraku večerním chystala se krajina k nočnímu odpočinutí. Ticho bylo vůkol, ticho slavné, ve slavném chrámě přírody. Jen ohlas konského dusotu rozléhal se rovinou, po nížto se jelo od Čáslavi k Malínu. Byli to tří jezdcové. První z nich, silné tělo v drahém brnění rytířském, sedě na hřmotné ryzce, hlavu maje k prsoum skloněnou, v hlubokých zdál se býti potopen myšlénkách. Ani slova nemluvil, a když se mimojdoucí na druhé dva, taktéž v hlubokém mlčení za ním jedoucí zbrojnoše podíval, lehko mohl na myšlénku připadnouti, že to za večerních temností z hrobů vzešlí stínové jsou, kdyby nebyl první čas po čase známou tehdáž píseň začínal, v kterouž i temnými hlasy druzí dva přizvukovali.

Takto jedouce ve tmách večerních, dorazili na místo, kdežto se čtveré cesty scházely. Koně začali frkati, oznamujíce, že cítí jiných na blízku. A v skutku, sotva se několik kroků temnotou hustou probrali, shledali jezdcové, od Čáslavi jedoucí, že na cestě křížové, na všech čtyrech ramenech po dvou stojí jezdci neznámí.

„Obrať koně svého v levo, Vilíme Liebenthalský!“ ozval se jezdec na cestě [illegible]ující, kterou se jelo k Sedleckému klášteru, a ostatní hnuli se z místa svého, koní svých v tutéž obracujíce stranu, a rytíři, z Lichnice příchozímu, cestu zastupujíce.

„Kdož vám dal právo, vyměřovati kroků mých?“ táže se rázně Liebenthalský. „Vyjeli jste pod pláštěm nočních temností na krvavou loupež?“

„Sbor svatého Václava volá!“ zvolalo všech osm jezdců hlasem sjednoceným, rázně zvučícím. Podobaliť se hlasové jich hlasům andělův, zovoucích hříšníka k soudu.

„Prosím vás, pane rytíři!“ promluvil zbrojnoš k Vilímovi, blízko k uchu se mu nakloniv — „nezdráhejte se šlapati v šlápěje těch trkavých beranů. Kdybychom i každý z nás jednoho na pravou a opět jednoho na levou vzali, zbydou ještě dva, kteří nám zadky protrkají.“

„Sbor svatého Václava volá!“ zvolalo ještě jednou všech osm jezdců hlasem sjednoceným, vysokým. A i hned začali píseň nápěvu slavného, a zvukové její zalétali daleko po zesnulé krajině, jednak přetrhováni jsouce konským dusotem, jelikož všech jedenácte jezdců nyní jednou cestou bralo se podle potoku k Sedleckému klášteru.

Štěkání velikých psů začalo se rozléhati okolo roztáhlých zdí klášterních, když se jezdcové k nákladnému stavení Sedleckých cisterciaků přibližovali. Avšak jeden zpředu na širokohřbetém vraníku se houpající, prsty na rty vloživ, třikráte silně zahvizdnul, načež i ostražití psi na povědomé znamení utichli, časem leda toliko temné vydávajíce kňučení. V klášteře, zdálo se, že již na hosty čekali; neboť jezdcové ani na bránu nezaklepavše, ani nezvolavše, průchod otevřený nalezli. Dutě zaznívala kamenná chodba, když se po ní tolikero konských kopyt pohybovalo. Na velikém, čtverhraném dvoře slézalo se s koní, a dva silní oděnci meč odepavše rytíři, odváděli jej v stavení, zbrojnoše jeho zůstavivše péči jezdcův ostatních.

Ve tmách hustých, že ani ruky před očima viděti nebylo, po křivolakých chodbách kráčel Vilím se svými průvodci. Avšak tito zdáli se tu býti velmi povědomi; neboť vedouce rytíře za ruku, bez zastavení dvéře otvírali a zavírali, aniž kde zavadili. Žádný z nich ani slova nemluvil. — Konečně dvéře otevřeli, jimižto se jim proud světla vstříc vyvalil. Vstoupili v sakristii, a jí, prostředkem v tuhé tichosti tu sedících mladších bratrů klášterních, v ozářený, tichý chrám.

Duše Vilímova ztrnula podíváním na toto velikánské stavení, jehožto vzdálenější obrovské podoby jenom v polosvětle se míhaly, jakkoliv na blízko, kolem žasnoucího diváka, ze sta svícnů a svítelnic záře jasná se rozlévala. Po obou stranách před velikým oltářem sedělo dvacet řeholníků; seděli tu v pěkném bílém klášterním rouše, nemluvíce, ani sebou nehýbajíce. U prostřed nich, proti oltáři, kolem stolu modře a bíle potaženého, sedělo devět jinochů v oděvu rytířském, stejném, modré a bílé barvy. Na jich plecech místo mečů visely loutny. Na stole pak ležela dýka, jediná zbraň v celém sboru. I podobaloť se veškeré shromáždění spíše přátelskému sejití se veselomyslných soudruhů, hotovících se nyní k líbeznému a míruplnému rokování, nežli sboru mravokárnému, kterýž se neostýchal, rytíře poháněti k soudu. Ani přísnost ani zasmušilost nebylo viděti na těch rozličných tvářích; ba spíše se na nich ona lhostejnost jevila, která při obřadech, často již konaných, samovolně i ve tvář i v slova lidská vplyne. Jedinou výmínkou zdála se býti osoba, stranou jako již za oltářem sedící, a v tmavý, široký plášť zahalená. Ta jediná okem planoucím brzo řady řeholníků, brzo sedící kolem stolu jinochy probíhala, i opět k sakristii se otáčejíc, nyní na Vilíma pozor svůj obrátila, kteréhož byli

oděnci až na stupně dovedli, po nichžto se jako na malý předsínec před veliký oltář přicházelo, a kdežto shromáždění soudcové seděli. Leč ta jediná podoba vážnější nebyla dosti důrazná, aby celý ten libý dojem byla zničila, jakový se z pohledu na veškeré shromáždění v srdci přistupujícího rytíře byl urodil. Na cestě z hradu Lichnického, po sjetí se s oděnci na křížové cestě, a při chůzi tmavými chodbami klášterními byli mu na mysli obživli obrazové tajných sněmů spravedlnosti, jací za časů tehdejších po německých jeho vlastech hrozným způsobem vládu svou rozkládati začínali. Avšak tuto ani v podzemním, strašlivém klenutí, ani mezi meči a sudlicemi, ani mezi zakuklenci se neshledav, dílem polovic tíže s prsou odhodil a smělosti nabyl, jaková se ovšemť s prudkou jeho přirozeností dobře srovnávala.

Rychlými, takořka smělými — odvážlivými skoky po stupních přeběhna, se zpřímeným týlem, s prsy napnutými a hlavou pozdviženou naproti jinochům podle stolu se postavil.

„Jaké jest požadování vaše, milí pánové?“ jal se tu slovy ráznými tázati, až to po tichém, vysokém chrámě hlasitě zazvučelo. — Na to za nějakou chvíli zas tuhé mlčení nastoupilo, až pak jinoch u prostřed devíti soudců sedící mírným hlasem odpověděl:

„Nevstupuješ-li ty sám s požadováním v posvátný tento sbor — u konce jsme se vším dalším vyjednáváním. Vyřknut již nad tebou sboru sjednoceného soud — a podle toho bude se k tobě chovati.“

„Zdá mi se, milí pánové, že si velmi snadnou práci činíte, vynášeti soudy nad rytířem, kterýž mimo to ani v počet bohatýrů českých nepatří. Kdož vám práva udělil, mladíci, scházeti se potajmo, a zatracovati muže počestné?“

„Před obličejem Boha vševědoucího sešel se sbor zpěvců svatováclavských, sešla se s ním řehole nábožná mužů zkušených, aby zamezili nepravostem, počínajícím sežírati zdravé oudy krajů vlastenských. S tváří odhalenou, s čelem odkrytým činíme tu právo Bohem dané — a to-li Vilímovi z Liebenthalu méně platí, nežli právo, udělené mocí světskou — čti a nereptej!“

A po slovech těch povstal soudce, Vilímovi nejblíže sedící, a veliký list pergamenový před ním rozvinul.

„Vilím Liebenthalský nedovede sice, tuším, čísti jazykem naším otcovským,“ řekl přitom, „tento podpis ale slove: *Václav Druhý* — pečeť tato jest pečeť královská — a obsah listu jesti zplnomocnění, souditi nad životem a nad smrtí.“

Žhoucíma zrakoma těkal Vilím za prstem soudcovým, jakž mu tento jednotlivé částky objasňoval. „Nade mnou soudí jiný pán!“ zkřiknul posléze. „Ani soudu vašeho, ani soudu krále Václava rytíř německý neuzná!“

„Rytíř německý provinil se mezi námi — na právu krále Václava, i mírně jemu odměříno pokuty, an jej za pomezí vypovídáme, abychom ubránili dalším přestupkům.“

„Jaký jest přestupek můj?!“

I pokynul soudce, a přivedena jest služebná dívka slečny Lichnické.

„Navštěvoval rytíř Vilím z Liebenthalu slečnu Eližbětu Lichnickou času nočního?“ tázal se jí soudce.

„Tělo Páně přijala jsem k potvrzení své žaloby,“ odvece dívka hlasem nebojácným. „Nezapomněl pán zajisté na noc, když hořela černá kovárna.“

A přiveden pak Vávra, zbrojnoš z hradu Lichnického.

„Slyšel jsi rozmluvu rytíře Vilíma a slečny Eližběty, jako dvou se milujících?“ tázal se ho soudce.

„Jestli jinak věc jest zamilovaných — svatou přísahu na to vykonám, že jsem obou nejednou viděl v zahradě Lichnické, kdež nejsou

loubí tak přehusté, abych byl pana Vilíma i slečnu kamenného srdce nepoznal." — Takto odpovídal zbrojnoš. Hněvem i hanbou roznícen, s pěnícími se ústy zakřiknul ho obžalovaný, zapomínaje na posvátné místo.

„Pacholku! mrzká nádobo lsti a oukladu! Ty se opovažuješ, čelo proti čelu, žalovati na pána? A vy, počestní rytířové, vyhlášení soudcové svatováclavští, takovýť máte mezi sebou pořádek, že slovo nevěrného sluhy, slovo pomatené dívky svědčiti může proti rytíři? Z rodu stejného ať se mi žalobník dostaví — směle se mu do očí podívám!"

„Tedy se podívej!" zazněl na to hlas rázný, ale libozvučný, pochodící ze zadu od velkého oltáře, a postava, až dosavádc tam tiše sedící, vzchopila se, a krokem rychlým vstoupila před Liebenthalského. Široký plášť se jí na prsou rozhrnul, a v plné záři kolem hořících světel stál před ním — král Václav.

„Připomeňte sobě kvas na Hoře Kutné, v domě našeho milého Rutharda!" začal slovem přísným. „Tenkráte vám nebylo s potěšením, pane Vilíme z Liebenthalu, že vás král Václav přepadl. Milost královská šetřila až do dneška pověst Eližběty — jak se pravilo, srdce kamenného — nyní vám ale radí, učiniti taktéž, a rychlým od-

jezdem ochrániti čest jmena svého i jejího. V sítě jste se zapletli, z níž se vám nikdy nelze k cíli dostati; nebo dokud já vládnu v českých krajinách — na to se vám tuto před boží tváří životem svým dokládám! — nebude nikdo Lichnické slečny ženichem, leč by věrně od ní ustanovený úkol vykonal. — Po schůzce jest, milý pánové!" mluvil dále k sboru shromážděnému se obrátiv. „Děkuji vám ve jmenu ctnosti a blaha lidského, nábožní otcové, že jste ochotně přivolili, svědky býti nestranného výroku. — Obžalovanému staň se podle soudu spravedlivého!"

Nábožná píseň zazněla v chrámě, roznášejíc se délkou a výškou nádherného stavení. Na to hlasové opět umlkali, okna se zatemňovala, a hluboké půlnoční ticho rozlehlo se opět po veškerém stavení klášterním, jakož leželo na vůkolní krajině. A opět jelo podle potoku, v tu stranu k městu Čáslavi, jedenácte jezdců. Koně, napojeni a nakrmeni jsouce, bujně si odfrkovali, avšak jezdcové se vespolek tiše chovali. Jeloť osm oděnců sboru svatováclavského, doprovázejících Vilíma Liebenthalského a jeho dva zbrojnoše za pomezí království českého.

4.

Láska květ — zlatý svět.

Po celé krajině mezi nynější Přeloučí a Bohdánčem táhl se hustý, starověký les. Byla tu místa, kam lidská noha ještě nedonikla. Jen na pokrají této věčné hustiny stály uhlířské chatrče, nuzné a špinavé jako jich obyvatelé. Jediná, a sice dávno stavěná ukrývala se v hlubokém lese. Zdálo se, jakoby naschvál byla v temném tom houští postavena, neboť nebylo ze žádné strany schodného k ní přístupu, ani té nejmenší dělané stezičky, a kdokoli v ní přebýval, dobře musel býti lesa povědom.

V této chatrči, na měkkém, mechovém lůžku, přes něž se bylo čisté prostěradlo a hebká poduška prostřela, ležel jinoch. Ukryt byl zahřívající peřinou a hlavu měl otočenou velikým šátkem. Tak ležel, ani sebou nehýbaje. Přepadlá tvář, vpadlé oko, bledá ústa a po celém obličeji patrné známky silného porouchání těžkou nemoc osvědčovaly. U nohou, na nízké stoličce, seděla dívka, pozorlivým, ano tesklivým okem stíhajíc každé jinochovo dechnutí. Na spanilé její tváři střídala se útrpnost, naděje a bolest.

„Matinko, matinko! již se pohybuje!“ zvolala najednou polotajeným hlasem, a proud horké krve

se jí rozlil po tváři, nahoru až do krásného čela a dolů až na panenská ňádra.

„Což pak jsem to nepovídala?“ odpověděl ženský hlas u okna, maštěným papírem zalepeného. „Dnes, a právě nyní, máme pátý den a pátou hodinu. Dávej dobrý pozor.“

A po těch slovech se vzchopila stařena, sedící u okna, i brala se ze dveří ven. A veliký černý kocour skočil za ní, a v patách za ní proklouznul z temné světnice.

Jinoch na mechovém lůžku otevřel oči. Jakoby dvě nadějné hvězdy se byly zjevily na obloze jejího štěstí, zaplesala dívka u nohou jeho sedící. Vstala, a přistoupila k němu, plna sladké jakési bolesti. — Dlouho, jako člověk v kraji docela neznámém, upíral jinoch slabé zraky na spanilou dívčí postavu, a na celé své chudobné a nepovědomé vůkolí.

„Kde jsem?“ byla první jeho temná slova. „A kdo jsi ty, postavo spanilá?“

„V rukou upřímných přátel,“ odvece dívka s takovou líbezností, že se jinoch, pln sladkého podivu, ještě lépe k ní obrátil. „Buďte bez starosti, a jestli že slabost nějakou na sobě cítíte — matinka mi dala, abyste se posilnil.“ — A mezi tím z malého hrnéčku nakapavši na čistou, dřevěnou

lžíci jakési libě zapáchající tekutiny, jinochovi, an se ani hnutím ani pohledem nezdráhal, do úst ji vlila.

Jemný oheň proniknul žíly jeho. Bylo mu, jakoby zproštěn všech tělesných okovů, všeho skličujícího neduhu, na perutech lehounkého větérku se vznášel k oblakům, kdež se mu jeviti počaly nadvětrné krásnější postavy — a mezi nimi nejkrásnější podoba ostřehující dívky. Slabounké usmání, jakoby jasný sluneční pablesk po smutné podzimní obloze, přelítlo po tváři jeho, oči se mu zavřely, a posilňující sen zastřel smysly jeho. S rukama sepjatýma, na prsou složenýma, s očima blahostí zaslzenýma stála tu před ním dívka; rtové její šeptali nábožnou modlitbu.

Stará žena, vykročivši z chatrče, bystrým okem otáčeti se začala mezi vysokými, červenokorými jedlemi, a brzo i žádaného předmětu postihla. Byl to silný, vysoký muž, kterýž několik jenom kročejův opodál stoje, napnutým do dálky zrakem lesní hustinu probíhal. Zdálo sě, jakoby někoho velmi toužebně očekával. V tom sebou trhnul, a hlavu nahnul, jakoby z dálky blížící se kročeje dobře zaslechnouti chtěl. A také se nezmýlil. Silně zahouknuv, hned na to, sotva že se byl ohlas vlastního zkřiknutí utišil, hlas odpovídající zaslechnul.

„Dobře, že přicházejí,“ ozvala se za ním stará žena, a hned na to hustým křovím se prodírala malá lidská postava, čili spíše postava, kteráž jakoby na mezech mezi člověkem a zvířetem, v temnostech lesních, při sklánějícím se dnu, divé jakés šelmě se podobala. Za ní ubíral se jinoch, pomáhaje hustinou osobě ženské; oba zostřili kroků, jak mile spatřili chatrč a před ní čekajícího muže a ženu.

Upřímné, ačkoli krátké vítání bylo na obou stranách. Zdivočilý kluk objímal černého kocoura. Otázka stíhala otázku, odpověd kvapila za odpovědí.

„Plný hrnéček nejjarnější rosy byla bych oželela, kdybych se byla mohla podívati, když pana rytíře v hlubině hledali,“ promluvila mezi jiným letitá žena.

„Divení to bylo,“ odpověděl mladík, „i klení a křižování. Štěstí, že se tam ještě starý zbrojnoš nacházel, chtěje pánu poslední poctu učiniti. Ten to celému okolí s hořkým pláčem dokazoval, že si rohatý přišel pro nešťastného rytíře, an se byl zavesti dal černokněžníkem Horinou.“

„Co dělá Lidka?“ tázala se příchozí dívka, a mezi tím, co jí stará odpovídala, poslouchal starý, jaké mu mladík zprávy přinášel. —

*

Vstoupili do chatrče. V tichém úžasu zastavili se na prahu světnice — čarovný se jim objevil před očima obraz. Slunce se potápělo v zlaté večerní koupeli, z níž lesknoucí se prouhy pronikaly hustou lesinou. Otevřenými dveřmi sprosté chatrče plynuly v dřevěnou, tmavostěnou světnici. V této záři, jakoby v blesku pochodícím z krajin rajských, klečela dívka u lože nemocného jinocha. Bylať, jakoby anděl strážný klečel podle milého svěřence. Modlila se, nepozorujíc v prvním okamžení příchozích, až ji kocour, v podivných skocích okolo ní se otáčeje, z proudu vřelých citů vytrhl. Vzchopila se, a spatřivši na prahu své pokrevné, po prstech, krokem lehounkým, spěchala jim v oustrety, dívce přišlé se vrhnouc okolo krku, a hned na to opět k ostatním prosebně ruce vztahujíc, aby spícího neprobudili hlasitým mluvením. Mužové ale i se stařenou vešli do vedlejšího přístěnku, jenž dílem za ložnici, dílem za špižírnu sloužil, a tam se u žbánu nahořklého piva a bochníku samožitného chleba do horlivého hovoru pustili.

„Já jsem ti to, matko, neschvaloval,“ ozval se mrzutě starší z mužů, a jakoby této své mrzutosti ulehčiti hodlal, hodně hluboko do bochníku zajel. „Já jsem tě varoval. Zvadne-li mi Lidmila — tu ti to před Vávrou povídám — do smrti s tebou ani kůrky neschroustnu.“

„Je-li možná?“ odsekla na to stará matka, a blyskavé své oči naň jaksi jedovatě upřela. — Bylo pomlčení v komoře; jen klapot nože anebo žvýkání zdravých zubů bylo slyšeti.

„Zdárného mám synáčka,“ zpustila pak opět stařena. „Já se mu starám, aby se rod jeho na rytířské lože dostal — a on — ! Inu, jsi-li moudřejší, pane Horino, nežli — s pánem Bohem! já naleznu také jinde kůrky, i zubů, které ji se mnou schroustají.“

„Nu, nu, paní matko! abysi nepřekypěla!“ nadhodil Horina, starou hledě uchlácholiti. „Domníváš-li se, že ty tvoje lázně a masti tolik zmohou, já se nebudu mračiti, dostane-li se holka za rytířský stůl.“

„Dostane, dostane!“ mumlala Miluše, hlavou kývajíc a kocourovi srst uhlazujíc. — Horina pak se obrátil k Vávrovi.

„A co dělají zpěváci?“

„Divím se, že tě až dosaváde nevyčuchali,“ odpověděl Vávra. „Nedělají sice povyku, že se tělo Jetřichovo pod Lichnicí nenašlo; o kabát bych se ale založil, že po něm — a přitom i po tobě — zvláště pak ale po matince slídějí.“

„Vítr přes naši střechu netáhne,“ ušklebila se stoletá baba; „ať si slídějí. Zde nás nenajdou, leda by šli sbírat kapradí.“

„Teď nás mohou navštívit,“ odtušil starý kovář. „Za Jetřicha se uschováme, jako za železnou zeď.“

A takto hovořili, brzo hlasitěji, brzo temněji, jakž je právě předmět rozhorlil, až je noční houkání sov upamatovalo, že čas jest, uložiti se na odpočinutí. — Také Lidmila, na prsou sestřiných, v blahém spočívala spánku. Milostní snové zajímali ducha jejího, a ponejprv po dlouhém čase rozkvítalo jí na tvářích usmání, an se probudivši, rychle ještě jednou celý děj dnešního snění v duchu přeběhla.

Otec, mladý Vávra i stará babice byli se již dříve z druhého kouta takořka vykradli, mužští za příčinou potravy, Miluše po kořínkách za ranního větru se pustivše. I byla dívka milotvárná rychle oděna, a otevřevši čili vysadivši malé okénko, nechala čerstvé povětří temnou přihradou táhnouti. Hleděla ven. Posilňující zápach lesních bylin a stromů plynul na lehkých perutech ranního vzduchu k ní, a učinil, že spěšněji začalo srdce její tlouci. Bylať nábožné pohnutí v mysli její, sladké pohnutí, i spolu bolestně tísnící, až se rozplynulo ve dvou velikých slzách, třpytících se co rosní kapky na pěkných řasách. Bylať ruce sepjala, a odříkavši ranní modlitbu, po prstech, jakoby stín, vtáhla se do světnice, kdež až do-

savádě dřímal raněný jinoch. Leč jako se stává, že se rázem ze sna protrhujeme, jak mile se jistá hodina, ano i očekávaná osoba přibližuje, procitnul i nyní jinoch, ačkoliv nebylo příchodu dívčího slyšeti. Velké, ale dobrodějné krůpěje potu stály mu na čele, oživující teplo proudilo žilami jeho, ano i slabý zásvit ruměnce bylo mu viděti na tvářích. Oko jeho, mnohem jasnější nežli včera, upřelo se utěšeně na dívčí podobu. Jasno proniklo mysl jeho, i pamět mu osvěcovalo. V okamžiku tom stála před ním celá jeho minulost — avšak stála před ním předce jakoby za tenkou rouškou — všecka se mu zdála býti pouhým snem. Jediná toliko postava v této mlhavé tkanině podobala se podstatě trvající, přešlé z minulých dob v krásnější přítomnost, a postava ta léčila mu rány, jakéž mu způsobila trpkost dnů předešlých. Bylať to postava Lidmily.

„Bůh tě pozdrav, dívko spanilomyslná," vece jinoch, a tolik síly v sobě cítil, že sebou pohnouti, ano i dívce ruku podati mohl. „Jsi-li ty jediná mojí pěstounkou?"

A dívka uzardělá vložila třesoucí se ruku svou v ruku jinochovu, řkouc: „I otec, i otcova matka byli jsou pěstovali vás, pane rytíři, an jste nešťastně dokonal jízdu o Lichnickou slečnu."

Poslední slova jí nesnadně z úst vyklouzla, a to tím více, an ji byl rytíř, ruku jí jemně tiskna, až úzko k sobě přitáhnul, a nyní pohřížen v krásách jejích, ani oka s ní nespouštěl. Stálať tu před ním v tmavé plátěné sukničce, kteráž nebyla dosti dlouhá, aby nejoutlejší nožku byla přikryla; od beder pak ji viděti bylo v pěkné čisté košilce, ouzce přiléhající kolem bílé šíje, avšak volné okolo plného ramena, a visuté až k vábícímu loktu. Červený šátek otočen byl okolo krku, i po ňádrech okolo tílka a vzadu zavázán. Stálať tu jako dívka venkovská po domácku, kteráž se nenadála, žeby ji už zastihlo oko vyvoleného.

„Jestli se nemýlím, jsi Horinova dcera?“ táže se jí na to rytíř hlasem nad míru vlídným a příjemným.

„Vaše služka, vzácný pane!“ zvolala dívka, a hlavu na rychlo sklonivši a oběma rukama pravici jeho pochytivši, horoucími ústy líbati ji počala.

S podivením vyvinoval jinoch pravici svou, i staloť se, že poněkud vzchopil se na měkkém lůžku, a ruka jeho že padla dívce okolo tílka, a ona že ještě úžeji přilnula k němu. Obou tváře dotkly se — i rtové jejich potkali se a ohnivé políbení — tato jiskra čisté milosti! — proniklo jako čarodějný zápal jich žilami.

Pomatená vytrhla se mu Lidmila, a čelo i tvář, i oči a ňádra si ukrývajíc, letěla do vedlejšího přístěnku, a blahostí plačíc vrhla se na prsa sestře, kteráž ještě po včerejší cestě umdlena spočívala v ranním spánku.

5.

Nestav hlavu proti soudu —
zhyneš v proudu.

„Musejí se veseliti, musejí tancovati — já tomu chci — já to poroučím!"

Takto zvolala Eližběta Lichnická, druhdy kamenného srdce zvaná. Nyní ji tak nenazýval nikdo, leda by si byl chtěl žerty tropiti. Zmizelať pověst o jejím panenství, zmizela vážnost, jakovou k ní druhdy chovalo veškeré vůkolí.

Jako nakažlivá rána byla se roznesla kletba zpěváků svatováclavských, a tížila celou krajinu i veškeré v ní obývající srdce. Lid z nejbližších dědin nedůvěřoval si zraků pozdvihnouti k baštám bohaté Lichnice, a jestliže cizí poutník kroky k hradu zaměřil, varovala jej desaterá ústa: „Nechodiž, poutníče, na Lichnici; spočíváť na ní kletba zpěváků."

I neušla proměna taková slečně, a srdce její zahořelo jednak hněvem, jednak žalostí — až

i touha po mstě sídlo své v něm zvolila. Bylať se s Vilímem v té naději rozloučila, že jej očistěna před soudem královským brzy opět obejme, ačkoli se ani hrdost její ubrániti nemohla bázlivého tušení, když jí na mysl připadla přísnost krále Václava.

Dnové prchali — a milenec se nevracel. Uprchli opět, aniž hradu Lichnického byla ta nejmenší zpráva došla o Vilímovi Liebenthalském a jeho dalším osudu. Srdce Eližbětino se zmítalo. Byla si až dosaváde před světem smích vedla z dívčí milosti, ačkoliv jí potajmo dosti veliké i hojné přinášela oběti; svět ji však nyní potrestal, že počínala cítiti ztrátu milence, aniž prudké, jakáž od přirození byla, povedlo se před světem bolest a hněv svůj utajiti.

„Ať jest veselo na hradě!“ kázala sluhům, a hudci byli přivedeni, a lid okolní takořka přinucen, dostaviti se na hody. I přišli ovšem; avšak místo veselých hodovníků stáli tu němé sbory s hlavou k zemi svěšenou.

„Musejí se veseliti — musejí tancovati — já tomu chci — já to poroučím!“ Takto se rozhorlila ubohá slečna: avšak nohoum se předce nechtělo do tance, jelikož ve všech uších znělo zpěváků: „Běda!“ a po zděch tu se jim zdálo, že tekou proudy Jetřichovy krve. Kdo byl pána Kralovi-

ckého znal, miloval jej — a památku jeho slavili i kteří jej byli neznali.

Slavilať, anebo spíše měla po něm památku i slečna Lichnická, a sice: zlé svědomí. Jakoby obluda z vnitřnosti pekel poslaná škádlila ji podoba jeho; zaháněla ji od stolu a vytrhovala ze spaní. Nevěděla hrdá dívka o jiné pomoci, a netoužila po jiné úlevě, leda po náruči Vilímově a horoucích jeho ústech. —

Černá byla noc, černá a tesklivá. Tesklivější tím více, an se těžká mračna, již již na spadnutí, po obloze válela, stvoření pak lidské pod nimi jen v bázlivém očekávání trvalo, co záhubného to bleskuplné lůno na přístřeší jeho, aneb na sady a role vychrlí. Temno a ticho bylo v celém okolí; jenom okna slečny Lichnické jevila tmavou nocí chvátajícím, že ještě nenalezla odpočinutí nádherná velitelkyně. Ozářena skvěla se jako dvě veliké oči nočního přízraku, sedícího na vysoké hoře, a hladově hledícího v tichou a zbožnou krajinu. — Ležela sice Election již na měkkém lůžku, ale právě dnes jí bylo, jakoby noc nejdelší a nejtraplivější měla přečkati. Myslilať na Vilíma, a bujná její krev hořela. I hořelo zahřáté pod ní lůžko. Sen se byl nad ní ještě nesmiloval; bez útěchy, bez pokoje překládala se z místa na místo. — Potutelně pohlížely

dvě dívky na sebe a na ubohou velitelkyni, kteráž jim byla kázala ponocovati v komnatě její. Tu najednou se všechněm zdálo, jakoby hlas nějaký se ozýval venku pod širým, tmavým nebem, před hradní branou, a jakoby hlas ten volal: „Otevři, Eližběto Lichnická!“ — I ulekly se všecky, a Eližběta na kvap se vzchopivši, k oknu spěchala, aby lépe pojala ohlas nenadálého volání, a přesvědčila se, zdali ji nemýlí rozohněná mysl. Avšak volání to opakovalo se, a úzkostné tušení vstoupilo v srdce slečnino.

„Ať se podívá hradní, kdo v tak neobyčejné době hostinského práva u mne hledá, anebo jmenem mým noční poklid ruší!“ poroučela dívkám, a tyto pospíšily si, rozkaz velitelky vykonati.

„Cizí rolník táže se po vaší milosti,“ přinesly pak zprávu. „Toliko vám prý svěřiti má poselství svoje. A že prý uvěříte slovům jeho, když se podíváte na tento prsten.“

A Eližběta kvapně sáhla po drahém kroužku, a všecka její krev rázem se srazila leknutím k srdci, a opět rázem se jí rozlila po tváři a celém těle, neboť poznala, že to prsten Vilíma, jemuž jej byla v blažené hodině darovala.

„Ať přijde — ať přijde!“ zvolala nyní. „Dávno čekaný jesti to posel, buďsi přicházející se zprávou

líbeznou jako pění andělův, buďsi strašlivou jako chechtot pekla.“

Takto zvolala, a hned na to vkročil do ložnice muž, jehož chatrný oděv i zarostlá tvář sprostého sice jevila rolníka, ačkoliv zmužilá postava a smělý pohled spíše muži příslušely v bitvách otužilému.

„Poselství moje toliko slečny Lichnické se týká,“ začal nyní hlasem hřmotným, nehrubě se ohlížeje, že mluví k outlým uším ženským — „a protož bych rád, abych s vámi o samotě mohl promluviti.“

Jakkoliv se Eližběta ztrnutí jakémusi ubrániti nemohla, připomenouc sobě na mysli, že má s mužem neznámým — a jak se podobalo, surovým, v komnatě zůstati samotna, do níž nebyla — mimo jednu — žádná noha mužská vkročila, co tu jako panice počala spávati: předce jí přirozená hrdost i neohroženost nedovolily, před neznámým projeviti bázeň, a pyšně hlavu vztyčivši, dívkám odstoupiti kázala. Rolník za nimi závoru zastrčil.

„Ty jsi tu velmi povědom!“ zvolala Eližběta poněkud popuzena. „Aneb tě pán tvůj dobře s místem seznámil, aneb sám velikou míru smělosti máš.“

„Posílá mne muž, jehož prý tyto stěny dobře znají, a jemuž by k necti sloužilo, kdyby báz-

livce byl poslal. Pozdravení — a ještě snad něco více — přináším od Vilíma z Liebenthalu.“

„To jsem po prsteně poznala. Kde jest? Co počíná? Proč tak dlouhý čas nedává o sobě slyšeti?“

„Proto že by byl pomalu mluviti zapomněl. Škaredě se zasmušila jeho hvězda. Dovežen byl za české pomezí od zbrojnošů sboru václavského — jehož aby Bůh v potřebách zatra — —“

Takto se najednou posel rozkřiknul, opět ale jakoby se zpamatoval, zaraziv, mírněji pokračoval dále.

„Přikazovali mu,“ pravil, „aby se neosměloval přecházeti mezník české koruny. Smálť se v duchu jejich výhrůžkám, neboť duše prahla po prameně, z něhož v Čechách nový jeho život byl se vyproudil; ale sílou a množstvím překonán musel se přísahou zavázati, že jednati bude podle vyřknutého soudu.“

„A Vilím přisahal?“

„Co záleží na slovech!“ usmál se posel. „Třetí den již opět stál na pomezí se sborem věrných pacholků. Noc mu sloužila za zástěru, za nížto se přibrati chtěl opět k Lichnici.“

„A proč se nepřibral?“

„Zrakové prokletých i temnostmi pronikají. Obklopili jej náhle opět sluhové zpěváků — a je-

nom nočním tmám měl co děkovati, že samojediný prchl Vilím, an byl věrné svoje pod vražedné meče uvedl. Bloudil jako samou pustinou, neboť hvězda, kteráž mu svítiti měla dráhou pozemskou, na vzdálené stála obloze, a nadarmo po ní ramena rozpínal.“

„A kdež nyní se zdržuje?“ táže se Eližběta se srdcem klopotným, a celá její duše soucitem a touhou hořela.

„Nedbal na výhrůžky šílenců,“ mluví posel dále, a slova jeho vždy většího rázu a ohně nabývají. „Nedbal na dýku a jed, jimiž mu třeštěnci hrozili — neboť jaký měl tráviti život bez ní, kteráž jest duší jeho bytnosti? Sám a sám, an mu poslové se strachem se navraceli, k nepoznání přistrojen, ve tmách nočních, po lesích se přikradl k Lichnici, a ptá se nyní Eližběty, co jej očekává a co může doufati?“

A při těch slovech strhnul nalíčené obočí a vousy, shodil nevlastní vlasy, a v chatrném oděvu poznala Eližběta — Vilíma Liebenthalského. Bolest byla v tvářích jeho, a touha mu z očí svítila. Stálť tu s rozpjatýma rukama, i klesla dívka překvapená v jeho objetí.

„Eližběto! vykupitelko z trápení!“ zvolal Vilím, prudce dívku k srdci přivinuv. „Pověz, čeho se smí nadíti duše má?!“

„Všeho se naděj, čeho slíbiti může láska má!“ odpověděla Eližběta, a divou touhou k dávno čekanému muži přilnula.

„Nuže, tedy pojď se mnou!“

„Kam? Co ti napadá?“

„Kam láska volá, kde jistota bydlí. Prchni se mnou do Rakous.“

„Nezapomínej, že s Eližbětou Lichnickou mluvíš!“

„S dívkou mluvím, kteráž se mi celou duší zadati slíbila, a na nížto jedině záleží, abych s ní ušel nátiskům šílenců jako — s manželkou.“

S podivením vytrhla se mu Eližběta z náručí, a skoumavě naň zraky upřela.

„Jak to myslíš, Vilíme?“ jala se tázati; a milenec počal horoucími slovy líčiti obtížnosti, jakových jim nastaveno jest na veřejné cestě k oltáři, i počal prositi a domlouvati, aby je kvapným krokem obešli, a zastřeni sedmou svátostí, aby se vysmáli výhrůžkám nepravě soudícího světa. I počala dívka kloniti se k prosbám milencovým: láska a hrdost v ní sváděly krutý boj, jednak ji k oltáři pudíce, jednak od něho odhánèjíce.

„Neotálej, Eližběto! dokavad dnešní noc neskončí panování své. Přejeť nám černé její roucho, i zakryje kroky naše; a nežli nad horami kolem

Lichnice první sluneční zábřesk zahoří, státi budeme pevně vedle sebe!“

A nečekaje na další svolení, polozmatenou dívku za ruku pojal, a vzav lampu se stolu, s omámenou nevěstou spěchal z komnaty. Dobře povědom hradu, brzo stanul přede dveřmi, za nimiž doplněna býti měla míra jeho žádosti.

„Otec Hostivít ještě nespí,“ pravil tu k Eližbětě; „hoříť na stole jeho dosaváde kahanec — i bude míti knihu a kropeničku při ruce, aby vykonal obřad.“ — A s těmi slovy vstoupil s Eližbětou do komnaty, kteráž byla příbytkem velebného otce, hradního starce. I seděl vážný Hostivít, sedmdesátiletý šedivec, u velké knihy, na kteréž byl druhdy mezi klášterními zděmi po deset podletí psával, a potápěl ducha svého v doby minulé, o nichž v ní bylo povědíno slovy živými.

„Odlož knihu, otče velebný!“ vece k němu Vilím, „a pospěš vyplniti žádost velitelky své. Očekáváť, abysi nad ní a nade mnou vyřknul požehnání, co nad novými manžely.“

„Kdyby vybranější byl šat váš, pane rytíři Liebenthalský,“ odpověděl vážně stařec — „neboť tuším, že na omylu nejsem, an vás i v tomto oděvu rolnickém poznávám — soudil bych, že od veselého kvasu přicházíte, a vínem na smyslech pomaten, že sobě posměch tropíte ze starého muže.“

„Nech marných slov, velebníče! a rychle vykonej povinnost svou!“

„Tu vykonám!“ vztyčil se poněkud rozhorlený šedivec. „Vímť, že mi ukládá, vystříhati se popouzení k hříchu, a protož vás opouštím!“

I obrátil se, jakoby chtěl odejíti, ale rozvětřený rytíř náhle k němu přiskočiv, a dýku z ňader vytrhna, zahřměl: „Zůstaň, šedivče! anebo hněvu mého se obávej!“

Avšak Hostivít neohroženě, celou tváří se k němu obrátiv, silným hlasem jej odbýval: „Hříchu se obávám a zatracení tvého, zaslepenče! Nevíš, v jaký proud se uvrhuješ, a zároveň zachvacuješ dívku. Upusť ode mne, a nech mě odejíti v pokoji!“

„Tedy odejdi!“ zařval Liebenthalský, a rukou křečovitou slabého šedivce za prsa uchvátiv, dýku po něm napřáhnul. Avšak pozadu jej pochytila Eližběta, a v náramném zmatku brzo na rozhorleného milence, brzo na velebného otce dotírajíc, množila jen nesnáze.

„Já nesmím přivoliti k žádosti vaší!“ dokládal se stařec. „Ruku i ústa moje víže vyšší moc: zákaz Sedleckého opata a krále Václava!“

Vilím se strašlivě zasmál. — „Ha, ha, ha! Tedy se pánové nadáli, že se láska moje o podobný kročej pokusí!? Nemám tedy proudem plouti,

ač stojím na břehu, a okem vysíleným, se srdcem zprahlým, do něho se dívám? Avšak ať neplesají nad snadným vítězstvím! Musím svého nebe vydobyti, a kdybych cestu do něho měl svou vlastní krví poznamenati!“

Byloť strašlivo i lítostno, podívati se na zbouřeného muže. Se smrtelnou bledostí a opět planoucím zarděním střídaly se zoufalství a bolest ve tváři jeho. Žíly jeho byly naběhlé, a v rukou to jím trhalo. Hnultě pravicí, a dýka se mu zablesskla nad hlavou. I zdálo se, jakoby bod její na cestě zpáteční hledal srdce za cíl svůj, a v náramném leknutí vrhla se mu Eližběta na prsa, ruce její zápasily s rukama jeho. Ostrý ocel projel jí leporostlé rámě, a červený proud vystříknul na bílý, noční oděv. Dýku vypustiti — s hlasitým pláčem zařvati — klesající děvu v lokte zachytnouti a třesoucíma se rtoma krev zastavovati — vše mu se událo vykonati jedním okamžikem. Eližběta, leknutím více nežli bolestí, sklesla na dubovou židli, i nechala sebou volně vládnouti, an jí Vilím, šátek si s krku strhnuv, ránu zavazoval, co zatím uleknutý Hostivít ve skříni po léčivém balzámu se sháněl. Nebyla však rána, jakž nyní stařec shledal, nic než protrhnutí povrchní kůže a malé proříznutí masa nad loktem, bez všeho nebezpečenství. Bez starosti jí ruku zavázal, a ona

se zatím opět úplně zpamatovala. Jediný Vilím, ve svém rozjitření všechněch smyslů zbavený, dosaváde před ní klečel, nohy jí objímaje a běduje. Děcko bylo se stalo ze statného muže, nemohoucí se v hořekování svém utišiti. Podobalť se hříšníkovi kajícímu se za zlolající přestupky, a kajicnost jeho nebyla nucená, nýbrž z nejhlubší duše vystupující. Nemohlať se bez pohnutí celého srdce Eližběta na něho podívati. Nesmírná musela býti vášeň mužova, kteráž ho bázní, aby světici svou nerozhněval, v takovou lítost uvrhla.

„Odpusť mi, útěcho moje!“ bědoval rytíř — „nemohou se bez poblesku tvé milosti rokládati života mého kořeny! Neodvracuj tváře své ode mne, aby nebloudila duše moje ve tmách!“

A Eližběta neodvrátila ani tváře, ani srdce od muže, pro jehož náramnou, avšak mužnou bolest se v ní rozněcovala novým dechem láska i outrpnost. Rychle se vzchopila, a uchopivši Vilíma za ruku, zároveň s ním postavila se před Hostivíta. Stála tu v úplné své hrdosti, ne jakoby prosebnice před dobrodějem, alebrž co velitelka před sluhou. A předce slova její zněla tak vlídně a dojemně, že toliko neohroženosti ve službách věrně sestárlého zpovědníka se podařiti mohlo, neposlechnouti hlasu, vábícího k zrušení jeho povinnosti. Bylať se v okamžení tom s celou ženskou

důstojností odholala, náležeti zúplna muži, v jehož prsou byla rozňala tak zhoubný i blahodárný plamen, a předsevzetí to dodávalo jejím slovům i důrazu i líbeznosti.

Avšak Hostivít pokrčil ramenama — a nemohl býti slečně po vůli. Mlčky odvrátila se dívka od něho, a uchopíc se lampy, od Vilíma na stůl postavené, druhou rukou milence za sebou táhla, řkouc: „Pojď se mnou, manželе — i bez slova a požehnání ouzkostlivého starce! Nikdy více neopustím tebe! — Tuto před obličejem ukřižovaného zavazuji se tobě věrnou býti v žalostech i radostech — polož ruku zároveň se mnou na znamení kříže — a takž ať mě ruka věčného mstitele zachvátí, nesplním-li tobě slib tento, dokavad se nad námi požehnané ruce nevznesou.“

Oba stáli, ruku v ruce, před hrubým křížem, na stěně visícím, a v raněný bok spasitelův kladli ruce. Žhavý blesk a silné hromu zarachocení stalo se svědkem jejich smělé přísahy.

Uprchla hodina — a otvírati se začala brána Lichnická. Pod ochranou nočních temností a shlukující se bouře brali se z bohatého hradu velitelka jeho, Eližběta, milenec její, pan Vilím z Liebenthalu, s dvěma nejvěrnějšíma z domácí čeledi a s nejzmužilejší i nejoddanější dívkou služebnou. — Cíl této noční cesty byly rakouské hranice, a za nimi

nejprvnější chrám, kdežto milencové slib svůj opětovati chtěli, a nejbližší rytířský statek, kterýž by byli mohli koupiti. Příhodnější doby k útěku a vyváznutí z tenat pěvců svatováclavských nemohli se dočkati, jako dnešní noci. Jakoby veškerá krajina byla veliký, tmavý hrob, nebylo v ní o životě ani památky. Vlažným dechem jediný vítr se jim cestou opíral, a jednotlivé, těžké kapky je pozdravovaly. Za horami z hluboka hřímalo.

Žádný ani slova nemluvil; ba i koně, jakoby věděli, že kolem ostrooká zrada číhá, potichu se pohybovali noční temností. Jeli takto asi hodinu. Dlouhý les před nimi rozprostíral hustou svoji síť.

„Až nás jenom větvovité jedle zastíní," začal nyní Vilím hovor s patrnou radostí, „odloučí se od nás všecky starosti. Ať si pak slídí svatováclavci po hustinách po zaběhlých jeleních a srnkách."

Eližběta však neodpovídala. Bylať v ní ochladla rozpěněná krev, a jakési tušení — a mohlo by se snad říci, že hlas veškerého světa řízení, se v ní ozýval, předpovídaje, že nedojde s milencem k oltáři. A sotva že chtěla starost svou Vilímovi projeviti, zazněla kolem nich i nad nimi, jelikož jeli hlubokou křovinatou roklí, píseň svatováclavská. I projali zvukové tohoto zpěvu duši

Vilímovu, jako slova soudcova, hlásajícího smrt zločinci. Znalť je, an mu byli pokaždé zazněli, kdykoliv se mu nepřátelsky byl vstříc postavil sbor pěvců.

„Ztraceni jsme!“ zvolal ztrnulý rytíř, a další slova umřela mu na rtech. A nežli Eližbětě možno bylo zeptati se na příčinu jeho leknutí, shluknul se okolo nich sbor jezdců, oddělujících jednotlivé noční poutníky od sebe. Ženské bědovaly, mužští klnouce po meči sahali — avšak čeleď již i v tom zbodaná s koně se kácela, s Vilímem pak uchváceným a ruce nazad svázané majícím uháněli dva jezdcové ku předu.

„Račte koně svého obrátiti k Lichnici,“ jal se jeden z cizích jezdců mluviti k Eližbětě, sám však již i koně za uzdu uchvátiv, v nadřečenou stranu jej otočil.

Ale nyní se k dívce přirozená hrdost a neohroženost vrátila. — „Kdo smí zastavovati kroků mých?“ zvolala skoro s mužskou odhodlaností, na sedle se hněvivě vztyčivši. „Kdo smí odlučovati Eližbětu Lichnickou od muže, jemuž se zaslíbila srdcem?“

„Nemařte slov, vzácná Eližběto Lichnická,“ odvece jezdec lhostejně. „My vám na to odpověděti neumíme, vykonávajíce toliko, co nám poručeno bývá. Co se vašeho muže dotýče, jakž

jste ho sama pojmenovati sobě oblíbila — buďte, slečno! bez starosti; budete-li ještě zejtra míti k němu chuti — s pánem Bohem! — my vám zbraňovati nebudem!“

Za nimi těšil jiný jezdec služku slečninu, jakž mu vážná služba děvče těšiti dovolovala. — „Nebroukej, holubinko,“ pravil, „neplač, hrdličko! Nežli nás tyto buráci nad naší hlavou až do košile postříkají, ležeti budeš opět v teplé postýlce, a svářeti se ti bude divotvorných bezinek, abysi to leknutí vypotila.“

Avšak dříve ještě, nežli před nimi hradby Lichnické z temností vystoupily, hučel již déšť hustými potoky z těžkých oblaků. S polomrtvými ženskými dojeli jezdcové pěvců k Lichnici, a uleknuté čeledi velitelku i služku k dalšímu ošetření odevzdali. Je pak déšť dále zanesl. —

Byltě to dávno čekaný, blahodějný déšť. Jakoby po očerstvující lázni probudilo se příští jitro. Nový život pohyboval se, kdežto včera jen zemdlenost se povalovala. Jediná smrt šklebila se na utěšenou, obživlou krajinu. I byla to smrt hrozná!

Podle toho samého sloupu, na němžto byl hlásník na bohaté Lichnici kletbu svatováclavského soudu nad Vilímem nalezl — právě podle toho sloupu nalezl na druhý den po nešťastném ujetí

z hradu tentýž hlásník pana Vilíma, na sloupu pak opět nový list. I bylať na něm psána slova: „Mocí královskou vyplnil sbor sv. Václava soud nad Vilímem Liebenthalským.“ — A pan Liebenthalský ležel bez hlavy podle sloupu, a hlava sražena v potoku krve podle trupu.

6.

Lásku měj co života nejpěknější částku.

Hlasitě se ozývalo ptactvo po Bohdanečských lesinách, radujíc se z krásného, letního dne. Parní pobleskové sluneční pronikali i hustějšími křovinami, a živěji i jasněji bylo kolem osamělé chyše bývalého kováře Horiny. Ale tentýž život nepocházel toliko od obyvatelů lesních, lepozpěvných opeřenců, nýbrž i z jednání a úst lidských. V těsném kole před chyší, pod širokými větvemi vysokých jedel, pod širým nebem, sedělo devatero pěvců svatováclavských, a ze tří stran kolem chatrného stavení stáli jich oděnci a v zastávání úřadu věrní sluhové. V kole stál Horina, rázně se před soudci zastávaje.

„Suďte se, milí pánové, s Jetřichem Kralevickým,“ řekl, „že mu slepá vášeň hledati kázala prostředků, k jakovým se zaslepenost lidská utíká.

Já mu učinil dobrodiní, že jsem vyslechl žádost jeho, a matka moje blaze s ním jednala, že tělo jeho učinila svými lázněmi schopným k budoucímu léčení. Rád bych se podíval, co by nyní z něho bylo, kdybychom se my ho nebyli ujali, a podzemním průchodem s ním nebyli prchli, an jste nám v díle překážeti chtěli. Otcové moji dobře učinili, že se jako syslové o dvojí průchod z díry své starali. Hnil by nyní pan Jetřich červům za pokrm, kdežto nyní po zvěři se honí zdráv a pln veselí."

„Ty jsi však čarodějnými prostředky rozňal v Jetřichovi z Kralevic nehodnou rodu jeho lásku k svému dítěti!" namítnul mu nyní soudce.

„Suďte se o to s pánem Bohem, milí pánové," odtušil kovář. „Dalť on mladíkovi citelné srdce, a dítěti mému spanilost těla i líbeznost ducha daroval. I zeptejte se pana rytíře sami, zdali bych lépe byl učinil, kdybych byl pod skalinou Lichnickou ve sluji nečíhal, a tělo jeho pod těžkým koněm rozmačkati nechal, nežli že jsem s polomrtvým tajnými roklemi ušel, a dobrými mastičkami potlučené hnáty vyléčil, i s dítětem se obveseliti dovolil."

Další slova mu překazil šumot mezi oděnci kolem chyše povstalý. Starce mezi nimi nadarmo jiní zdržovali, aby se tiše choval a z místa nehý-

bal; avšak on silou jinošskou se jim vytrhna, komusi v oustrety se dral, jenž z lesa přicházel, a jakž viděti bylo, z lovu se navracel.

Byl to jinoch statný, zdravého vzezření, meč po boku, kopí v rukou a srnku na ramenou.

„O můj drahý pane rytíři," zvolal stařec, an se byl k němu dopravil, ruce mu líbati a radostnými slzami smáčeti počal, „můj drahý pane rytíři — ach já šťastná, šedivá hlava — moje staré, věrné oči — ach, jakž ty se radují, že vás opět nalezly!"

„Ty-lis to, Hanuši?" zvolal Jetřich s nemalým podivem. „Kde jsi se v této samotě vzal? Kdo tobě cestu ukázal? — Kdož jsou mužové — ?"

Avšak dříve nežli se doptati mohl, zazněla píseň sv. Václava. Zahořelť jinoch, a rychlejším krokem spěchal k chyši. Starý Hanuš nemohl se dosti na zdravého a celého pána vynadívati. Ostatních mužů zrak spočíval však spíše na druhé osobě, kteráž se byla s Jetřichem z lesů přibrala. Bylatě to dívka spanilá, jarý život vysvítal jí z růžových tváří a z líbezného kolem malinových ústek usmívání; byla to něžná Horinovic Lidmila, před nedávnou dobou outlinké poupátko, nyní ale podobu majíc sesílené, zrostlé lilie. Láska dechem čarodějným rozhřála kořeny života jejího, i rozklíčil se život trojnásobní silou. Poněkud bázlivě

držela se Jetřicha, v pravici nesouc jeho lučiště, an se krokem čerstvým k chyši rozehnal, uslyšev zvuky zpěvu známého. A právě když byli pěvci dokončili první oddělení, vkročil mezi ně již ozelený soudruh.

„Vítejte mi, bratří, pod zelenou střechou!“ zvolal, kolem se živě ohlídna. „Vítejte mi k přátelskému shledání! Avšak tváře vaše nejsou obraz pokoje, a oko hospodáře mého — jehož brzo i sladším jmenem budu jmenovati — ohnivě se po vás otáčí. Co máte mezi sebou? Mluvte, ať mysli nedorozuměním pobouřené utiším.“

„Mluv ty dříve sám, a očisti se, Jetřichu Kralovický,“ jal se bratr jeho Zdeněk řečniti. „V hříšných kouzlech prý si hledal outočiště, an jsi se strojil k jízdě na skalině Lichnické.“

„Zaslepena byla mysl moje,“ odpověděl Jetřich neohroženě, „avšak litoval jsem již v duchu svého přestupku, a za pokání v kapli na otcovském hradě oltář zvelebím. Avšak hřešil jsem toliko oumyslem, a spasitelným hospodáře mého podvodem. Matky jeho spravedlivé umění, jakož i jeho vlastní péče a starost této dívky přivedly mne ve stav nynější, kdežto Boha chválím, že mi dal poznati nejkrásnějších zemských rozkoší. Já dívku tuto za manželku oblíbil.“

Řekl tak, a Lidmilu, kteráž se bázlivým tušením třásla, k srdci přivinul. — Hodnou chvíli na sebe soudcové pohlíželi mlčky.

„A ty-lis vyvolil býti kovářem, anebo po lesích uhlí páliti, Jetřichu Kralovický?“ ozval se konečně Zdeněk. „Zdali se domníváš, žeby sbor náš připustil, aby větev štěpu šlechetného —“

„Ustaň, bratře!“ zakřikl jej milenec Lidmilin, „a nepodpaluj hněvu svého, aby se můj zároveň nerozňal! Opravdu-li myslíš, že krev z lože rytířského počestnější bývá, nežli z kovářského, požádám Václava, aby slovem svým učinil dívku moji hodnu rytířského souloží.“

„O pane, pane!“ zvolala vyděšená Lidmila a mocně se Jetřichovi z náručí vyvinouc, k nohoum se mu uvrhla. „Nedopouštěj, aby dívka sprostá byla úskalím, o něžto by se rozrazila přízeň tvoje a přátel tvých! Což na blahu a životě kovářovy dcery záleží? Budiž šťastný, pane můj! — jáť život snadněji propláči, nežli ty bysi jej s přátely proválčil.“

Takto zvolala dívka, jížto byla upřímná láska síly dodala, miláčka se odřeknouti, aby uchránila mír jeho, a s očima uslzenýma, s hořkým pláčem vrhla se otci zamračenému na prsa.

„O pojď, otče, pojď — zajdi s dítětem svým v osamělou pustinu. Pánové nám odpustí a nechají nás odejíti v pokoji!“

Avšak na odejití nebylo tu svolení milencovo; neboť s odvážným vzhledem pokročiv a dívku opět za ruku pojav, zkřiknul: „A pánové vám odpustí, i když tu pobudete v pokoji. Život můj byl život ztracený, i pochována byla moje památka. Komu přísluší, znova zrozenému na pamět uváděti bývalé závazky? Vyloučím se raději ze spolku rytířského, a mečem dobrodružným nových hodností jinde dobudu. Boží bylo vedení, ježto mi zbloudilému tuto dívku v cestu uvedlo. Na soud královský se odvolávám, jinak-li mníte, že právu nade mnou popustiti nesmím. Naději se, že mne chová ještě Václav v paměti.“

7.

Za hříšnou pýchou se honí smrt!
Stará pravda.

Ale jakž i bolestné bylo rozloučení, když Jetřich Lidmilu opouštěl, přihotoviv se na cestu do Prahy: pouhý stín to byl onoho trápení, v jakovéž Eližběta Lichnická po nešťastné noci upadla. Černí a hnusní obrazové strašili ducha jejího, a dívka, jindy hrdá, nyní odlevy nalezti usilujíc, počala se jeviti ukrutnou. Na ní se mstili činové její, a veřejný soud. Bez přátel na velikém hradě,

obklopena zakoupenými dušemi, nenalezala útěchy, a jakové jí velebný Hostivít podával, zpěčovala se zděšená mysl přijmouti. Stěny skvostných komnat opětovaly její naříkání a zlořečení — den i noc plnily se jejím zoufalstvím.

„Vzhůru! zejtra budou jízdu držeti o Lichnickou slečnu! Připravte kvasy — vítaný přijede ženich!“—A když se osmělila čeleď pochybovati, rozsápala se dívka — čeleď ale bázní činila dle slov velitelkyně. I připravena byla opět skvostná pavlač na předhradí, jako při jízdě pana Jetřicha, i shromáždili se po zdálečí zástupové lidu, neboť podivná pověst o nové jízdě brzo se byla roznesla. A Alžběta, druhdy kamenného srdce, vyšperkovaná u prostřed služek svých vyšla druhého dne na pavlač, i vítala kolem rytíře, jakoby tu v skutku stáli, a s jedovatým úsměchem slibovala podati ruku, kdokoli z nich šťastně úkol dokoná. I laskavě kynula šátkem, neboť viděla, jak drahý Vilím na kůň sedá, a v srdci plesala, an se ponejprv a podruhé šťastně otáčí. Najednou ale strhla náramný křik, a v smrtelných ouzkostech počala naň volati: „Braň se, muži srdce mého! Jetřich Kralevický žene se na tebe!“ I viděla, jak již již tento pohrobený ženich na milence šťastného se tiskne, až pod ním kůň klesati počíná: a rozvětřená chtěla mu Alžběta k pomoci skočiti, a ná-

hlým skokem vrhla sebou s pavlače, dříve nežli tomu služky zabrániti mohly.

Mrtvou odnesli zšílenou slečnu do hradu.

* * *

Čtyry neděle na to nesli na krásných nosítkách do téhož hradu novou jeho držitelku, slečnu Lidmilu Horinovou, kteréž byl král Václav slavnou svatbu vystrojil, hradem Lichnickým jakožto věnem ji obdařiv, a co živa užívati ho dovoliv. Avšak ne blesk povýšenosti, k nížto jí byla náhoda povznesla, nýbrž radostí se lesknoucí oko Jetřichovo z Kralevic bylo sluncem, kteréž nový život v jejích žilách rozněcovalo. Nebydleli manželé na nešťastné Lichnici, aniž na hrad hrubě dojížděli; přestaliť na milosti královské, a po smrti jejich hrad zase na pokrevní rod Eližbětin připadl.

Pověstná skalina, arci že v jiné podobě, až do dneška se u zřícené Lichnice ukazuje.



Břeněk Švihovský.

Obraz historický z první polovice 15. století.

(Psáno roku 1840.)

1.

Na počátku března, leta Páně **1420**, vzešlo chmurné jitro nad starou, věrnou Plzní.

V starobylém radním domě, jehož průčelí na velké náměstí hledělo, seděl u okna v prostranné komnatě zasmušilý stařec, a chvílkami hlavu na prsa skloněnou pozvedna, žádostivě na ulici pohlédal, jakoby někoho odtamtud očekával. Dosaváde tam ale nadarmo pohlížel, a nadarmo silné obočí stahoval. Opět hlavu sklonil a loktema po obou stranách o velikou pohodlnou sesli se podepřev, do hlubokých myšlének zabloudil.

Byla to nevelká sice, ale složitá, ramenatá postava. Šedesáte a několik let bylo jí týl již poněkud sehnulo, čelo dvěma dlouhýma vráskama potáhlo a tváře do sněda osmahlo. S lebky byly již ovšem vlasy slezly, a co jich zbývalo, zkrátka ostříhané se vyskytovaly; avšak i těch nyní hrubě viděti nebylo, jelikož na lebku kožená čepice podobou nízkého helmu přiléhala, na

nížto z předu i v zadu na kostěném knoflíčku ze stejné kože páska upevněna byla, u prostřed jako jazýček vystřihnutá, by pravé, *slepé* oko zakryla. Pod silným, nakřiveným nosem visely z obou stran na vypnutém rtu dlouhé, husté, přičervenalé kníry — brada byla obrostlá, krk obnažen, a ostatek těla přioděn pohodlným šatem slovanským, kterýž ale za tehdejší doby v Čechách jenom ještě u nižší třídy panoval. Osoby stavu urozeného byly od Jana Lucemburského strakatý, ouzký kroj francouzský přijaly.

A jakž tu stařec, týl maje poněkud sehnutý, seděl, zdálo se, jakoby tíže celého království a péče veškerého národu na ramenou jeho ležely, nadarmo ale o sílu jeho se pokoušely. Neslť stařec nesmírné břemeno bez pohnutí a bez poklesnutí.

V tom zadrnčely na předsíni ostruhy.

„Ha, to jest on!“ zvolal stařec a rychle se vzchopiv, ke dveřím pokročil. Ty se otevřely, a přes práh vešel muž asi třidcetiletý, vysoký, silný a ušlechtilý v úpravném odění rytířském.

„Vítej mi, Břeňku!“ zvolal stařec obě ruce po příchozím vztáhna. „Duše má se již bolestně po tobě roztoužila. Co mi neseš?“

„Bůh tě posilni, otče Jene!“ odpověděl příchozí. „Dva listy přináším. Jeden z Kutné Hory—“

„Z Hory?“ podivil se stařec, a oko jeho začalo se podivně jiskřiti. „Věčné blesky! — co pak chce ta zeměryvá čeládka? Oznamuje mi snad počet grošův, kterýžby ráda za mou starou lebku dala? Čili nám chce pověděti, kolik šachet ještě prázdných má, nežli je přetlučenými hnáty bratří svých naplní? Bůh je zatrať! — Jaký to máš druhý list?“

„Z Tábora — od Chvala Řepického.“

„Aj, vítán mi budiž, posle žádoucí! Honem, co nám oznamuje Chval?“

A na to vlastníma rukama list rozvinuv, začal jej hlasitě čísti.

„Milost Boha všemohoucího račiž býti s námi se všemi. Slovutnému a statečnému správci obce České země, Janovi Žižkovi z Trocnova, Chval Řepický, plnící sluha zákona v božího naději boží.

Posílám k tobě, otče, list tento, abych ti vědomo učinil k radosti, že se Tábor náš dle vůle tvé hradí a příkopy ohhání, a věrných že tu denně přibývá. Silnou mám naději, že nám tady pevné útočiště zroste pro všecky, ježto se dosaváde v protivenstvích koláceji. To jediné přání nám zbývá, bys i ty, otče, mezi námi byl, jakož bych i mnohé slovo tobě svěřiti měl, kdybys aneb sám přijeti, aneb Švihovského k nám vy-

slati mohl. Mikuláš Husinecký působí mně strachy. Začaloť se minulou středu zase o volení krále jednati, a jen žes ty přijeti nemohl, věc odložena jest, z čehož ovšem Mikuláš nemalé kyselosti okusil. Ale nerad bych, aby se o tuž věc po třetí jednalo; milý Pán Bůh sám ví, zda-li by v dobré se obrátila, jako před dvěma lety poctivým Korandou, když tady královských práv nebožtíka Václava proti Mikuláši hájil, aneb jako nyní, an tě Pán Bůh sám churavostí na lůžko porazil, aby se tvůj lepší úmysl s královstvím našim nezmařil, kdyby Husinecký byl povýšen. Učiň, cokoli za dobré uznáš, a tak bude Pán Bůh s námi a svatá jeho milost.“

List v rukou drže stál Žižka ještě dlouhou chvíli na jednom místě, a bez přetrže na písmo hleděl, ačkoliv je byl již přečetl. Břeněk čekal tiše na promluvení.

„Tedy ještě rozumu nenabývá ten pán z Husince?“ jal se konečně stařec, plný myšlének, pozvolna a jako pro sebe mluviti. „Ještě za bludičkou se honí, kterouž pošetilci královskou korunou nazývají?—Ta by tedy palma vítězná zrostla z krve mučenické? — Ten chtivý Mikuláš! —A moje sny— moje krásné, blahé sny!?“

Hluboké vzdechnutí vydralo se mu při těch slovech z prsou. V zápasu s důležitým nálezem uči-

nil stařec několik kroků po komnatě a potom se opět zastavil.

„S jakou těží nám jest v Plzni se udržeti, víš jako já,“ promluvil k Břeňkovi. „Té zdejší čeledi úsvit pravdy působí bolení očí, a Bohuslav Švamberský — Trojice svatá naň nedopusť, abych se s ním na soudě sešel! — ten zástupů svých okolo města napořád rozmnožuje, a v šesti dnech je příměří naše u konce.“

„A kdyby nás i tíseň okolo hradeb neumačkala —“ prohodil Švihovský — „jeť se nám zrady mezi hradbami co strachovati.“

„Dobřes pověděl!“ dosvědčil Žižka. „Podobá se tedy, že bychom s prospěchem učinili, na Tábor se uchýlivše — ačkoli zprávy Chvalovy tak radostně nezní, jak jsme snad očekávali. Avšak na Plzni, jako na všech velikých městech, nám předce mnoho záleží. Jinak bychom ústa otevříti mohli, majíce jich ve svém přátelství! Tak jen aby aspoň Horu Bůh osvítiti ráčil — jen ta Zikmundova pokladnice aby k nám připadla: hned poletí menší města za ní a věc dobrá zroste.“

„Nuže tedy přečtěme list, kterýž nám Hora poslala —“

„Nouze nás ovšem věhlasnosti učívá; ale ti pravověrní rudotepci sedí proti nám dosavad v tak velikém prospěchu, že těžko jest se nadíti, aby se

dali naší vůlí říditi. Musíme ale předce nahlédnouti, jaké noviny nám poslali."

I rozvinul Břeněk druhý list a začal čísti.

„*Insigni ac celeberrimo* —"

„Cože?" zkřikl Žižka, okem divoce po papíru mrštiv. „*Insigni ac* — latina? Trojice svatá! — tropí se mnou žerty? Nevědí to celé Čechy, že nenávidím, co latinou sluje?"

„Snad za příčinou, kdyby list do nepravých rukou přišel —"

„Já nemám žádných tajností! Skutkové moji vzcházejí a rostou před očima všech věrných, a cokoliv se mnou jednati chce strana odporná, díti se musí zjevně, beze všech záclonek. K čemu se mnou mluviti jazykem nepřirozeným? Já nechci ničeho míti s latinou!"

Prchlivě po těch slovech po komnatě přecházel, až pak se po chvíli opět k Břeňkovi obrátil.

„Měl jsem nepokojné spaní," jal se jemně mluviti; „denně zrůstající péče a kvačící na nás nesnáze mi těžké noci působí. Dnes je mysl moje popudliva — nehorši se, bratře! — Kdo pak mi to píše perem latinským?"

Břeněk přečetl podpis: „*Theobaldus, dictus Moravec, pastor fidelis.*"

„*Pastor perfidus!*“ zamumlal stařec. „Neumí se krátce a krásně podepsati: kněz? — Co pak chce ten *fidelis?*“

A Břeněk jal se čísti list, psaný jazykem latinským, jenž by v češtině zněl asi těmito slovy:

„Kněz Theobaldus jmenem slovutného Mikuláše z Lukova, nejvyššího mincmistra na Horách Kutných —“

„Trojice svatá!“ zkřiknul Jan z Trocnova, a velikým pohnutím vrazila se mu krev do snědých tváří. — „Ten Moravský Mikuláš mincmistrem na Horách? Ta divá pijavka na tom nejsilnějším, nejkrásnějším oudu České země? — Dávno-li pak tomu, co jej byli do Příbrami poslali? Čti pak dále — čti!“

„Kněz Theobaldus,“ četl na to Břeněk, „oznamuje Janu, řečenému Žižka z Trocnova, jakže mincmistr Mikuláš, pamětliv bývalého přátelství, v hodině Bohem osvícené, jej — totiž Jana z Trocnova — srdečně politoval, že v tenata ďábelská upadl, a jakže pro to jich bývalé přátelství žádal, aby se na cestu obrátil, po nížto jediné dojíti lze blaženosti na zemi i na nebi.“

Dále vyobrazoval Theobaldus náramnou zpoustu, do níž bludaři pro temnost rozumu zemi českou uvrhují, a zaklínal Jana pro odplatu nebeskou, jakož i pro trápení pekelné, aby se od-

řekl památky upálených kacířů, kajicný pak se uvrhnul do lůna pravověřících, kdež jej mincmistr radostně uvítá i k odpuštění všech zpáchaných hříchů před královský trůn uvede. —

S rukama založenýma, s hlavou hluboce skloněnou, stál stařec, i když byl Švihovský dopis již přečetl. Mlčel, a zdravé oko zamhouřiv, ani oudem nepohna, podobal se letitému, avšak silnému dubu, nad nímžto černá bouře a sluneční jasno se přehání. Pozvolna začaly se rty jeho pohybovati, až pak myšlénky jeho v tato slova zrostly:

„Známť já tu divokou lebku Mikulášovu; nebylať ona povolnější nežli má — a mnohý boj mezi nima povstával. V obou vznikaly a přecházely krásné sny o šťastné zemi české — a nic nám je nekalilo, nic nás nerozvádělo, nežli světlo pravdy, jemuž dávnoletou rouškou zahalené oko jeho přivyknouti nemohlo. A nyní? — Je-liž kde místa, kde by se pravice naše spojily?“

„Břeňku, synu — bratře!“ zvolal po malé přestávce, a hlavu povznesa, jiskrné oko na statného pro věc národní soubojovníka upřel. „Víš-li, co hodlám začíti? Já se před boží tváří zaslíbil věrně sloužiti české zemi — ne sobě, ani náruživostem svým anebo prospěchu svému; i musímť všelikou hořkost polknouti, kteráž se

mi na té cestě namítne. Ty, Břeňku, znáš i mysl mou i srdce mé; ty poznáš, jak těžko mi hněv a pomstu přemáhati jest: ale musím — i budu se o přátelství Hor Kutných ucházeti!"

„Učiň tak, Jene!" zvolal Břeněk, s radostí pravice starcovy se uchopiv. „Ve službě a s milosti boží dostojno jest, ucházeti se i o přízeň nepřátel našich. Učiň, cokoliv ti rozum pro dobrou a spasitelnou věc podniknouti káže — nechť i pak Švihovského krev kořeny podnikání našeho zavlaží."

2.

Dvě hodiny před Benešovem, u křížové cesty, stála malá sice i neouhledná krčma; ale z nedostatku jiného přístřeší byla velmi vítána pocestným, kdož do města doraziti nemohli.

Slunce zanikalo za tmavolesé hory, an zástup čtyr jezdců na rovinu dojel, odkud bylo krčmu nejdříve viděti. V náhlém soumraku tonula krajina zdálenější, a teprva když měsíc na jasnou oblohu vyploul, míhali se předmětové v podobě jistější. I vyskytly se také ohně okolo krčmy, tak že stěny a střecha nízkého stavení v podivném dvojsvětlí — stříbrolesklého měsíce totiž a rudého plamene — ze tmy vystouply.

Vůdce jezdců zastavil koně a bystré oko v dálku upjav, bedlivě ke krčmě pohlížel.

„Tam jsou již nocleháři,“ jal se pak mluviti, „a jest jich asi hodná hrstka, že se pod střechu vtěsnati nemohou. Neboť, nemýlím-li se, rozdělali ohně na zápraží, jakoby chladnou noc pod širým nebem ztráviti hodlali. Kdo to? — Máme se jim vyhnouti?“ tázal se dále, a když mu nikdo odpověděti si netroufal, sám zase doložil: „Až posud jeli jsme cestou rovnou — i nebudeme nyní zajíždět. S Bohem dále — a držte jazyk za zuby, ať se pokojně rozejdem!“

Při tom pobodnuv koně, klusem stanul před krčmou. Společníci jeho jeli v patách za ním. Mužové okolo ohňů, zbrojnoši to barvy královské a městští žoldnéři, byli se již vzchopili, a zvědavě na cestu hleděli, odkud k nim klusot koní zalétal.

„Pochváleno budiž jmeno Páně!“ zvolal vůdce jezdců, vida, že se hosté u krčmy pokojně chovají.

„Až na věky věkův!“ odpověděli oděnci jedním hrdlem, a někteří se při tom i pokřižovali.

„Není-liž mezi vámi krčmář, aby mi pověděl, je-li místa pod jeho střechou pro pocestného rytíře a tři zbrojnoše?“

„Dovedou-li zbrojnoši se zbrojnoši v míru přenocovati,“ odpověděl hlas u ohně, „mohlť by snad i náš pán místečka pro pana rytíře zjednati.“

„Kdo je váš pán?“

„Rytíř Hynek Dohalský.“

„Aj, toť se mi nemohlo příznivějšího znamení na cestě vyskytnouti!“ zvolal vůdce radostně. „Hynek Dohalský — rodič Kutnohorský? Vejděte k němu a vyřiďte pozdravení od Břeňka Brozanského.“

Při těch slovech slézal již i s koně. Za několik okamžení objímali se na prahu chatrného stavení dva přátelé, a brzy na to odcházeli z krčmy v tichou krajinu, kdežto bez posluchačů v horlivém hovoru vylévali srdce svá. Oba jsouce zahaleni teplým jízdeckým pláštěm a rozehřáni radostí z nenadálého shledání, nepoznávali, že mrazivý vítr krajinou vál.

„Šest úplných let uběhlo, co jsme si do očí nepohleděli,“ jal se Břeněk mluviti. „Pro dobrý Bůh, Hynku, jak se to dálo, že vazba duší našich tak drahně časů jako ztrhána ležela?“

„Kdož může ptáti se věčného řízení: Proč tak a nejinak se mnou jsi jednalo?“ odpověděl přítel s vážnou mírností. „Ostatně jest příčina, pro nižto se cesty naše rozvětvily, tobě i mně dobře povědoma.“

„Jakže, příteli? Naše poslední roztržka před kaplí betlemskou — to mladické nesrozumění pokládáš býti příčinou našeho dlouhého rozloučení?“

„Bludné učení, jímžto jste podrývati chtěli svatou víru mou, nemohu mladickým nesrozuměním nazvati — to nemohu! Bloudíš ty snad posavad po cestách kacířských? Já se až po dnes radoval, že jsem tvého jmena mezi hajiteli kalicha neslyšel.“

„Onoť mezi nimi také neznělo“ — odpověděl Břeněk s hořkým poněkud usmáním. „Břeněk Brozanský ukryl se před světem, co byl z Prahy odešel; ale pomnění na tebe zůstalo živo v srdci jeho, a vždy novou silou se množilo, kdykoliv mu pověst jmeno tvé k uším donesla.“

„Bůh mě vyvolil za bojovníka víry své, a bez hrdosti mohu říci, že jsem nelenil na svatém bojišti. Pod mou a příznivce mého, pana Konopišťského, správou byly to sbory hornické, kteréž u Knína na zběř husitskou vítězně udeřily, a kdyby po mé hlavě bylo šlo, nebyli by Prahu spatřili. Mým vedením ztrestali Kouřim a čeládkou jeho naplnili šachty svatomartinské.“

„Tvým vedením?“ opětoval Břeněk, a oči jeho se jiskřily, a pravice tiskla pod pláštěm rukovět pádného meče. „Přisám Bůh! tys nebyl nadarmo ve školách Pražských a naučil ses dle

ceny s krajany jednati. Tys také snad Horu nabídnul, aby kopu grošů za hlavu husitskou a tři za služebníka božího platila? Tvé jmeno bude veliké po Čechách — a jedeš-li nyní na lov, přeji, abys měšec Kutnohorský hodně oblehčil.“

„To bych si také přál, ačkoliv po zemském mamonu netoužím. Nynější cesta má je však služba rytířská ke cti a bezpečí ušlechtilé panny. Bylť jsem v Příbrami pro spanilou dceru Mikuláše z Lukova, kterouž tam byl poněkud churavou zůstavil, když se za novým úřadem nejvyššího mincmistra do Hory ubíral.“

Břeněk neodpovídal. Srdce jeho vedlo těžký boj, a myšlénky jeho bloudily již po Hoře i zalétaly do Plzně.

„Co dělá tvoje dívka — čili mám říci: choť?“ zeptal se ho Hynek po malé přestávce.

„Choť?“ usmál se Břeněk. „Myslíš paní smrt?“

„Nemiloval jsi dívku, o nížto jsi jako o hvězdě života svého bájíval?“

„Ah, myslíš ty mou Jitku? Ha, ha — to je veselý příběh, jenom že trochu umrlčinou zavání. Chceš-li mne poslechnouti, odtrhnu záclonu se srdce svého, jakož i ty myšlének svých přede mnou netajíš. Miloval jsem dívku na hradě sousedském. Diamantovým poutem byla duše moje

připoutána k duši její, a nižádná moc lidská — tak se mi zdálo — nebyla by mohla tuto vazbu zničiti. Avšak netoliko láskou k dívce, nýbrž i ohněm nového učení, slovem betlemského kazatele, zahořela duše má. Život můj snášel se mezi tichým domovem dívky mé a hlukem veřejných událostí. V duchu viděl jsem dobu, kdežto se vyvinouti měla síla národu českého, i byl jsem hotov, státi při něm v potřebách co věrný syn. A sotva do Prahy pověst přiletěla, že mistra našeho, na vzdor slibu císařskému a listu průvodnímu, v Kostnici uzavřeli, již ihned s odhodlanými přátely jsem za ním odejel. Jakých kroků jsme tam k osvobození Husa učinili a učiniti chtěli — byloby dlouho a snad i nevhod vypravovati. Nejednou prodral jsem se k němu až do vězení, ale mužná odhodlanost jeho zvrátila moje záměry. Spatřil jsem ho na hořící hranici, krví zalilo se srdce mé, a v oné chvíli složil jsem přísahu, věrným zůstati hajitelem památky srdnatého, ale nešťastného učitele. Vrátil jsem se do vlasti. Rozervána byla duše má, a chtěje nabyti úlevného balzamu v bolestech svých, utekl jsem se k andělu lásky své. Ale moudří, o dceřinu blaženost pečliví rodiče postavili se jako děsivá strašidla mezi mne a dívku, žák krvosvědka Kostnického vypovězen byl z hradu, a Jitku nu-

tili na hocha zapomenouti. Ale děvče bláhové myslilo, že nesmí naň zapomenouti, jelikož mi před nebeskými hvězdami věrnost bylo slíbilo, a nyní pochopiti nemohlo, proč by nové učení o víře v lásce naší překážku dělalo. Myslila na to bláhová — myslila, trápila se — otec jí chtěl potěšení způsobiti, mluvil jí o sňatku s bohatým sousedem; ale v srdci jí bylo trní uvázlo, a nemohla se již usmáti. Přišel den svatební — zoufanlivě vedral jsem se do hradu; ale nevěsta ležela pěkná bílá a studená v postýlce ze šesti prkýnek. Ha, ha — byla to veselá svatba — veselá!“

Hluboko ukryl Břeněk tváří svých do pláště. Mlčky šel vedle něho přítel.

„Tys tedy byl již v Příbrami, a nyní se vracíš do Hory?“ jal se pak onen po chvíli přítele tázati. „Jede mincmistrova dcera s vámi?“

„Jede.“

„Aj, toť mi tedy cesta letmo uteče! Pojedu s vámi — nebudu-li překážeti. Jinak se neboj, že očí svých na dívce nechám. Potrhány jsou struny v srdci mém, na nichžto píseň o milosti a lásce znívala.“

„Kam to jedeš přes Horu?“

„Do Hory jedu, příteli, a žehnám šťastné náhodě, že dříve dceru pana Mikuláše z Lu-

kova poznám, nežli před otcem poklonu svou složím."

„Ty? — A co budeš u mincmistra pohledávati?"

„Nesu mu poselství od soudruha mladších jeho let — od Jana z Trocnova."

„Od Žižky? — Pro věčný Bůh! co máš ty s tím prznitclem posvátných zákonů jednati?"

„Jan z Trocnova" — odpověděl Břeněk důrazně — „jehož jsi tak vtipně pokřestil, jest přítel můj."

„Ha, zrádce!" zkřikl hněvivě syn Kutnohorský, a odskočiv od přítele, sáhl nevědomky po meči.

„Zrádce?" opětoval Břeněk, a hrdým krokem k němu přistoupiv, pronikavým okem do tváří mu pohlédal. — „Koho jsem zradil, pane Dohalský?"

„Tys v nehodném zakuklení, s tváří přátelskou, k srdci mému se přiblížil; ale věrný syn církve nesmí s tebou obcovati!"

„Já jsem veřejně, přede tváří veškerého světa, život a statek svůj pro věc utlačenou odvážil! Já činy své pořádám vedle poznání svého, a jmeno Břeňka Švihovského platí za všelikou ctnost rytířskou po krajinách českých."

„Co mluvíš o Švihovském?“ podivil se znova Horník; onen ale dělal, jakoby nebyl otázku ani zaslechl.

„Nemůže-li svědomí tvoje se mnou obcovati“ — vece dále — „vyrvi všelikou památku přátelství našeho ze srdce svého, a z krvavých kořenů jejích uviň si věnců na čelo pravověřící. Anebo chceš ještě více z našeho setkání-se těžiti? — Ejhle, tu před tebou stojí Břeněk Švihovský! — Odložilť jsem jmeno po pěstounovi, a přijal jmeno i statky, jimižto mě královský můj otec obdařil. Tu stojím nyní před tebou — náčelník strany zneuctěné před světem slabotou i svévolí hlav korunovaných. Pojď a vrhni mě v okovy, Horníku! Obec tvá za sprostou hlavu kopu grošů vyplácí: za mou hlavu, za tu vzešlou z královské krve Václavovy, dá ti snad také královskou odměnu!“

S rostoucí horlivostí a ráznosti slova dokončiv, obrátil se Břeněk a na odchod se dával. Ale kroky jeho zastavily se úžasem nad nenadálým divadlem. Ani nevědouce byli totiž oba muži na pahorek došli, s něhož na krásné, daleko se táhnoucí údolí viděti bylo. Z jasné, modré oblohy plynula jemná luny záře po krajině, kdežto se hojným počtem vesnice, statky, hrady, pusté háje a prázné lučiny střídaly, nazad ovinuty jsouce

*

pásem stříbrotoké Vltavy. Ozdobou jarní ovšem krajina tenkrát nevábila; skvěla se ale tak podivnou jasností, že ji bylo jako v čarovném, nadpozemskou září osvětleném stroji viděti.

V hlubokém zamlčení hleděl Břeněk na krajinu, kteráž mu i dle krásy letní povědoma byla, až pak vzdychl: „Krásná jsi ty, země česká!“

„Ba, krásná!“ opáčil po něm trudně Hynek, bez pohnutí oudu v tuhém vnitřním boji stoje, více na mysli protivnými nápady zanešen, nežli v podledu na krajinu pohřížen.—„Krásná — ale vlastní rod ji rozrývá!“

„My dva o to hádku nepovedeme,“ obrátil se k němu Švihovský, „jestli vaše nebo naše ruka zemi českou rozrývá, o tom hodlám promluviti s panem mincmistrem. Země naše učiněna jest božím dopuštěním jako průbírnou čistého a nečistého, my pak v ní ze dvou stran s tou nadějí stojíme, že zlato ryzí po té straně poplyne, ku které jsme přistoupli.“

„A myslíš ty, že bude mincmistr s tebou o těchto věcech vyjednávati?“

„Jedu k němu za příčinou listu, jímžto nás on sám aneb důvěrník jeho na spasitelnou cestu s přátelskou péčí poukazuje, a kterýž u sebe jako list průvodní chovám.“

Hynek vrtěl nedůvěrně hlavou. — „Mluví-li Mikuláš z Lukova o porovnání,“ vece, „tedy zamýšlí uvesti vás nazpět v pevnou, blahodatnou kolej povinností starých, nepokojnými hlavami zrušených, a skoro bych ti radil, abys do Hory ani nejezdil, není-li mysl tvá schopna zapomenouti na bludné kacířské učení, a —“

„Smýšlení o víře nemá býti překážkou, kde o blaho národu běží!“ skočil mu Břeněk do řeči. „Aneb-li skutečně strana vaše na čest a štěstí Čechův nezpomíná, ježto obojí nad hrobem se kácí? Pak bude ovšem těžko s vámi vyjednávati; ale z úmyslu mého mě předce nic nezradí! Důvěra moje, že věc naše zvítězí, je pevná, jakož byla i láska má. Ta mi zůstala věrnou do smrti — a protož i spíše uvěřím, že se hvězda s nebeské opony utrhne, nežli že mě doufání mé zklame.“

„Nerouhej se“ — začal jej Hynek kárati, ale slova další mu na rtech umřela. Právě v tom okamžení letěl před nimi prostorem nebeským plamenný chomáč, jakoby z nadvětrných výšin k zemi hvězda padala.

3.

„Zabte je! — jsou to kacíři! Já je viděl v Plzni, když na klášter nábožných otců františkánů outokem hnali!“

Takto se ozval rázný hlas v zástupu před krčmou, a u prostřed zbrojnošů zjevil se neznámý rolník, jenž byl cestou unaven brzo za Břeňkem ke krčmě přirazil.

„Kacíři — kacíři!“ zaznělo na to ze všech úst, a v rukou se blýskaly meče.

„Co jest? Kdo způsobil ten povyk?“ ptali se rytířové, přicházejíce právě zas ke krčmě.

„Cizí rolník — ten tady!“ odpovídalo několik mužů najednou; avšak rolníka nebylo již nikde viděti. Nadarmo se po něm otáčeli. Byl zmizel mezi hlukem, aniž kdo věděl, kam se byl pod lehkým závojem lunoskvělé noci obrátil.

„Chovejte se mírně!“ jal se Dohalský k zástupu mluviti. „Rytíř tento jede s listem průvodním do Hory k nejvyššímu mincmistrovi, aby se porovnání stalo mezi odpornými stranami království českého, a osvítí-li nebe mysl jeho, zroste veliký prospěch obcím pravověřícím.“

S podivením, nedůvěrou, s utajeným hněvem i chtivostí po zisku obklopil Horský sbor tři sou-

druhy posla kacírského, drže jich jako u vazbě, an zatím rytířové pod střechu kráčeli.

V celé krčmě nacházely se dvě příhrady — veliká jizba pro všeliké hosti a malá krčmářova ložnice. V prostranné jizbě bylo uchystáno stlání pro rytíře a některé vybranější zbrojnoše; ložnici byla krčmářka pocestné slečně a dvěma jejím služkám postoupila.

Rozhodivše teplé pláště na slámu, chystali se oba mladí muži k nočnímu odpočinutí; ale Břeňka spaní dlouho míjelo. Pohnuta byla mysl jeho shledáním přítele, horlivou rozmluvou, zpomínkami na časy minulé a očekáváním dnů budoucích. Živá jeho obraznost uváděla mu na oči všechny osoby, s kterými kdy na jevišti světa hrál a slzel — s kterými se byl miloval a potýkal. A z davu rozmanitých obrazů těchto kynula naň, jako utěšující anděl, postava milované dívky. Tváře její kvetly, oko se lesklo, ústa usmívala; bylo to celé ono útlé, vnadyplné tílko, vroucí, něžné srdce, oddaná, dětinská mysl — bylo to ono drahé, milované a milující kvítko, jež nemilosrdná smrt před časem zchvátila.

Nyní však začaly se mu obrazy před očima v podivných, nestálých tvářnostech míhati, a když kohout poprvé zazpíval, spustila se lehynká dří-

mota na zemdlená víčka jeho, otvírajíc před ním báječnou říši snův.

I octnul se na vysoké hoře. Okolo paty vrchu roztáhlého stáli četní zástupové, s plamenným zrakem vzhůru hledíce, kdežto se na vrcholu dva muži k boji hotovili, každý pro své přátely. Zuřivě pohlíželi bojovníci na sebe; zbraň chřestěla v rukou jejich jako hučení bouře, a ramena se již napínala k rozvzteklenym ranám. Veliké, teskné očekávání oužilo prsa zástupům — Břeněk chtěl na ně volati a strany odporné rovnati, ale ouzkostí nemohl slova z prsou vyraziti. I vrhnul se mezi bojovníky a chtěl jich mířiti; avšak blesky zraků jejich mu odpovídají, hrozíce záhubou. Pot mu stojí na čele.

Tu se v oblaku sivém panna k zemi snáší — panna milostného pohledu. Růžemi ověnčeno čelo její — Břeněk poznal Jitku svou i volá k ní o pomoc a ruce po ní rozpíná; ale oči její zahořely jako blesky a prolétly mu prsami. Krev se vyvalila z palčivé rány — on klesá i padá s hory dolů, a tisíceré nohy po něm šlapou.

„Jitko! Jitko!“ oupí Břeněk zoufanlivě — a protrhnul se ze sna.

„Co je ti?“ mluvil k němu přítel, potřásaje jím, aby procitnul. „Divní snové děsí duši tvou.“

Skokem opustil Břeněk lože. Potem zalita byla tvář jeho. Strašlivý obraz tkvěl mu ještě před očima, i nemohl se ho zbaviti, kamkoli vyděšen po temné, měsícem poloozářené jizbě se otočil.

„Zpamatuj se,“ promluvil naň zase Hynek, „abychme slečnu neprobudili. Pojď a opět ulehni.“

„Raději do mučírny!“ odpověděl Břeněk zprudka. „Na té slámě roztáhlo peklo sítě své, a chce mě hnusným škádlením o poslední poklad srdce mého, o milostnou památku, oloupiti. Vyspi se tady sám, já se k nebesům uteku.“

S těmi slovy zahalil se do pláště, a vtiskna do čela přílbici, z jizby odešel. Za ním otevřely se dvéře u vedlejší ložnice, a mezi nimi zjevila se služka mincmistrovy dcery.

„Volal jste vy, pane rytíři, na šlechetnou slečnu?“

„Odpros velitelku svou,“ odpovídal Hynek, „ve jmenu mém a přítele mého, kterýž pod touto střechou u večer jako host přibyl a kterýž ve snu hlasitě o dívce milosti své mluvil. Nechť ale ušlechtilá slečna do jitra v pokoji vytrvá; divý snílek nebude ji déle nepokojiti!“

A v skutku hodlal Břeněk, že se po jitro do krčmy nevrátí. Noc byla krásná. Milionem třepetavých hvězd protkaná pnula se nad zemí tichou nebes opona.

„Byl to výtvor zbouřené obraznosti — anebo jste vy, nebesa, vidění strašlivé na mne poslaly?“ mluvil Břeněk sám k sobě hlasitě. „Je-liž to pokuta, že jsem v pevné důvěře věčná vaše světla za svědky vyzýval? Neměl — nemohl jsem toho učinit? Nedejte mi bázní zajíti! — Duše má se lekla padající hvězdy; ale zuřivý obraz dívky mé zatřásl jejími kořeny. Proč mi tu jedinou, v nížto mě nezklamala víra má — kteráž mi do hrobu zachovala věrnost a milost svou — proč mi tu drahou jako hladovou tygřici uvádíte na oči? Znalť jsem bojovníky na vysoké hoře, ačkoliv jsem jednoho z nich nikdy neviděl — znal jsem starce z Trocnova i divokého mincmistra. A což mezi nimi chtěla Jitka? Zoufati bych musel nedůvěrou v celé pokolení lidské — v lidský rozum, ve svaté zjevení, v nebeskou pomoc, v zdaření touhy naší — kdybych nevěděl, že Jitka v hrobě spočívá.“ —

Rychlými kroky popocházel Břeněk tichou krajinou. Hodiny míjely; on je neslyšel. Ranní vítr točil se chladně okolo krčmy; on to necítil. V duši jeho nebyl ještě vešel mír, a divné tušení ji svíralo. Mysl jeho byla plna divných zámyslů.

I dostal se konečně zas ke krčmě, a zastaviv se na zápraží, zůstal o stěnu podepřen státi,

až okolo něho za jitra všecko živo býti začalo. Tu teprva jako ze sna, napořád jej skličujícího, vytržen vešel pod střechu.

Třemi širokými, ač trochu nízkými okny padaly již ranní paprsky do prostranné jizby. Bylo v ní uklizeno, a pohotově stála tu k odjezdu Kutnohorská slečna — spanilá to, štíhlá postava, plna vnad panenských, jež ani pocestné, koží vykládané roucho z černého leskavého aksamitu neutajilo. Stála tu v chatrné krčmě; ale mladé, citlivé srdce byloby se před ní, jako před kněžnou milostí, ve prach sklonilo.

Tu vstoupil Břeněk do dveří. Divým, temným plamenem hořely oči jeho, a když padly na dívku, sršela z nich hrůza. Tváře na muži zdravém zbledly, vlasy se ježily a mráz projel oudy jeho.

„Jitko — Jitko!“ vyklouzlo mu ze rtů zmodralých. „Dějí se zázraky“ — mluvil dále s rostoucím výrazem — „anebo jsem pozbyl smyslů svých? Šálí mě posud strašlivý sen — anebo jsi to skutečně, Jitko má?“

„Zpamatujte se, pane Švihovský!“ promluvil Hynek, vážně k němu přistoupiv, „a neurážejte slečnu pošetilostmi. Ušlechtilá panna tato je dcera nejvyššího mincmistra —“

„A tys podvodný, ďábelský lhář!“ rozlítil se Břeněk. „Jedna jenom na světě Jitka Opočenská—

a tu já znám; ta zemřela — a tuto stojí živá — krásná, jako nad chmurnou zemí vzešla dennice; ale oko její hrozí hněvem, jakož nikdy nečinilo, mimo dnešní noc!“

„Pro milost boží, zbavte mě toho potřeštěnce!“ promluvila nyní slečna k Dohalskému. „Já ho neznám, a řeči jeho leká se duše má.“

„Jitko — Jitko!“ zvolal Břeněk jako smyslů zbavený, a chopil se za hlavu, jakoby chtěl přesvědčení nabyti, že je živ a nespí. — „Není-liž to hlas tvůj, co mi útěchu šeptával? Není-liž to tvář tvá, z nížto mi útěcha svítala? Jitko!“ zalkal dále, a slze mu vstoupily do očí. „Co se to s tebou dělo?“

Ale dívka neodpovídala, nýbrž kvapným krokem ho minouc z jizby odešla. Družky spěchaly v patách za ní.

„Vidíš“ — promluvil Hynek s hrdostí vítězného pravověrce — „takto celý život svůj lapáš po stínu, po snech, po klamných podobách, a sobě sám stroje záhubu, věrným přátelům strojíš žalosti. Protrhni se z omylu, do něhož tě snůplná noc uvrhla — a přihotov se na cestu.“

S těmi slovy jej o samotě zůstavil.

„Přihotovím se na cestu — na dalekou třeba cestu,“ promluvil pak Břeněk po chvíli s duší sklíčenou. „Děj se vůle Páně — já jinak nemohu.“

A za několik okamžení bylo viděti posla Plzeňského s třemi průvodci tryskem uháněti cestou k Hoře Kutné, an daleko za sebou zástup Horských oděnců zanechal. Ujížděl před nimi, jakoby ho půlnoční duchové honili.

4.

Mikuláš z Lukova byl muž veliké, skoro ohromné, svalovité postavy. Živá, popudlivá i neustupná mysl jeho jevila se v rychlé chůzi, v hbité řeči, v pohyblivých očích, a ačkoliv byl veliký díl života svého na válečném poli ztrávil, nebyl se ho přede ještě ani padesátý šestý rok chorobou a slabostí dotknul. Zdráv byl dosavad a silen u konání povinností svých, mezi nimiž *pronásledování kacířů* po předu stálo.

S pronikavým pohledem uvítal vyslance Žižkova. Byloť mu již vědomo, že přijel; neboť byl Břeněk dříve kněze Theobalda navštívil, a tento pak bez prodlení s mincmistrem promluvil, aby mu, dle domnění svého, návrat bludných beránků do spasitelného ovčince oznámil.

Bez naděje, malomyslný, s tajným, nevýslovným tušením vešel Břeněk do komnaty k nejvyššímu mincmistru. Že by se mu poselství zda-

řilo, již nedoufal; avšak pohledem na statného i pověstného hrdinu ztyčila se opět duše jeho, a veliká tíseň spadla s ní, jako truska v očistném plamenu. Přede tváří nejkrutějšího odpůrce nabyl hajitel kalicha nové i odvážlivé síly.

„Pozdravení upřímné od Jana Trocnovského, soudruha vašeho, vzácný pane, v bitvách polských i uherských, jakož i přítele v tiché domácnosti," jal se k Mikuláši mluviti — „a spolu i uctivé pozdravení všech bratrů našich."

„Jednooký vám pověděl mnoho o příhodách svých. Nechte nyní Polska a Uherska. Přinášíte-li úplné poslušenství a oddanost v milost královskou — bude brzy po řeči."

„Přicházím na pozvání kněze vašeho, velebného Theobalda, vzácný pane, abychom se o věc ushodli, která by zemi české největšího prospěchu přinesla."

„O té vám již velebný Theobald zřetelně napsal, i byloby na čase, aby ta stará, jednooká lebka rozumu nabyla. Nenatropila již dosti svárů před lety? Na mou svatou víru! — já nevím, kde přísný Václav tolik milosti nabral, že mu jí vždy pro toho míruplacha zbývalo. Za mladých i starých let zpouzíval se Žižka proti moci a zákonům."

„Těší mne, že sobě sám na pamět uvádíte, jak Žižka již před nynější dobou všeliké násilí nenáviděl, útiskům se protivil, na sílu osob jednotlivých zanevíral, a vůbec k pádu se klonící správu království našeho těžce nesl. Připravoval sebe sám i přátely k časům, kdežto se českou obcí jako míčem hráti mělo — a vím, že i s vámi, vzácný pane, nejednou za tiché noci, v táboře i v komnatě, o těchto věcech rozprávěl. Pozorovalť ze stavu země české, že časové přijdou, kdež bude statečných rukou a moudrých hlav potřebí —“

„Stůj, stůj! Vím, kam bijete. Pěkně jste úkolu svému ve škole Žižkově nazpamět se naučil; ale já vám pravím, panáčku — že vás mistr obelhal. I já bych byl viděl všechny ty věci přicházeti, jako on, kdyby dle stavu obce naší byly musely přijíti; avšak ony byly by nepřišly, kdyby upálený kacíř nebyl zlého semena naházel. Bůh jej zatratil, a synové jeho půjdou za ním.“

Prudkým krokem přecházel při tom mincmistr komnatu.

„Dovolte, abych domluvil, nežli pravdu ohledávati a mínění zavrhovati začneme!“ odpověděl Břeněk neohroženě, a doličoval na to slovy plamennými, jak již pod správou bezdětného Václava smýšlení o budoucím panovníku mezi stavy

zemskými děliti se začalo, a jak strachu bylo, aby Zikmund, o Čechy málo dbalý, království ještě u větší nebezpečí neuvedl, nežli v jakém za bratra staršího vězelo. Roztržením církve vyšlo tajné posud smýšlení na jevo, a již roku 1418 byla by strana husitská snad Mikuláše z Husince, přednějšího tehdáž náčelníka Husových stoupenců, za krále prohlásila, kdyby nebyl sám kněz Koranda výmluvností svou to volení překazil a Václava posud živoucího práva i zásluhy obhájil. Zatím ale Václav zemřel, a starostlivé očekávání stran Zikmunda nabylo jistoty.

„Věrolomný, otálivý, nenárodní panovník nehodí se národu českému,“ mluvil Břeněk dále, „v té věci nesmí nás žádný rozdíl víry másti. Co se naší strany týče, slibujeme, že se bez příkoří, bez násilí z vaší strany učiněného, ničeho nestane, co by obecní pokoj zrušilo. Slibujeme —“

V tom se rozlehl divý hluk před blízkým chrámem sv. Jakuba, i valil se jako rozvodněné řeky jekotný proud k Vlaskému dvoru, kdež bylo obydlí nejvyššího mincmistra. — Kacíř byl totiž vrazil do chrámu a vínem rozpálený přistoupil s potupnými slovy až k oltáři. Tam uchvátiv knězi kalich, k nectným ústům jej přiložil. Avšak bylo to víno poslední, jímžto hříšné hrdlo propláknul. Jako lítí uchvátili jej Horníci a napolo

ubitého z kostela vlekouce, těžkými ranami na předsíni ho dobili.

Takto vypravoval sluha, jenž mincmistrovi zprávu o této příhodě přinášel.

„Ha, věčná muka!“ rozlítil se mincmistr. „Slyšíte, pane Švihovský? Slibovati a plniti je věc rozdílná. Co jste mi sliboval? Mlčte — neodpovídejte! Bůh mě slyší — já vás po hlavě do nejhlubší šachty pošlu, abyste si na své sliby dobře zpomněl!“

„Pro milost boží — dovol, otče, ať já s tímto mužem promluvím!“ ozval se v tom za ním líbý známý hlas ženský, a malými, postranními dveřmi vešla do komnaty mincmistrova dcera.

„Spravedlivé nebe — nezbav mě smyslů mých!“ zvolal Břeněk, hrůzou oběma rukama si tvář zakrývaje, aniž pak v uděšení svém dále slyšel, co otec a dcera spolu mluvili.

S laskavým úsměchem a pohnutým srdcem obejmul Mikuláš dívku, a odešel dveřmi, jimiž ona byla do komnaty vkročila. Na to vytrhnul povědomý, nejhlubší útrobu pronikavý hlas Břeňka z tuhého omámení.

„Břeňku!“ promluvila s velikou vážností mincmistrova dcera, „buďte pokoren před jediným Pánem, a seberte smyslů svých, pane Švihovský! Já jsem Jitka Opočenská.“

„Mrtvá moje Jitka? Panna studená s tím věncem okolo chladného čela?“

„Jsem Jitka dle vůle boží s tím věncem okolo chladného čela.“

„Jitko! Jitko!“ zvolal Břeněk a zachvěl se po celém těle. „Tys na živu a beze mne — já na živu a bez tebe? Pro veliký Bůh, odhrň to strašlivé tajemství — pověz mi, co nás tak dlouhá leta rozlučovalo? Promluv, Jitko má!“

„Smrt moje byla dle vůle Páně jen hluboká, dlouhá mdloba, z nížto pak milostí boží k novému, kajicnému životu procitnuvši, pravou cestu k blahoslavenství jsem nalezla.“

„Veliký Bože! — a já vrhnul plamen do hradu svého, abych oslavil veselou svatbu tvou, a opustiv dědinu domácí, vyběhl jsem do hlučného, veřejného života. Jitko — Jitko moje! tys na živu, a mne jsi tolik let sebe oplakávati nechala?“

„Život Jitky Opočenské byl ukončen onou smrtelnou mdlobou, a cokoliv dnů pozemských jí potom ještě nastalo, náleželo jiným osobám. Poraženo leželo bez vlády tělo mé, ale milostí boží otevřel se před očima duše mé věk budoucí a v něm tresty zavrženců. I na mne muka věčná čekala, neboť jsem byla srdce obětovala kacíři; ale Bůh učinil milosrdenství s dívkou nevinnou, a popřál jí času pokáním na zemi napraviti, co byla na

zemi bludného spáchala. Nábožný sluha Páně osvítil mysl mou a strhl roušku s očí mých, otevřených na loži smrtelném pokynutím věčného Slitovníka, a já slíbila zachovati se podle učení jeho a k jmenu kacířskému nehlásiti se na světě.“

„A tys mohla“ — tázal se Břeněk, rostoucím úžasem po všech oudech trna — „tys mohla vytrhnouti kořen lásky své, pro kterou jsi byla umřela? Tys mohla věrnost porušiti, jejížto památka mě na mé dráze posud jako anděl strážce ochvívala?“

„Divotvornou pomocí boží a radou věrných služebníků jeho uzdravila se duše má. Brzy na to utvářil se docela jinak život můj. Přihlásilť se ke mně pravý otec, kterýžto z nábožného slibu patnácte let k dítěti svému hlásiti se nesměl a lidem cizím je zůstaviti musel. Bylať jsem churava po smrti matčině, a otce napadala bázeň o život jediného, sotva ročního dítěte. I odhodlal se k slibu těžkému, ale bohumilému, a učistěn byl pramen mého života. Patnácte let nepřivinul otec milovanou dceru k toužebnému srdci, ale Bůh odplatil trápení jeho; uvedl mu dítě nazpět v náruč otcovskou a učinil jej vyvoleným bojovníkem svaté víry své.“

Nyní nastala dlouhá přestávka. Jitka se zamlčela, a Břeněk nemohl se odhodlati k otázce.

*

„A čeho se tady mám nyní nadíti?“ zeptal se konečně.

Oko dívčí zahořelo plamenem nábožného nadšení a spočinulo na milovaném druhdy kacíři.

„Věrně pomáhala jsem až posud otci na vinici a na bojišti Páně“ — jala se pak mluviti — „a hlas můj nezůstával z milosti boží hlasem volajícího na poušti. Také s vámi promluviti pobádá mě duch a předestříti vám propasť, do nížto se bludně uvrhujete. Poslyšte hlasu mého, rytíři, a svlecte, setřeste okovy, jimiž vás lstivé peklo sklíčilo. Veliké jest boží milosrdenství, a nikdo není z něho vyvržen. Navraťte se k přátelům a uveďtež je v kolej starých povinností; církev přijme vás kajicné v lůno milosti své. Učiňte vedle rady mé! Anděl Páně stojí s mečem plamenným, aby zahladil, co zpupného proti vůli věčného Panovníka nalezne. Obraťte se, dokud je času dopřáno; s nejbližším jitrem přikvapí záhuba!“

„Běda — běda mně!“ zaúpěl Břeněk z nejhlubší duše své, oběma dlaněma si tvář zakrývaje, aby smutné sutiny tužeb a přání svých neviděl, ježto se na něho tuto chvíli sypaly.

5.

Byl den Zvěstování Panny Marie. U Sudoměřic, mezi dlouhým lesem a černým rybníkem stáli Žižkovi zástupové. —

Když byl roku lonského pomocí Novoměstských Jan z Trocnova Vyšehradu dobyl, uzavřelo se mezi stranou královskou a Husitskou, kteráž nyní také „Tábory" jmenovati se začínala, příměří, kteréž mělo trvati do sv. Jiří roku příštího. Královští připověděli, že přijímání pod obojí v Praze překážeti nebudou, a Pražané, postoupivše opět Vyšehradu, slíbili, že budou kostelů i klášterů šetřiti. Ale náčelníci strany kališnické, zdálo se, nedosáhli kvapným pokojem tajnějších zámyslů. Oba Prahu opustili. Žižka se uvázal v hejtmanství Plzeňské, a Husinecký odejel na Tábor; příměří ale začalo se brzo i samými Pražany i lidem na venku — a to zvláště Vaníčkem, Hromadou a Smolínem s rozličnými zástupy — rušiti, jižto za časů pokojných divokým vášním svým dosti učiniti nemohli. Když pak ale na počátku leta 1420 Zikmund do Prahy rozkaz poslal k zahlazení všech Husitů, chopilo se veškerých obranců kalicha vzteklé zoufalství. I na Táboře hotovili se k odporu a boji. Toliko Žižka choval se posud tiše,

přátel vyhledávaje, nežli by došlo příměří. Že však Bohuslav Švamberk Plzeň oblehl, a Žižka po mnohých pokusech platné pomoci nadíti se nemohl, postoupil město královskému hejtmanu pod tou výminkou, aby se tam strana pod obojí trpěla, a jemu, Žižkovi totiž, se všemi sbory do Tábora odejíti se dovolilo.

Zástupové jeho byli tehdáž pouhá pěchota. Něco málo koní chovali jen zámožnější ze stavu panského. Pro ženy, děti, movitý statek a špíži táhla s ním nedlouhá řada hrubých, velkých vozů. —

Mlhavé jitro probudilo se v pusté krajině. Ticho bylo mezi zástupy. Nejisté i teskné očekávání bylo se chopilo nejnižšího pacholka u vozu i nejvyššího vůdce na koni. Žádný nevěděl, co hodina příští přinese; neboť jich byly zprávy došly, že zástupové Horníkův cesty k Táboru silou svou obsadili.

V tom přiletěl Břeněk na zpoceném koni. — S mladým mužem byla se stala hrozná proměna. Tvář jeho byla bledá — sotva že prudká jízda růžový zásvit po ni rozlila; oči jeho byly vpadlé jako po dlouhém, trapném bdění nebo nočním hýření — a při tom zářila z nich předce divoká dychtivost po boji, jakoby větším ještě seslabnutím nové posily nabyti měl.

„Chystej se k boji, otče!“ zvolal na Žižku; „neb žebychme s houfy našich žen a dětí bez

prolití krve prorazili — není pomyšlení. Hornická čeleď postupuje blíže."

„Bůh ji zatrať i s Mikulášem Divokým!" zamumlal tento mezi zuby. „To je to plnění slibů královských? — to ten jistý průchod na Tábor? Trojice svatá — chraň je pomsty Žižkovy! Já ji držel posud na uzdě; ale až jednou se utrhne — padne hladový tygr do jejich doupat, a krvavá pustina zůstane po jeho šlépějích."

Na to stařec v trudné zamyšlení upadl. Na mysli jeho tanul strašlivý obraz bitvy domácí, a duše jeho se zachvěla. Avšak tu se i chrám všech jeho nadějí v zlaté záři před ním zablesknul, a shodiv se sebe choulostivý cit politování, stužil a ztyčil se a kázal chystati se k boji. Byloť to ponejprv, co vozy své jako hradbu před zástupy spořádal, za nížto odhodlaně chtěl náběhu nepřátelského očekávati.

„Ti královští modláři ještě dokáží," promluvil k Břeňkovi, „že učiním, proti čemu srdce i hlava má posud se zpouzela. Vaníček i Smolín nemohou i nechtějí se na Táboře srovnati — podávaliť mi zástupů svých k zničení moci Husineckého; avšak pošetilí fanatikové nemají posud žádného ušlechtilého, blahodatného záměru, a bez nejvyšší potřeby nijak se v ruce jejich nevydám. Mír, obecní pořádek, zemská správa je jim věc protivná, i tuším

dobře, že jich návodem cesta tvá do Hory špatného ovoce přinesla. Rolník u krčmy, třeštěnec v chrámě byly jistě z toho plotu koly — Trojice svatá! svět bych z kořene vyvrátil, kdybych se nadíti měl, že nás i nyní zradou jejich ta Hornická čeládka zaskočila."

„Modleme se!" zvolal na to k zástupům, a veškerý lid, mužové i ženy, padli na kolena. S pozdviženýma k nebi rukama stoje u prostřed předříkával kněz Koranda vysokým hlasem modlitbu.

„— a k tomu nám dopomáhej Bůh dle věčné milosti své. Amen!" zvolalo honečně veškeré množství, a hluk zbraně rozlehl se na to po lese.

„Ty vezmi Annu mou a pacholíka jejího na starost!" promluvil nyní Žižka zase k Břeňkovi, kterýž tu mlče stál a vzhůru hleděl, jakoby hledal cestu k branám nebeským. „Rozkoš duše mé založena jest na životě ženy té, a potká-li mě dnes něco lidského, postarej se o ni, jak toho líbezné srdce její zasluhuje."

„Děkuji ti, otče," odpovídal Břeněk pololhlasitě, „žes mi nejmilejší poklad, sestru svou, odevzdal. Avšak byl bych radši jako štít po boku tvém vytrval. Zdáť se mi, že dnes naposledy meč k ranám povznesu, a tudíž bys ty sám sestru i sebe, i věc naši, nejlépe zachoval, kdybys —"

„Co kdybych?“

„Slova nechtějí z úst — a předce nevím jiné pomoci. Síla Horníkův je veliká, i byloby krásné klesnouti hrdinsky. Ale což by tvou smrtí obec naše získala? V tobě zakládá se naděje veškerých přátel; potká-li tebe nehoda v boji dnešním, sesype se v prach, co z prachu sotva zrostlo. Jiná ruka neudrží nové stavení.“

„A tu mi tedy radíš, abych zanechav lidu věrného, o bezpečí hlavy své se postaral? Trojice svatá — !“

„Nehněvej se, otče! Chceš, abych se veřejně jiných zeptal, co by tobě radili? Známeť mi pověst tvou, i vímeť dobře, že je reku tíže na útěku spasení hledati, nežli v boji zhynouti. Či myslíš — “

„Mlč, mlč! Tamto se lekne zbroj té zeměryvé čeledi. Na ní okus meče svého, jakos na mně jazyku okoušel. S Bohem! — a měj prosbu mou na mysli!“ —

* * *

Krutá byla bitva Sudoměřická. Zrádně obklíčeni a náramnou silou stěsnáni, nenašly sbory Žižkovi ochrany za slabou a malou řadou vozů. Rozplašeni, houfem těžkých jezdcův umačkáni

aneb v blízkých lesích se ukryli, aneb se zbraní v rukou padli.

Veliký dav, hrozná tíseň byla okolo zuřícího Žižky. Slova i příklad jeho povzbuzovaly poslední sílu k odporu; v tom ale padl pod ním kůň, a jej uchvátily pozadu silné ruce, vlekouce ho z bojiště k blízkým lesním skalinám.

„Za mnou! za mnou!" volal Břeněk z plného hrdla, starce nadarmo se bránícího pevně drže v náruči, a sbor nejudatnějších, nejodvážlivějších mužů chránil jej před nápadem dotírajících nepřátel.

„Tu ho máte — a nyní drahou jeho hlavu chraňte sami!" zkřikl pak odhodlaný mladík, an se byli k úzké rokline dostali, a pustiv starce, jehož nyní ruce jiné se chopily, nechal všech mimo sebe jíti, a sám nejzadnější za sbor se postavil. I přihnal se s lítým houfem sám mincmistr Mikuláš, jako dravý ostříž po kořisti letě.

„Tenkráte vám, pane z Lukova, lov docela se nezvedl!" uvítal ho Břeněk, a meč, na němžto krev z koně Žižkova chlípěla, zableskl se mu v ruce. „Nejšlechetnější kořist vám uprchla. Nechte ji — tělo mé je kámen, o nějžto se urazíte!"

Nadarmo dorážel naň Mikuláš — nadarmo sypal se naň houf. Břeněk neustoupil, až pak ranami vysílen, umírající na studenou zemi sklesl.

„Jitko!“ vyklouzlo mu ze rtů, ale žádný ten povzdech neslyšel. Hřmotně hnali se přes mrtvolu vzteklí vítězové za Žižkou a posledním trupem jeho zástupů; ale tmavý les byl zatím ukryl uprchlé, velkodušnou smrtí Břeňkovou zachované hajitele kalicha. —

„Dílem bohumilým zasvětili jsme dnešní svátek!“ promluvil na to Mikuláš k vítězným zástupům, a „Tě Boha chválíme!“ ozvalo se pak z hrdel Kutnohorských na témž místě, kdež byl ráno Koranda k Bohu o vítězství volal.



Obsah.

Str.
Svátky na Vyšehradě 5
Dalimil 159
Slečna Lichnická 251
Břeněk Švihovský 337

